اڻپوري خواهش

Digitized by M. H. Panhwar Institute of Sindh Studies, Jamshoro.

گل محمد سومرو

پيڪاڪ

اڻپوري خواهش

گل محمد سومرو

پيڪاڪ پبلشرس، ڪراچي

كتاب نمبر 180

ڪتاب جا حق ۽ واسطا اداري ۽ ليکڪ وٽ محفوظ آهن. پبلشر ۽ ليکڪ جي اجازت کان سواءِ ڪتاب جو ڪوبہ حصو ڪاپي يا شايع نہ ٿو ڪري سگھجي.

اڻپوري خواهش

ليکڪ: گل محمد سومرو

ڇاپو پھريون: 2020ع

تعداد: 1000 ڪاپيون

لي آئوٽ: سيد آفاق شاھ

ٽائيٽل: محمد علي شاھ

قيمت: 300 رُپيا

ڇپيندڙ: ايڇ اينڊ آر پرنٽرس، ڪراچي، سنڌ

ڇاپائيندڙ: پيڪاڪ پبلشرس، ڪراچي سنڌ

peacockpublishers@gmail.com

ڪتاب ملڻ جو هنڌ

پيڪاڪ ڪتاب گھر

ڪراچي: 404 رفيق سينٽر، عبدالله هارون روڊ، صدر ڪراچي- سنڌ

فون نمبر: 0341-2570527، peacockbookhouse@gmail.com

حيدرآباد: دڪان نمبر 07 ويجھو ڪلو پکوڑائي، عبرت پريس واري گھٽي، حيدر چوڪ رابطي لاءِ: دلشاد گوپانگ فون: 0304-3018400

لاڙڪاڻو: ويجھو لياقت ميڊيڪل اسٽور لاهوري محلا لاڙڪاڻو رابطي لاءِ: مهراڻ ڏامراهو فون: 0333-7503426

پاران ايم ايڇ پنھور انسٽيٽيوٽ آف سنڌ اسٽڊيز، ڄامشورو.
Digitized by M. H. Panhwar Institute of Sindhi Studies, Jamshoro.

فهرست

•	اداري پاران	قمر آفتاب ابڙو	5
•	ڪهاڻين وسيلي سماج ۾ بهتري آڻيندڙ ڪهاڻيڪار	ڊاڪٽر شير مهراڻي	7
•	پنهنجي پاران	گل محمد سومرو	11
01	لائيف ٽائيم ايوارڊ		17
02	ساڪ جو صدمو		36
03	آسائشن جو انتُ		51
04	ثقافتي ارڏايون		77
05	صبر جو سوادُ		94
06	اڻپوري خواهش		109
07	جذبن جو جادو		126
08	نصيحت		140
09	خود ڪشي		146

اداري پاران

زير نظر ڪتاب "اڻپوري خواهش" ڪهاڻين تي ٻڌل هڪ ڪتاب آهي، جنهن ۾ نامياري ليکڪ گل محمد سومري جون 9 عدد نڪور ڪهاڻيون شامل آهن، انهن ڪهاڻين ۾ اسان جي سماج ۾ موجود سماجي ۽ معاشي مسئلن، نفسياتي رَوين، پنهنجن جي طرفان اختيار ڪيل ورتاءَ جي ڪٿا شامل آهي. ان کانسواءِ انهن ڪهاڻين ۾ سماج ۾ موجود دردن، ڏکن پيڙائن جي عڪاسي پڻ ڪئي وئي آهي. تنهن هوندي به هر ڪهاڻي پنهنجي رنگ ۽ ڍنگ ۾ منفرد ۽ نرالي آهي ۽ خاص طور ڪهاڻين ۾ تجسس جو عنصر آخر تائين پڙهندڙ جي ذهن ۾ رهي ٿو.

هن ڪتاب ۾ شامل گل محمد سومري جي ڪهاڻين جو هڪ سرسري جائزو وٺون تہ اسان کي ڏسڻ ۾ ايندو تہ ڪهاڻي "لائيف ٽائيم ايوارڈ" ۾ هڪ محنتي، هونهار چوڪريءَ جي زندگيءَ جو احوال پيش ڪيل آهي، جنهن سان سندس والدين تمام گهڻي محبت ڪن ٿا پر هُو بيماري جي ڪري پنهنجن مائٽن کان وڇڙي وڃي ٿي ۽ والدين جا ارمان اڌورا رهجي وڃن ٿا. ڪتاب ۾ شامل ڪهاڻي "ساڪ جو صدمو" ۾ دوستي ۽ رشتن ناتن ۾ اعتبار کي لڪل اڌوهي جو ذڪر ڪيل آهي. تہ ڪيئن هڪ گهاٽو دوست پنهنجي ٻئي دوست کي دوکو ڏئي ٿو ۽ هڪ ماءُ ڏارئي ماڻهو لاءِ پنهنجي پياري ڏيءُ کي ڇڏي هلي ٿي وڃي، هن ڪهاڻي جي پڇاڻي به تمام گهڻي الميه انداز ۾ ٿئي ٿي. ليکڪ جنهن انداز ۾ ڪهاڻي کي ڪلائميڪس تائين پڇايو آهي، ان مان سندس فن جي گهرائي ظاهر ٿئي ٿي. اهڙي طرح وري ڪهاڻي "آسائش جو انت" ۾ اهو ڏيکاريل آهي تہ ڪيئن هڪ محنتي ۽ ايماندار ماڻهو

زماني جي چمڪ دمڪ، نماءَ، ڏيک ويک کان متاثر ٿئي ٿو ۽ سادگي ۽ ايمانداري جي راهه وساري غلط رستو اختيار ڪري ٿو. جنهن ڪري هن کي ڏکيا ڏينهن ڏسڻا پون ٿا. هن کهاڻي ۾ به پڑهندڙن لاءِ هڪ سبق موجود آهي. ائين وري کهاڻي "صبر جو سواد" ۾ اڄوڪي دور ۾ رت جي رشتن کي لڳل باهه جو مؤثر نموني اپٽار ڪيل آهي ته کهڙي طرح اڄ اسان جي سماج اجتماعيت کي وساري انفراديت جو دڳ ورتو آهي ۽ رشتن جو پرم ٽٽڻ لڳو آهي.

اهڙي طرح ڪتاب ۾ شامل ٻين کهاڻين "ثقافتي ارڏايون"، "اڻپوري خواهش"، "جذبن جو جادو"، "نصيحت"، "خودڪشي" ۾ انساني زندگي ۾ موجود مختلف روين رجحانن جي تصوير پڑهندڙن اڳيان رکي وئي آهي، جنهن تصوير ۾ پڑهندڙ زماني جي حالتن کي آساني سان ڏسي سگهن ٿا.

ليکڪ ۽ اديب سماج جا سونهان هوندا آهن. اهڙي طرح گل محمد سومري به هنن کهاڻين ذريعي سماج جي هڪ ننڍڙي جهلڪ پيش ڪئي آهي، جنهن ۾ مختلف رويا ۽ معاملا ڏيکاريا ويا آهن. ظاهر آهي ته انهن جا ڪي سبب به هوندا ۽ جيستائين اهي سبب موجود هوندا ته اهي رويا به جنم ونڊندا رهندا، ان ڪري اڄ جي دور ۾ انهن سببن تي به غور ڪرڻ ۽ انهن کي ختم ڪرڻ لاءِ گڏيل ڪوشش ڪرڻ گهرجي ته سماج سنئين دڳ تي هلڻ شروع ڪري.

قمر آفتاب ابڙو
پيڪاڪ پبلشرس

ڪهاڻين وسيلي سماج ۾ بهتري آڻيندڙ ڪهاڻيڪار...

ڪهاڻي ڪنهن واقعي يا حادثي جو تخيلاتي اظهار آهي؛ جيڪو ڪهاڻيڪار پنهنجي تصور جي بنياد تي ڪندو آهي. هو ڪهاڻيءَ جي لاءِ الڳ دنيا جوڙيندو آهي. هڪ اهڙي دنيا جنهن ۾ هو پنهنجي مرضيءَ سان ڪردار تخليق ڪري ٿو. تاج بلوچ لکيو آهي ته تخليقي عمل، اصل ۾ فرد جي اندر کان ٻاهر، سفر جو نالو آهي. قلمڪار انساني فطرت جي بيتابين ۽ تضادن جي ادراڪ کانپوءِ ئي قبولڻ جوڳو ٻڌجي ٿو. ۽ لکيل حرف کي وقار بخشي ٿو. سول سوسائٽيءَ ۾ سچاپڄڻ ۽ خاص رتبي تي پهچڻ لاءِ جاکوڙي ٿو. هن جي سچاٽپ ۽ اعليٰ پَدُ اصل ۾ ان جي سماج جي لاهين چاڑهين جو عڪاس هجي ٿو. "اها حقيقت آهي ته ڪهاڻيڪار جڏهن مختلف واقعن کي احساساتي سطحن تي ڪٽي انهن جو چيد پيش ڪري ٿو ته نه صرف ڪهاڻيون اهم ٿي پون ٿيون پر انهن جو سماج سان به هڪ تعلق جڙي پوي ٿو. ڪامياب ادب آهي ئي اهو جيڪو سماج سان جُڙيل ۽ جڙيل هجي.

زير نظر ڪتاب "اٽپوري خواهش" اسان جي جاکوڙي ۽ ڪاهوڙي دوست گل محمد سومري جي نون ڪهاڻين تي ٻڌل آهي، جنهن ۾ ٽائٽل ڪهاڻي اٽپوري خواهش سميت لائيف ٽائيم ايوارڊ، ساڪ جو صدمو، آسائش جو انت، ثقافتي ارڏايون، صبر جو سواد، جذبن جو جادو، نصيحت ۽ خودڪشي؛ ڪهاڻيون شامل آهن. گل محمد سومرو صاحب تعليم واري شعبي سان واڳيل آهي، ان ڪري سندس گهڻين ڪهاڻين جا پلاٽ به تعليم جي شعبي سان وابسته آهن. هي ڪهاڻيون

کھاٹيون گھٽ المیہ وڌيڪ آهن، جن ۾ سماجي حوالي سان تعليم جي ميدان سان واڳيل گھٽيون شيون ڏنل آهن. هنن کھاٽين ۾ شاگردن جي نفسيات ۽ ڏنل آهي ته والدين ۽ تعليمي ادارن کي ۽ مختلف حوالن سان بحث هيٺ آندو ويو آهي.

لائيف ٽائيم ايوارڊ هڪ اهڙي هونهار شاگرديائي جي کھاٽي آهي، جيڪا تمام گھٽي محنت ڪري ٿي، ڏينهن رات هڪ ڪري پڙهي ٿي ۽ سندس لاءِ گولڊ ميڈل جو ۽ اعلان ٿئي ٿو پر هوءَ بيماري سبب فوت ٿي وڃي ٿي. توڙي جو ليڪڪ نياٽي جي بيماري جو سبب ناهي ڄاڻايو پر پوءِ ۽ پڙهندڙ سمجهي وڃي ٿو ته نياٽي تمام گھٽي محنت ڪرڻ سبب ۽ مسلسل اوجاڳا ڪرڻ سبب بيمار ٿي آخر فوت ٿي وڃي ٿي. اهو ميڈل يا ايوارڊ ڪهڙي ڪم جو جيڪو ڪنهن جي زندگي ئي کسي وڃي. حقيقت ۾ هن کھاٽيءَ ۾ هڪ پيغام خاص طور والدين لاءِ آهي، جيڪي پنهنجي اولاد سان تمام گھٽيون اميدون وابسته ڪري کين ڏينهن رات محنت جو درس ڏين ٿا. محنت سٹي ڀالهه آهي، پر ٻار جي صحت کان وڌيڪ نه هجڻ گهرجي. والدين کي گهرجي ته هو ٻار جي تعليم ۽ ان جي رزلٽ سان گڏ انهن جي صحت جو ۽ خيال ڪن. اسان وٽ ڪيترائي مثال آهن، جن ۾ ٻارن تمام گھٽي محنت ڪئي، صحت جو خيال نه ڪيو ۽ نتيجي طور هو پنهنجي زندگيءَ جو ڏيئو ئي وسائي ويهي رهيا. عرفہ ڪريم رندڙاوا جو مثال ۽ اسان جي سامهون آهي، جيڪا ننڍي عمر ۾ ئي تمام گھٽي محنت ڪري وڏي ڪاميابي ماڻي زندگيءَ جي بازي هارائي وئي. اها ڪاميابي حقيقت ۾ ڪاميابي نه بلڪ ناڪامي آهي. اهڙو ئي هڪ ٻيو مثال گل محمد سومري صاحب جي هڪ ٻي کھاٽي خودڪشي ۾ ۽ اهڙو ميسيج ڏنو آهي، جنهن ۾ والدين پنهنجي نياٽي تي تمام گھٽي سختي ڪن ٿا ۽ ڪيس وڏو رزلٽ آڻڻ لاءِ دٻاءُ وجهن ٿا. آخر جڏهن هوءَ گهربل نتيجو نٿي آڻي سگهي ته هيءَ خط لکي خودڪشي ڪري ڇڏي ٿي:

"آءٌ سمجهان ٿي ته آءٌ جيڪو قدم کڻي رهي آهيان، ان سان اوهان کي تڪليف ضرور ايندي ۽ آءٌ ۽ پنهنجي آخرت ڪاري ٻئي

ڪيان. پر ڇا ڪيان منهنجي ڪوڏر واروئي ڪونہ هو. آءٌ مسلسل سوچي سوچي تنگ اچي وئي هئس. بابا جڏهن ڪنهن سان پيار ڪجي تہ ڪيس سوچڻ ۾ مرضيءَ مطابق دائري اندر زندگي گذارڻ جي بہ آزادي ڏيڻ گهرجي. بيشڪ اولاد جي تربيت ڪرڻ گهرجي، چاڪاڻ تہ تربيت کان سواءِ اولاد اڌوري آهي ۽ اولاد جي بهتر تربيت والدين کان وڌ ڪو ٻيو نہ ٿو ڪري سگهي. پر پيار ۽ اولاد کي پنهنجي خواهشن جي آڙ ۾ غلام بنائي نہ رکجي، پنهنجي خواهشن جي ڇار ۾ قيدي بنائي نہ رکڻ گهرجي. اهو پيار نہ بلڪ اولاد کي ذهني مريض بنائي رکڻ جي هڪ ڪوشش آهي، جيڪا اوهان کي زندگيءَ جي ڪنهن بہ موڙ تي سمجهہ ۾ نہ آئي. آءٌ اوهان جي خواهشن جو احترام ڪندي پنهنجي خواهشن جو هر موڙ تي ڳلو دٻائيندي رهيس، جيترو ٿي سگهيو. مون هڪ فرمانبردار نياڻي ٿيڻ جي هر ممڪن ڪوشش ڪئي. بابا سائين امتحانن ۾ محنت ڪرڻ جيترو منهنجي وسَ ۾ هو مون وسان نہ گهٽايو. پر رزلٽ منهنجي وس جي ڳالهہ نہ هئي. جنهن ڪري آءٌ اوهان جو ٽاگيٽ پورو ڪري نہ سگهيس، مونکي خبر آهي اوهان منهنجي ان رزلٽ تي مونکان ناراض ٿيندا، ان کان اڳ جو اوهان مونکان ناراض ٿيو. آءٌ پنهنجو انتُ ٿي آڻيان. نہ هوندس ۽ نہ ئي اوهان جي نافرماني ڪري اوهان جي بار بار دل ڏکوئيندس. ٿي سگهي تہ اوهان منهنجي هيءَ نا فرماني معاف ڪندا."

هيءَ هڪ اهڙو خط آهي، جنهن ۾ درد جون سٽون ۽ سِٽون آهن. خاص طور ڪهاڻين جو هيءَ ڪتاب سيني والدين کي پڙهڻ گهرجي. چاڪاڻ تہ هن ۾ سماجي حوالي سان والدين جي نفسيات ۽ هارن جي نفسيات تي تمام گهڻو مواد موجود آهي. هيءَ ڪتاب ڪاميابين ۽ ناڪامين جو داستان آهي. هڪ پاسي اهڙيون ڪهاڻيون آهن، جن ۾ هارڻن تي ناحق سختي ڪرڻ جا خراب نتيجا ڏيکاريل آهن. يا ڪي اهڙيون ڪهاڻيون آهن، جن ۾ سماجي حوالي سان ڪلاس جو فرق سامهون اچي ٿو. اڻپوري خواهش اهڙي ئي ڪهاڻي آهي، جنهن ۾ ڪهاڻيءَ جا مکيہ ڪردار خاندااني طور هڪ ٻي کان گهڻو پري ٻيئل

آهن، ۽ جڏهن هو ڪورٽ مئريج ڪن ٿا تہ چوڪريءَ جو پيءُ جيڪو پوليس آفيسر آهي اهو چوڪري جو "انڪائونٽر" ڪري ڇڏي ٿو جنهن جي خبر پوڻ تي چوڪري بہ خودڪشي ڪري ڇڏي ٿي. هن ڪهاڻيءَ ۾ بہ سخت طبيعت والدين لاءِ هڪ ميسيج آهي تہ جيڪڏهن بيجا سختي رکي وئي تہ اولاد کي بہ غلط قدم کڻي سگهي ٿو. هن ئي ڪتاب ۾ ٻئي پاسي "صبر جو سواد" هڪ اهڙي نوجوان جي ڪهاڻي آهي، جنهن جا سڳا رشتا سائٽس نفرت ڪن ٿا ۽ هو پنهنجي پيءُ جي گذاري ويڑ ڪان پوءِ درزڪي ڏانڊي ۾ پنهنجي استاد سان رهي ٿو. جيڪو ڪيس پڑهائي ٿو ۽ هو محنت ڪري سي ايس ايس جو امتحان پاس ڪري ٿو ۽ پنهنجي استاد جو سهارو بڻجي ٿو. هيءُ هڪ ڪاميابين جي ڪهاڻي آهي.

مطلب تہ هن ڪتاب ۾ شامل سڀني ڪهاڻين ۾ ڪو نہ ڪو سبق موجود آهي. هڪ اهڙو سبق جنهن تي عمل ڪري اسان پنهنجين زندگين کي بهتر بڻائي سگهون ٿا.

هي ڪهاڻيون پڑهندي ڪيترن ئي هنڌن تي اکين جون پنبڻيون پنيون آهن. خاص طور تي ويساهہ گهاتيءَ تي ٻڌل ڪهاڻي ساک جو صدمو ۽ "خودڪشي" ۾ ليکڪ درد کي وڏي ڪاريگريءَ سان پيش ڪيو آهي. هو سماج مان ڪردار کڻي انهن جو سور بيان ڪري ٿو؛ جيڪو سور سماجي ڪٽارسس طرف وڏي ٿو. آرٽ جو سماجي ڪارج بہ اهوئي آهي تہ ان وسيلي سماج ۾ سڌارا آڻجن. گل محمد سومري صاحب جون ڪهاڻيون سنئون سڌو اسان جي سماج سان وابستہ آهن، ۽ انهن ۾ هڪ سلجهيل ۽ ذهين شخص جا ويچار آهن. ڪهاڻين جو هيءُ ڪتاب خاص طور تي تعليمي شعبي سان وابستہ ماڻهن لاءِ انتهائي اهم ۽ ڪارائتو ثابت ٿيندو.

ڈاڪٽر شير مهراڻي
ڪراچي يونيورسٽي

پنهنجي پاران

هن ڪتاب ۾ آءٔ دنيا جي حالاتن کي ڏسندي قلم جي طاقت سان ڪهاڻين جي صورت ۾ پنهنجا جذبا اوهان آڏو پيش ڪيان ٿو. منهنجو هن ڪتاب ۾ ڪهاڻين جي صورت ۾ ڪيل اظهار ان حقيقت کي واضح ٿو ڪري تہ جنهن دور کي اسين سائنس جي ترقي، شعور، تعليم، ترقي، جدت ۽ علم و ادب جو دور چئي رهيا آهيون، اها بلڪل حقيقت آهي تہ هي دور سائنس جو ترقي يافتہ دور آهي، انسان جديد تعليم حاصل ڪري پنهنجو پاڻ کي باشعور سمجهي رهيو آهي، اسين دنيا جي علم، ادب، تاريخ، مذهب، ثقافت ۽ قومن جي بين الاقوامي تاريخ کان واقف آهيون پر افسوس جو اسين ان حقيقت کان بلڪل ناواقف آهيون تہ اسان کي معاشري ۾ ڪهڙيءَ ريت زندگي گذارڻ گهرجي، انسانيت ڇا آهي؟، اسان جي مٿان ڪهڙا حق ۽ فرض آهن؟ انهن سڀني ذميوارين جي ڄاڻ هجڻ باوجود بہ اسين پاڻ کي اڻ ڄاڻ سمجهندي ۽ معصوم سمجهندي ڪن لاتار ڪري پنهنجي خواهشن کي پورو ڪرڻ ۾ مست ٿي ويندا آهيون.

هن دور ۾ هڪ پاسي اسين ترقي ڪري رهيا آهيون تہ ٻئي پاسي دولت، شهرت ۽ وڏن وڏن عهدن جي تڪبر تي ڪنهن کي پاڻ جهڙو سمجهڻ تہ ڇا تصور بہ نہ ڪري سگهون ۽ ان تڪبر جي ڪري اسين صرف پنهنجي خواهشن کي پورو ڪرڻ لاءِ ٻين جي جذبن، عزت ۽ انهن جي زندگيءَ سان کيڏي رهيا آهيون. مطلب تہ هن وقت جنهن وٽ دولت آهي تہ ان انسان جي عزت بہ آهي تہ طاقت ۽ شهرت بہ اهو ئي ماڻي سگهي ٿو باقي جيڪڏهن ڪو غريب ۽ مجبور انسان آهي تہ پوءِ دنيا ۾ ڪيس زندگي گذارڻ جو حق بہ نہ آهي. جيڪڏهن

ڪو غريب انسان سڪ جو ساهه ڪٽي رهيو آهي تہ يقينن ان جي پويان بہ ڪنهن سرنديءَ واري جو هٿ هوندو. اسين دنيا جي آسائشن حاصل ڪرڻ جي حرص ۾ سڀ ڪجهہ وساري ويٺا آهيون تہ اسان کي دنيا ۾ موڪلڻ جو مقصد ڇا هو ۽ اسين زندگي ڪهڙي مقصد لاءِ گذاري رهيا آهيون؟

اولاد جي بهتر کان بهتر پرورش والدين کان وڌيڪ ٻيو ڪو بہ نٿو ڪري سگهي. ۽ بهتر تربيت ڪرڻ بہ الله جي طرفان عطا ڪيل هڪ ڏاڻ آهي جيڪو هر هڪ والدين ۾ ناهي هوندو. وڏڻ جو چيل پهاڪو بلڪل سچ آهي جيڪو ڏاڍو سو گابو. جديد دور ۾ ڪجهہ والدين پنهنجي اولاد جي تربيت ڪندي ڪين پنهنجي بهترين تربيت مطابق آزاد زندگي گذارڻ جو حق ڏيڻ بدران انهن کي پنهنجي خواهشن موجب زندگي گذارڻ لاءِ سختيون مڙهي آزاديءَ سان زندگي گذارڻ جي عمل کان هميشہ لاءِ محروم ڪري ڇڏين ٿا، جنهن ڪري اها اولاد اڳتي هلي پنهنجي اولاد سان بہ اهڙو ئي رويو اختيار ڪري ٿي. اهڙي طرح اهو عمل نسل در نسل هلندو رهي ٿو. ان کان سواءِ اسين پنهنجي خانداني رسم ۽ رواجن کي حديث جي اهميت کان وڌ سمجهڻ لڳا آهيون. انهن خانداني رسمن ۽ رواجن کي اسان ائين سمجهندا آهيون جيئن پٿر تي ليڪ، پوءِ انهن جي پورائي لاءِ اسان جي آڏو اولاد جون خوشيون، معاشري جو احساس، دنيا ۾ نوجوانن جون خواهشون ۽ جذبا کا بہ معنيٰ نہ ٿا رکن. انهن رسمن ۽ رواجن پويان اسان جي وڏڻ جا خاندان تباهہ ٿيو ٿا وڃن، سڪيلڊيون نياٽيون موت جي گهاٽ چڙهي ٿيون وڃن، نوجوان پنهنجي جواني وڃائي ٿا ويهن، ڪارو ڪاري جا ڪيس ۽ ڪورٽن ۾ شادين ڪرڻ وارا معاملا پڻ انهن ريتن ۽ رسمن جي هَڻ ۽ تڪبر جي ڪري ٿا آڏو اچن. تہ پوءِ ڇا اها تعليم ۽ ترقي آهي؟ . نہ اسان کي ڪتابن پڙهڻ سان گڏ دنيا جي ڄاڻ حاصل ڪرڻ سان گڏ سائنسي معلومات حاصل ڪرڻ سان گڏ قران جي تعليم حاصل ڪرڻ سان گڏ پنهنجو پاڻ کي تبديل ڪرڻو پوندو پنهنجي سوچ کي تبديل ڪرڻو پوندو، پنهنجي خواهشن سان گڏ ٻين جي

خواهش جو خيال ۾ احساس پيدا ڪرڻو پوندو پنهنجي اولاد جي بهتر تربيت ڪرڻ سان گڏ انهن کي آزاد زندگي گذارڻ جو اختيار بہ ڏيڻو پوندو، ان ۾ ڪو شڪ نہ آهي تہ جيڪڏهن اسان پنهنجي اولاد جي بهترين تربيت ڪندا سين تہ ڪڏهن بہ غلط قدم نہ کڻندي. تہ پوءِ چونہ انهن تي سختيون مڙهڻ بدران سندن بهترين تربيت ڪجي. چاهي اهو پٽ هجي يا نياڻي. ٻنهين کي هڪ جيترا حق ڏيڻ گهرجن، ائين ڪرڻ سان ئي اسين پاڻ کي تعليم يافتہ، ترقي يافتہ ۽ باشعور سڏائي سگهڻ جو حق رکي سگهون ٿا. ۽ معاشري مان ڪارو ڪاري، ڪورٽ مئرج، خودڪشي ۽ هڪ ٻئي کي رات جي اونداهين ۾ رشتن جي تڪرار تي قتل ڪرڻ وارا واقعا گهٽجي ويندا. ۽ گهرن جا گهر برباد ٿيڻ کان بچي ويندا. ڪاش جو اسين ڪتابن پڙهڻ سان گڏ انهن مان حاصل ڪيل ڄاڻ موجب عمل ڪرڻ جي ڪوشش ڪيون. تہ سڀ ڪجهہ بهتر ٿي ويندو.

گل محمد سومرو

اٹـپـوري خـواهـش

(کھاٹیون)

لائيف ٽائيم ايوارڊ

رات جي پهر جا ۽ ٽي رهيا هئا، برسات آهستي آهستي تيز ٿيندي پئي وڃي، هڪ ته تيز برسات جو آواز، هر گهر جي چٽين تان پاڻي جو نيسارن ذريعي هيٺ وهڻ جو آواز ۽ ٻيو وري بجلي بند هئڻ سبب پاڙي جي هر گهر مان جنريٽرن جي آواز سيني جي اکين مان ننڊ ڦٽائي ڇڏي هئي. اڪثر ائين ٿيندو آيو آهي ته جڏهن به مينهن وسندو آهي ته ڏگهي وقت لاءِ بجلي ايئن بند ٿي ويندي آهي جيئن ڪا شادي شده عورت اوچتو پنهنجي مڙس سان ڪنهن ٻي عورت کي ڏسي بنا سوچي سمجهي پيڪين هلي ويندي آهي. پاڙي جا ٻار، نوجوان، بزرگ روڊ جي پاسن کان ويهي وقت به گذاري رهيا هئا ته وري برسات جو لطف به وٺي رهيا هئا. سليم ۽ سندس گهر واري مومل پنهنجي فليٽ جي گيلري مان برسات جي وسڪاري مان لطف وٺي رهيا هئا. سلميٰ پنهنجي ڪمري جو دروازو ٻيڪڙي ٻئي ڏينهن تي ٿيندڙ طبيعات جي پيپر جي تياري ڪري رهي هئي. جڏهن ته دروازو ٻيڪڙڻ باوجود به تيز برسات جو آواز جنريٽرن جو شور، بادلن جي گجگوڙ ۽ نيسارن مان وهندڙ پاڻي جو آواز سلميٰ جي پيپر جي تياري ۽ سمجهڻ جي عمل ۾ مسلسل رڪاوٽ پيدا ڪري رهيا هئا. پر سلميٰ به هڪ با همت، سُلجهيل، مستقل مزاج، ۽ فرض شناس ڇوڪري هئي. انهن سيني رڪاوٽن جو هوءَ وڏي همت ۽ بهادريءَ سان مقابلو ڪندي پيپر جي تياري ڪري رهي هئي. سندس پلنگ تي چادر بدران ڪتابن ۽ ڪاپين جو ڍڳ هو. سلميٰ گول وهاڻي تي هڪ ڪاپي رکي طبيعات جي پيپر جي تياري ڪري رهي هئي. پلنگ جي پر ۾ هڪ پاڻيءَ جو جگ ۽ اسٽيل جو گلاس رکيل هو. جيڪو وقفي وقفي سان سلميٰ پي

رهي هئي. پيپر جي تياريءَ ۾ سلميٰ کي پاڻيءَ جي گرم ۾ ٽڏي هٿ جي فرق جي کا به پرواهه نه هئي. اوچتو سندس والد سليم آهستي آهستي دروازو کوليو ان خيال سان ته جيئن دروازي جي آواز تي سلميٰ جي ننڊ ڦٽي نه پوي. سليم جيئن ئي دروازو کولي ڪمري ۾ داخل ٿيو ته اچرج ۾ پئجي ويو. ڇا ڏسي ته سلميٰ پيپر جي تياري ۾ ايڏا تائين مصروف آهي.

ڈيءَ! تون هن وقت تائين پيپر جي تياري ڪري رهي آهين؟ پُٽ آرام به ضروري آهي. سليم حيرت منجهان سلميٰ جي ويجهو اچي سندس متي تي هٿ ڦيري ساڻس مخاطب ٿيندي چيو.

سلميٰ پنهنجي آڱرين ۾ قاتل پينسل وارو ساڄو هٿ وات آڏو آڻيندي اوباسي ڏيڻ بعد ٽڏو ساهه پريندي، ها بابا سائين پيپر تمام ڏکيو آهي ان لاءِ هن مهل تائين تياري ڪري رهي آهيان. بابا سائين منزل ماڻڻ لاءِ محنت ڪرڻي پوندي آهي.

پر ڈيءَ ڪجهه آرام به ته ضروري آهي نه سليم شفقت واري انداز ۾ سلميٰ سان مخاطب ٿيندي هڪ قدم اڳتي وڌي پاڻيءَ جو جڳ کڻي جيئن ئي گلاس ۾ پاڻي پريو ته پاڻي گرم هو. سليم خاموشيءَ سان گلاس جو پاڻي واپس جڳ ۾ وجهي ڪمري کان ٻاهر هليو ويو. سلميٰ حيرت منجهان ڪنڌ کڻي پين ڪاپيءَ تي رکي والد ڈانهن نهارندي ڪانئس ڪمري کان ٻاهر وڃڻ جو سبب پڇڻ چاهيو پر پڇي نه سگهي. بابا سائين منهنجي دير تائين جاڳڻ تي مون کان ناراض ته نه ٿي ويو؟ يا مون بابا سائين کي ويهڻ جي آڇ نه ڪئي؟ پر بابا سائين مون کان ناراض نه ٿو ٿي سگهي، بابا سائين ته منهنجي جان آهي. پر ها بابا سائين کان منهنجي اوجاڳي جي تڪليف برداشت نه ٿي سگهي هوندي. سلميٰ سوچن جي ان سمنڊ ۾ غوطا کائي رهي هئي ته اچانڪ والد کي ٻيهر ڪمري ۾ داخل ٿيندي ڏٺائين. سلميٰ سوچن جي سمنڊ مان ٻاهر نڪري آئي سلميٰ جي دل کي ٻيهر آٿت ٿي. سليم جي هڪ هٿ ۾ پاڻيءَ جو جڳ ۽ ٻي هٿ ۾ ڪير جو گلاس هيو. هر روز ڪير ۾ ننڊيا ڦوٽا وجهي ڪاڙهڻ کان پوءِ آنرائي فرج ۾ رکي ٽڏو ڪري سيئي گهر ياتي

پيئڙ بعد آرامي ٿيندا هئا. امتحانن جي تياريءَ جي ڪري سلميٰ ڪڏهن رات جو ته ڪڏهن نيراني ڪير پيئڙ کان پوءِ نماز پڙهي اسڪول وڃڻ لاءِ تيار ٿيندي هئي. پر اڄ سليم پنهنجي ڏيءَ جي لاءِ پاڻ ڪير ڪٽي اچي ڪمري ۾ ڇڏيو. سليم پلنگ جي ساڄي پاسي کان ويهي سلميٰ جي مٿي تي هٿ رکي سلميٰ جي اکين ۾ اکيون ملائي شفقت منجهان سلميٰ کي ڪير جو گلاس هٿ ۾ ڏئي آهستگيءَ سان ڳالهائيندي چيو" ڏيءَ گهٽي دير ٿي چڪي آهي ٽڪجي پئي هوندين، هي ڪير پي ۽ هاڻي آرام ڪر.

بابا سائين ڪاميابي ۽ منزل بنا محنت ۽ قربانين جي ناهن ملندیون. ان لاءِ اوجاڳا ڪرڻ کا وڏي ڳالهه نه آهي سلميٰ والد کي وراڻيو. سلميٰ ڪير پي گلاس پلنگ جي پر ۾ رکي ٽڏو ساهه پري ٻنهين هٿن سان پنهنجا وار اکين ۽ نرڙ تان هٽائي مٿي تي رکيل رئو ٻيهر صحيح ڪري پنهنجو مٿو والد جي ڪلهي تي رکي وڏو ساهه پريندي چيو ته بابا سائين آءٌ هيءَ محنت ان ڪري نه ٿي ڪيان ته آءٌ پڙهي لکي ڪنهن وڏي عهدي تي پهچان. پر منهنجي علم حاصل ڪرڻ جو اصل مقصد صرف ۽ صرف اهو آهي ته آءٌ ايتري قابل ٿيان جو اوهان جي بزرگيءَ ۾ آءٌ اوهان جي ٻانهن ٻيلي ٿيان. اوهان پنهنجي من جي حسرتن کي آڏو رکندي مستقبل جي خوشحاليءَ لاءِ جنهن ٻوٽي جي شفقت ۽ پيار جي ڇانوَ ۾ پرورش ڪري رهيا آهيو. بابا سائين آءٌ اوهان جي صرف نياڻي نه پر پٽ به آهيان. ان لاءِ آءٌ مستقبل ۾ هڪ ڇانوَ ڏيندڙ ۽ ميويدار وڻ ثابت ٿي ڏيکاريندیس. بابا سائين آءٌ پنهنجي ڪردار ۽ محنت سان اوهان جي زندگيءَ ۾ سڪون پيدا ڪرڻ جي هر ممڪن ڪوشش ڪنديس. بس! آءٌ هميشه الله جي ذات کان اها ئي دعا گهرندي رهندي آهيان.

سلميٰ جي آٽت ڏيندڙ حوصلن کي بلند ڪندڙ جذبن کي جاڳائيندڙ مستقبل ۾ خوشحالي، سڪون، بي فڪريءَ جو پيغام ڪٽي اپرندڙ سج ۽ موتين جي مالها جهڙن لفظن سليم جو من موهي ڇڏيو. سليم جي خوشيءَ جي لڙکن اکين جا پردا ڦاڙي سندس جهول ۽ ڳل

آلا ڪري ڇڏيا. ها امان اهو ڏينهن ضرور ايندو پر تون ته هاڻي به اسان جي نيٽن جو نار آهين. سليم پنهنجي ڪاپي هٿ جي ٽن آڱرين سان پنهنجا لڙڪ اڳهندي منجهيل لفظن ۾ چيو.

بابا سائين اوهان جي اکين جي آلاڻ؟ ڇا اوهان جي ڏيءَ کي غلط لفظ ته نه چئي ورتو؟ بابا سائين اوهان جا ڳل لڙڪن سان آلا؟ سليمٰ پيءَ جي منجهيل لفظن جي پرڪ ڪندي يڪدم ڪنڌ ڪٽي پنهنجي هٿ جي آڱرين سان سليم جا لڙڪن سان آلا ڳل صاف ڪندي حيرت منجهان وراڇيو.

امان! هي خوشيءَ جا ڳوڙها آهن. تنهنجي چيل لفظن منهنجو من موهي ڇڏيو. جنهن ڪري خوشيءَ منجهان منهنجي اکين مان پاڻي تري آيو آهي. سليم ڏيءَ جي پيشاني چمندي مٿي تي هٿ رکي مسڪرائيندي جواب ڏنو.

هينئر رات جو پويون پهر ٿي چڪو آهي ڏيءَ آرام به ضروري آهي. اصبح پيپر به ڏيڻو آئي، هاڻي تون آرام ڪر. سليم شفقت واري انداز ۾ اهو جملو چئي ڪمري جو دروازو ٻيڪڙي پنهنجي ڪمري ڏانهن هليو ويو.

صبح جو آذان جي آواز تي سليمٰ جي اک کلي، وضو ڪري نماز پڙهي، ناشتو ڪري سليمٰ اسڪول هلي وئي.

منجهند جو هڪ ٿي رهيو هو سومل منجهند جي ماني پچائي رهي هئي ته ڪنهن دروازو ڪڙڪايو. سومل سمجهي وئي ته سليمٰ هوندي. سومل گئس جي باهه هلڪي ڪري دروازو کولڻ لاءِ اڳتي وئي جيئن ئي دروازو کوليائين ته سامهون سليمٰ جي سهيلي فائزه نظر آئي. سندس هٿ ۾ سليمٰ جو ڪتابن جو بستو هو ۽ پي هٿ ۾ سليمٰ جو هٿ پڪڙيل هيو. سليمٰ ان جي پويان فائزه جي ڪلهن تي پنهنجو متو رکي بيٺل هئي. فائزه جي چهري تي سڪٽي مُرڪ هئي. فائزه جيئن ئي سليمٰ جي امڙ کي نياڻيءَ جي حالت تي اچرج ۾ پي حال ٽيندي هوش کان ٻاهر ٽيڙ جو ڏسي عقل مان ڪم ونندي چيو ماسي پريشان ٽيڙ جي ڪا به ڳالهه نه آهي. گرميءَ سبب سليمٰ جي معمولي طبيعت

خراب ٿي آهي. ڪا ڳڻتيءَ جوڳي ڳالهه نه آهي سلميٰ کي آرام جي ضرورت آهي.

اوهان جاڻو ٿا ته اسين پينرن جيان هڪ ٻئي تي ساهه ڏيندڙ سهيليون آهيون. ماسي مون سلميٰ کي ڏسي ستت اهو فيصلو ڪيو ته سلميٰ کي گهر تائين ڇڏي اچان. ان لاءِ جيئن ئي بابا جاني مون کي ونڊ آيو ۽ مون بابا کي سلميٰ جي طبيعت جو ٻڌايو ته بابا ب منهنجي فيصلي کي هٿي ڏيندي چيو ته اها تمام سٺي ڳالهه آهي ته اسين سلميٰ کي گهر ڇڏيندا پوءِ پنهنجي گهر هلون. اوهان بلڪل نه گهبرايو. فائزه سلميٰ جي ماءُ کي تسلي ڏيندي چيو.

ها پٽ تون ب اسان جي نياڻي آهين، ڏيءَ اندر اچ، سومل سلميٰ جي هٿ کي پڪڙي آهستي آهستي ڪري گهر جي ڊرائنگ روم ۾ صوفي تي ويهاري، فائزه جي لاءِ پاڻيءَ جو گلاس پري آئي. امان ساهه پٽ گرمي گهڻي آهي. مان اوهان جي لاءِ جلدي شربت ناهي وٺان، بس اوهان ٻئي ويهو سومل فائزه کي عزت ڏيندي چيو.

فائزه پاڻيءَ جا ٻه ڀرڪ پري گلاس ميز تي رکي سلميٰ جي امڙ کان موڪلائڻ چاهيو ۽ کيس شربت نه ٺاهڻ لاءِ چوندي ٻڌايو ته ماسي هيٺ بابا جاني گاڏيءَ ۾ منهنجو انتظار ڪري رهيو آهي، ان لاءِ ٻئي ڀيري اوهان وٽ شربت ضرور پيئندس، ماسي سلميٰ جو خيال ڪندا، آءٌ وڃان پئي، اجازت ڏيندا. سومل فائزه جي مٿي تي هٿ رکي سندس پيشاني چمندي اجازت ڏيندي چيو امان دل ته نه ٿي چئي توکي بنا ڪجهه ڪارائڻ پيئارڻ جي وڃڻ ڏيان پر هيٺ تنهنجو بابا جاني انتظار ڪري رهيو آهي. ان لاءِ توتي وڌيڪ زور نه ٿي پريان. امان سدائين خوش هوندينءَ شل ڏکيو ڏينهن نه ڏسندينءَ. سومل فائزه کي دعائون ڏيندي موڪلايو. فائزه تڪڙا تڪڙا قدم پري هيٺ هلي وئي ۽ سومل نياڻيءَ کي پنهنجي ڪمري ۾ هوريان هوريان ڪري وٺي وئي پر سومل، سلميٰ جي گرم جسم مان محسوس ڪيو ته سلميٰ جي طبيعت معمولي نه بلڪ گهڻي خراب ٿي لڳي.

سومل ان وقت ئي سليم کي فون ڪري گهرايو. سليم سلميٰ جي

بيماريءَ جي خبر ٻڌي ته سندس هوش حواس گم ڪرڻ ڇڏي ويا. ڪيس سمجهه ۾ نه پيو اچي ته آءٌ ڇا ڪيان ڇا نه ڪيان، هو حيرت منجهان پنهنجي آفيسر جي ڪمري ۾ بنا اجازت جي داخل ٿيو: سائين منهنجي نياٽيءَ کي الائي ڇا ٿي ويو آهي. سليم جا هڪڙا پگهر لهن پيا ته ٻيا چڙهن پيا. ٽنگون ٻئي ڏکي رهيون هيون، وڏا ساهه کٽي رهيو هو. سائين، سائين منهنجي نياٽي کي الائي جي ته ڇا ٿي ويو آهي. مان گهر ٿو وڃان. سليم اهي جملا ٻيهر ڏهرائيندي صاحب کان موڪلائي سهڪندو واپس ڪمري کان ٻاهر نڪرڻ لڳو. ٻ ٿي تڪڙا قدم کنيائين ئي مس ته. صاحب پويان سليم کي سڏ ڪيو.

سليم هڪڙو منٽ ترس : مٺا تنهنجي نياٽي اسان جي ٻه نياٽي آهي. صرف هڪڙو منٽ ترس. صاحب جي جملي ٻڌڻ تي سليم قدم روڪي نماٽي انداز ۾ ڪنڌ ورائي صاحب ڏانهن اهڙيءَ ريت نهاريو جيئن ڪيس مشڪل وقت ۾ ڪنهن وڏو سهارو ڏنو هجيس. سليم ڏٺو ته صاحب پنهنجي ڪرسيءَ پرسان ٻيٺو آهي. سندس هڪ هٿ ۾ ڪجهه هزار هزار جا نوٽ اٽس. صاحب ٻئي هٿ سان سليم کي ڪرسيءَ تي ويهڻ لاءِ اشارو ڪيو. سليم جو ڪنڌ لڙڪيل هو. سليم پنهنجي ٻنهين هٿن سان منهن تان ڳڙندڙ پگهر صاف ڪيو. اڪيون مهٽيندي ڪرسيءَ تي ويٺو. پر نياٽيءَ جي بيماريءَ جي خبر واري بيچينيءَ ذهني طور سليم جا هوش ۽ حواس ختم ڪري ڇڏيا هئا. صاحب پنهنجي هٿ ۾ پڪڙيل هزار جا 10 نوٽ ڏار ڪري سليم جي آڏو اڇي سليم جي اڳيان واري ڪيسي ۾ رکي ساڳيو هٿ سليم جي ڪلهي تي رکي ٿڏو ساهه ڀري ڪنڌ کي هاڪار جيان هلڪو هِلائي سليم سان مخاطب ٿيندي چيو! سليم نياٽيون ته نياٽيون ٿيندیون آهن رب هر نياٽيءَ کي خوش ۽ آباد رکي. پروردگار تنهنجي نياٽيءَ تي ٻاجهه ڪندو. تون دل نه لاءِ. اهو چئي صاحب پنهنجي ڊرائيور دلاور کي سڏ ڪيو. دلاور ڪمري ۾ پهتو. سائين حڪم ڪيو؟ دلاور سليم صاحب کي تڪڙ ۾ سندس گهر ڇڏي اچ. سليم ڪرسيءَ تان اٿي ٻئي هٿ ٻڌي صاحب کي دعائون ڏيندو دلاور سان گڏ گهر ڏانهن روانو ٿيو.

سومل پنهنجي ڪمري ۾ سلميٰ جي تيز تپ جي ڪري سندس متي تي ٽڏي پاٽيءَ جون پٽيون رکي رهي هئي. سلميٰ جي صحتيابيءَ لاءِ رب کي ٻاڏائي رهي هئي ته گهنٽي وڳي. گهنٽيءَ جي آواز تي سلميٰ يڪدم چيو بابا اچي ويو. سومل دروازو کوليو ته سليم تڪڙا تڪڙا قدم کٽي ڪمري ۾ داخل ٿيو. سليم جي قميض پگهر ۾ آلي هئي. متي جا وار وکريل هئا. سلميٰ جي ڀڪ ۾ ويهي سندس متي تي هٿ رکي پيشاني چمندي پٽ مون کي خبر پئي ته منهنجي راڻي بيمار آهي پر سلميٰ ته بلڪل ٺيڪ آهي. بهادر انسانن جي ڪڏهن ب طبيعت خراب ناهي ٿيندي. سليم نياٽيءَ کي دلاسو ڏيندي چيو ۽ سليم جنهن وقت سلميٰ جي متي تي هٿ رکيو هو ته سلميٰ جي بخار سبب پيشاني تمام گهٽي گرم هئي. اهو ڏسي سليم حيران ٿي ويو ۽ لڪ ۾ سومل کي ڊاڪٽر وٽ هلڻ لاءِ اشارو ڪيائين.

سليم ۽ سومل ٽئڪسيءَ ۾ سلميٰ کي پاڙي جي هڪ ميڊيڪل سينٽر تي علاج لاءِ وٺي ويا جيڪو گهر کان سڌ پنڌ تي هو پر طبيعت جي ناسازيءَ ڪارڻ سليم ٽئڪسي ڪرائڻ مناسب سمجهي. ان ميڊيڪل سينٽر تي سليم جو هڪ ڪلاس فيلو ڊاڪٽر احتشام احمد ۽ سندس زال ڊاڪٽر نيلوفر ميڊيڪل آفيسر جي حيثيت سان ڪم ڪندا هئا. ڊاڪٽر احتشام ۽ ڊاڪٽر نيلوفر سليم جا فيملي ڊاڪٽر هئا. بهتر ۽ پراڻي تعلق جي ڪري سليم هميشه سُٽت ئي وڃي معائنو ڪرائيندو هو ۽ اها اجازت سليم کي خاص طور تي ڊاڪٽر احتشام پاران ملي هئي. سليم ميڊيڪل سينٽر تي پهچي ڊاڪٽر احتشام سان ملڻ لاءِ ڪمري ۾ داخل ٿيو ته سلميٰ جي هڪ ٻانهن والد جي ڪلهن تي ته ٻي ٻانهن والده جي ڪلهن تي هئي.سلميٰ والد ۽ والده جي سهاري اندر داخل ٿي ڊاڪٽر احتشام اها حالت ڏسي يڪدم پنهنجي ڪرسيءَ تان اٿي سلميٰ جي ويجهو آيو. ڊاڪٽر احتشام سلميٰ جو هڪ هٿ پڪڑي وڏي پيار منجهان اسٽريچر تي ليٽايو. منهنجي ڏيءَ کي ڪجهه ب ته ناهي ٿيو. پٽ سلميٰ تو جهڙي بهادر ڏيءَ همت هاري وئي بابا ڪجهه ب ناهي ٿيو. هي سليم ته چريو

آهي هرو پرو توکي پريشان ڪندو آهي. ڊاڪٽر احتشام سلميٰ جي مٿي تي هٿ رکي شفقت واري انداز ۾ دلاسو ڏيندي سندس حوصلن کي بلند ۽ همت ڪرڻ جي هدايت ڪئي. آءٌ به ته تنهنجي بابا جاني جهڙو آهيان، کا وڏي ڳالهه نه آهي ڏيءَ تون بي فڪر ٿي.

اڙي يار تون به بلڪل درويش آهين توکي ڪيترا ڀيرا سمجهايو اٿم ته منهنجي نياڻي يا پاڃائي جي معمولي طبيعت به جيڪڏهن خراب ٿئي ته مون کي گهر گهرائيندو ڪر. پر تنهنجو دماغ منهنجي سمجهه کان ٻاهر آهي. ڊاڪٽر احتشام ڪاوڙ ۾ ته سليم کي چيو پر ٻئي دوست هجائتا هٿا ان ڪري سليم ان جي ڳالهين کي ٽاريندي مسڪرائيندو رهيو.

ڊاڪٽر احتشام جڏهن سلميٰ جو بخار چيڪ ڪيو ته 104 ڊگري بخار هو. ڊاڪٽر احتشام پنهنجي خاص روم ۾ سلميٰ کي داخل ڪيو ۽ ڪجهه ٽيسٽ وغيره ڪرايائين. ٽيسٽ وغيره ته نارمل هٿا پر بخار گهٽ ٿيڻ جو نالو ئي نه پيو وٺي. ڊاڪٽر احتشام هڪ ٻن ڏينهن لاءِ پنهنجي ميڊيڪل سينٽر ۾ داخل ڪرڻ چاهيو ان اميد تي ته بخار 24 ڪلاڪن اندر گهٽ ٿي ويندو. سلميٰ جو علاج مسلسل هلي رهيو هو. سليم ۽ سومل سلميٰ سان گڏ ڊاڪٽر احتشام جي طرفان مليل هڪ خاص ڪمري ۾ رهيل هٿا. سليم ۽ سومل جي لاءِ ماني ٽڪيءَ جو بندوبست ڊاڪٽر احتشام ۽ سندس گهر واري ڊاڪٽر نيلوفر ڪندا هٿا.

چار مهينا گذري ويا، ڊاڪٽر احتشام ۽ ڊاڪٽر نيلوفر چوٽيءَ جا زور لاتا، پر بخار گهٽ ٿيڻ جو نالو ئي نه پيو وٺي. سلميٰ مسلسل بخار هٺ جي ڪري جسماني طور تي تمام گهٽي ڪمزور ٿي چڪي هئي. ان عرصي دوران سليم جو صاحب ۽ آفيس جو ٻيو عملو وقفي وقفي سان اسپتال سليم سان نياڻيءَ جي عيادت لاءِ ايندا رهندا هٿا. واپسيءَ تي سليم جي مدد لاءِ ڪيس هڪ لفافو ضرور ڏئي ويندا هٿا. سلميٰ جون ٻيون سهيليون ۽ فائزه به ڪيترائي ڀيرا سلميٰ جي بيمار پُرسي لاءِ اسپتال ايندیون رهنديون هيون. ان عرصي ۾ سلميٰ ته بخار ڪارڻ ذهني ۽ جسماني طور ڪمزور ٿي چڪي هئي پر سليم ۽ سومل جي

Digitized by M. H. Panhwar Institute of Sindh Studies, Jamshoro.

پنهنجي نياڻيءَ تي نظر پوڻ تي سندن اکين مان نير پيا وهندا هئا. هو ٻئي مڪمل طور تي جهري پيا هئا ڪمري جي ڪنڊ ۾ ويهي رب کي پيا ٻاڌائيندا ۽ ريجهائيندا هئا. ان حالت ۾ به ان ڳالهه جو خيال ڪندا هئا ته اسان جي لڙڪن تي سلميٰ جي نظر نه پوي. سومل ۽ سليم پنهنجي نياڻيءَ جي صحتيابيءَ لاءِ وڏا ڪشالا ڪڍيا پر ڪنهن به ڪيءَ ۾ ڪو فرق ئي نه پيو پوي.

جمعي جو ڏينهن هو، منجهند جا ٻه ٽي رهيا هئا، سومل پلنگ جي پيراندي ڪان سلميٰ جي پيرن تي زور ڏئي رهي هئي. سليم هڪ ڪنڊ ۾ مُسَلي تي ويٺو رب کي ريجهائڻ لاءِ الله جو ورد ڪري رهيو هو ۽ پنهنجي نياڻيءَ جي صحتيابيءَ لاءِ سڏڪن منجهه ٻاڌائي رهيو هو ته اوچتو ڪمري ۾ سلميٰ جي اسڪول جو پرنسپل داخل ٿيو. پرنسپل کي ڏسي سومل يڪدم پنهنجي متي جو رئو صحيح ڪندي اٿي بيٺي. سائين اوهان؟ سومل اسڪول جي پرنسپل سان وڏي ادب منجهان حيران ٿيندي چيو. سومل جي ان جملي تي سليم به ورد روڪي ڪنڊ ڦيرائي ڏٺو ته اسڪول جو پرنسپل سلميٰ جي بيمار پُرسي لاءِ سندس پرسان بيٺو آهي. سليم يڪدم مُسَلي تان اُٿي بغير چپل پائڻ جي تڪڙا قدم پري اڇي پرنسپل سان ٻئي هٿ ملائي وڏي اخلاق ۽ ادب منجهان مليو ۽ ڪيس هڪ ڪُرسيءَ تي ويهڻ لاءِ عرض ڪيو.

پرنسپل ڏٺو ته سليم گهنجيل ڪپڑا، وار ۽ ٻنا سينڊ نڪتل ڏڳها، ڏاڙهي وڌيل، قميض جا بٽڻ کليل، اها حالت ڏسي پرنسپل صاحب جو هانءُ جهري پيو. ڏيءَ جو صدمو ماءُ ۽ پيءُ کي ٻي حال ڪري ڇڏيندو آهي. ان ڪري وقت جي هٿان مجبور پيءُ ۽ ماءُ جي تڪليف کي دلاسي ڏيڻ کانسواءِ ڪجهه ڪري نه پيو سگهي.

هاڻي ڪيئن آهي طبيعت اسان جي ڏهين، فرمانبردار ۽ محنت ڪندڙ نياڻيءَ سلميٰ جي؟ پرنسپل سلميٰ ڏانهن نهاري سليم کان وڏي احترام سان ڳالهائيندي پڇيو.

سائين بس! بخار جي گهٽجڻ لاءِ وڏا حيلا ڪيا آهن پر دوائون اثر نه ٿيون ڏيکارين هاڻي سيني جون دعائون ئي منهنجي سلميٰ کي

تندرستي عطا ڪري ۽ زندگي بچائي سگهن ٿيون. سليم نماڻائيءَ واري انداز ۾ بي وس انسان جيان ڪنڌ هيٺ جهڪائي پرنسپل صاحب سان مخاطب ٿيندي جيئن ئي لفظ ڏهرايا تہ اکين مان لڙڪ ڪري پيا سليم جهٽ پٽ پنهنجي هٿ سان لڙڪ اگهي ورتا. ۽ ڳالهہ جاري رکندي چيائين تہ سائين اوهان ۽ منهنجي شهزادي جي صحتيابيءَ لاءِ اسڪول جي ٻارن کان اسيمبليءَ ۾ دعا گهرايو شال معصومن جي دعا ڏٺيءَ در آگهامي پوي ۽ منهنجي گلن جهڙي پريءَ تي رب جي مهر ٿي پوي.

ها سائين اوهان اسان جي نياڻيءَ لاءِ معصوم ٻارن کان دعا ڪرايو سومل هٿ ٻڌي پرنسپل صاحب کي روئندي عرض ڪندي چيو.

سليم هيءَ ادڙي ڪير آهي؟ پرنسپل صاحب سومل ڏانهن نهاريندي سليم کان پڇيو.

سائين هيءَ سلميٰ جي جيجل آهي. بس! سلميٰ جي بيماريءَ اسان جو جيءُ جهوري ڇڏيو آهي. اسان جي زندگيءَ مان خوشين جا ڏيئا وسامي ويا آهن. ڇا ڪجي ڇا نہ ڪجي ڳالهہ سمجهہ کان ٻاهر آهي. سليم هڪ هٿ جي آڱرين سان پنهنجا لڙڪ اگهي پرنسپل صاحب کي جواب ڏنو.

الله غفور رحيم آهي، ڏکيا سکيا ڏينهن انسانن تي ئي ايندا آهن. اوهان مايوس نہ ٿيو. اها حقيقت آهي اولاد جي درد جي تکليف ماءُ ۽ پيءُ کي ئي ٿيندي آهي. همت نہ هاريو اوهان جا لڙڪ ڏسي سلميٰ ۾ همت هاري ويهندي. اوهان کي جهرندو ڏسي هوءَ اڳ ئي موت کي اکين سان ڏسندي. هن وقت سلميٰ کي اوهان جي سهاري، چاهت، قرب ۽ دعائن جي ضرورت آهي. پرنسپل صاحب سليم ۽ سومل کي دلاسو ڏيندي سندن همت ۽ حوصلو بلند رکڻ جي نصيحت ڪئي.

سليم همت نہ هار سلميٰ جلد ٺيڪ ٿي ويندي. ڏکن پويان سک ايندا آهن. آءٔ حقيقت ۾ سلميٰ جي طبيعت معلوم ڪرڻ سان گڏ اوهان کي هڪ نہ پر ۾ خوشخبريون پڻ ٻڌائڻ آيو آهيان. پرنسپل صاحب پنهنجي بيگ مان هڪ لفافو ڪڍي پنهنجي جاءِ تان اٿي

بينو. سليم جي پر ۾ بيهي ٽڏو ساهه پري لفافو سليم کي هٿ ۾ پکڑائي تسلي ڏيندڙ لفظ دهرايائين.

سائين کهڙيون خوشخبريون سليم خوشيءَ مان نہ ماپندي پرنسپل صاحب ڏانهن نهاريندي پڇيو.

هڪ تہ سلميٰ مئٽرڪ جي سالياني امتحانن ۾ ٻيون نمبر پوزيشن ماڻي آهي ۽ ٻيو تہ سلميٰ مونٽيسري کان مئٽرڪ تائين اسان جي اسڪول ۾ تعليمي رڪارڊ موجب هڪ ڏينهن ۾ موڪل ناهي ڪئي. سلميٰ اسڪول ۾ پڙهڻ هر سال پهرين پوزيشن ماڻيندي رهي آهي. سلميٰ اسان جي اسڪول جي هڪ قابل فخر ۽ اسان جي اسڪول جو نالو روشن ڪندڙ شاگرد ياڻي آهي. ان سلسلي ۾ چنچر واري ڏينهن اسڪول ۾ هڪ سالياڻو پروگرام رکيو آهي، ان پروگرام ۾ سلميٰ جو ۽ اوهان جو هجڻ تمام ضروري آهي. چاڪاڻ تہ اسان اسڪول پاران سلميٰ جي ڪارڪردگي جو قدر ڪندي هڪ گولڊ ميڈل تيار ڪرايو آهي. سلميٰ جو بورڊ جي سالياني امتحانن ۾ ٻيون نمبر حاصل ڪرڻ اسان جي لاءِ تمام گهڻي فخر جي ڳالهہ آهي. اسان کي سلميٰ تي تمام گهڻو ناز آهي. ان لاءِ آءٌ اوهان لاءِ ڪجهہ مدد طور رقم ڪٽي آيو آهيان جيڪا هن لفافي ۾ موجود آهي ۽ ان ۾ پروگرام جو دعوت نامو پڻ موجود آهي. اميد تہ اوهان ضرور ايندا ۽ ها آءٌ ڊاڪٽر احتشام سان ملي آيو آهيان، ان کي سڄي حقيقت ٻڌائي اٿم. ان مونکي ايترو يقين ڏياريو آهي تہ هو هر ممڪن ڪوشش ڪري سلميٰ جي ايتري ٽريٽمنٽ ڪندو جو هوءَ ڪجهہ گهڙين لاءِ اسڪول اچي پنهنجي هٿن سان اهو ميڈل حاصل ڪري سگهي. پرنسپل صاحب سليم سان ڳالهائي ئي رهيو هو تہ اوچتو ٽڪل ۽ ٽُنل لفظن ۾ معصوميت پريو آواز آيو "بابا چا جو ايوارڈ"؟ . سلميٰ اسپتال جي پلنگ تي ائين آرامي هئي جيئن ڪيترن ئي ورهين کان ڪوما ۾ پيل ڪو مريض هن دنيا کان لاتعلق متيءَ جي پتلي جيان پيو هجي. سلميٰ جي اکيان جا ڪارا گهاٽا وار سندس اکين جي معصوميت ۽ بي تابيءَ تي پهريدار ٻڌيا اکين کي ڍڪيون پيا هئا. چپ خشڪ هئا. ساجي

هڪ جي رڳ ۾ ڪينولا لڳل هئي جنهن جي ذريعي هڪ ڊرپ جا قطرا تمام آهستگيءَ سان جسم ۾ داخل ٿي رهيا هئا. ان بيهوشيءَ جي حالت ۾ سلميٰ جي ڪنن تي پنهنجي ڪاميابيءَ جي ڳالهه ڪهڙيءَ ريت پئي اهو الله جي ذات ئي بهتر پئي ڄاڻي. هر انسان جي دل ۾ اڳتي وڌڻ، ڪاميابي حاصل ڪرڻ، زندگيءَ ۾ خوشحالي اچڻ ۽ تندرست زندگي گذارڻ جي خواهش هر وقت ترو تازه رهندي آهي.

سلميٰ جي اوچتو زبان تي چند لفظن سليم ۽ سومل جي دنيا ۾ خوشين جي هڪ نئين لهر پيدا ڪري ڇڏي. سندن جسم ۾رڻ ٻيهر ساهه پئجي ويو هجي. سومل ۽ سليم کي وڏي عرصي کان خوشين جي جنهن سج جي ايرڻ جو بي چينيءَ سان انتظار هو سلميءَ جي آواز سومل ۽ سليم جي ان انتظار جو ڳلو دٻائي دل ۾ سمايل سلميٰ جي تندرستيءَ وارن خوابن کي ساڀيان جو روپ ڏيندي خوشين جي سِج ايرڻ جو پيغام ڏنو. سليم ۽ سومل ڪيترن ڏينهن کان سلميٰ جي معصوم چهري ۽ ڪمزور حالت کي ڏسندي اکين مان نير وهائيندي بس! ڏڪيءَ کي ٻاڏائيندا هئا. سلمي جي انهن لفظن سليم ۽ سومل کي هڪ نئين زندگي عطا ڪئي. هو ٻئي جهت پٽ ڊوڙي وڃي سلميٰ جا ڳل چمندي مٺي تي رکي، سندس هٿ پکڙي ان پيار منجهان سڏ ڪري رهيا هئا. جيڪو پيار ننڍ پڻ ۾ سلميٰ ڀهريون پيرو پنهنجي زبان تي ٻاتڙي ٻوليءَ ۾ لفظ "امان" چيو هو ۽ سندس جيجل ماءُ جو جگر خوشيءَ منجهان پرجي وڏو ٿي ويو هو. ان وقت سومل پنهنجي چنڊ جي چانڊاڻ جهڙي خوبصورت ۽ معصوم پري سلميٰ کي پنهنجي سيني سان لائي ان جا اهي چپ چمندي رهي جن چپن تي لفظ "امان" هن ڀهريون پيرو ٻڌو هو. اج اهو ڏينهن 16 ورهين بعد وري آيو. سلميٰ جي انهن لفظن تي پرنسپل صاحب جون اکيون ۽ خوشيءَ جي لڙڪن سان آليون ٿي ويون. پرنسپل صاحب يڪدم پنهنجي هٿ جي ٻن آڱرين سان پنهنجي ڳلن تي ڪريل اهي لڙڪ اڳهي ڇڏيا. اهو ويچار ڪندي ته جيڪڏهن آءٌ ۽ انهن آڏو لڙڪ ڳاڙيندس ته پوءِ ڪين آٽت ڏيڻ وارو ڪير هوندو. هنن جي زندگي مان خوشين جا پن خزان جي

موسم جيان چٽي چڪا آهن. پر اچانڪ جيڪڏهن سلميٰ جي آواز سندن زندگيءَ ۾ بهار جي مند جي صبح صادق واري هوائن وارو جهونڪو گهلائي جيون جي سوچن ۾ ساوڪ پيدا ڪئي آهي تہ پوءِ بهتر اهو آهي تہ آءٌ ڪين ايجا بہ دلاسن ۽ آسرن جي طاقت سان طاقتور ڪري سندن حوصلا بلند ۽ توڪل جي تارازيءَ تي ايمان مضبوط ڪرڻ جي ممڪن ڪوشش ڪري بعد ۾ اجازت گهران.

سلميٰ پيءُ جي مٺڑي آواز ۽ امڙ سومل جي معصوميت پريل لهجي ۾ پڪاريندڙ آواز تي پنهنجا خمارن پريا نيٺ آهستگيءَ سان کولي حيراني‌ءَ جي حالت ۾ امڙ ۽ بابا جو چهرو ڏسندي رهي. پر ڪجهہ وڌيڪ ڳالهائي نہ سگهي.

ڏيءَ هي ڏس پرنسپل صاحب اوهان کي مبارڪ باد ڏيڻ آيو آهي. اوهان بورڊ جي امتحانن ۾ ٻيون نمبر پوزيشن ماڻي آهي. سليم ۽ سومل جي اکين مان خوشيءَ جا لڙڪ ڳڙندا رهيا ۽ انهن گڏجي سومل سان ڳالهائيندي اهي لفظ ڏهرايا.

سلميٰ اهي لفظ ٻڌي امڙ ۽ ابي ڏانهن خماريل نيٽن سان نهارينديوري پرنسپل صاحب ڏانهن نهاريو. ۽ سڏڪا ۾ري خاموش ٿي وئي. وڌيڪ ڳالهائي نہ سگهي. سلميٰ جي سڏڪن ۽ خماريل نيٽن پرنسپل صاحب جو من موهي ڇڏيو.

امان همت ڪر پُٽ، توکي دنيا ۾ ڪجهہ ٿي ڏيکارڻو آهي، اوهان کي پنهنجو، پنهنجي والدين ۽ اسان جو نالو روشن ڪرڻو آهي. امان اوهان کي ڪجهہ بہ ناهي ٿيو. بس! تون همت نہ هار. تون هڪ بهادر ٻيءَ جي بهادر نياڻي آهين پُٽ. پرنسپل صاحب هڪ هٿ سان پنهنجو چشمو لاهي آليون اکيون مهٽي سلميٰ سان شفقت واري انداز ۾ مخاطب ٿيڻ لڳو. پرنسپل صاحب ڏٺو تہ سلميٰ جي اکين مان بہ ٿي لُڙڪ وهي اچي ڳلن تي وکريل وارن منجهہ جذب ٿي ويا آهن.

ها، سائين سلميٰ جي خشڪ زبان تان اٽڪورن لفظن ۾ جواب ٻڌندي پرنسپل صاحب تمام گهڻو خوش ٿيو. سلميٰ جي زبان تان اهي لفظ ٻڌي سومل ۽ سليم جي زندگيءَ ۾ خوشيءَ جي اهڙي تہ لهر پيدا

ٿي، جيئن ٿر جي ڏکاريل ۽ ستايل ماڻهن جي زندگيءَ ۾ برسات پوڻ کان پوءِ بهاري پيدا ٿيندي آهي. سليم ۽ سومل پنهنجي رب جي حضور شڪر ادا ڪندي نياٽيءَ جي مڪمل صحت لاءِ ٻاڏائيندا رهيا. ٻئي پيار ۽ سڪ منجهان پنهنجي نياٽيءَ جا ڳل چمندا رهيا. سيني جي دعائن رنگ لاتو ۽ سلميٰ جي بي جان ۽ ڪمزور جسم ۾ ايتري سگهه پيدا ٿي جو سلميٰ پنهنجي والد سليم جي اشهد آگر کي پنهنجي هٿ جي ٻن آگرين سان پڪڙي معمولي زور ڏئي سليم ڏانهن نماٽا نيٺ ڪٽي نهاري چيو تہ بابا جاني.. سليم پنهنجي نياٽيءَ جا اهي لفظ ٻڌي اوچنگارون ڏئي لڙکن سان آلن ۽ ڏکندڙ چپن کي چوريندي اٽپورن ۽ ڪُتل لفظن ۾ سلميٰ جي پيشاني چمي ان سان مخاطب ٿيندي چيو ها منهنجي امان تون بلڪل ٺيڪ آهين. ايتري ۾ ڊاڪٽر احتشام ۽ سندس گهر واري ڊاڪٽر نيلوفر پڻ ڪمري ۾ داخل ٿيا. سليم ۽ سومل انهن کي ڪمري ۾ داخل ٿيندو ڏسي اوچتو رڙ ڪندي چيو "سائين سلميٰ ڳالهائي ٿي سگهي".

وڏي حيرت ۽ خوشيءَ منجهان ڊاڪٽر احتشام ۽ ڊاڪٽر نيلوفر تڪڙا قدم ڪٽي سلميٰ جي پلنگ جي سيراندي ڪان بيهي سلميٰ جي نرڙ تي هٿ رکيو وڏي پيار منجهان سلميٰ کي آسرو ڏيندي سندس حوصلا بلند ڪرڻ جي ڪوشش ڪندي چيو "سلميٰ ڏيءَ اوهان هاڻي تمام جلد پنهنجي گهر صحت مند ٿي وڃي سگهندا". ڊاڪٽر احتشام جا آٽت ڏينڊڙ لفظ ٻڌي سلميٰ پنهنجي ڪنڌ کي هلڪو هيٺ مٽي ڪري "هاڪار" ڪئي. پر اکين مان وقفي وقفي سان وهندڙ لڙڪ ڪمري ۾ موجود سيني جو جيءُ جهوري رهيا هئا. پرنسپل صاحب کان سلميٰ جي اکين مان وهندڙ لڙڪ برداشت نہ ٿي سگهيا. نيٺ هو ڪنڌ هيٺ ڪري پلنگ جي پيراندي ڪان بيهي سين کي الله نگهبان چئي يڪدم ڪمري کان ٻاهر نڪري آيو. ڪمري کان ٻاهر اچي اسپتال جي هڪ ڪنڊ ۾ بيهي هٿ ۾ رکيل هڪ ٽشو پيپر سان پنهنجي اکين مان وهندڙ لڙڪ صاف ڪري پنهنجو پاڻ سان مخاطب ٿيندي چيائين "پروردگار اگر ڪنهن کي تون اولاد عطا ڪرين ٿو تہ پوءِ صحت بہ عطا

ڪر، اولاد جي تڪليف ماءُ ۽ پيءُ جي لاءِ ڏاڍي اوکي آهي." اهي لفظ چئي هو تڪڙا قدم پري هليو ويو.

چنچر جو ڏينهن هو، اسڪول ۾ فنڪشن جون تياريون ٿي رهيون هيون. اسڪول جا سڀيئي ٻار پنهنجي والدين سان سهي سنبري سُهڻا ويس وڳا پائي امتحانن جي نتيجي اچڻ جي خوشيءَ ۾ اسڪول جي هال ۾ گڏ ٿي رهيا هئا. هر ڪو پنهنجي پنهنجي سائين سان ۽ والدين سان پروگرام ۾ شروع ٿيڻ کان اڳ واري فرصت دوران سيلفيون ڪڍي رهيو هو ته ڪي وري هڪ ٻئي جي تصويرن ڪڍڻ ۾ مصروف هئا. پروگرام صبح 9 بجي شروع ٿيڻو هو. ضلعي جو ڊپٽي ڪمشنر پروگرام ۾ مهمان خاص طور اچڻو هو. استيج جي ڇا ته سجاوٽ هئي. استيج تي ٻه ميزون گهري سائي ڪپڙي سان سجايل نظر اچي رهيون هيون انهن مان هڪ ميز تي سالياني امتحان ۾ پوزيشن حاصل ڪندڙ شاگردن ۽ شاگردياڻين لاءِ سرٽيفڪيٽس ۽ شيلڊس هيون، ٻيءَ ميز تي هڪ گولڊ ميڊل، هڪ لائيف ٽائيم اچيومنٽ ايوارڊ ۽ شيلڊ رکيل هئا جيڪي خاص سلميٰ جي لاءِ هئا. هال ۾ موجود سلميٰ جون سهيليون ۽ انهن جا والدين سلميٰ جي بيماريءَ تي ضرور ڏکائتا هئا ۽ سلميٰ جي صحتيابي لاءِ پڻ دعاگو هئا. پر اسڪول جي ايتري وڏي پروگرام ۾ خاص طور تي سلميٰ جي لاءِ اهي ايوارڊ ڏسي انهن کي دلي خوشي ٿي رهي هئي.

اسڪول جي پرنسپل صاحب سلميٰ جي سهيلي فائزه کي پنهنجي آفيس ۾ گهرايو. فائزه پرنسپل صاحب جي آفيس ۾ اجازت وٺي داخل ٿي ته آفيس ۾ اڳواٽ مس جويريه پڻ سيٽ تي ويٺل نظر آئي. مس جويريه مشترڪ ڪلاس ۾ سلميٰ جن جي سيڪشن جي ڪلاس ٽيچر پڻ هئي. پرنسپل صاحب وڏي احترام ۽ شفقت منجهان فائزه کي ڪرسيءَ تي ويهڻ لاءِ هٿ جو اشارو ڪيو. مهرباني سر فائزه وڏي ادب منجهان پرنسپل صاحب کي مهرباني چئي ڪرسيءَ تي ويهي رهي. بابا اوهان کي خبر آهي ته سلميٰ جي طبيعت ناساز آهي ۽ اسڪول جو پروگرام خاص طور ان لاءِ ئي رکيو ويو آهي. هن وقت به سلميٰ اسپتال

پر داخل آهي. پر ها سندس طبيعت پر ايترو ته فرق آهي جو هوءَ ڪنهن جي سهاري سان اسٽيج تي اچي پنهنجا ايوارڊ حاصل ڪري سگهي. پرنسپل صاحب مس جويريہ ۽ فائزہ سان مخاطب ٿيندي چيو ته آءُ اوهان کي اها ذميداري ٿو سونپيان ته منهنجي گاڏيءَ ۾ وڃي اسپتال مان سلميٰ ۽ سندس والدين کي وٺي اچو. پرنسپل صاحب ڊرائيور کي گهرايو کيس سمجهائي انهن کي روانو ڪيو. پاڻ مهمان خاص جي انتظار، اسڪول جي استقباليہ دروازي وٽ مهمانن جي آجيان ۽ اسڪول جي پروگرام جي نگراني ڪرڻ لاءِ بيهي رهيو. ڊپٽي ڪمشنر صاحب پنهنجي وقت تي سرڪاري گاڏيءَ ۾ هن پوليس اهلڪارن ساڻ اسڪول پهچي ويو. ڪيس وڏي مان ۽ مرتبي سان هال ۾ سيءَ ڪان اڳ رڪيل صوفن تي ويهاريو ويو. هر هڪ کي پنهنجي جاءِ تي ويهڻ جي هدايت ڪئي وئي. پروگرام جو آغاز تلاوت قرآن پاڪ سان ڪيو ويو. بعد ۾ پرائمري ڪلاس جي شاگردن ۽ شاگرديائين گلاب جي گلن جي ورکا سان مهمان خاص جو استقبال ڪيو. پروگرام جو باقائده آغاز ٿي چڪو هو. اسڪول جي مختلف هارن ٽيبلوز پيش ڪري پروگرام کي خوبصورت بنائڻ ۾ ڪا ڪسر نہ ڇڏي. ان ساڻ وقفي وقفي سان شاگردن جو سالياني امتحاني نتيجو پڙهڻ ڪندي پوزيشن حاصل ڪندڙ شاگردن ۾ سرٽيفڪيٽ ۽ ايوارڊ ورهايا ويا. سلميٰ جو ايوارڊ ۽ سندس سرٽيفڪيٽ مهمان خاص جناب ڊپٽي ڪمشنر جي هٿان ملڻو هو. تمام گهڻي دير ٿي چڪي هئي. پرنسپل صاحب جي نظر اسڪول جي استقباليہ دروازي ڏانهن هئي. هو ظاهري طور مهمانن سان گالهائي رهيو هو پر حقيقت ۾ سندس پورو خيال سلميٰ جي اچڻ ۾ هو. اسڪول جي سيني شاگردن جا سرٽيفڪيٽ ۽ ايوارڊ ورهائجي چڪا هئا. پرنسپل جويريہ جو نمبر ملائي گالهائڻ جي ڪوشش ڪئي پر مس جويريہ جو نمبر بند هو. اوچتو اسڪول جو دروازو کليو. مس جويريہ ۽ فائزہ اسڪول ۾ اندر قدم اهڙيءَ ريت رکيو جيئن ڪيترائي ڪوهہ پنڌ سفر ڪري منزل نہ ماڻيندڙ انسان جا قدم ڪجندا آهن. پر ان حالت ۾ انهن سان گڏ ٻيو ڪو به نہ هو. پرنسپل

يڪدم پنهنجي سيٽ تان اٿي انهن ڏانهن وڃڻ لڳو. مس جويريہ ۽ فائزہ جون اکيون لڙڪن سان آليون هيون، چهري تي غم جا بادل چانيل هئا. پرنسپال جيئن ئي سندن ويجهو پهتو تہ هو سڏڪن ۽ پئجي ويون.

چا ٿيو بابا؟ سلميٰ ڪٿي آهي؟ آخر هو چونہ آئي ۽ اوهان چا لاءِ روئي رهيا آهيو؟ آخر ٿيو چا آهي؟ پرنسپال حيرت منجهان مسلسل سوال ڪندو رهيو.

سر سلميٰ جي زندگيءَ جو ڏيئو وسامي ويو. هوءَ هن دنيا ۾ ناهي رهي. سائين نہ رڳو سلميٰ پر سلميٰ جي وڇوڙي جو صدمو برداشت نہ ڪندي سندس والد بہ دم ڏٽيءَ حوالي ڪيو. سر ڊاڪٽر احتشام جي چوڻ مطابق سلميٰ جي والده پنهنجي نياڻي ۽ مڙس جي صدمي جو اثر دماغ تي ٿي وڃڻ سبب هوءَ بہ پنهنجي ذهني صلاحيت وڃائي ويٺي آهي. مس جويريہ رئي جي ڪنڌ سان پنهنجا لڙڪ اُگهي سڏڪا بند ڪري ٽڏو ساهہ پري چيو.

اهو ٻڌي پرنسپل جا هوش اڏامي ويا ڏينهن هجڻ باوجود اکين آڏو اونداهہ ٿي وئي. اڻين ٿي لڳو جيئن هڪ ئي گهرجي سيني پاتين تي قيامت نازل ٿي چڪي هئي. ظاهر ۾ تہ پروگرام جاري هو. هر ڪو پنهنجي پنهنجي حصي جون خوشيون ملهائي رهيو هو. پر پروگرام جو انتظام ڪندڙ پرنسپال کي هر طرف کان سلميٰ جي موت ۽ سندس گهر جي بربادي۽ جو منظر نظر اچي رهيو هو. ڪجهہ گهڙين لاءِ پرنسپل سوچن جي سمنڊ ۾ مايوس ٿي غرق ٿي ويو. پر اوچتو غوطا کائي هوش سنياليو هيڏانهن هوڏانهن واجهائي پنهنجو پاڻ کي آڏت ڏئي حوصلو بلند رکندي ڊپٽي ڪمشنر ڏانهن نهارڻ لڳو تہ ڪمپيئر جو آواز سندس ٻڌڻ ۾ آيو تہ هاڻي اسين پروگرام جي مهمان خاص محترم جناب ڊپٽي ڪمشنر صاحب کي اسٽيج تي اچڻ جي دعوت ٿا ڏيون تہ هو اچي اسان جي اسڪول جي قابل، فرمانبردار، سلجهيل ۽ ذهين شاگرد ياڻي سلميٰ بنت سليم احمد کي اچي گولڊ ميڈل،هڪ لائيف ٽائيم اچيومنٽ ايوارڊ ۽ شيلڊ ڏين. ياد رهي تہ اسان جي اسڪول جي

قابل فخر شاگردياڻي سلميٰ جنهن هن سال مئٽرڪ بورڊ جي سالياني امتحانن جي نتيجي ۾ ٻئين نمبر تي پوزيشن حاصل ڪئي آهي ۽ ان سان گڏ هڪ حيران ڪندڙ خصلت ته مونٽيسوري کان وٺي اڻين درجي تائين سلميٰ پنهنجي تعليمي ڪارڪردگيءَ ۾ هر سال پهريون نمبر حاصل ڪيو،عبرت ۾ وجهندڙ قابل فخر ڳالهه ته مونٽيسوري کان مئٽرڪ تائين، ان عرصي دوران سلميٰ کا به موڪل نه ڪئي.

ڊپٽي ڪمشنر صاحب جي اٿڻ تي پنڊال ۾ موجود تمام مهمان احترام ۾ اٿي بيٺا ۽ زوردار تاڙين ۾ سندس استقبال ڪيو. مهمان خاص اسٽيج تي اچي ويٺو. بعد ۾ ڪمپيئر سلميٰ ۽ سندس والدين کي اسٽيج تي اچي پنهنجا ايوارڊ ڊپٽي ڪمشنر صاحب کان وصول ڪرڻ جي دعوت ڏني. پرنسپال اهو اعلان ٻڌي يڪدم اسٽيج تي آيو. مائيڪ هٿ ۾ پڪڑي ڪجهه سيڪنڊن لاءِ خاموش ٿي ويو.پر پوءِ پرنسپل عقلمنديءَ مان ڪم ونندي پنهنجا حوصلا بلند رکندي اسٽيج تي مهمان خاص جناب ڊپٽي ڪمشنر صاحب کي ويلڪم چيو ۽ آجياڻي طور ڪيس ڪلهن تي اجرڪ اوڍايو. اسٽيج تي ٻيهي پرنسپال صاحب هال ۾ سيني استادن، شاگردن ۽ سندن والدين کي ٻن منٽن لاءِ اٿي ٻيهي خاموشي اختيار ڪرڻ جي عاجزانا گذارش ڪئي. پرنسپل جي ان گذارش تي هال ۾ ويٺل سيني مهمانن عمل ته ڪيو پر سيني جي ذهنن ۾ مختلف سوال اُپري رهيا هئا. هر هڪ حيرانيءَ منجهان هڪ ٻئي کي نا واقف مسافرن جيان گهوري گهوري ڏسي رهيو هو. اهڙيءَ ريت ٻه منٽ پورا ٿيا ته سيني جي انتظار جون گهڙيون پوريون ٿيون. هر هڪ پرنسپال ڏانهن نهاري رهيو هو.

پرنسپال مائيڪ کڻي هڪ هٿ ۾ موجود ٽشو پيپر سان پنهنجي چهري تي آيل پگهر صاف ڪري وڏو ساهه کڻي چيو ته "وڏي افسوس جي خبر اها آهي ته جنهن مهان شخصيت سلميٰ بنت سليم احمد جي ڪاڪردگي ۽ قابليت جو قدر ڪندي اسان هي پروگرام منعقد ڪيو آهي ۽ ان پروگرام جي خاص مهمان نوازيءَ لاءِ محترم جناب ڊپٽي ڪمشنر صاحب کي گهرايو آهي. اسين سڀ ان عظيم شخصيت جو

اسٽيج تي اچڻ لاءِ انتظار ڪري رهيا آهيو ۽ ڊپٽي ڪمشنر صاحب پڻ ان هونهار نياڻيءَ کي پنهنجي هٿن سان ايوارڊ ڏيڻ لاءِ انتظار ۾ اسٽيج تي بيٺو آهي. افسوس جو سلميٰ بنت سليم ڪجهه پل اڳ هن فاني دنيا مان رحلت ڪري وڃي خالق حقيقي سان ملي آهي. هن وقت اها نياڻي اسان جي وچ ۾ موجود نه آهي. نه صرف سلميٰ بلڪ ان جي وڇوڙي جو سُور نه سهندي سندس والد جي ساهه جو سڳو پڻ ٽُٽي پيو آهي ۽ سندس والده زنده رهڻ باوجود پنهنجا هوش حواس وڃائي ويٺي آهي.

ساڪ جو صدمو

سياري جي منڊ ۾ رات جا ٻه ٽي رهيا هئا، هر طرف خاموشي ئي خاموشي نه ڪتن جي ٻاهوڙ نه بشر جو ڪو آواز نه ڏيڏر جي ٽان ٽان ۾ نه ئي گاڏين جي اڇ وڇ جو شور. هر ڪو پنهنجي گهرن جي بند ڪمرن ۾ سرديءَ کان بچي سوڙين ۾ ڪمبلن ۾ اندر ويڙهيو ننڊ ۾ غش ٿه وري ڪو گهوگهرا هڻي رهيو هو اُهي گهوگهرا ٻه سوڙ جي ٻاهران ڪنهن ٻئي جي ننڊ ۾ ڪو خلل پيدا نه ڪري رهيا هئا. پکي پکڙ وٽن جي سوراخن ۾ آڪيرن ۾ سرديءَ کان بچندي آرامي هئا. بس پاڙي ۾ هڪ مراد جو گهر هو جنهن مان روز رات جي پوئين پهر تائين ٿهڪن جو آواز اڇي رهيو هو. سرديءَ جي ڪري هر هڪ جو پنهنجي گهرن جي بند ڪمرن ۾ آرام ڪرڻ سبب مراد جي گهر مان ايندڙ ٿهڪن جو آواز ڪنهن جي آرام ۾ رندڪ جو سبب نه ٿيو ٻڌجي. مراد جو بازار ۾ ڪمپيوٽر جو دڪان هو. هو تمام پلوڙ ڪاريگر ۾ سچائيءَ سان ڪم ڪرڻ وارن ڪاريگرن منجهه سُڃاتو ويندو هو. ڪيس ڪمپيوٽر جي مرمت ۾ ونڊوز انسٽاليشن جي ڪم ۾ سٺي مهارت حاصل هئي. سندس قابليت، اخلاق ۾ مهارت سبب دڪان تي فرصت تمام گهٽ ملندي هئي. ايتري قدر جو هو دوستن مٽن ۾ مائٽن ڪي وقت نه ڏئي سگهندو هو. جيڪڏهن ڪو دوست، مٽ يا مائٽ دڪان تي ايندو ٻه ٿه مراد جي مصروفيت مان اندازو لڳائي گهٽي دير ويهڻ بدران سلام دعا ڪري ڪم جي مختصر ڳالهه ڪري الله واهي ڪندو هو. مراد جو هڪ دلي دوست سڌير هو جيڪو زناني سلائيءَ جي ڪم جو وڏو ڇاڪو هو. سڌير پڙ سجو ڏينهن سلائي ڪرڻ ۾ مشغول رهندو هو. ٻئي دوست رات جو دير سان پنهنجا پنهنجا دڪان بند ڪري رات جي

مانيِ گڏجي ڪڏهن مراد جي گهر تہ ڪڏهن سڌير جي گهر ڪائيندا هئا. پر اڪثر مراد پنهنجي گهر رات جي مانيِ ٽڪيءَ جو بندو بست ڪندو هو ڇاڪاڻ تہ سڌير غير شادي شده هو، سندس گهر ۾ هڪ ٻڍڙي امڙ رهندي هئس. ۽ مراد شادي شده هو، ڪيس هڪ ٻارهن سالن جو پٽُ ثاقب ۽ اٺن سالن جي نياڻي ماها هئي. مراد پنهنجي گهر واري حريم سان بي پناهہ محبت ڪندو هو. حريم پنهنجي گهر ۾ ئي بيوٽي پارلر جو ڪم ڪندي هئي. ان ڪري حريم کي ٻہ رات جو ئي فرصت ملندي هئي ۽ رات جو سڀ هڪ جاءِ گڏجي وندر ڪري پاڻ ۾ خوشيون وندبيندا هئا. مراد ۽ سڌير هڪ ٻئي جي گهر جا ياتي هئا، بنا دروازو ڪڙڪائڻ جي هڪ ٻئي جي گهر هليا ويندا هئا. مراد جو پنهنجي دوست سڌير تي وڏو ويساهہ هو. هو نہ رڳو سڌير تي بلڪ پنهنجي زال حريم تي پڻ پروسو ڪندو هو. مراد جا ٻئي ٻار ٻہ سڌير جي تمام گهڻي عزت ڪندا هئا. ان ڪري مراد جو گهر روز رات جو ٺهڪن ۽ وندر جو مرڪز بڻيل هوندو هو. مراد جا، سندس گهر واري ۽ ٻنهين ٻارن جا ڪپڙا سڌير مفت ۾ سلائي ڪري ڏيندو هو.

انهن جي گهرو تعلق جي ڪري پاڙي جي ڪجهہ بزرگن ۽ مراد جي ننڍ پڻ جي ڪجهہ ٻين دوستن مراد کي انسانيت جي ناتي نصيحت ڪندي جڏهن ٻہ اها ڳالهہ ڪئي تہ "مراد دوستي جون واڳون پنهنجي حد تائين محدود رک. انهن واڳن کي گهر جي چار ديواريءَ کان اندر نہ وڌڻ ڏي. نہ تہ اها ئي دوستي ڪاريهر ۽ واسينگ جو روپ اختيار ڪندي دير نہ ڪندي." مراد جو انڌو اعتماد هو سڌير جي دوستي جي معاملي ۾ ڪنهن کي ٻہ ڪا اهميت نہ ڏيندو هو. ايتري قدر جو مراد آهستي آهستي انهن پاڙيوارن ۽ دوستن سان تعلقات ختم ڪري ڇڏيا. جن ڪيس نصيحت ڪندي سچائيءَ جو آئينو ڏيکاريو جي انسانيت جي ڪوشش ڪئي. پر ڪنهن جي ٻہ دال نہ گري. وقت جو گهوڙو پنهجون منزلون پار ڪندو اڳتي ڊوڙندو رهيو. ڪن جي ساک سڃڻن لاءِ ساڳئي هئي تہ ڪن جا رويا بهار ۽ سُرءَ جي موسم مطابق وٽن جي لباس جيان بدلبا رهيا. حريم جي مراد ساڻ روين ۾

آهستي آهستي جولاءِ جي مهيني ۾ اپرندڙ سج جي منجهند تائين تپش ۾ وڌندڙ فرق جيان تبديلي ايندي رهي، حريم هر ڳالهه ۾ سڌير جي ڳالهين کي اهميت ڏيڻ لڳي ۽ مراد جي هر ڳالهه تي طنز ڪندي در گذر ڪرڻ شروع ڪيو. پر مراد جو پيار پختو هو. هو حريم کي هڪ با ڪردار ۽ سهڻي سيرت جي مالڪياڻي سمجهندو هو ۽ سڌير کي هڪ سڳي پاءُ جو رتبو ڏيندي ان تي اک بند ڪري اعتماد جا ڪلما پڙهندو هو. سڌير پهريون صرف ڪپڙا سلائي ڪري ڏيندو هو هينئر بازار مان حريم لاءِ ڪپڙا خريد ڪري سلائي ڪرڻ کان پوءِ تحفي طور پيش ڪندو هو. حريم به بازار مان سڌير لاءِ مهانگا سوٽ خريد ڪري کيس تحفي طور ڏيندي هئي. ٻنهين جي دل ۾ محبت ائين وڌندي وئي جيئن بهار جي مند ۾ گلاب جا خوبصورت ڳاڙهسرا گل آهستگيءَ سان نڙڻ لڳندا آهن. حريم جو پٽ ثاقب ڇهين درجي جو شاگرد هو. ثاقب اسڪول کان وري گهر مانجهاندو کائي پوءِ والد جي دڪان تي سندس ٻانهه ٻيلي ٽيندو هو. ثاقب کي مراد ڪمپيوٽر جو تمام گهڻو ڪم سيکاري ڇڏيو هو.

ڪجهه ڏينهن کان ثاقب پنهنجي والده جي روين ۾ تبديلي تي ويچار ڪرڻ لڳو. هر روز مراد جي غير موجودگيءَ ۾ منجهند جي پهر ۾ سڌير جو سندس گهر ۾ موجود هجڻ سان گڏ حريم سان گڏ مانيءَ کائڻ ۽ مختلف ڳالهين تي چرچا ڪرڻ وارو عمل ثاقب کي حقيقت تائين پهچڻ تي مجبور ڪري رهيو هو. هڪ ننڍي ٻار هجڻ باوجود ثاقب جي دل ۾ شڪ جي باهه ٻرڻ شروع ٿي وئي. هن سوچيو ته ڇو نه اها حقيقت بابا سائينءَ سان ڪرڻ گهرجي. پر ثاقب هڪ ٻار جي حيثيت سان همت جا ڦاڙا اورانگڻ ۾ بار بار ٽاپڙجي پيو پوي. هڪ پاسي حريم ۽ سڌير جي پاڻ ۾ چرچن وارا ويساک جي مهيني وارا سج جا گرم ڪرٽا ثاقب جي اکين ۾ چپي رهيا هئا. ته ٻئي پاسي همٽ جي ڦاڙن تان بار بار ٽاپڙجڻ نيٺ ثاقب کي پيءُ سان اها حقيقت اورڻ جي سگهه پيدا ڪئي ۽ ثاقب دڪان تي رات جي وقت پنهنجي پيءُ سان دڪان بند ڪرڻ کان ڪجهه پل اڳ والد سان مخاطب ٿيندي چيو بابا سائين

آءِ اوهان سان هڪ حقيقت اورڻ ٿو چاهيان مجان ٿو ته آءِ هار آهيان پر جيڪا ڳالهه ڪرڻ ٿو چاهيان منهنجي عمر ۾ سوچ کان تمام وڏي آهي جيڪڏهن غلط هجان ته بابا سائين مونکي بخشجو ۾ جيڪڏهن صحيح هجان ته ڏيرج سان ڪم وٺجو. ثاقب وڏي نماڻائيءَ سان والد جي سامهون ڪنڌ هيٺ جهڪائي عرض ڪيو.

ها پُٽ ٻڌاءِ چا ٿو چوڻ چاهين؟ ڪهڙي حقيقت ۾ چا جي رهنمائي حڪم ڪر پُٽ مراد وڏي شفقت واري انداز ۾ ثاقب سان مخاطب ٿيندي چيو.

بابا سائين اوهان ناراض ته ٿيندا؟ بابا سائين جيڪڏهن آءِ غلط هجان ته مونکي معاف ڪجو. ننڍو هار ئي صحيح پر الائي ڇو وقت جي روين ۾ حالتن منهنجي دل ۾ وسوسا پيدا ڪيا آهن ثاقب پنهنجا ٻئي هٿ ٻڌي پيءِ کي حقيقت ٻڌائڻ کان اڳ معافي گهرندي چيو.

مراد پنهنجي پُٽ جي هانهن ٻڌڻ واري عمل تي اچرج ۾ اچي ويو. ثاقب کي پنهنجي سيني سان لائي سندس پيشاني چمي کيس چيو ته پُٽ کا وڏي ڳالهه نه آ پلا تنهنجو بابا اڳ ۾ ڪڏهن تو سان ناراض ٿيو آهي چا؟ تون ته منهنجو شهزادو آهين پُٽ. تون بلڪل بي خوف ٿي حقيقت بيان ڪر.

بابا سائين چاچا سڌير جڏهن اوهان جو دوست آهي ته پوءِ اوهان جي غير موجودگيءَ ۾ منجهند جو اسان جي گهر اچي اسان جي امڙ سان چا جي لاءِ اچي چرچا ٿو ڪري مون کيترن ئي ڏينهن کان اها ڳالهه نوٽ ڪئي آهي ته هو نه رهڻو امڙ سان چرچا ٿو ڪري پر منجهند جي ماني پڙ اوهان جي غير موجودگيءَ ۾ امان سان گڏجي ٿو کائي. جڏهن ته امان سان چرچن ڪرڻ ۾ ان سان ماني کائڻ جو حق اوهان جو آهي. پوءِ چاچا سڌير چا لاءِ پيو ائين ڪري؟ ثاقب پيءِ سان ڏکندي ڏکندي جملا پورا ته ڪيا پر ثاقب پگهر ۾ پجي ويو.

ثاقب جي زبان تان اهڙا جملا ٻڌي مراد جا هوش اڏامي ويا. پيرن هيٺيان زمين نڪري وئي. پر مراد هوش سنياليندي ثاقب کي حوصلو ڏيندي چيو ته پُٽ اهڙي ڪا ڳالهه نه آهي، سڌير اوهان جو انڪل آهي

اسان جي گهر جو پاتي آهي اوهان جي والده سڌير جي پاپي هڻڻ سان گڏ پيئڻ ۾ ٽئي پلا جيڪڏهن هو گڏجي ماني کائن ۽ ٽا ته ڪا ڳالهه نه آهي پُٽ. ان ۾ پريشان ٿيڻ جي ڪا ۽ ڳالهه نه آهي. مراد پُٽ سان مخاطب ٿيندي ثاقب کي آٽت ڏئي ٽڏو ساهه ڀري پنهنجي ڪرسيءَ تان اٿيو ۽ ثاقب کي دڪان بند ڪرڻ لاءِ چيائين. ايتري ۾ سڌير ۽ معمول مطابق دڪان تي پهچي ويو. مراد ۽ ثاقب دڪان بند ڪري گهر پهتا. ڪجهه منٽن کانپوءِ حريم اوطاق واري ڪمري ۾ دستر خوان وڇائي ماني سجائي. هميشه جيان سيئي گڏجي ماني کائي رهيا هئا پر مراد جي ذهن ۾ ثاقب جي لفظن وڏا گهاءَ ڏئي ڇڏيا هئا. جنهن ڪارڻ مراد جي چپن تي خالي مرڪ هئي. مانيءَ جا ۽ ٽي گرنهن کائي مائڻي ڪري ويهي رهيو. ثاقب والد جي ڳٽتي ۽ ماني نه کائڻ جو سبب سمجهي ويو. جنهن ڪري والد جو فرمانبردار پٽ هجڻ جي ناتي والد جي تڪليف کي محسوس ڪندي ثاقب ۽ مانيءَ مان هٿ ڪڍيا. ان ڳالهه جو حريم ۽ سڌير جي صحت تي ڪو ۽ اثر نه پيو. ۽ نه ئي وري حريم يا سڌير ٻنهين کان ماني نه کائڻ جو سبب پڇڻ پسند ڪيو. حريم ۽ سڌير پيٽ ڀري ماني کائي تن من تازو ڪيو.

مراد خير ته آهي اڄ چُپ چُپ آهين؟ خير ته آهي ڪهڙو ڪنڌ جو جهاز ٻڏي ويو اٿئي؟ ڪنهن سان ۾ي شادي ڪرڻ جو ارادو ته نه ڪيو اٿئي؟ سڌير سکڻا ٿهڪ ڏيندي ٺٽول واري انداز ۾ مراد کان پڇيو.

ڪا ڳالهه نه آهي پيارا، بس! دڪان تي ڪم سرس هئڻ سبب اڄ ٽڪُ گهٽو ٿي پيو آهي. ان ڪري خاموش آهيان. مراد سنجيدگيءَ سان حقيقت کي در گذر ڪندي سڌير کي جواب ڏنو.

اڄ آءٌ محسوس ٿو ڪيان ته آءٌ گهر جو پاتي ۽ اوهان پيءُ ۽ پٽ ٻئي مسافرن جيان وينا آهيو. بلڪ ماني ۾ مهمانن جيان چکي اٿو. اها پروڙ منهنجي پرک کان اوکي آهي. سڌير طنزيه انداز ۾ ٻيهر مراد جي صبر مان ناجائز فائدو وٺندي انهن تلخ جملن کي ورجايو. حريم پڻ سڌير جي ان روش تي مرڪندي ٽيڏي نظر سان مڙس ڏانهن نهارينديِ رهي. مراد اها پرولي پرکي ويو ته پاڻي سر کان چڙهي چڪو آهي. ۽

مراد ڪري ٻه ڪجهه نه پيو سگهي. چاڪاڻ ته جيڪي باهه جا اولا هرندي سندس جسم کي تاءُ ڏئي رهيا هئا اها باهه پنهنجي ئي پاريل هئي. ان ڪري ان آڙاهه ۾ پجرڻ جو ذميوار مراد پاڻ هو.

هڪ پاسي سڏير ۽ سندس زال حريم جي روين ان حقيقت کي واضح ڪري چڏيو ته ثاقب جيڪي ڪجهه محسوس ڪيو ان ۾ سراسر سچائي ۽ حقيقت پريل هئي. ٻئي پاسي مراد کي گهٽي عرصي کان پاڙيوارن پاران سڏير کي پنهنجي گهر ۾ آڻڻ واري عمل تي ناراضگي ۽ نصيحت واري ڳالهه اهو احساس ڏياري رهي هئي ته شال! آءُ ان وقت پاڙي وارن جي نصيحت کي وزن ڏيندي عمل ڪيان ها ته شايد اڄ اهي ڪنڌا نه ڪيڻا پون ها. هاڻ ته آءُ ڪنهن کي منهن ڏيکارڻ لائق ٻه نه رهيس. مراد سوچن جي سمنڊ ۾ عوطا کائي رهيو هوته اچانڪ سڏير هٿ لوڏيندي گهر وڃڻ جي اجازت گهري.

ها پيارا اوهان جو راز: جيڪڏهن رات رهندين ٻه ته آءُ توکي روڪي نه ٿو سگهان. منهنجي چا مجال. مراد ڳٽتين جي گهاٽي ۾ پيهجندي سڏير سان جيڪي ڪجهه ڳالهايو ڪيس کا خبر نه هئي ته مون چا چيو.

مراد جي انهي ڳالهه سڏير کي هوشيار ڪري چڏيو ته منهنجي ۽ حريم جي غلط رشتي کان مراد اڄ واقف ٿي چڪو آهي. ان ڪري سڏير بحث ڪرڻ مناسب نه سمجهيو. ڪنهن بازار مان چور جو چوري ڪرڻ ۾ ڪاميابي ماڻڻ ڪانپوءِ بازار مان خاموشيءَ سان نڪري وڃڻ واري انداز جيان سڏير ٻه خاموشيءَ سان کسڪي ويو. حريم جي چهري تي غصو تاري هيو. حريم کي ان ڳالهه جو غصو ۽ ڏک نه هو ته منهنجو مڙس منهنجي ڪرتوتن کان واقف ٿي چڪو آهي. ڪٿي هو مون سان ناراض نه ٿي ويجي. منهنجي عزت مڙس جي نظرن ۾ هاٿي چا رهندي؟ آءُ ته مڙس آڏو ڪنڌ ڪٽي ٻه نه سگهندس. بلڪ حريم کي پنهنجي نئين دوست سڏير جي اڄ رات اچانڪ ناراض ٿي وڃڻ ۽ سڏير ساڻ مراد جي تلخ روين جو ڏاڍو افسوس هو. جنهن سبب هوءَ مڙس ڏانهن حقارت جي نظر سان نهاري ڪنڌ کي لوڏو ڏئي چپ

چوريندي ڪجهہ پٽڪندي تڪڙا قدم ڪٽي پنهنجي ڪمري ڏانهن هلي وئي.

مراد کي پنهنجي دوست سڌير ۽ سندس زال حريم جي روَيي يقين ڏياري چڏيو تہ سڌير ۽ حريم پاڻ ۾ غلط رشتو جوڙي چڪا آهن. مراد جا ڳل خشڪ ٿي چڪا هئا. مراد اڄ ڪمري ۾ پهريون پيرو ويڳاڻو اڪيلائپ ۾ ڦٽتين جي ڪُن ۾ غوطا کائي رهيو هو. پر افسوس جو ڪوئي کيس بچائڻ وارو نہ هو. ڪالهہ تائين مراد جي گهر مان رات جي پوئين پهر ۾ بہ ٿهڪن جا آواز ايندا هئا. پر اڄ سانت لڳي پئي هئي. ڪالهہ تائين ڪلڻ ۽ ڪلائڻ وارا ڪلائي رهيا هئا پر اڄ نہ ڪلائڻ وارو ۽ نہ ئي ڪو ٿهڪن ڏيڻ وارو هو. بس ڪمري ۾ هڪ مراد هو جنهن جي ٿهڪن جو هوتو بہ ڪومائجي چڪو هو. ڪالهہ ڪمري ۾ جيڪي خوشيءَ جا گلاب ٽڙي رهيا هئا اڄ اهي گلاب مرجهائجي ويا آهن. سُرءَ جي موسم ۾ پن چڙيل هڪ وڻ جيان مراد جو چهرو بي رونق ۽ خشڪ نظر اچي رهيو هو. ماضيءَ ۾ دوستن، پاڙيوارن ۽ بزرگن جي تاڪيد اڄ سندس اکين آڏو حقيقت جو روپ اختيار ڪري تري رهي هئي. مراد ماضيءَ جي مختلف سوچن، نصيحتن، سچائي، مخلصي ۽ دوستيءَ جي انڊي يقين واري غفلت تي سوچن جي سمنڊ ۾ هڪ سِپ جيان ڪڏهن ڪنهن چولهيءَ ور تہ ڪڏهن ڪنهن ڪناري ڏڪيلجي رهيو هو. هڪ سچي دوست ۽ زندگيءَ جي همسفر جي ويساهہ گهاتيءَ مراد جي زندگيءَ جو سڪون برباد ڪري چڏيو هو. سڄي رات هو هڪ صوفي جي ڪنڊ ۾ ماضيءَ ۾ سيني رشتن تي يقين رکڻ واري پنهنجي هٿن سان هاريل اوڙاهہ ۾ سڙندو ۽ پڄرندو رهيو. افسوس جو اڄ مراد اڪيلو هو.

صبح جو سج پنهنجي روشن ڪرڻن سان رات جي اونداهيءَ کي شڪست ڏئي دنيا تي آهستي آهستي همیشہ جيان پنهنجي وقت مطابق روشنيءَ جو ڇار وڇايو تہ مولوين بہ رب کي ريجهائڻ شروع ڪيو. انسانن، پکي ۽ ٻي مخلوق پنهنجي ننڍ ڦٽائي پروردگار کي ريجهائڻ لاءِ عبادت ۾ مصروف ٿي ويا. ايتري ۾ سج جي ڪرڻن جي روشني مراد

جي ڪمري جي روشندان مان جهاتيون پائيندي اندر داخل ٿي ڪمري کي قدرت جي روشنيءَ سان روشناس ڪري مصنوعي روشنيءَ کي مات ڏني. قدرت جي ان ٽڏڙي روشنيءَ تي مراد ڳٽتين جي ڪُن مان ڪنڌ کڻي ٻاهر نهاريو. چا ڏسي ته سامهون رڌڻي ۾ حريم هيڪل بيٺي چانهه پي رهي آهي. جڏهن ته هميشه سڀ گهر جا ياتي گڏجي ناشتو ڪندا هئا ۽ ان کان اڳ صبح جو سوير چانهه به سڀ گڏجي پيئندا هئا. اڄ حريم جي اڪيلي سر رڌڻي ۾ بيهي چانهه پيئڻ واري حرڪت ان حقيقت کي پڌ واضح ڪيو ته حريم جي نظرن ۾ نه رڳو مراد بلڪ اولاد جي اهميت ۽ پيار ختم ٿي چڪو آهي. مطلب ته حريم زندگيءَ جو باقي حصو ستير سان رهڻ پسند ٿي ڪري. مراد اهو سوچي ئي رهيو هو ته اوچتو حريم جي نظر جيئن ئي مراد تي پئي ته هوءَ چرڪجي وئي. حريم چانهه جو ڪپ رڌڻي جي ماربل واري بلاڪ تي رکي هوريان هوريان اڌ رات جو هڪ چور جي ڪنهن گهر ۾ چوري ڪرڻ جي ارادي سان داخل ٿيڻ کان پوءِ ڪٽنڊڙ قدم يا ڪنهن ٻلليءَ جي نظر خالي رڌڻي ۾ رکيل ٽانو ۾ ڪير تي پوڻ کان پوءِ آهستي آهستي پهچڻ جيان پنهنجا قدم اڳتي وڌايا. مراد ان وقت به هڪ صوفي جي پر ۾ پٽَ تي بي حال ٿيو ويٺو هو. مراد جاڻي ٻيو ته حريم ڪمري ۾ داخل ٿي آهي پر هن حريم کي محسوس ٿيڻ نه ڏنو. حريم مراد جي پر ۾ بيهي سندس اکين ۾ نهاريو ته ان جي اکين مان سڄي رات جي اوجاڳي جي ٿڪاوٽ نظر پئي آئي پر حريم کي ان ڳالهه جو ڪو به احساس نه هو. حريم پٿر دل انسان جيان رشتن جي راحت ۽ پر خلوص محبت جو ڳلو دٻائيندي پنهنجو ڪنڌ اونچو ڪري مراد سان مخاطب ٿيندي چيو "اوهان سان ڳالهائڻ لاءِ تو باقي ڇڏيو ڇاهي؟ خير چا ٿي چوڻ ڇاهين؟ اها دلي حسرت به پوري ڪري ڇڏ.مراد ڪنڌ کي هيڏي هوڏي گهمائي ڪوڙي مُرڪ چهري تي سجائي حريم کي وراڻيو.

مون کي اڄ ۽ هن وقت ئي طلاق گهرجي. مان هن گهر ۾ وڌيڪ نه ٿي رهي سگهان. حريم تمام گهٽي بي رُخي ۽ گهمنڊ واري انداز ۾

پنهنجي ان فيصلي تي فخر ڪندي بنا ڪنهن هڪ جي مراد کي چئي ڏنو.

مراد ڪنڌ ڪٽي حريم ڏانهن نهاري سندس هٿ ۾ تڪبر جي انتها ۾ پنهنجي فيصلي تي فخر جو انداز محسوس ڪندي ڪو بحث ڪرڻ پسند نه ڪيو. "آءٌ توکي طلاق ٿو ڏيان. آءٌ توکي طلاق ٿو ڏيان. آءٌ توکي طلاق ٿو ڏيان: "باقي لکت پڙاڻ توکي طلاق نامو ملي ويندو. مون تنهنجا پر کولي ڇڏيا آهن. هاڻي تون جنهن سان چاهين، جيڏانهن چاهين وڃين سگهين ٿي. تون آزاد آهين. حريم جيئن ئي ڪمري مان نڪرڻ لاءِ دروازي ڏانهن پهريون قدم کنيو تہ دروازي وٽ ماها ۾ ثاقب بيٺا هئا." امان چا ٿيو آهين؟ اوهان اڄا تائين چانهہ تيار نہ ڪئي آهي؟ چا بابا اوهان سان ناراض آهي؟ ماها حريم جي چولي جو دامن پکڙي ڪانئس معصوميت واري لهجي ۾ جيجل کان حقيقت معلوم ڪرڻ پئي چاهي.

نوشين ماها جي هٿ کي غصي منجهان جهٽڪو ڏئي پنهنجي چولي جي دامن کي چنبڪو ڏئي پنهنجي ڪمري ڏانهن هلي وئي. ماها حريم کي پويان سڏ ڪندي رهي پر حريم جي اکين تي عشق جي اونداهہ جي پٽي ٻڌل هئي جنهن ڪري هوءَ ماءُ واري محبت جي شڪتيءَ کان محروم ٿي چڪي هئي. سندس آڏو اولاد جي محبت ۾ سچائي ڪا حيثيت نہ پئي رکي. جنهن ڪري حريم پنهنجي ڏيءَ ماها کي ڪو جواب ڏيڻ پسند نہ ڪيو.

ثاقب پنهنجي ماءُ جو ماها سان تلخ روَيو ڏسندو رهيو. نيٺ! پيڙ جون دانهون ڏسي رهي نہ سگهيو. ياد رک ڏاڏو پچتائيندينءَ امان، جيڪو قدم تون کنيو آهي سو تمام غلط آهي.

ثاقب جا اهي جملا ٻڌي حريم غصي ۾ لال ٿي وئي ۽ پنهنجي ڪمري جي در وٽان تکڙا قدم پري ثاقب جي ويجهو اچي ٻہ چماٽون هڪ ئي ڀٽي تي زور سان هڻي چيائينس بد اخلاق بي حيا تون ماءُ سان ٿو مهاڏو اٽڪائين. خبردار جو ٻيهر زبان کولڻ جي ڪوشش ڪيئي، زبان ڪٽي اڇلائي ڇڏيندي سانءِ. ائين چئي حريم پنهنجي ڪمري ۾

وڃي پنهنجو سامان ويڑهڻ شروع ڪيو. مراد اوطاق واري ڪمري مان نڪري ماها ۽ ثاقب کي ياڪر ۾ وجهي ڪمري ۾ وڃي ويهاريو ۽ تسلي ڏيندي سمجهائڻ جي ڪوشش ڪئي. ثاقب کي پنهنجي والد جي فيصلي تي فخر هو. پر ماها جي دل ۾ ماءُ جي محبت جي تات تاري هئي. هوءَ پيءُ جي جهوليءَ ۾ سمهڻ باوجود به ماءُ جي لاءِ سڏڪندي رهي. افسوس جو حريم کي ماها جي دانهن ۽ سڏڪن جو ڪو به ڪهڪاءُ نه ٻيو. بس! حريم اندَ جي گهوڙي تي سوار سڌير جي محبت ۾ هڪ ماءُ واري محبت جي جذبي کان مڪمل طور محروم ٿي چڪي هئي.

نوشين سُتت ئي سامان ويڑهي سڌير سان ڪورٽ ۾ شادي ڪرڻ جو پهُ ڪري خاموشيءَ سان گهر مان نڪري هلي وئي. ڪورٽ ۾ هڪ وڪيل جي مدد سان عدالتي ڪاروائيءَ کان پوءِ نڪاح پڙهايو. منجهند جو وقت هو. حريم ۽ سڌير هڪ ٽئڪسي ۾ آيا. سڌير ٻاهر بيٺو رهيو ۽ حريم گهر مان پنهنجو ضروري سامان ڪٽي اچي ٽئڪسي ۾ رکي سڌير سان گڏ پنهنجي نئين گهر وڃڻ لاءِ جيئن ئي ڪار ۾ ويٺي ته ماها روئندي رڙيون ڪندي ماءُ سان ملڻ لاءِ ۽ ڪيس نه وڃڻ لاءِ وڏا وسَ ڪيا پر حريم جي دل مان اولاد جي محبت جو جنازو نڪري چڪو هو. هوءَ هنود ڪاسائيءَ کان وڌ پٿر دل بنجي چڪي هئي. حريم جي اکين تي عشق جي اونداهُ واري چادر اوڍڻ سبب ڪجهه به نظر نه اچي رهيو هو. حريم جي ڪنن تي عشق جي جنون جي تاڙي وڄڻ سبب ڪيس معصوم اولاد جون ڪوڪون به ٻڌڻ ۾ نه پيون اچن. حريم ڪار جي ڊرائيور کي گاڏي هلائڻ جو اشارو ڪيو. ماها دانهون، رڙيون ڪري جيجل کي پڪاريندي رهي،ماها جي رڙين تي اوڙي پاڙي وارا به ٻاهر نڪري آيا. مراد ۽ سندس وڏو پاءُ ثاقب ماها کي ريجهائڻ جا حيلا ڪندا رهيا. پاڙي جي ڪجهه عورتن به ماها کي سيني سان لائي ريجهائڻ پئي چاهيو پر معصوم گل جي سيني ۾ جيجل جي جدائي وارو صدمو سهڻ جي سگهه بلڪل ڪا نه هئي. ماءُ جي اوچتو جدائيءَ ماها جو جيءُ جهوري ڇڏيو هو. مراد ۽ ثاقب ماها کي سيني سان لائي گهر اندر وٺي وڃڻ پئي چاهيو. پاڙي جون عورتون

بہ سندس گھر ویون چاکاڻ تہ ماها جي دانهن جي ڪري انهن عورتن جا هانءَ بہ جهري پيا هئا اگر فرق نہ پيو تہ صرف حريم جي دل تي نہ پيو. ايتري ۾ مراد جو هڪ ننڍڙ پٽ جو دوست ممتاز بہ اجازت ونڊي گهر آيو. ممتاز ڪجهہ ڏينهن اڳ سڏير جي ڪارن ڪرتوتن جي حقيقت مراد کي ٻڌائڻ چاهي پر مراد ان وقت ممتاز جي ڳالهہ کي اهميت نہ ڏيندي در گذر ڪري ڇڏيو. ممتاز سان سلام دعا پوڻ ختم ڪري ڇڏي. اڄ حريم جو سڏير سان هڪ گاڏيءَ ۾ هليو وڃڻ ۾ سندس نياڻيءَ جون دانهون ڪرڻ وارو لقاءُ ڏسي ممتاز سمجهي ويو تہ جنهن ڳالهہ جو اسان کي شڪ هو اها ڳالهہ حقيقت جو روپ ڌاري مراد جي گهر ۾ آڙاهہ جيان پڙڪا ڏئي پري رهي آهي. ان ڪري وقت آهي هڪ بهترين دوست جي مشڪل وقت ۾ ساٿ ڏيڻ جو. اهو سوچي هو مراد جي گهر آيو. مراد جي پر ۾ ويهي ماها جي مٿي تي هٿ ڦيري مراد جي اکين ۾ اکيون ملائي مراد جيڪڏهن بُرو نہ پائين تہ ننڍپڻ جو يار سمجهندي منهنجي جيڪا خطا آهي، ٻيلي! معاف ڪر. بس! ايترو ٻڌاءِ هن نياڻيءَ جون رڙيون منهنجو هانءَ ڌاري رهيون آهن. منهنجا ٻاءُ اسين وقت جا سڻا يار هئا سين، هيءَ نياڻي منهنجي هٿن ۾ پلي آهي. پيارا هن جي ماءُ کيڏانهن وئي؟. ممتاز پنهنجو هٿ وڌائي مراد جي ڪلهي تي رکي سندس اکين منجهہ نهاري چيو "مراد ڪو وقت هو اسان جي دلين ۾ چاهت جا گلاب ٽڙيل هئا. ڪجهہ عرصي جي دوري ئي صحيح پر دلين ۾ محبت تہ سمايل آهي منهنجا ٻاءُ. پنهنجو پراڻو يار سمجهہ ۾ ٻڌاءِ تہ اها ڪهڙي ڳالهہ آهي جنهن جي ڪري تنهنجي گهر جي خوشين جو ٻوٽو ڪومايل ٿو نظر اچي. هي روڄ راڙو منهنجي برداشت کان ٻاهر آهي ادا. ممتاز جي ڳالهين مراد جو هانءَ جهوري ڇڏيو. مراد پنهنجي دوست ممتاز سان پاڪر پائي اُڇنگارون ڏئي روئڻ لڳو. وقت جي مطابق ممتاز هڪ سچي ساٿيءَ جو فرض نيائيندي سندس زخمن تي ٻهو رکي ساٿ نيائڻ جو ٻهہ ڪيو. مراد سڏڪندو رهيو ۽ ماها روئڻ ۾ بي حال هئي.

ادا بس ايترو ٻڌاءِ هي گهر ويران ڇوٽيو. ڇا جنهن ڳالهہ جو اسان

کي شڪ هو ان جو انجام آهي. چا اها ڳالهه ٿي حقيقت بنجي هن گهر جي خوشين کي پاڻ سان گڏ ڪنيو وئي آهي. ممتاز ٻيهر مراد کان حقيقت معلوم ڪرڻ ٻئي چاهي.

ادا جنهن حقيقت کي ڪجهه عرصو اڳ اوهان پرکي چڪا هئا پر آءٌ يقين جي انڈي گهوڙي تي سوار هيس اڄ اها حقيقت سامهون اچي منهنجو ويڑهو ويران ڪري وئي آهي. حريم مون کان طلاق وٺي ۽ سڌير سان شادي ڪري هن گهر کان هميشه لاءِ رشتو ختم ڪري وئي آهي. حريم سڌير جي عشق ۾ پنهنجي معصوم ٻچڙن جو به خيال نه ڪيو. گهر ۾ موجود سڀ پاڙيوارا حريم جي ان حرڪت تي اچرج ۾ پئجي ويا. پاڙيواري عورتن جهٽ پٽ ۾ پنهنجي گهرن مان ڪجهه ڪائڻ لاءِ گهرائي ورتو. پر دل کي پهتل تازن زخمن سبب ڪنهن کي ڪجهه به نه وٽيو. پاڙي جون عورتون به دلاسا ڏئي نيٺ پنهنجي پنهنجي گهرن ڏانهن وريون. ممتاز به ڪجهه گهڙيون ويهڻ بعد پنهنجي ٻچڙن کي وقت ڏيڻ لاءِ گهر ڏانهن رُخ ڪيو. سڌڪندي سڌڪندي نيٺ سڄ به ڳاڙهسرو ٿي پنهنجي منزل ڏانهن وڌڻ لاءِ دنيا تي اونداهيءَ جو ڇار وڇائي تارن کي آسمان تي پنهنجي لاٽ ٻارڻ جي دعوت ڏئي هليو ويو. مراد جي گهر ۾ ته صبح کان وٺي اونداهه هئي. پر سڄ به دنيا تي اونداهه ڪري لهي ويو. رات گهٽي ٿي چڪي هئي مراد ۽ ثاقب جو دماغ ڳڻتين جي ملبي هيٺيان دٻيل هئڻ ڪارڻ ڪنهن ٻي ڳالهه جي سڌ ئي نه هئي. هيڏانهن ماها جي امڙ جو صدمو ماها جي دماغ ٿي ويهڻ سبب تيز بخار ٿي پيو پر هر ڪو بي حال پيو هو. ڪنهن جي ڪنهن کي تات ئي نه هئي. گهر جي اوچتي بربادي‌ءَ ڪارڻ مراد به ماها جي طبيعت جي پروڙ نه ڪري سگهيو. ثاقب ۽ مراد هيڪ پٽ تي سمهي پيا، ماها پلنگ تي بخار جي حالت ۾ به سڌڪندي سڌڪندي ڪنهن وقت سندس اک لڳي ڪا خبر ئي نه پئي.

صبح صادق جو پکين جي مڙي مڙي ٻولين جي آواز تي مراد جي اک ڪلي ذهن ۾ خيال آيس ته ڪالهه کان ڪنهن به ڪجهه نه کاڌو آهي هارڙا بک تي آهن چونه انهن لاءِ چانهه تيار ڪيان ته جيئن گڏجي

پيئون. مراد رڌڻي ۾ چانهه تيار ڪري ثاقب ۽ ماها کي اٺارڻ لاءِ آيو. ثاقب والد جي پهرين سڌ تي هميشه جيان اُٺي پيو. پر ماها سڌ جو ڪو به جواب نه ڏنو. مراد جيئن ئي ماها جو هٿ پڪڙيو ته سندس جسم تمام گهٽو ٿڌو هو. مراد ماها جي نبض چيڪ ڪئي ته نبض به محسوس ٿيو ته بند آهي. ماها بلڪل بي جان هئي. ثاقب پاڙي جي هڪ ڊاڪٽرياڻيءَ کي ڊوڙندو وڃي ونڊي آيو. ڊاڪٽرياڻيءَ ماها جي نبض چيڪ ڪئي ته سندس اکيون آليون ٿي ويون. ڊاڪٽرياڻيءَ هڪ هٿ سان پنهنجي اکين جا لڙڪ اگهي هڏايو ته ماها کافي دير کان دم ڏٽيءَ حوالي ڪري چڪي آهي. اوچتو ماها جي موت جي خبر مراد جي گهر ۾ قيامت صغريٰ جو منظر پيش ڪري ڇڏيو. مراد ۽ ثاقب ماها جي مرڻ جو هڏي ماها کي پاڪر پائي هاڻ ڏاريندڙ رڙيون ڪري روئڻ لڳا. مراد جي زندگيءَ مان حوصلن جي ڏيئي جي باقي روشني به وسامي وئي. اکين آڏو اونداهه ئي اونداهه ٿي وئي. ايتري ۾ اوڙي پاڙي وارا به جمع ٿي ويا. روج راڙو وڌي ويو. ماها جيڪا ڪالهه ڪان ماءُ جي وڇوڙي ۾ روئندي روئندي جيجل جي جدائي برداشت نه ڪري سگهي آخر اڄ ان جي زندگيءَ جو ڏيئو به وسامي ويو. پاڙيوارن مراد ۽ ثاقب کي دلاسا ڏيڻ جي پوري ڪوشش ڪئي پر ماها جي جدائي جو صدمو انهن جي برداشت کان ٻاهر هو. پاڙي ۾ سيني جي ڏندين آگريون هيون، هر هڪ کي ماها جي موت عبرت ۾ وجهي ڇڏيو. سيني جي زبان تي ماها جي مرڻ جو ذميوار حريم جي ڪريل حرڪت هئي. پاڙي ۾ قيامت صغريٰ جو منظر نظر اچي رهيو هو. پاڙي جا چار چگا پٿر ۾ اچي جمع ٿيا جن ڪفن دفن جو انتظام پڻ ڪيو مراد ۽ ثاقب جسماني طور زنده پر بي حال ساهه ته کڻي رهيا هئا ليڪن ذهني طور هڪ ڪاري ڪُن ۾ ڪري مري چڪا هئا.

ماها جي موت جي خبر جڏهن درنده صفت ۽ پٿر دل ماءُ حريم کي پئي ته اوچتو ڪائنس رڙ نڪري وئي. آخر اندر جو پاٽي اکين جا پردا ڦاڙي لڙڪ بنجي وهي اچي ان جهول ۾ ڪريو جنهن جهول ۾ اٺ سال اڳ حريم گلاب جي گل جهڙي ماها کي لولي ڏيندي هئي. ۾

افسوس جو اڄ ان ماها جي جاءِ تي ان جي موت جي غم ۾ لڙڪن جي آلاڻ هئي. حريم کي پنهنجي هٿن جي وڍي ۽ بي حسي کيس شرمنده ڪري رهي هئي. ماها جيڪا اٺ سال اڳ جيجل جي جهوليءَ ۾ لولي ٻڌي آرام ڪندي هئي. افسوس جو اڄ ان ماها ماءُ جي جهوليءَ ۾ لولي ٻڌڻ لاءِ سڪندي سڪندي دم ڏٽيءَ حوالي ڪري هميشہ لاءِ آرام ڪرڻ پسند ڪيو.

سڌير هڪ عياش پرست ۽ بي وفا دوست ضرور هو پر هڪ ڏينهن اڳ جنهن وقت حريم جو اولاد سان بي رحمي وارو رويو ڏٺائين تہ ان وقت ئي سڌير جي ذهن ۾ نوشين خلاف نفرتن جي ڏينهن پنهنجو مانارو ٺاهڻ شروع ڪيو. ڇاڪاڻ تہ سڌير حريم سان پيار ڪرڻ سان گڏ ماها جهڙي گل کي پڻ پائيندو هو. سندس خيال هو تہ حريم اهو گلاب منهنجي گهر ۾ پاڻ سان گڏ ڪنيو ايندي. آءُ ماها کي پيار ڏئي سهٽي پرورش ڪري وڏو ڪندس. مگر گذريل ڏينهن حريم جو پراٽو گهر ڇڏڻ وقت پنهنجي اولاد سان اهڙو تلخ رويو جيڪو ويڳي ماءُ بہ اولاد سان نہ ڪري، سڌير زهر جو ڏڪ پري خاموشيءَ سان ڏسندو رهيو ڪجي نہ سگهيو. جڏهن سڌير کي ماها جي موت جي خبر پئي تہ ان جي جسم مان اڌ ساهہ ڇڏائجي ويو. سڌير جنهن ڪنهن لاءِ ڪڏهن نہ لڙڪ نہ ڳاڙيا، ماها جي مات سندس اکيون آليون ڪري وڌيون. سڌير ان برباديءَ جو زميوار نہ رڳو حريم کي بلڪ پاڻ کي بہ سمجهيو. سڌير سڌو گهر ويو. گهر ۾ ائين داخل ٿيو جيئن سانوڻ جي موسم ۾ آسمان تي بادلن جي گجگوڙ سان ڪنوڻ جي روشني دنيا تي نمايان نظر اچڻ سان گڏ ڪيترن انسانن جي دلين ۾ خوف تاري ڪري چڏيندي آهي. سڌير ڏٺو تہ حريم افسوس ۾ اڳڻ جي هڪ ڪنڊ ۾ ڪرسيءَ تي ڪنڌ هيٺ ڪري ويٺي هئي. حريم جي سڌير تي نظر پوندي ئي حريم تڪڙ ۾ اٿي بيٺي ۽ روئڻ لڳي.

خاموش! ناٽڪ بند ڪر، ظالم ۽ پٿر دل عورت، تنهنجي سيني ۾ ماءُ جي دل نہ آهي. تون هڪ ماءُ جي روپ ۾ ڏاڻئڙ آهين. اگر تو ۾ انسانيت ۽ ماءُ جي دل هجي ها تہ ڪالهہ تون ماها کي پاڻ سان گڏ وٺي

اچين ها. ماها ڪيترو تولاءِ تڙپي ۽ روئي رهي هئي ان جي دل ۾ تنهنجي لاءِ ڪيتري محبت هئي، ان جي محبت جو ثبوت ان جي موت آهي. حريم تون ڪهڙي ماءُ آهين، جنهن کي ڪالهه ڏري برابر به پنهنجي ٻچڙي جي روئڻ ۽ تڙپڻ جو ڪو به ڪهڪاءُ نه آيو. بس! هاڻي ناٽڪ بند ڪر. سڌير هي حد غصي ۾ حريم جي بيعزتي ڪئي.

سڌير هي وقت انهن ڳالهين ڪرڻ جو نه آهي مون کي ماها جو منهن ڏسڻو آهي. ڪجهه به ڪر مون کي ماها جو آخري ديدار ڪراءِ. حريم روئندي سڌير کي التجا ڪئي.

جيڪا عورت پنهنجي اولاد جي محبت جو احساس ۽ ان جي لڙکن جي اهميت جو اندازو نه ڪري سگهي ۽ ڪنهن سان ڪجهه گهڙين جي محبت جي پويان پنهنجو آباد ۽ خوشحال گهر برباد ڪري، هڪ وفادار مڙس ۽ معصوم ٻچڙا روئندا رڙندا ڇڏي بنا ڪنهن انسانيت، ماءُ جي جذبن ۽ احساس کان خالي هڪ نئين گهر ڏانهن وڪ وڏائي، اها اڳتي هلي ضرور ان نئين گهر کي به ڪنهن ٽئين انسان جي محبت ۾ ائين ئي برباد ڪرڻ ۾ دير نه لڳائيندي. تون به پنهنجو وسندو جهڳو ويران ڪري آئي آهين. تون عورت نه بلڪ هڪ ڊائنڊ آهين. ڪالهه تو مراد جو گهر برباد ڪيو. تنهنجي بي حسي سبب ماها جهڙو گلاب جو گل هميشه لاءِ ڪومائجي ويو. سياڻي تنهنجي زندگيءَ ۾ ڪو ٽيون وجود ايندو ته سڌير جو انجام به مراد جيان ٿيندو. مستقبل ۾ تنهنجي اهڙي بي حرڪت سبب منهنجي گهر ۾ به هڪ بي ماها حياتي تان هٿ کڻي ان کان اڳ آءٌ توکي طلاق، طلاق،طلاق ٿو ڏيان.

سڌير غصي ۾ حريم جي ٻانهن پکڙي گهليندي گهر کان ٻاهر ڪڍي ڏکو ڏنو ۽ گهر جو در بند ڪري ڇڏيائين. نوشين جو اهو سامان جيڪو مراد جي گهر مان کڻي نئين گهر ۾ ايجا سجايو به نه هٽائين، سڌير اهو سامان کڻي گهر کان ٻاهر حريم کي اڇلائي ڏنو. حريم گهٽيءَ ۾ روئندي رهي، دانهون ۽ ڪوڪون ڪندي رهي پر پاڙي جو ڪو به انسان سندس مدد ڪرڻ لاءِ ويجهو نه آيو.

آسائشن جو انتَ

بازار جي مرڪز ۾ طارق ڪپڙي واري جي دڪان سان لڳ انور موسم مطابق ميون جو جوس ناهي پنهنجو گذر سفر ڪندو هو. انور جي پنهنجي ڪارو بار ۾ ايمانداريءَ سبب گراهڪن جي وڏي پيهه هوندي هئي. گاڏي جي پر ۾ ذائقن جي ويهڙ لاءِ چار، پنج ننڍا اسٽول رکيل هئا. باقي ٻيا گراهڪ گاڏي جي اوٽ ۾ بيهي شربت پيئندا هئا. گهٽي پيهه سبب ڪيترائي مرد توڙي عورتون جوس پارسل ڪرائي گهرن ڏانهن کڻي ويندا هئا. جڏهن ته بازار ۾ جوس جا ڪجهه ٻيا وڏا ۽ سينگاريل دڪان پڻ هئا، جن وٽ ويهڙ جو پڻ انتظام هو. پر ذائقي جي جيڪا ڳالهه انور جي ٺهيل جوس ۾ هئي سا ٻين جي ٺهيل جوس ۾ نه هئي. ان ڪري ڪيترن ئي ڳولڻ جا ماٺهو بازار ۾ خريداريءَ کان جڏهن به ايندا هئا اُڄ متائڻ لاءِ انور جو ٺهيل جوس ضرور اڇي پيئندا هئا. انور وٽ ماٺهن جي رش ايتري ته وڌيڪ هوندي هئي جو پوري ڏينهن ۾ ڪيس اها سُڌ ئي نه هوندي هئي ته ڪير آيو ڪير ويو. بس! انور پنهنجي روزي ڪمائڻ ۾ مست رهندو هو. بازار جي ڪجهه دڪاندارن انور کي ڪاروبار ۾ ڇيهو رسائڻ جي ڏاڍي ڪوشش ڪئي پر ائين نه ٿي سگهيو. ڇاڪاڻ ته جيڪو انسان رزق ۾ ايمانداري ۽ سچائي اختيار ڪندو آهي ان جي رزق ۾ برڪت ۽ حفاظت الله جي ذات خود ڪندي آهي. انور سڄو ڏينهن مصروف رهڻ سبب رات جو گهر وڃي ٽڪُ پٽيندو هو. رات جي ماني ڪائي آرام ڪرڻ کان اڳ ڪجهه گهڙيون گهر وارن سان ويهي حال احوال ڪري، دنيا جهان جون ڳالهيون، متن مائٽن جا ڏک ڏاکڙا، ڇڳايون مٽايون، گهر جا خرچ پکا ۽ پنهنجي اندر جي اڌورين خواهشن کي امڙ ۽ پيءُ آڏو رکي دل جو بوجهه

هلکو ڪري رات جو دير سان گهر جي چت تي جوبن جواني‌ءَ جي رات جا چار پهر وڃي آرامي ٿيندو هو. انور پنهنجي امڙ ۽ ننڍي پيٽ جميلا سان بي حد پيار ڪندو هو چاڪاڻ ته انسان شاديءَ کان اڳ جيڪڏهن سچائيءَ سان پيار ڪندو آهي ۽ پيار حاصل ڪندو به آهي ته صرف ماءُ، پيءُ، پينرن ۽ پائرن وٽان. باقي ته دنيا ۾ گهٽا گذارو ڪرڻ وارو پيار ڪري ناڪام عاشق ٿيڻ جي شهرت ماڻڻ لاءِ پيا جتي ڪتي پيا جانا هٽندا آهن، ڏٺو وڃي ته انهن نوجوانن جي ڪنهن به جاءِ تي عزت نه هوندي آهي. بس! اهي پنهنجي من ۾ پيا نڙندا آهن ته سين صاحب عزت آهيون پر انهن جو مثال ائين هوندو آهي جيئن ٻليءَ جي خواب ۾ چيچڙا. پر انور انهن انسانن مان بلڪل نه هو.

جميلا جي عمر لڳ ڀڳ 15 سال هئي نائين درجي جي ڏاڍي ذهين ۽ هوشيار شاگرد ياڻي هئي. جميلا جي تعليم جو پورو خرچ انور ڏيندو هو چاڪاڻ ته جميلا جڏهن پنجن سالن جي هئي ته سندس والد جو سايو سر تان کڄي ويو هو اهڙيءَ حالت ۾ گهر جون تمام ذميواريون انور جي ڪلهن تي اچي پيون ۽ انور سهڻي انداز ۾ انهن ذميوارين کي نيائڻ جي هر ممڪن ڪوشش ڪري ڪا ڪسر نه ڇڏي. ايتري قدر جو جميلا کي زندگيءَ ۾ پيءُ جي پيار جي ڪنهن به موڙ تي ڪمي محسوس نه ٿيڻ ڏنائين. جميلا جي تربيت به ايتري نه نرالي ڪيائين جو جميلا پڙ پنهنجي پاءُ انور جي هڪ فرمانبردار پيٽ جو پورو پورو هر موڙ تي فرض نيائڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪيو. جميلا کي پنهنجي پاءُ انور تي ڏاڍو فخر هو.

انور جي والد جي وفات ڪانپوءِ سندس امڙ جي زندگيءَ مان مڙس جو جيڪو خال ٿي پيو ان جو افسوس ته پنهنجي جاءِ تي بلڪل هو. پر والد جي وڇوڙي کان پوءِ انور اهو ڪردار ادا ڪيو جو سندس جيجل جي نظر جڏهن به پنهنجي ڇڙي تي پوندي هئي ته سڀ ڏاکڙا وسري ويندا هئس. نه رڳو ڏاکڙا بلڪ پٽ جي ڪردار ۾ بلند حوصلن کي ڏسي ايئن تندرست ۽ توانو ٿي ويندي هئي جيئن ٿر جي اُجياري زمين برسات کان پوءِ سرسبز ۽ شاداب ٿي پوندي آهي. انور جو

هڪ وڏو پاڻ اڪبر هو پر هو پيءُ جي هوندي ئي شاديءَ کان پوءِ جدا ٿي ڏار رهڻ لڳو ان جو گهر انور جي گهر جي ڀڪ ۾ هو. ٻنهين گهرن وچ ۾ هڪ ديوار هئي. ٻنهين گهر جا ياتين جي پاڙ ۾ اوکي سوکيءَ ۾ ٿوري گهٽي ڏي وٽ، اويل سويل ۾ اڄ وچ ۾ بيماريءَ ويل هڪ ٻئي ساڻ ساڻ ڏيڙ واري سِڪ ايڏا سينيءَ ۾ سمايل هئي. فرق صرف ايترو هو جو اڪبر شادي شده هڙ ڪري پورو وقت پنهنجي ننڍڙي ڪٽنب کي ڏيڙ ۾ پورو هوندو هو. انور غير شادي شده هڙ سبب پنهنجي امڙ ۾ پيڙ لاءِ ڏهني سڪون جو ڪارڻ هو.

چنچر جو ڏينهن هو. رات جا يارهن ٿي رهيا هئا. انورگهر ۾ داخل ٿيو انور جي حالت سڄي ڏينهن جي جدو جهد کان پوءِ ائين ٿي ويندي هئي جيئن جون جولاءِ جي نٽهڙ اُس ۾ هڪ مزدور جي سڄو ڏينهن جبل ڊاڙڻ کانپوءِ ٿي ويندي آهي. انور جي ڪپڙن تي شربت جا داغ، قميص جي ٻانهن جا بٽڻ ڪليل، هڪ عورت جي مڙس مرڻ کانپوءِ بيوه ٿيڻ تي افسوس ۾ ڪليل وارن جيان وکريل وار، ڏاڙهي بنا خطن جي وڌيل، شلوار جو هڪ پاڇو هيٺ ته ٻيو مٿي. دڪان جو ڪجهه سامان هڪ پاسي رکي ورانڊي ۾ رکيل ڪٽ تي اڇي وينو. ٽڏو ساهه ڀري سيراندي‌ءَ کان رکيل ويهاٽي کي ٽيڪ ڏئي ٻئي پير پيراندي‌ءَ کان رکيل هڪ چوٽي رليءَ جي مٿان سڌا رکي ويهي رهيو. جميلا پاسي کان رکيل هڪ ڪٽ تي وينو ويهاٽي جي مٿان ڪتاب رکي اسڪول پاران مليل گهرو ڪم ڪري رهي هئي. انور تي نظر پوڻ سِٽ ئي پهريون پنهنجي مٿي تي رکيل رئي کي ٻيهر صحيح ڪري ڪتاب ۾ وهاڻو ٻئي ڪٽ تي پاسي کان رکي پاءُ انور لاءِ ٽڏو پاٽي ڀري آڻي ۾ پاڙ پاءُ جي ڀڪ ۾ اڇي وينو. ايتري ۾ انور جي ماءُ به ورانڊي ۾ رکيل منجيءَ تان اٿي ان ڪٽ تي وينو جنهن تي انور وينو هو. سندس ماءُ ڀر ۾ ويهي وڏي پيار منجهان هڪ ڪلهي تي ٻاجهارو هٽ رکي پڇيو پٽ اڄ ڏاڍي دير ڪئي اٿئي گهٽو ٽُڪل ٿو لڳين. بازار ۾ اڄ گراهڪ وڌيڪ هئا چا؟ ماءُ سٻاجهڙي انداز ۾ پٽ انور سان مخاطب ٿيندي ڳالهايو.

ها امان اڄ هفتي جو آخري ڏينهن ۾ سياٽي موڪل هڙ جي

ڪري بازار ۾ ماٺهن جو ميڙاڪو گهٽو هو. ٻيو ته تنهنجي دعائن سان بازار ۾ هر هڪ منهنجي شربت جو ديوانو آهي. ان ڪري گهٽي دير ٿي وئي. پر ان ۾ ته منهنجو فائدو آهي. ماٺهو ڏورانهن علائقن کان بازار ۾ تنهنجي پٽ جو نالو پڇا ڪري اچي وڏي شوق سان جوس پيئندا آهن. انور ماءُ کي وڏي شان ۾ مان سان جواب ڏئي لاجواب ڪري ڇڏيو.

جميلا ڏيءُ پلا مانيءُ ڪٽي اڄ ته گڏجي ڪائون. راشده ردڪي ڏانهن ڪنڌ جو اشارو ڪندي چيو. انور، جميلا ۽ سندن والده (راشده) رات ۾ صبح جي ماني گڏجي ڪائيندا هئا. پلي ڪٽي رات جو انور ڪيتري ئي دير سان اچي پر ماني گڏجي ڪائڻ جي عادت هئي. جميلا ماني ڪٽي اچي ڪٽ تي سجائي پر دستر خوان سان ڏيکيل هئي. ادا مون اوهان جي لاءِ هڪ نه پر ٻه پسند جون شيون ٺاهيون آهن. هڪ ته پُڳل پلاءِ جنهن جي تازي تازي خوشبوءَ اوهان کي ايندي هوندي باقي بي ڪهڙي شيءَ آهي، اها اوهان لاءِ ڇجهارت آهي. جميلا ياءَ سان تمام هجائتي انداز ۾ ڪلندي لفظ ڌهرايا.

جڏهن منهنجي مومل ٻيٽ کي منهنجي خواهشن، پسند جي شين ۽ منهنجي زندگيءَ سان لاڳاپيل تمام شين جي سهڻيءَ ريت معلومات آهي ته ڇا آءٌ پنهنجي ٻيٽ جي ان ڇجهارت کي ڇا نه پر وڙي سگهندس؟ انور ٻيٽ ڏانهن وڏي پيار منجهان نهاريندي ڪنڌ کي هيٺ مٽي لوڏو ڏئي منڙي انداز ۾ هجائتو ٽي جواب ڏنو.

اڇا پلا ٻڌايو ڪهڙي شيءَ اوهان جي لاءِ تيار ڪئي اٿم؟ جميلا امڙ ڏانهن نهاريندي سڄي هٽ جي اشهد آگر پنهنجي ڇپن تي رکي ماءُ کي اها ڳالهه راز ئي رهڻ جي گذارش ڪئي. راشده ائين مجبور ٿي وئي جيئن هڪ ننڍڙو هار هڪ ئي وقت ۾ شيون هن ماٺهن مطلب ماءُ ۽ پيءُ جي هٽ ۾ ڏسي فيصلو نه ڪري سگهندو آهي. جڏهن ته ٻئي شيون ماءُ ۽ پيءُ جي هٽن ۾ موجود ان ٻار لاءِ ئي هونديون آهن. راشده بهتر اهو سمجهيو ته جيڪڏهن ڪنهن هڪ جو ساٿ ٿي ڏيان پوءِ اهو پٽ هجي يا نياڻي تڏهن به ٻئي کي ڏک پهچندو، ان لاءِ پلي ياءُ ۽ ٻيٽ پاڻ ۾ جرچو ڪري وٺن. ان لاءِ مرڪندي ڏسندي رهي.

جميلا پٽ هيڏانهن منهنجي پرسان اچي ويهه ته مان توکي ٻڌايان ڳجهارت جو جواب چا آهي، انور برياني‌۽ جو هڪ گرنهن ناهي وات ۾ وجهي جميلا جي هڪ هٿ کان وٺي کيس پنهنجي پر ۾ ويهاريو. برياني‌۽ جو ٻيو گرنهن ناهي پنهنجي هٿن سان جميلا کي وات ۾ وجهي مٿي تي هٿ رکي ان جي اکين ۾ اکيون وجهي وڏي محبت منجهان چيو منهنجي ملوڪ پيڙ کيرٽي ناهڙ ۾ جيڪا تنهنجي هٿ ۾ شيرين آهي، تنهن جي چا ڳالهه ڪجي. جميلا يڪدم کٽ تان اٿي بيني ۾ پيار منجهان پاکر پائي چيائينس ته ادا ٻه ماشاء الله ڪيڏو سياڻو آهي، ڪيئن سمجهي ويو ته مان چا ناهيو آهي.

امان رب پاڪ ٻنهين پاء ۾ پيڙ ۾ محبتون هميشه قائم رکي شال سدائين پاڻ ۾ ٻهڪندا رهو. هاڻي اچو ته مانيءَ ٽڪر کائون. راشده هٿ ڪٽي ڏٽيءَ کي ٻاڏائيندي ٻنهين کي دعا ڏيندي چيو.

جميلا رڌڻي مان ٽڪڙ ۾ کيرٽي‌۽ جو ڏونگو ڪٽي اچي کٽ تي رکيو. پاڻ کٽ جي سيراندي‌۽ کان ويهي، ادا هي خاص تحفو پيڙ جي طرفان پنهنجي پاء جي لاء، اگر قبول پوي ته کائجو نه ته گهٻرائڙ جي کا ٻه ڳالهه نه آهي آ‌۽ اها سموري کيرٽي اڪيلي سر کائي سگهان ٿي. جميلا انور سان ٻيهر مذاق ڪندي چيو. نه نه اهڙي کا ٻه گهٻرائڙ جي ڳالهه ناهي اگر اگر تون ناراض نه ٿئين ته اها سڄي آ‌۽ اڪيلي کائڙ جي صلاحيت رکان ٿو. بس هڪ پيرو ڪنڌ لوڏي هاڪار ڪر باقي منهنجو ڪم آهي. اها کيرٽي ختم ڪرڙ. انور پيڙ کي ان جي مذاق جو ڪلندي جواب ڏنو.

کا وڏي ڳالهه نه آهي ادا سائين اوهان کاڏي مطلب ته مون کاڏي. آ‌۽ ته اوهان کي تنگ ڪري رهي رهي هئس. منهنجي ته عادت آهي اوهان سان جيستائين چرچو نه ڪيان منهنجي نڙي مان پاڻي ٻه ناهي گذرندو. جميلا پاء سان ڳالهائيندي محبت پرين لفظن منجهه جواب ڏنو.

ماني کائڙ کان پوء جميلا تن رڪيبين ۾ کيرٽي وجهي انور ۽ ماء آڏو رکي، پنهنجي رڪيبي کٽي انور جي پر ۾ ويهي ڪلهي تي پنهنجو ڪنڌ رکي هڪ چمچو پري انور کي پنهنجي هٿ سان کارائي، ادا

کيرٽي ڪيئن آهي؟ انور کان پڇيا ڪيائين. واهه چا ته ذائقو آهي. اڄ ته دل خوش ڪري ڇڏي آ تو.

ادا مهرباني نه چوندا اوهان؟ جميلا ٽورڙو منهن ناهي انور کي هجت منجهان چيو.

الله اها ڀگالهه ته مان هميشه وساري ويهندو آهيان. اڇا مهرباني منهنجي پياري پيءُ تمام مهرباني. بس! هاڻي ته خوش؟ انور پيءُ جي دل رکندي مهرباني چئي.

نه خالي مهرباني نه هلندي کو گفٽ به هجڻ گهرجي، ائين ڪم نه هلندو. جميلا چيو. ڪهڙو گفٽ؟ حڪم ڪر بابا، چا گهرجي، پلا ان کان اڳ مان پنهنجي پياري پيءُ کي ڪڏهن جواب ڏنو آهي؟ جيڪو چوين. انور جميلا جي مٿي تي هٿ گهمائي وڏي سهاجهڙي انداز منجهان مخاطب ٿيندي چيو.

ادا اوهان ناراض ته نه ٿيندا؟ جميلا پاڻ ڏانهن نهاري معصوميت واري لهجي ۾ سوال ڪيو.

اڳ به تو سان ناراض ٿيو آهيان، جو آڄ اج ناراض ٿيندس. انور جميلا جو هڪ ڪن ڪن پڪڑي معمولي زور ڏئي پيار منجهان ناراضگيءَ واري انداز ۾ چيو.

ٺيڪ بابا اوهان کيرٽي کائي پوري ڪريو ته آڄ اوهان جي آڏو پنهنجو عرض پيش ڪيان. جميلا پاڻ کي چيو.

نه هاڻي ٻڌاءِ، نه ته مان کيرٽي نه کائيندس. انور بيچين ٿي ويو ۽ جلد پيءُ جي خواهش ٻڌڻ لاءِ کيس چيو.

ادا اوهان ته پنهنجي مصروفيت جي ڪري زندگيءَ ۾ گهٽو هار سينگار يا بن ڻن ٽيڻ پسند نه ٿا ڪيو. جڏهن ته اوهان جو به حق آهي پر ادا ڪيترن ئي ڏينهن کان منهنجو من ٿو چوي ته مون وٽ به هڪ موبائل هجي. اسڪول ۾ منهنجي سڀني سهيلين کي پنهنجي والدين موبائل وٺي ڏنو آهي هو هڪ ٻئي سان رابطو ڪري حال احوال ۽ اسڪول جي ڪم بابت هڪ ٻئي کي معلومات ڏيندیون رهندیون آهن. چاچا اڪبر به پنهنجي ٻنهين ڏيئرن ڪومل ۽ ڪونج کي به

موبائل وٺي ڏنو آهي. پر ها هڪڙي ڀالهه اوهان جيڪي روزانا مونکي خرچي ڏيندا آهيو ان مان روز ڪجهه پئسا آڻ رکندي هئس. ڪجهه پئسا گهٽ آهن. اوهان جيڪڏهن اجازت ڏيو تہ ۽ ڪجهه پئسا ڏيو تہ آڻ پنهنجي اها منشا پوري ڪيان. ادا اوهان اگر دل سان ۽ رضا خوشيءَ سان مونکي اجازت ڏيو تہ ٺيڪ آهي نہ تہ منهنجي لاءِ پنهنجي پاءُ جي پيار ۽ ان جي خوشيءَ کان وڌ دنيا ۾ ڪا بہ شيءَ حيثيت نہ ٿي رکي. جميلا پنهنجو هٿ پاءُ انور جي هٿ تي رکي وڏي ادب ۽ احترام منجهان چيو.

بلڪل اوهان جي ڀالهه ٺيڪ آهي، بلڪ ڪيترن ئي ڏينهن کان منهنجو بہ من ٿو ڪري تہ آڻ بہ موبائل خريد ڪريان، اها ڀالهه مونکي وٽي، تون سياڻي امان سان گڏ وڃ ۽ بازار مان هڪ نہ بلڪ بہ موبائل وٺي، هڪ پنهنجي لاءِ ۽ ٻيو منهنجي لاءِ. هاڻي خوش. پر ها ان لاءِ تہ سِم ۽ بيلينس بہ تہ ايندو خير ڪا ڀالهه نہ آهي. منهنجي پيٽ کان وڌ اهي شيون ڪجهه معنيٰ نہ ٿيون رکن. انور جميلا جي ڀالهه کي اهميت ڏيندي پيار منجهان چيو.

انور تمام گهڻو ٿڪل هيو ان ڪري کيرٽي کائي پاٽيءَ جو جڳ پري ڇت تي آرام ڪرڻ لاءِ هليو ويو. جميلا ۽ سندس امڙ بہ وراندي ۾ رکيل کٽ تي گهر جي لائيٽ بند ڪري سمهي پيون.

صبح جو پکي پنهنجا پنهنجا ٽولا ٺاهي منڙيون منڙيون هوليون ڀائيندا اڏامندا رهيا، مسجدن مان آذانن ۽ پکين جي منڙين هولين جي آواز تي انور جي اک کلي، هو اکيون مهٽيندو هيٺ آيو سندس امڙ بہ وضو ڪري رب کي ريجهائڻ جي تياري ڪري رهي هئي. جميلا رڌڻي ۾ چانهه تيار ڪري رهي هئي. انور وضو ڪري نماز پڙهڻ لاءِ پاڙي جي مسجد ڏانهن ويو. جميلا ۽ راشده پنهين گهر ۾ نماز پڙهي قرآن جي تلاوت ڪئي، ايتري ۾ انور بہ نماز پڙهي واپس اچي ويو. ڪجهه دير ۾ جميلا ناشتو بہ تيار ڪري ورتو. تنهين گهر پاتين گڏجي ناشتو ڪيو انور قميص جي سائيڊ واري کيسي مان هڪ ٽيلهي ڪڍي ان مان هزار هزار جا پندرهن نوٽ امڙ کي ڏنا راشده اهي پئسا پنهنجي رئي جي

هڪ ڪنڌ ۾ ٻڌي ڇڏيا. جميلا تمام گهٽي خوش هئي. سندس ذهن ۾ اڳواٽ ئي سهيلين سان ڳالهه ٻولهه ۽ ميسيجن ڪرڻ جون دل ئي دل ۾ رٽائون رٽي رهي هئي. سندس من ۾ خوشيءَ جي لهر اهڙي طرح پيدا ٿي رهي هئي جيئن ڪو هاري پنهنجي فصل جي لاباري وقت تمام گهٽو خوشيءَ منجهان جهومندو، لامارا ڏيندو نظر ايندو آهي.

انور روزگار سانگي نڪري هليو ويو. جميلا گهر جو ڪم اڪلائي رهي هئي پر بار بار سندن نظر گهر جي ديوار تي ٽنگيل گهڙيال ۾ ائين هئي جيئن سسئي پنهونءَ جي جدائيءَ ۾ پئي روز راهون ڏسندي هئي، جميلا کي اها تات هئي ته ڪهڙي وقت بازار کلندي ته آءٌ امان سان وڃي موبائل خريد ڪري ايندس. ان انتظار ۽ موبائل جي خوشيءَ ۾ جميلا سيگهه ۾ سجي گهر جو ڪم به اڪلائي ڇڏيو. ته اسڪول پاران مليل گهرو ڪم به سُٽت ئي پورو ڪري ورتو. جميلا ڪم مان هٿ اڪلائي چاچا اڪبر جي گهر انهن جي ٻنهين ڏيئرن ڪومل ۽ ڪونج کي موبائل جي خوشخبري وڃي ٻڌائي. اهي به ڏاڍو خوش ٿيون، انهن ٻنهين پنهنجا موبائل جميلا کي ڏيکاريا ۽ انهن جون خوبيون ٻڌائي اهڙو ئي موبائل وٺڻ جي نصيحت ڪئي.

نيٺ انتظار جي آڙاهه جا ٽاندا وسامي ويا، ذهن مان بيچيني ائين ختم ٿي جيئن هوا جي گهلڻ تي چار جا نندڙا نندڙا ڏرڙا اڏامي ويندا آهن. راشده ۽ جميلا رڪشه ڪرائي بازار مان ٻه جديد موبائل ۽ انهن لاءِ ٻه عدد سِم پڻ ورتيون. ۽ خوشيءَ ۾ سُٽت ئي واپس موٽي آيون. راشده ۽ جميلا جي گهر پهچڻ تي ڪونج ۽ ڪومل ٻه اچي پهتيون، وڏي محبت منجهان پاڻ ڪومل ڪونج ۽ جميلا ائين مليون جيئن سالن جا سڪايل محبتي پاڻ ۾ ملندا آهن. هڪ ٻئي سان بازار جي خريداريءَ بابت حال احوال اوريائون، جميلا پنهنجي وڏي پرس مان هڪ موبائل جو ڊبو ڪڍيو، جنهن ۾ موبائل رکيل هئا، وڏي احتياط سان ان ڊبي مان جميلا موبائل ڪڍي ڪونج جي هٿ ڏنا، ٻنهين پينرن کي جميلا جو موبائل ڏاڍو وٽيو.

هاڻي هڪڙو ڪم ته اوهان کي ڪرڻو پوندو، اُهو اِهو ته اوهان

کي موبائل استعمال ڪرڻ جو طريقو سيکارڻو پوندو. جميلا ۽ ٿهڪ ڏئي ڪونج سان تاڙي ملائي ٻنهين پيڙين سان مخاطب ٿيندي چيو.

ها! چو نہ اها بہ ڪا وڏي ڳالهہ آهي. پر ها، پهريون اهو ٻڌاءِ تہ موبائل ۾ بيلنس بہ وجهرايو ائئي يا سکٽو سکڻ جو شوق ائئي. ڪومل وڏي فخر مان ڪلندي جميلا کي چيو.

بلڪل چريو سمجهيو ائو چا، آءٌ نہ رڳو بيلنس بلڪ ميموري ڪارڊ بہ وجهرائي آئي آهيان. متان نہ مڃين، جميلا چيو.

ائين ٿئي سهيليون پاڻ ۾ موبائل سمجهڻ ۽ سمجهائڻ ۾ اهڙيءَ ريت مصروف ٿي ويون، جيئن پراڻي دور ۾ هار شعلي فلم ۾ گبر سنگهہ جا سين وڏي شوق ۽ حيرت منجهان ڏسي اچرج ۾ پئجي ويندا هئا ۽ ان کي سچ سمجهندي سوچن ۾ مگن ٿي ويندا هئا. تہ هل پيٽا! ايڏو ظلم. پي پاسي جي ڪا سُڌ ئي ڪا نہ هوندي هئن.

جميلا، ڪومل ۽ ڪونج وڏي عرصي کان پوءِ اڄ پهريون پيرو موبائل جي ڪري ئي صحيح پر پاڻ ۾ وڏي سِڪ منجهان هڪ ٻئي سان چرچا بہ ڪري رهيون هيون تہ پروگرام سمجهڻ ۽ سمجهائڻ ۾ گم سم هيون. راشده بہ انهن جي پر ۾ ويٺي مسڪرائيندي رهي، ان جي من ۾ بہ اها خواهش هئي تہ ڪجهہ ڏينهن کان پوءِ آءٌ بہ جميلا کان موبائل هلائڻ جو طريقو سکي وٺندس. نياڻيون پهريون پيرو پاڻ ۾ ويٺيون وندر پيون ڪن، چو نہ آءٌ پاڻ ئي مانجهاندو تيار ڪري وٺان. سو راشده پنهنجي ڪٽ تان سُرڪي خاموشيءَ سان رڌڻي ۾ ٻپهرو تيار ڪرڻ لڳي. راشده عمر مطابق گهٽي ڪمزور هئڻ ڪري ماني ٽڪيءَ گهٽي قدر نہ پچائي سگهندي هئي. پر نياڻيءَ جي خوشيءَ خاطر بهتر سمجهندي آهستي آهستي ماني تيار ڪري ورتائين.

امڙ پلا اڄ موبائل جي خوشيءَ ۾ ٻيهري جي ماني کائڻ ۽ پچائڻ بہ ياد آهي يا نہ؟ راشده اچي جميلا جي ڪلهن تي هٿ رکي، مُرڪندي چيو. جميلا يڪدم چرڪ پري الا! امان هاءِ هاءِ مون کان وسري وئي اها ڳالهہ، امان تون اتي ويهہ، مان تڪڙ ۾ مرچن ۾ پلاءُ ٿي ناهي وٺان. جميلا پنهنجي ٻنهين هٿن سان ڪن پڪڑي ماءُ کان معافي گهرندي

اهو ڇئي رڌڻي ڏانهن وئي. رڌڻي ۾ وڃي چا ڏسي ته ماني ته پهريون ئي تيار آهي. جميلا رڌڻي مان رڙ ڪري چيو هاءِ الا امان هي تو چا ڪيو تو هيءَ ماني ڪهڙي وقت تيار ڪئي، جيڪڏهن ادا انور کي خبر پئي ته اڄ منجهاندو امڙ تيار ڪيو آهي ته هو مون سان ناراض ٿي ويندو. جميلا اهو چوندي رڌڻي مان ٻاهر نڪري راشده جي ويجهو اچي ماءُ کي پاڪر پائي ٻيهر پنهنجا ڪن پڪڙي ساري چيائين، پوءِ سيني گڏجي لڳ پگ 5 بجي ٻيهرو ڪيو. ٻيهرو ڪرڻ بعد چوڪريون ٻيهر پنهنجي تفريح ۾ ائين مگن ٿي ويون جيئن ٿوٻا ڪا شيءَ درياءَ مان ڦولهڙ لاءِ ٽٻي هٽي گهٽي دير لاءِ گم ٿي ويندا آهن. جيئن ڪو ننڍڙو ٻار بازار ۾ ڪنهن پولڙي واري کي ڏسي اتي ئي ٻيهي رهندو آهي.

رات جا ڏهه ٿي رهيا هئا. ڪومل ۽ ڪونج والد جي اچڻ کان اڳ جميلا کان موڪلائي پنهنجي گهر ويون. جميلا رڌڻي ۾ رات جي لاءِ رڌو پڪو ڪرڻ لڳي. پر پاڻ سان گڏ رڌڻي ۾ ٻه موبائل کڻيو ويئي. انور ٻه ڪجهه دير ۾ پهچي ويو. معمول مطابق انور وراندي واري کٽ تي چيلهه سڌي ڪري وهاٽي کي ٽيڪ ڏئي ويٺو. اڄ جميلا جي بدران سندس ماڻ پاٽيءَ جو گلاس پري اچي ڏنس. انور ماءُ جي هٿ ۾ پاٽيءَ جو گلاس ڏسي حيرت ۾ پئجي ويو. ٽپ ڏئي اُٿي ٻيٺو. ماءُ کان پاٽيءَ جو گلاس ونڻي، ماءُ کي کٽ تي ويهاري ادب ۽ احترام منجهان تمام هلڪي آواز ۾ ماءُ سان ڳالهائيندي چيو ته امان آءٌ ايترو ٻه ٽڪل نه هوندو آهيان جو منهنجي جيجل مون لاءِ پاٽي کڻي اچي ۽ آءٌ ٽيڪيو ويٺو هجان. جيڪڏهن جميلا واندي نه آهي ته ڪا وڏي ڳالهه نه آهي امان. تون مون کي شرمنده نه ڪندي ڪر. راشده انور جي انهن جملن تي سندس ڳلن تي ٻئي هٿ رکي مرڪندي ٽڏو ساهه پري وڏي همار ۽ سدا صحت سلامت رهڻ جي دعا ڪئي.

امان جميلا ڪٿي آهي؟

امڙ جميلا ياءُ آيو اٽئي ڏيءَ، انور جي پڇا ڪرڻ تي راشده رڙ ڪري جميلا کي ٻاهر اچڻ لاءِ چيو. جميلا ماءُ جي سڏ تي جلد ئي رڌڻي مان ٻاهر جيئن ئي نڪري آئي چا ڏسي ته. سامهون انور کٽ تي

وينو هو ۽ ساڻس راشده بہ ويني هئي. پهريان تہ جميلا پنهنجي مٿي جو رئو صحيح ڪندي تڪڙا تڪڙا قدم پري جهت پٽ ۾ پاڻيءَ جو گلاس پري اڇي ياءَ کي ڏنو. انور جميلا کي اهو محسوس نہ ٿيڻ ڏنو تہ اڄ تو پاڻي پيارڻ ۾ دير ڪئي آهي ۽ امڙ اهو ڪم سر انجام ڏئي چڪي آهي. ان ڪري انور پيڙ جي دل رکندي اهو پاڻيءَ جو گلاس پيئڻ کان پوءِ گلاس جميلا کي هٿ ۾ ڏئي، کهڙو موبائل ونڊي آئي آهين؟ مون کي بہ ڏيکار. جميلا جلدي ۾ وڃي ڪمري مان ياءَ جي خريد ڪيل موبائل کڻي آئي. انور کي اڇي ٻنهين هٿن سان ڏنائين. پاڻ ماءَ جي پر ڪٽ تي ويهي رهي. معمول مطابق مڙني گهر پاتين ماني کائي حال احوال اورڻ بدران انور ۽ جميلا موبائل سکڻ سيکارڻ ۾ مست ٿي ويا. راشده پنهنجي کٽ تي گهٽي ٽڪ ڪارڻ جنگهون سڏيون ڪري مٿان چادر وجهي سمهي پئي. چاکاڻ تہ راشده وڏي عرصي کانپوءِ اڄ رڌ پچاءَ جو ڪم ڪيو ان ڪري سندس سنڊن ۾ سُور پئجي ويو هو پرراشده پنهنجي تڪليف جي ڪنهن کي ڪا خبر چار نہ ڏني. رات جو پويون پهر هو گهٽي دير هئڻ سبب انور جون اکيون بہ هوٽيون پيون وڃن تہ وري جميلا کي بہ اوباسين مٿان اوباسيون هيون. ان ڪري انور چت تي آرام ڪرڻ لاءِ هليو ويو. جميلا پنهنجي ماءُ سان ڪلهو هٽي سمهي پئي. انور کي ننڊ تہ ڪنيو پئي وڃي پر ڏهني طور تي انور بيچين ۽ بي تاب هو. انور جو هڪ تمام جگري دوست فيصل هو جيڪو سدائين ڪنجوسي ۽ حد کان وڌ سادگيءَ جون معيارون ۽ طمنا تنڪا پيو هٽندو هو. هو هميشہ انور کي اها ڳالهہ سمجهائڻ جي ڪوشش ڪندو هو تہ دنيا ترقي ٿي ڪري، پر تون اهو ئي پراڻي دور واري سوچ ۽ فقيراٽو لباس پائي پاڻ ٽولجائين. ڪمائين تہ سئو ٽو پر نہ موبائل، نہ موٽر، نہ ڪپڙا ڊنگ جا، نہ پيرن ۾ ڊول جي ڪا چپل. تون بس! شربت وڪڻي وڪڻي هڪ ڏينهن گاڏي تي ئي مري ويندين. اتان ئي تنهنجو جنازو نڪرندو پر افسوس جو ڪٽي ڪجهہ بہ نہ ويندين. انسان هٿين خالي آيو آهي ۽ هٿين خالي موٽي ويندو فيصل جي نصيحت جو اثر اڄ رات انور جي دماغ تي ويهجي ويوهو. انور جون اکيون آسمان جي

تارن منجهه ۾ اکين ۾ نقش صرف فيصل جي ڀالهين جو چانيل هو. انور کي فيصل جي اها ڀالهه منجهائي رهي هئي ته هو هميشه انور کي اهو پڙ چوندو هو ته مهانگائي وڌي وئي آهي. فائدو وڌيڪ حاصل ڪرڻ واڻئي ته ڪجهه ملاوٽ ڪرڻ جو ڏاڻ ۽ به رک. بازار ۾ سپ ڳوناٽا ئي ته اچن ٿا، انهن کي ڪهڙي خبر ته هاٽي تون ملاوٽ ٿو ڪرين ٿو. اهي جنهن جو گهٽو نالو ٻڌندا آهن، اتي سندن چهچٽو هوندو آهي، انهن کي ڪهڙي خبر ذائقي ۾ شهر جي خالص شين جي. ان تات ۾ انور جي ننڊ ته ڦٽي وئي پر ڳلو به هر هر خشڪ ٿيڻ سبب بار بار پاڻي ۽ جو گلاس هڪ ساهي ۽ ۾ پي پيو ڇڏي. انور هون ۽ پاڻ سان گڏ هڪ جڳ پاڻي ۽ جو رکندو آهي پر اج اهو جڳ جلد ئي ختم ٿيڻ سبب هيو پاڻي پري آيو. هڪ ساهي ۽ ۾ پاڻي ۽ جو گلاس پيئڻ بعد انور اهو پڪو پهڻ ڪيو ته بس هاٽي حد ٿي وئي. هاٽي آ۽ پنهنجي ذات تي ڪجهه خرچ ڪندس ۾ پنهنجي شخصيت ۾ نکار پيدا ڪرڻ لاء خرچ ڪرڻ ۾ نه گهبرائيندس. موبائل ته وٽي ڇڏيو آهي هاٽي آ۽ هڪ موٽر به وٺندس. ان لاءِ مونکي وڌي رقم جي اشد ضرورت پوندي، انور سوچن جي هڪ اهڙي ڄار منجهه ڦاسي چڪو هو جنهن مان نڪرڻ ايترو ته مشڪل هو جيئن هڪ ڪاري ڪبوتر کي شڪاري شڪار ڪري هڪ ڪاري هيٺيان لڪائي ڪاري مٽان ڪا ڳري شي ۽ رکي ڇڏيندو آهي، ان بعد ان ڪبوتر جو تڙپڻ ۾ باهر نڪرڻ لاءِ پر هٽڻ آهي. رات ڪافي گذري چڪي هئي. آسمان تي نظر ايندڙ تارا پنهنجو سامان ميڙي پنهنجي منزل ڏانهن وڃڻ جون تياريون ڪري رهيا هئا. انور جي اکين سڄي رات جي اونهن خيالن سبب ننڊ سان وڌي ويڙهه ڪري اوجاڳي جو جهنڊو ڦڙڪايو ئي مس ته رات جي پوئين پهر جي مٺي ننڊ جي جهولن انور جي ذهن ۾ نيٽن تي اچانڪ اهڙو ته حملو ڪيو نيٽ سندس اکيون ٻوٽجي ويون. انور جي اک جيئن لڳي ته ڪيس جاڳ ان وقت ٿي جنهن وقت صبح جو سڄ جي تيز ڪرڻن سندس اکين ۾ جسم تي حملو ڪيو. اچانڪ اک کولي ڏسي ته چٽو ڏينهن ٿي چڪو آهي. جميلا پنهنجي وقت تي اسڪول وڃي چڪي هئي. انور ماڻ سان

گڏجي ناشتو ڪري پنهنجو سامان ڪٽي تڪڙو تڪڙو بازار ڏانهن هليو ويو.

انور پڪو پهڻ ڪري چڏيو تہ اڄ ڪان ڪير ۾ ملاوٽ ۽ فروٽ سادو استعمال ڪندس. انور گاڏي تي پنهنجو سامان سجائي رهيو هو تہ فيصل بہ گاڏي تي اچي پهتو. سلام ڪري هڪ اسٽول تي پاڻ ويٺو ۽ ٻئي تي پنهنجون جنگهون هڪ ٻئي مٿان رکي اهڙيءَ ريت ويهي رهيو جيئن بازار جي مڙني گاڏن جو ٺيڪيدار هجي. چو پلا اڄ پيارو دير ڪري پهتو؟ خير تہ آهي. ڪهڙا مچيءَ مان ڪنڌا پيو ڪيين جو دير ٿي ويئي. فيصل سگريٽ دڪائي ڪش هڻي انور کي وري بہ چرچو ڪندي چيو.

پيارا ڏي خبر ڪو محنتي ڪم جو جاڻو چوڪرو نظر ۾ اٽئي تہ ٻڌاءِ منهنجو ڪم وڏي ويو آهي، ان لاءِ انور پنهنجو ڪم بہ ڪري رهيو هو تہ ساڻ فيصل سان بہ ان موضوع تي ڳالهائي رهيو هو.

بلڪل آهي: بازار جي منڊي ۾ رمضان وٽ ولو پراٽو ڪاريگر آهي. ان جو سئو تجربو بہ آهي، پر رمضان سنڊس ڏهاڙي نہ ٿو وڃائي. ان ڪري في الحال ولو گهر ويٺو آهي. جيڪڏهن تون کي واقعي گهرج آهي تہ پوءِ ولوءَ کي هاٿي ئي نياپو ڪيان. جيڪڏهن هتي پنج روپيہ ڏهاڙي سرسُ ملندس تہ دل لڳائي ڪم ڪندو توکي بہ هڪ آسرو ٿي پوندو. فيصل سگريٽ جو وڏو ڪش هڻي منهن ٻئي ڪري وات مان دونهون ڪڍي انور ڏانهن ڪنڌ ڦيرائي مارڪيٽ جي دادا وارو انداز ظاهر ڪندي ڪيس وراٽيو.

اڙي يار پوءِ دير چا جي ان ڏانهن هينئر ئي نياپو موڪل، پڪ ونينس تہ اڄ ڪان ئي پنهنجو ڪم شروع ڪري. انور ڪم چڏي فيصل ڏانهن نهاري ان جي پر ۾ ويهي فيصل جي گوڏن تي ٽپڪو ڏئي سُتت ئي گهرائڻ جي ڳالهہ ڪري ٻيهر پنهنجي ڪم جاري رکندي چمڙي جو ٽيلهو ڪٽي ان ۾ برف جا وڏا وڏا ڳنڍيا وڇهي ان ٽيلهي جو منهن بند ڪري ڪاٺ جي ڏنڊي سان برف ڪُٽڻ لڳو. انور پنهنجو ڪم ڪندي ٻيهر فيصل سان مخاطب ٿيندي چيو. وڏا پلا ڏي خبر

جمعي تي واند ڪائي آهي؟

اڙي يار واند ڪائيءَ جي ڀالهه ڪهڙي ٿو ڪرين، اسين گهٽين جا سرويئر سڄو ڏينهن واندا، ابي جون زمينون ايتريون آهن جو اسان جا ست نسل به ويهي کائن. اسان کي ڪهڙو ڪم بس! گهر ۾ ويهي ڪٽن چنڊ کان پلو آهي ته ماٺهن سان ڪچهريون ڪري ياري ملهايون. حڪم ڪر وڏا ڪهڙو لابارو ڪراٽو اٽئي جو اڄ واند ڪائيءَ جي ڀالهه ٿو ڪرين، سو به تون، ڇا تو کي واندڪائي ملندي؟ تون ته ايترو مصروف هوندو آهين جو پنج سال ڏندن کي برش به نه هٿندو آهين سو تو کي وري ڪيڏانهن واندڪائي ملندي. ڀالهه ڪر پيارا، ڳوٺن ۾ رهندڙ هي پاڙي ۾ ڪجهه اهڙيون عورتون به هونديون آهن جن جو ڪم هيڏانهن جي هوڏي ته هوڏانهن جي هيڏي هٽي پيون گهر ڏاهي فخر ڪنديون آهن. اهي عورتون به هر هڪ سان ڊيڪ ڏئي ڀالهائيندیون آهن، سو فيصل به پهريان ته انهن رنن وارا ڊيڪ چڏيندي انور سان ڀالهايو پوءِ حقيقت پچيائينس.

هئي جگري يار هئا، ان ڪري هڪ هئي جي دل ۾ نه رکندا هئا. انور فيصل جي يخي ٻڏي اڻ ٻڏي ڪندي وڏا سنگت جون ڀالهيون دل ۾ گهر ڪري ويون آهن. انڪري هاڻي شان ۽ شوڪت واري زندگي گذارڻ جو پهه ڪيو آهي. پر ان ۾ تنهنجي رهنمائيءَ جي هر موڙ تي ضرورت پوندي. ان لاءِ ڪجهه ڪپڙا ۽ موٽر خريد ڪرڻي اٿم. چا صلاح اٿي؟ انور پنهنجا شهپر وٽيندي فيصل سان دل جي ڀالهه اوري.

نيڪ ڪم ۾ پيڙ چا جو؟ پيارا، جمعي ۾ به باقي ڏينهن تي ضرور هلندا سين. فيصل سگريٽ هيٺ اچلائي، ان مٽان پنهنجي بوٽ جو زور ڏئي باهه وسائي استول تان اٿي بيٺو. ته انور ملڪ روز ناهي هڪ گلاس پري فيصل کي ويهڻ جو چئي کيس گلاس آڏو رکيو. فيصل خوشيءَ منجهان گلاس کٽي هڪ ڊيڪ پري حيران ٿي انور ڏانهن ڏسڻ لڳو. چيائينس ته پيارا اڄ ملڪ روز ۾ اهو ذائقو نه آهي، خير ته آهي؟ لڳي ٿو مندر اڄ کير ۾ جڳاڙ هٽي ويو. انور حقيقت ڄاڻي پيو، پر هو فيصل کي ڏسڻ کان لنوائي پيو. انور ڀالهه نٽائيندي نرڙ تي

گهنج وجهي فيصل ڏانهن نهاري چيو ته بس! يار چا ڪجي هر پاسي بي ايماني وڌي وئي آهي. چئجي ته ڪنهن کي چئجي.

فيصل ملڪ روز جا ٻه ڏڪ بچائي گلاس پاڻيءَ واري بالٽيءَ پرسان رکي اٽي ٻيئو انور جي ڪلهي تي هٿ رکي وڏو ساهه کڻندي چپن تي هلڪي طنزيه مرڪ سجائي چيو "بس پيارا جهڙو ديس تهڙو ويس، دنيا کي ڪيئن گذارو ڪرٽو آهي اهو هر ڪو ڄاڻي ٿو سمجهي ٿو ۽ ان جي مطابق ئي پنهنجي فن مان فائدو وٺڻ ڄاڻي ٿو هڪ تون آهين جنهن جي ذهن تي ايمانداريءَ جو پوت سوار آهي." ائين چئي فيصل پنهنجي ڪم سان هليو ويو.

انور اچرج ۾ پئجي ويو ته فيصل کي ڏائقي مان تمام جلد اندازو ٿي ويو ته اڄ ملڪ روز ۾ اها ڳالهه نه آهي. خير انور اهو سوچي پنهنجو پاڻ کي تسلي ڏني ته صبح کان وٺي هن محل تائين جن به گراهڪن شربت پيتو آهي ڪنهن اهڙي قسم جي ڪا به شڪايت ناهي ڪئي. هي پيارو دوست آهي ان لاءِ هن نخرو ڪيو هوندو. وڏن جو چوڻ آهي ته "هڪ الله جو نانءُ ۽ ٻيو حلوي سان ماني". اهو سوچي هو پنهنجي ڪم ۾ مست ٿي ويو. سڄو ڏينهن پنهنجي روزيءَ جو هر هلائي ڏاند ٻڌي رات جي وقت انور پنهنجي گهر ڏانهن رُخ ڪيو.

حقيقت ۾ اسان ظاهر ۾ جيڪا ترقي ڪيون ٿا، اها ترقي نه بلڪ تنزلي آهي. بس! فرق رڳو سمجهڻ جو آهي. هي ڳالهه ته اسين جيڪڏهن ڪنهن شيءَ جو صحيح استعمال ۽ وقت سر استعمال ڪندا سين ته زندگيءَ ۾ ڪنهن به موڙ تي ان مان اسان کي گهاٽو نه رسندو، اها ئي حالت انور جي گهر ۾ موبائل جي اچڻ کان پوءِ پيدا ٿي چڪي هئي. محبتن جي ميلن ۾ هر ڪنهن کي هڪ ٻئي جي چهرن تي سجايل مُرڪ ئي نظر ايندي آهي. ان وقت ڪنهن کي به ڪنهن جي اندر ۾ جهاتي پائي نيتن جي اندازي ڪرڻ جو نه وقت هوندو آهي، نه ئي ان پاسي کو خيال هوندو آهي. هر ڪو هڪ ٻئي سان محبتون وندبيندي نظر ايندو آهي. حقيقتن جو راز ته ميلي جي موت تي ظاهر ٿيندو آهي.

انور جي گهر داخل ٿيڻ تي گهر جي ماحول ۾ فرق ضرور هو پر محبتن جي مٺاس ۾ جيئن چانهه جي ڪپ ۾ ڪنڊ وڌيڪ وجهي ۽ چپڻي لوڻ وجهڻ سان لوڻ جو ذائقو محسوس ۾ ناهي ٿيندو بلڪل ائين ئي انور کي فرق محسوس نه ٿيو ٿئي. جميلا شام جي وقت وٽ ونان ڪري سيگهڙ ۾ رات جي ماني تيار ڪري چڏي هئي. جميلا پنهنجي ڪٽ جي سيراندي۽ کان هڪ وهاڻي کي ٽيڪ ڏئي موبائل جي وندر ۾ مست هئي. ڪيس اها سمڪ ۾ نه پئي ته ڪنهن پاتي۽ گهر ۾ قدم رکيو آهي. راشده پنهنجي ڪٽ تي سوير چيلهه سڏي ڪرڻ واسطي متان چادر وجهي سمهي پئي هئي. انور فريزر مان پاٽي ڪڍي بيٽي پير هڪ ئي ساهي۽ ۾ پاڻي پي اچي ڪٽ تي ويٺو ته جميلا جي نظر پاڻ تي پوڻ سٽ ئي هوءَ چرڪ پري موبائل وهاڻي جي پر ۾ رکي اٿي بيٺي.

ادا اوهان پاڻي مون کي ڇوڻها، جميلا حيراني منجهان پاڻ کي چيو.

ڪا ڳالهه نه آهي پٽ، پهريون اهو ٻڌاءِ ته امان کي ڇا ٿيو آهي جو سويل سمهي پئي آهي؟

ادا امان بلڪل ٺيڪ آهي، مون سوير ماني تيار ڪئي هئي، ان ڪري امان ماني ڪائي ڪجهه دير لاءِ چيلهه سڏي ڪري سمهي پئي آهي. اوهان ويهو ته آءٌ اوهان جي لاءِ ماني ڪڍي اچان. جميلا اهو چئي رڌڻي ڏانهن هلي وئي.

انور حيرت منجهه پنهنجي ڪٽ تي ويٺو اهو سوچيندو رهيو ته امڙ اڪيلي سر ماني ڪيئن ڪاڌي؟

هو سوچي ئي رهيو هو ته جميلا ماني ڪڍي اچي انور آڏو رکي ۽ پاڻ پنهنجي ڪٽ تي وڃي ويهي پنهنجي وندر ۾ بيهر مست ٿي وئي.

جميلا پٽ! ڇو خير ته آهي، تون ماني نه کائيندين؟

نه ادا! مون کي بک نه آهي. جميلا بي فڪري۽ سان پاڻ کي چيو.

انور سپ ڪجهه محسوس ڪندي به ڳالهه کي در گذر ڪري چڏيو.

آسائشن جي آڙ ۾ خوشي۽ ۾ آهستي آهستي گهر جا پاتي جيڪي صبح جو ناشتو ۾ رات جي ماني هڪ ٻئي کان سواءِ کائڻ

پسند نہ ڪندا هئا، هينئر هر ڪو پنهنجي مُنهن ماني ڪائي اوڳرايون ڏئي پير ڏڳها ڪري بي فڪر ٿي سمهي پوندو هو. ڪنهن جي دل تي ڇا پئي گذري، ڪير ڪنهن لاءِ ڇا پيو سوچي اهڙا اُلڪا سيڻي جي ڏهن مان ائين نڪري ويا جيئن ڪو لاوارث ماٺهو مرڻ بعد ڪٿي دفن ٿيو ڪنهن کي خبر ٿي ناهي هوندي، اهي اُلڪا سندن ڏهن مان ائين منجي ويا، جيئن ڪنهن انسان جي وجود مان روح پرواز ٿي ويندو آهي ۽ خالي متيءَ جو پتلو بنا تڙ جي بانس ڪري ويندو آهي.

جمعي جو ڏينهن هو، صبح جو سوير انور جيئن ئي گاڏي تي پهتو ته اتي فيصل ۽ ولو اڳواٽ ئي بيٺا هئا. انور ۽ فيصل پاڻ ۾ مليا، ولو انور سان وڏي ادب منجهان جهڪي مليو.

ادا! هي ولو آهي، اوهان جي گاڏي تي ڪم لاءِ اندو ائٿم. فيصل انور کي چيو.

انور! ها ادا بلڪل مون کي به ضرورت هئي ۽ مان پانيان ٿو ته ولو محنت ۽ سچائي سان پنهنجو ڪم ڪندو. انور ولوءَ کي سڄو ڪم سمجهايو. فيصل ۽ انور ٻئي خريداريءَ لاءِ نڪري هليا ويا. انور پهريون پيرو پنهنجو گاڏو ڪنهن جي حوالي ڪري پاڻ تفريح سانگي هليو ويو. ڪيس اها خبر نہ هئي ته منهنجا گراهڪ ان ڪري به مون کي پسند ڪندا آهن ته ڪين عزت به ملندي آهي. ان جي غير موجودگيءَ ۾ ڪيترائي گراهڪ ڪيس نہ ڏسي موٽي هليا ويا. ته ڪن وري شربت مان وڏون ڪڏي شربت پيئڻ کان انڪار ڪيو ۽ واپس موٽي هليا ويا، شام تائين ٻئي دوست ائين غائب ٿي ويا جيئن گرمين جي ننڍڙ اُس ۾ پکي پکڙ وٽن جي سوراخن ۾ وڃي لڪي ويهي رهندا آهن. انور ۽ فيصل جو به رات تائين ڪنهن پاسي کان ڪو پاڇو به نظر نہ پيو اچي. هيڏانهن گاڏي تي به اُها هلت نہ هلي جيڪا انور جي هوندي ٿيندي هئي. رات جا 10 ٿي رهيا هئا، فيصل ۽ انور هڪ نئين زيرو ميٽر موٽر تي اچي پهتا. انور جو موبائل، جيڪو ڪجهہ ڏينهن اڳ سندس پيءُ خريد ڪري آئي هئي، اهو به انور جي اڳيان واري ڪيسي ۾ رکيل هو. باقي ٻنهين دوستن جيڪي ڪاٽن جا چار پنج جوڙا خريد ڪيا اُهي

اُتي ئي درزيءَ کي سبڙ لاءِ ڏنيون آيا. ٻئي دوست ڏاڍا خوش نظر اچي رهيا هئا خوشيءَ ۾ ننڍي ننڍي ڳالهه تي وڏا ٽهڪ ۽ تاڙا ملائي رهيا هئا. ٻنهين جي چهري تي خوشي ائين سمايل هئي، جيئن ڪنهن چنڊي ٻار جي بنا محنت جي سالياني امتحانن ۾ پاس ٿيڻ جي خبر تي سندس چهري تي خوشيءَ منجهان گلاب جا گل ٽڙندي پوندا آهن.

ادا ولوڏي خبر بابا کا پريشاني ته نه ٿي؟ بابا گهٽو ڪمايو گهٽو خرچ ٿيو؟ انور خوشيءَ منجهان بي فڪريءَ واري حالت ۾ مرڪندي ولوءَ کان سوال ڪيو.

ولوءَ جي ٻئسن ڏيڙ تي انور جي ڏندين آڏريون اچي ويون. ڇاڪاڻ ته آمدني هميشه جي مقابلي ۾ اڌ کان به گهٽ هئي. انور جي چهري تي مايوسي تاري ٿي ٻئي پر خوشيءَ منجهان هر ڳالهه کي در گذر ڪندي ٻئسا سائيڊ واري ڪيسي ۾ وجهي ولوءَ کي سامان سميٽڻ جي ترڪيب ٻڌائي ٻئي دوست رات جي ماني هائي وي واري پشاوري هوٽل تي کائڻ جي سِٽ سٽيون آيا هئا. موٽر تي چڙهي عوامي ايڪسپريس جيان ٻئي اُڏامندا ٿي ويا. شهر کان ڪجهه پريرو مين هائي تي پشاوري هوٽل جي ڪڙهائي ذائقي ۾ تمام مقبول هئي. شهر جي ڪنهن به سنگت ساڻ کي جيڪڏهن چگو چوکو هوٽل تي کائڻ جي حب ٿيندي به آهي ته سڏو وڃي پشاوري هوٽل تي بريڪ هڻندا آهن. ڏاڍو ڪڙهايون کائي تيلين سان ڏند صاف ڪندا گهر پهچندا آهن. هوٽل تي پهچي هڪ صندل تي ڳاڙهي رنگ جي گول وهاٽن کي ٻئي دوست ٽيڪ ڏئي ٽنگ ٽنگ تي چاڙهي ويهي رهيا. هوٽل تي ماٺهن جو وڏو ڇهڪٽو هو. ايتري ۾ هوٽل جو بيرو آيو. سائين اوهان جي کهڙي خدمت ڪجي؟ بيري وڏي مان ۽ ادب منجهان چيو.

جاني! اڌ ڪلو ٻاڪري گوشت جي ڪڙهائي پر وي آئي پي هجي. آخر ۾ ٻه ڪڙڪ چانهيون اهڙيون جو ٽڪ ئي لهي وڃي. فيصل بيري کي وڏي حجت واري انداز ۾ چيو.

جيسين ڪڙهائي تيار ٿئي تيسين خوشيءَ ۾ڇڙواڳ ٽهڪن سان حوال ڪري ڪِلي ڪِلي ٻيٽا ٽيٽا ٻئي ٿيا، اڄ ڀهريون پيرو انور

جوانيءَ جي مستي ۾ جهان جي فڪر کان آزاد ٿهڪن جي دنيا ۾ مست هو. هڪ ڪلاڪ جي وقفي کانپوءِ ٻيرو ڪڙهائي کڻي آيو. ٻنهين دوستن شوق سان ڪڙهائي کائي تن من تازو ڪيو. ٻِل انور ادا ڪيو ۾ بيري کي ٽپ (بخشش) ۾ انور ئي ڏني.. انور جي نظر جيئن ئي گهڙيءَ تي پئي تہ رات جا 12 ٽي رهيا هئا. انور پهريون پيرو زندگيءَ ۾ گهر کان ٻاهر ماني کاڌي ۾ ٻاهر رهيو. ان ڳالهہ جو انور جي ذهن ۾ ڪو ٻہ اُلڪو نہ ٽيو. هن زندگيءَ جا نوان رنگ ڏٺا تہ ٿر ۾ رهندڙ مور جي برسات پوڻ کانپوءِ مور جي جهومڻ وانگر مست هيو. بس! فرق ايترو هو تہ مور جهومي جهومي نيٺ پنهنجي پيرن ڏانهن ضرور نهارينڈو آهي، پيرن ڏانهن نهاري پنهنجي ماضيءَ جي اهميت کي ياد ڪندي روئندو آهي ۾ انور وندر جي بادلن ۾ گم ٿي ويو. اهو فڪر نہ هو تہ بادل اگر برسات بنجي زمين تي برسيا تہ پوءِ منهنجو ڇا ٿيندو؟. زندگي بهار جي موسم جيان پُر بهار ۾ گلاب جي گلن جيان ڳاڙهسري ۾ خوشبوءَ سان حسين ۾ جميل لڳي پئي هئي. آخر ۾ ڇانهہ جو چسڪو هٽي موٽر تي گهرن ڏانهن روانو ٿيا. انور پهريون فيصل کي پنهنجي گهر ڇڏيو. پوءِ هو پنهنجي گهر اچي پهتو. در کڙڪائڻ تي پهريون تہ ڪو جواب نہ مليس پر پوءِ ٻيهر دروازو کڙڪائڻ تي سندس ماءُ وراٽيو تہ "ها پُٽ صبر ڪر اچان ٿي." راشده دروازو کوليو تہ انور جي هٿ ۾ موٽر ڏسي اچرج ۾ پئجي وئي. انور در جا ٻئي تاڪ کولي موٽر اندر ڪئي ۾ در بند ڪيو. جميلا چادر ۾ ويڙهي سُڪ، نند ۾ گهوگهرا هٽي رهي هئي.

پٽ! خير تہ آهي، شال! ڪوسو واءُ نہ لڳي. ابا اڄ تہ ايڏي دير ڪڏهن ٻہ نہ ڪري آيو آهين، هيءَ موٽر گاڏي ڪنهن جي اٿئي پُٽ؟. راشده دعا ڏيندي ٻئي هٿ انور جي ڳٽن تان گهمايا، موٽر ڏانهن هٿ جو اشارو ڪندي معلوم ڪرڻ چاهيائين.

انور کي اهو ذهن ۾ هو تہ نئين گاڏيءَ جو امان ۾ جميلا کي اوچتو سرپرائيز ڏيندس. پر رات جو پويون پهر هو ائين نہ ٿي سگهيو. امان صبح ڏسيندو سانءِ تہ گاڏي ڪنهن جي آهي، ڳٽتي نہ ڪر.

پُٽ! تون ساهُ پَٽ، تہ آءٌ تنهنجي لاءِ مانيءَ ڳيو ڪٽي اچان.

راشده رڌڻي ڏانهن ويندي پٽ کي چيو.

انور وراڻيو نہ امان نہ آءٌ ماني کائي آيو آهيان. تون خفو نہ ڪر. آءٌ گهٽو ٽڪجي پيو آهيان. تون بہ آرام ڪر، آءٌ بہ مٽي وڃان ٿو.

راشده اهو ٻڌڻ باوجود بہ ماني کڻي اچي کٽ تي رکي جي پيراندي‌ءَ کان ويهي رهي. پٽ آءٌ تنهنجي انتظار ۾ ڇڳي دير تائين ويٺي رهيس پر تون نہ آئين، چا ڪيان ٻچڙا عمر گهٽي ٿي وئي آهي. جڏهن بک برداشت کان وڌي وئي ۽ ننڊ ستايو کٽ تي چيلهہ سڌي ڪري تنهنجي انتظار ۾ ويٺي هيس. ڪنهن وقت اک لڳي بہ پئي تہ تنهنجي تات ۾ وري نيٽن ۾ تنهنجو دير ڪرڻ وارو الڪو ستائي رهيو هو.

امان آءٌ ماني کائي آيو آهيان، تون کائي ڇڏ ۽ ها امان تنهنجي دعائن سان مون کي ڪجهہ بہ نہ ٿيندو. تون اُلڪو نہ ڪندي ڪر. ماءُ کي تسلي ڏئي انور پاٽي پري مٽي هليو ويو پر جميلا ننڊ ۾ سُڪ هئي.

راشده پهريون پير و جبل جيڏو انتظار ڪرڻ کانپوءِ ويڳاٽن جيان اکيلي سِر ماني جا بہ ٽي گرنهن هنيا پر نڙي‌ءَ مان نہ پيا لهن چاڪاڻ تہ جڏهن انسان کي جنهن انداز ۾ ماني کائڻ جي عادت پئجي ويندي آهي پوءِ اوچتو ان جي تبديل ٿيڻ سان بي چيني ۾ اضافو ۽ ڪا شيءَ نہ وٽندي آهي. راشده ڪجهہ ڏينهن کان جميلا جو گهر ۾ موبائل اچڻ کري گهر جو گهٽي قدر ڪم ڪار بہ پاڻ ئي ڪري رهي هئي پر اها ڳالهہ انور کان مڪمل طور تي لڪائيندي رهي.جهوني عمر ۾ اوچتو گهر جو ڪم سگهہ نہ هجڻ باوجود بہ راشده گهر جي خوشين ۽ رونقن برقرار رکڻ جي خواهش سبب همت ڪري حالتن جو مقابلو ڪري رهي هئي. وري اولاد جي رات جو دير تائين نہ اچڻ جو اُلڪو سندس دل ڪمزور ڪري رهيو هو، ان ڪري راشده افسوس منجهان تارا ڏِسي ڏِسي گهٽ ۾ گهٽ انتظار جي اُلڪي کان آجي ٿي نيٺ اکين جا پردا بند ٽيا ۽ ڪهڙي وقت سکون نيٽن تي حاوي ٿيو ڪا خبر ئي نہ پئي.

پئي ڏينهن سِڄ روشنيءَ جي ڪرڻن سان گڏ تارن جي قافلي کي شڪست ڏئي آسمان تان اُس جي گولن جي هلڪي هلڪي ڪڻ ڪڻ برسائڻ شروع ڪئي. انور جي اک کلي پئي. هو هڪ اجنبي

شهر ۾ هڪ رات لاءِ ٽڪيل مسافر خاني ۾ مسافر جيان ڇت تان هيٺ لهي ناشتو ڪرڻ کان سواءِ گاڏي ڪڍي بنا موڪلائڻ جي هليو ويو. جڏهن ته جميلا پڻ ان کان اڳ بنا ناشتو ڪرڻ جي اسڪول وڃي چڪي هئي. مطلب ته جديد دور جي سائنسي آسائشن گهر جي پاتين ۾ جديد استينڊر جو جذبو پيدا ڪري رشتن جي احساس ۽ محبت جي مٺاس کان محروم ڪري ڇڏيو. هن وقت اها ماءُ جنهن کي وڏي عرصي کان مڙس جي ڪمي محسوس ٻه نه ٽيندي هئي اها گهر جي حالتن تي ڳٽتيءَ جي ڪاري ڪُن ۾ تڙپندي ٽي رهي پر ڪيس هٿ پکڙي ڪو تسلي ڏيڻ وارو نه آهي. هر ڪو خيالي طور ترقي ڏانهن قدم وڌائڻ جو سوچيندي پاڻ تي فخر ڪندي پاڻ کي سلام ڪري رهيو آهي پر حقيقت کي سمجهڻ جي ڪوشش ٻه نه ڪري رهيو آهي ته اسان جي گهر، رشتن ۽ روزگار کي اها اُڌهي کائي رهي آهي، جنهن جي مڪمل تباهيءَ کان پوءِ اسين پاڻ ٻه سنياڻي نه سگهندا سين. راشده ان اُڌهيءَ جي انجام کان بهتر انداز ۾ واقف هئي جنهن ڪري اندر ئي اندر ۾ پئي پڇرندي هئي پر هٽڪ نه ڪيندي هئي، اهو ان ڪري ته اولاد آهي. سمجهي ويندا.

انور ۽ فيصل تمام سُٺا دوست ٽي چڪا هئا سڄو ڏينهن موٽر تي تفريح ڪندا رهندا هئا. انور پنهنجي فضول خرچن ۾ اضافي ڪارڻ ڪير ۾ ملاوٽ ۽ غير معياري فروٽ جو استعمال وڌائيندو ويو. پئي پاسي ولوءَ ڏئو ته مالڪ پاڻ ئي جڏهن پنهنجي روزيءَ سان سڄو نه آهي ته پوءِ آءٌ ڪهڙي سڃائي ڪريان. ولوءَ ڏئو ته مالڪ مڪمل طور تي تفريح ۾ مگن آهي، ان مان فائدو ونندي بي ايمانيءَ جو ليکو لنگهي ويو.

گراهڪ جيڪي انور جي اخلاق ۽ خالص شربت جي ڪري ڏورانهن علائقن کان اچي گرميءَ جي حالت ۾ به بيهي شربت پيئڻ پسند ڪندا هئا انهن گراهڪن جو آهستي آهستي هين دڪانن ڏانهن لاڙو ٽي ويو، هين جوس وارن جي ته رب ٻُڏي. انهن وقت مان فائدو ونندي ڪجهه عرصي لاءِ شربت جو ذائقو وڌائي گراهڪن جي توجه پاڻ ڏانهن ڪرائڻ چاهي ۽ هو ان مقصد ۾ ڪامياب ٽي ويا.

گاڏي جي اُپت فائدي بدران نسورو نقصان ڏيڻ لڳي. روزانو مور بہ نہ نڪرندو هو. ہن مهينن جي عرصي ۾ انور ڪيترن ئي ماڻهن جو قرضي ٿي ويو. قرض جي انتها سبب انور وٽ ايترو هڙ ۾ نہ هو جو هو موٽر ۾ پيٽرول وجهرائي سگهي. ولوءَ ڏنو تہ انور قرض ۾ ڪارو ٿي ويو آهي، هاڻي تہ هو منهنجي ڏهاڙي بہ نہ ٿو ڏئي سگهي. نيٺ هو بہ اوچتو بنا ہڏائي ڪنهن ہي جاءِ تي پنهنجو بندو بست ڪري هليو ويو. فيصل بہ پنهنجا ڏند ڏيکاريا، بنا ڪنهن مقصد جي ڪنهن ڳالهہ تي اُندہ ڏئي جهيڑو ڪري انور کان ائين دور رهڻ لڳو جيئن زال ۽ مڙس طلاق کان پوءِ شرعي طور هڪ ٻئي کان پري ٿي ويندا آهن. ۽ هميشہ لاءِ نہ ختم ٿيڻ واري نفرت سندن ذهن ۾ ويهجي ويندي آهي.

انور ڪجهہ ڏينهن جي تفريح جو ڇُسڪو وٺي، سڀ ڪجهہ برباد ڪري جڏهن هوش سنياليو تہ ڪيس ڳالهہ سمجهہ ۾ آئي، پنهنجي هٿ جي وڍي آهي.

انور ماضيءَ جا ورق اٽلائي زندگيءَ مان سبق حاصل ڪندي، دنيا جي رسم ۽ رواج، مفاد جي بنياد تي وقتي طور دوستيءَ جي شڪل اختيار ڪري تباهہ ڪندڙ انسانن، جديد دنيا جي آسائشن بنا تجربي ۽ انهن جي غلط استعمال جي ڪري انسان جي تباهي ۽ بربادي‌ءَ جو ڏاڻ سِکي نيٺ پنهنجي ان ئي گاڏي تي اچي پير پختا ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي جنهن گاڏي تي انور ايمانداري ۽ سچائيءَ جي طاقت جي زور تي جنگ وڙهي شهر جي بازار ۾ پنهنجو نالو سرهو ڪرڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪيو هو، پر افسوس جو جهڙي‌ءَ ريت جنگ احد جي ڪاميابيءَ کان پوءِ مسلمانن جي ٽورڙي غفلت، مطلب تہ ڪافرن کي ميدان جنگ ۾ نہ ڏسندي مسلمانن جو مورچا ڇڏي خالي ميدان ۾ مال غنيمت ميڙڻ جي لالچ ۾ اچي گڏ ٿيڻ، مال گڏ ڪرڻ جي غلطيءَ واري عمل اوچتو حالتن کي تبديل ڪري ڇڏيو، جنهن جي نتيجي ۾ مسلمانن کي وڏو ڇيهو رسيو. اهڙي طرح انور بہ دولت کي مال غنيمت سمجهي ميڙڻ جي غفلت ۾ رشتن جي احساس، حلال ۽ حرام جي فرق، صحيح ۽ غلط جي سُجاڻ جي فرق کان محروم ٿي ويو. جنهن

جي نتيجي ۾ برباديءَ سندس زندگيءَ جو مقدر بڻجي وئي، اها حقيقت آهي تہ انسان خطا جو پُتلو آهي برباد ٿيڻ کان پوءِ بہ جيڪڏهن هوش سنياليِ ڏٺيءَ در پنهنجي گناهن جي معافي گهري، ٻيهر پنهنجي دين ۽ ايمان جي طاقت سان پنهنجو پاڻ کي طاقتور ڪرڻ جي ڪوشش ڪري تہ اهو بلڪل ممڪن آهي، ڇاڪاڻ تہ الله غفور ۽ رحيم آهي. پر اها پڻ حقيقت آهي تہ برباديءَ کان پوءِ انسان کي پنهنجي پيرن تي ٻيهر بيهڻ تائين ضرور وقت لڳندو آهي. ان ڪري اهڙين حالتن ۾ انسان کي گهرجي تہ پنهنجا حوصلا بلند رکي، صبر مان ڪم وٺي، سرهو ٿيڻ تائين مايوسي جو شڪار نہ ٿئي تہ يقينن هو منزل ضرور ماڻيندو، الله جي ذات وٽ دير آهي پر اندير نہ آهي، هو پنهنجي بندن سان دنيا جي ستر مائرن کان وڌ پيار ڪري ٿو.

انور پڪو پهہ ڪري ڇڏيو تہ آءٔ ايمانداري، سچائي ۽ محنت سان زندگيءَ کي سر سبز ۽ شاداب بڻائيندس. انور پنهنجي خزان جي موسم ۾ پن ڇٽيل وڻ جهڙي زندگيءَ کي پاڻي ڏئي سرهو ڪرڻ جي هر ممڪن ڪوشش ڪرڻ شروع ڪئي.

ڪالهہ جنهن انور جي گاڏي تي شربت پيئندڙ گراهڪن جو وڏو ميڙاڪو هوندو هو اڄ اهو ميڙاڪو ائين غائب ٿي ويو جيئن 2010ع جي ٻوڏ سڀ ڪجهہ ٻوڙي ڇڏيو. انور جي گاڏي تي جيڪڏهن ڪجهہ ماڻهو هئا بہ تہ اهي سندس قرضي هئا. گاڏي مان اُپٽ نہ ٿيڻ سبب انور پنهنجي خرچن ۾ گهٽتائي آڻي ڇڏي. رمضان کير واري جا 40000 روپيہ، نصير فروٽ واري جا 35000 روپيہ متان چڙهي ويا هئا. پنهين انور کي ڏاڍو ستايو. نيٽ انور موٽر، موبائل ۽ هڪ سوني منڊي وڪڻي پنهنجو قرض ادا ڪري قرض جي مصيبت کان آجو ٿيو.

انور ڪجهہ مهينا اڳ ايمانداري ۽ سچائي سان گهٽو ڪمائڻ باوجود بہ سادگي اختيار ڪندو هو دنيا جي آسائشن جي لالچ ۾ جيئن ئي هن ڪاروبار ۾ بي ايماني ڪرڻ شروع ڪئي تہ برباديءَ بہ سندس قدم چميا. جنهن ڪارڻ اڄ انور سڄو ڏينهن هڪ استول تي ويهي گراهڪن جي انتظار جي اميد تي راهون ڏسندو رهندو هو. ڪجهہ

گراهڪ جيڪي انور جي اخلاق جي ڪري ايندا هئا انهن انور کي گاڏي تي ڏسي ٻيهر موٽ ڪاڏي. پوءِ به اها موٽ نه ملڻ سبب انور پنهنجي غفلتن ۽ آسائشن واري رنگين دنيا جي عارضي لطف ولڻ جي عيوض تباهي تي ڪنهن وقت افسوس ڪري رهيو هو ته وري ڪنهن وقت پنهنجي حوصلن کي بلند ڪري رهيو هو.

رات جا 11 ٽي چڪا هئا. هر ڪو ڪاروبار جو وقت پورو ڪري پنهنجي ڇڙن کي وقت ڏيڻ ۽ آرام ڪرڻ جي نيت سان پنهنجن پنهنجن گهرن ڏانهن وڃي رهيو هو. انور اوچتو اٽيو سندس نظر ڪير تي پئي، چا ڏسي ته 10 ڪلو ڪير ڦٽي چڪو آهي. سواءِ ڪجهه گراهڪن جي سجو ڏينهن ڪنهن به گاڏي طرف اک ڦيرائي نه ڏٺو. نه ئي ڪنهن انور کي سلام ڪرڻ پسند ڪيو. انور گاڏي جو سامان سميٽي هڪ ٽڪل مسافر جيان ماضيءَ جي حرڪتن تي افسوس ڪندو گهر پهتو.

انور پُرلطف زندگيءَ جا مزا ماڻيندي روزانو رات جو دير سان اچڻ ڪري ماءُ کي دروازو ٻيڪڙي ڇڏڻ جو چئي ڇڏيو هو ۽ مانيءَ جو انتظار نه ڪرڻ جي هدايت ڪري ڇڏي هئي. ان ڪري سندس والده در جا ٻئي تاڪ ٻيڪڙي آرامي ٽيندي هئي. انور گهر جا ٻيڪڙيل تاڪ کولي جيئن ئي اندر داخل ٽيو چا ڏسي ته گهر ۾ ڪو به پاتي نه آهي. انور جميلا کي سڏ ڪندو سڏو رڏڻي ڏانهن ويو. رڏڻي ۾ به ڪو موجود نه هو. صبح کان ٻکايل انور رڏڻي ۾ ڪجهه کائڻ لاءِ ڳولا ڪئي ته رڏڻي ۾ به ڪاريءَ وارا ڪڪ هئا. مايوس ٿي ٻاهي آيو. ماءُ کي سڏ ڪيائين ته به ڪو جواب ڪو نه مليس، حيرت ۾ پئجي ويو ته سڀ پاتي ويا ڪيڏانهن؟ ساهه پٽڻ لاءِ اچي ڪٽ تي ويٺو. ته ڪٽ جي سيراندي کان هڪ ڪاغذ جو ٽڪرو پيو هو. ڏسي ته اهو ٽڪرو جميلا جي ڇهه ماهي امتحانن جي نتيجي جي مارڪس شيٽ آهي. ان مطابق جميلا پنجن پيپرن مان چئن ۾ فيل هئي ۽ هڪ ۾ رڳو 40 نمبر کٽي پاس ٿي هئي. انور وڏي رڙ ڪري جميلا کي سڏ ڪرڻ چاهيو. ايتري ۾ اڪبر جي ڏيءَ ۽ سندس پائٽي ڪونج گهر ۾ داخل ٿي. چاچا

چا اوهان کي خبر نہ آهي؟ ڪونج حيرت منجهان انور کان پڇا ڪئي.

نہ پُٽ خير تہ آهي؟ انور ڪونج جي اهڙي سوال تي حيرت منجهان اڻي ٻيٺو سبب معلوم ڪرڻ چاهيائين. چاچا اڄ اوهان جي والده رڌڻي ۾ ڪم ڪندي اوچتو ڪري پئي، گهر ۾ ڪو بہ نہ هو. نيٽ جميلا ان کي اسپتال کڻائي وئي آهي. اسان بابا سائين کي فون تي اطلاع ڪيو سين ابو بہ هاڻي اتي اسپتال ۾ موجود آهي. اسان اوهان سان رابطو ڪرڻ چاهيو سين پر اوهان جو نمبر بند هيو. چاچا هينئر بابا سائينءَ فون ڪري ٻڌايو تہ ڈاڏي راشده جي ٻن هنڌن تان ٽنگ ڀڃي پئي آهي. ڈاڪٽر جي چوڻ مطابق جوڙڻ جي ڪوشش ڪندس پر عمر مطابق ڪم مشڪل آهي.

انسان جڏهن بيمار ٿيندو آهي تہ ڪمزوري گهڻي هڻڻ سبب ٻہ چار ٻيون بہ بيماريون ان تي حملو ڪنديون آهن. اهڙي حالت ۾ گهر جي ياتين، مٽن مائٽن ۽ سنگت ساٿ جي طرفان حوصلي جي ضرورت هوندي آهي، جنهن ڪري اهو انسان انهن بيمارين جو وڏي بهادريءَ سان مقابلو ڪري صحت جو تاج پنهنجي جسم تي سجائيندو آهي. اهڙي طرح زندگيءَ ۾ جيستائين خوشحالي آهي تہ هر پاسي کان اوهان کي ساوڪ ئي ساوڪ نظر ايندي، هوا جو هر جهونڪو اوهان لاءِ خوشين جو پيغام ڪٽي ايندو، صبح جو اپرندڙ سڄ اوهان جي زندگيءَ ۾ ڪاميابيءَ جي نئين خوشخبري ڪٽي ايندو. پر جيڪڏهن زندگيءَ ۾ ڪا تڪليف يا مصيبت مٽان اچي پوي ٿي تہ پوءِ ان هڪ مصيبت پويان پنج ٻيون پريشانيون بہ انسان مٽان اچي پونديون آهن. اهڙيءَ حالت ۾ انسان کي همت ۽ حوصلي مان ڪم وٺڻ گهرجي. ڇاڪاڻ تہ جهڙيءَ ريت هڪ ڪٽ جا ٻہ حصا آهن، هڪ سيراندي تہ ٻيو پيراندي. انهن ٻنهين جي پنهنجي پنهنجي حيثيت ۽ ڪم آهي. اهڙي طرح خوشي هجي يا غم، اهي ٻئي انسان جي زندگيءَ جا ٻہ پهلو آهن. ماءُ جي ان ڳالهہ جو انور کي وڏو صدمو رسيو. انور ان حيرت ۾ هو تہ امڙ رڌڻي ۾ ماني ڪڏهن کان پچائڻ شروع ڪئي؟. ۽ جيڪڏهن صرف اڄ بہ تہ اُها ڪهڙي مجبوري هئي جو امڙ ڪاڏو پاڻ پچايو. انور جي

جسم مان اڃ ساهه ڇڏائجي ويو هڪڙا پگهر لهن پيا ته ٻيا چڙهن پيا. انور وراندي ۾ رکيل ان کٽ تي آهستي آهستي وڃي ويٺو جنهن کٽ تي ڪن ڏينهن ۾ سڀ گهر جا پاتي ملي رات جي ماني کائيندا هئا. سندس اکين مان نير وهي آيا ته اڄ اها جيجل جيڪا مون سان گڏ ماني کائيندي هئي سا اسپتال ۾ داخل آهي. کٽ تي نه وهاٽو موجود، نه پيراندين کان رلي رکيل. ٿڏو ساهه ڀري انور آسمان ڏانهن نهاري الله کان پنهنجي گناهن جي معافي گهرندي چيو منهنجا مالڪ تون رحمٰن رحيم آهين. مالڪ تون معاف ڪر. انور بک ۽ اُڃ تي کٽ جي پيراندين کان مٿو رکي هڪ ٻانهن مٿي هيٺيان رکي افسوس جي آڙاهه ۾ سڙندو پچرندو رهيو. اهو چاهيندي به ته آءٌ امڙ ڏانهن اسپتال وڃي ساٿس گڏ رهي رات خدمت ڪندس، پر انور جي جسم مان همت ختم ٿي چڪي هئي، ڏهني طور تي اداس ۽ اکين آڏو اونداهين کيس ڪمزور ڪري ڇڏيو هو. ڪجهه دير ڳڻتيءَ جي عالم ۾ ڪو به فيصلو نه ڪري سگهيو اوچتو سندس حوصلا بلند ٿيا، ٽپ ڏئي اٿيو اهو سوچي ته آءٌ هر حال ۾ پنهنجي زندگي ۽ گهر ۾ اهي خوشيون، رونقون ۽ محبتون واپس آڻڻ لاءِ هر طرح جي قرباني ڏئي پنهنجي مقصد ۾ ضرور ڪاميابي حاصل ڪندس. انور گاڏي ڪيڙي وڏي حوصلي منجهان اسپتال ويو.

ثقافتي ارڏايون

اسڪول جي مرحبائي هال ۾ رکيل ڪُرسين تي ويهارو ڪن نوجوان ۽ اڏوٽ عمر جا استاد نوڪريءَ لاءِ انٽرويو ڏيڻ لاءِ پنهنجي پنهنجي واريءَ جو انتظار ڪري رهيا هئا. سيني نوجوانن ۽ اڏوٽ عمر وارن استادن کي پينٽ، شرٽ پاتل هئي ۽ اُنهن ٽائي ۽ لڳائي هئي. ڪجهه نوجوان ته ٽري پيس سوٽ ۾ ۽ آيل هئا. انهن نوجوانن جي وچ ۾ امجد شلوار قميض ۾ انتهائي سادگيءَ سان ويٺو هو. ٻيا نوجوان هڪ ٻئي جي ڪنن ۾ سُس پُس ڪري هڪ ٻئي کان پڇي رهيا هئا ته پٽيوالن جي نوڪريءَ جو اشتهار ۽ آيو هو چا؟ جو هي ماڻهو آيل آهي. امجد جي سادگيءَ جي ڪري هر هڪ ان جي پرسان ويهڻ ۾ عار محسوس ڪري رهيو هو ۽ هر هڪ حقارت وارين نظرن سان نهاري رهيو هو. ٻئي پاسي چوڪرين جي وڏي قطار هئي. جن کي ابايا، اسڪارف، حجاب ۽ ڪي وري سهي سنبري نوڪريءَ لاءِ آيل هيون.

امجد پاڪستان اسٽڊيز ۾ ايم. اي فرسٽ ڪلاس ۾ پاس ڪري نوڪريءَ لاءِ ڪراچي آيل هو. آڇر جي ڏينهن روزاني جنگ ۾ ڪراچيءَ جي نامياري اسڪول ۾ پاڪستان اسٽڊيز جي سبجيڪٽ لاءِ هڪ استاد جي ضرورت هئي. سو امجد ۽ ٻئي ڏينهن سڀ جو سوير ئي شلوار، قميض ۾ انٽر ويو ڏيڻ لاءِ آيل هو.

اسڪول جي ڊائريڪٽر جي آفيس ٻاهران گهرو نيري رنگ جي پينٽ شرٽ ۾ هڪ پٽيوالو بيٺل نظر آيو. جيڪو واري واري سان نمبر جي مطابق وڏي ادب ۽ احترام سان نالا پڪاري ڪين آفيس ۾ اندر موڪلي رهيو هو.

پٽيوالي امجد جو نالو ڪنيو. امجد پنهنجي جاءِ تان اٿيو ۽

ڊائريڪٽر جي آفيس ۾ اندر ويو. سلام ڪري آفيسر آڏو رکيل ٽن ڪرسين مان هڪ ڪرسيءَ تي ويهي رهيو. ڊائريڪٽر امجد کي شلوار قميض ۾ نا اهل ۽ ڳوناٽو انسان سمجهندي حقارت جي نظر سان گهوري گهوري ائين ڏسي رهيو هو جيئن سالن کان پوءِ ڪنهن ويراجي واڻيي جي نظر ڪنهن پراڻي قرضي تي اوچتو پئي هجي ۽ هو ان کان وياج سميت پئسا کيڙڻ جي سوچ ۾ غرق ٿي چڪو هجي.

سائين منهنجو نالو امجد علي، آءٌ ايم اي پاڪستان اسٽڊي ۾ فرسٽ ڪلاس ۾ پاس ڪئي اٿم. امجد، ڊائريڪٽر جي خاموشي ۽ گهوري ڏسڻ واري رويي تي پنهنجون نظرون جهڪائي تعارف ڪرايو.

اوهين ڪهڙي شهر سان تعلق ٿا رکو؟ ڊائريڪٽر اها سوچ رکي ته هي ڳوناٽو ماڻهو جنهن کي ڪيڙن پائڻ جو ڍنگ ناهي اهو منهنجي اسڪول جو ٻيڙو ٻوڙي ڇڏيندو، هي ته منهنجي هڪ سوال جو جواب به نه ڏئي سگهندو. ان ڪري اهڙا سوال ڪيانس جو ٻيهر ڪراچي شهر جي ڪنهن اسڪول ۾ انٽرويو ڏيڻ کان اڳ هزار ڀيرا سوچڻ کان پوءِ به قدم وڌائڻ جي همت نه ڪري سگهي. ان لاءِ ان سپ کان اڳ شهر يا ڳوٺ جي رهائش بابت سوال ڪيو.

سائين منهنجو تعلق خيرپور شهر سان آهي. هن وقت گلشن اقبال ۾ رهائش اختيار ڪئي اٿم. امجد نهايت ادب منجهان جواب ڏنو.

ڊائريڪٽر مسلسل مذهب، سائنس، عام معلومات ۽ ٻيا ڪيترائي سبجيڪٽ کان هٽي ڪري سوال ڪري امجد کي نااهل قرار ڏيڻ جي پوري پوري ڪوشش ڪئي. پر امجد به قابليت ۽ حوصلي سان پنهنجو پاڻ مڃائيندي مڙني سوالن جا جواب ڏئي ڊائريڪٽر جي ڏندين آڱريون ڏئي ڇڏيون. هو اچرج ۾ پئجي ويو ته هي ڪهڙي شخصيت آهي جنهن کي هر عنوان تي مهارت حاصل آهي. ان حقيقت کان ڪو به انڪار نه ڪندو ته سنڌ جي ٻين شهرن جي اسڪولن ۾ پڙهندڙ شاگرد ن کي انگريزي گرامر ۽ سبجيڪٽ تي وڏي مهارت حاصل هوندي آهي. پر ڪيس انگريزي ڳالهائڻ ۾ ڪجهه مونجهارو محسوس ٿيندو آهي، جڏهن ته انهن شاگردن ۾ گهڻو ڀاڱو سرڪاري اسڪولن ۾

تعليم حاصل ڪندڙن جو هوندو آهي. سنڌ جي شهر ڪراچيءَ جو شاگرد گهٽي پائڻي انگريزي روانيءَ سان ڳالهائڻ جي مهارت ته رکندو آهي پر ڪيس انگريزي گرامر تي تمام گهٽ مهارت حاصل هوندي آهي، امجد جي جوابن ڊائريڪٽر جي ذهن تان شلوار قميض ۽ پينٽ شرٽ واري فرق جو نشو ٽوڙي ڇڏيو. نيٺ امجد جي قابليت آڏو پنهنجي تجربي جي هار مڃيندي فرق ۽ ارڏاين جون ديوارون ٽوڙي امجد کي سڀني پگهار تي ان وقت ئي اسڪول ۾ پاڪستان اسٽڈي جو استاد مقرر ڪيائينس.

هئي ڏينهن پهرين تاريخ هئي. امجد به ڪاٽن جا ڪَلف لڳل ڪپڑا پائي سهي سنبري نوڪري ملڻ جي خوشيءَ ۾ خوش ٿيندو اسڪول اچي پهتو. اسڪول جي پرنسپل ميڈم حريم هئي. جيڪا اسڪول ۾ وڏي عرصي کان پرنسپل طور پنهنجا فرض سر انجام ڏئي رهي هئي. امجد وقت کان اڳ پهچي ميڈم حريم جي آفيس ۾ ساڻس ملاقات ڪئي. ميڈم حريم امجد کي ٽائيم ٽيبل سمجهايو. ايتري ۾ اسيمبلي جو وقت ٿي ويو سڀيئي شاگرد گرائونڊ ۾ گڏ ٿيا. استاد ۽ پرنسپل صاحبہ به جيئن ئي اسيمبلي لاءِ گرائونڊ ۾ پهتي مڙني ٻارن استادن ۽ ميڈم کي سلام ڪيو. اسيمبليءَ جي ڪاروائي شروع ڪئي وئي. اسيمبلي پوري ٿيڻ تي سڀيئي شاگرد قطارن ۾ پنهنجي پنهنجي ڪلاسن ڏانهن روانو ٿيا.

امجد جي قابليت مطابق اسڪول جي ڊائريڪٽر ڪلاس ٽيچر بنائڻ جو پرنسپل صاحبہ کي حڪم ڏنو هو. ان مطابق امجد نائين ڪلاس جو ڪلاس ٽيچر مقرر ڪيو ويو. امجد ٽائيم ٽيبل موجب پنهنجي ڪلاس ۾ داخل ٿيو. سڀني شاگردن وڏي ادب منجهان هن کي اٿي ٻيهي هڪ آواز ۾ سلام ڪيو.

وعليڪم سلام! ويهو پُٽ. امجد شاگردن کي شفقت منجهان جواب ڏيندي پنهنجي پنهنجي جاءِ تي ويهڻ لاءِ چيو.

ڪلاس جي مانيٽر ٿمره هئي،استاد جي ڪلاس ۾ داخل ٿيڻ تي ٿمره نہ سلام ڪيو ۽ نہ ئي پنهنجي جاءِ تان اٿي، امجد ٿمره جي ان قسم

جي رويي تي بيحد حيران ٿيو. پر پهريون ڏينهن هئڻ ڪري امجد ان ڳالهه کي در گذر ڪرڻ بهتر سمجهيو. ڪلاس ٽيچر جي حيثيت سان امجد سڀ کان پهريون شاگردن جي حاضري پري. ان وقت به امجد اها ڳالهه محسوس ڪئي ته بين شاگردن پنهنجي حاضري لاءِ ڪرسيءَ تان اٿي بيهي "حاضر سائين" جو لفظ استعمال ڪيو. جڏهن ته ٿمره نه پنهنجي ڪرسيءَ تان اٿي، نه ئي هن زبان سان کو جواب ڏيڻ پسند ڪيو صرف هٿ متي ڪري ٽورو هِلائي وري هيٺ ڪري ڇڏيو. ٿمره جي بداخلاقي وارين حرڪتن کارڻ کيترن ئي مهينن کان سندس هر ڪلاسي به عاجز اچي چڪا هئا. پر ڪُجي ان ڪري نه سگهندا هئا جو ٿمره هڪ ته پوزيشن هولڊر شاگرديائي هئي، ٻيو ته وري پرنسپال صاحب جي گهڻ گهري پڙ هئي، جنهن سبب ٿمره کي تمام گهڻو گهمنڊ هوندو هو ته اسڪول ۾ صرف آءٌ ئي قابل عزت آهيان باقي بين شاگردن ۽ استادن جي ڪا به عزت نه آهي.

امجد حاضري پرڻ بعد سڀني شاگردن ۽ شاگرديائين کي سماجي ايياس جو ڪتاب پنهنجي آڏو رکڻ جي هدايت ڪندي سليبس موجب ٽيون باب پڙهائڻ شروع ڪيو. سماجي ايياس ۾ ٽيون باب پاڪستان جي آئين بابت آهي. امجد آئين جي وضاحت ۽ ان جي اهميت واضح ۽ آسان لفظن ۾ اهڙيءَ ريت سمجهائي جو نه پڙهڻ وارن شاگردن جي توجه به سندس سمجهاٽيءَ ڏانهن کپي پئي. پوري ڪلاس ۾ سانت ائين ٽي وئي جيئن ڪنهن قبرستان ۾ ميت جي دفن ڪرڻ کانپوءِ دعا گهرڻ دوران خاموشي ڇانئجي ويندي آهي. 55 منٽ گذري ويا کا خبر ئي نه پئي. شاگردَ اچرج ۾ پئجي ويا ته ڇا ته بهترين سمجهائڻ جو انداز هيو. نه صرف شاگرد بلڪ امجد به شاگردن جي دلچسپي ۽ توجه مان ڏاڍو متاثر ٿيو. جيئن ئي ٻئي پيريڊ جو گهنڊ وڳو ته ٿمره امجد کان پاڻيءَ جي اجازت گهري، امجد کيس اجازت ڏني. هوءَ سڌي پرنسپال صاحب جي آفيس ۾ وئي.

ميڊم! هي جيڪو سماجي ايياس جو نئون استاد مقرر ڪيو ويو آهي، ان کان بهتر ته شاگردن کي آءٌ پڙهائي سگهندس. ان کي ته پڙهائڻ

جو ڪو ڏاڻ ئي نه آهي. نه سماجي اپياس جي مضمون بابت ڪا جاڻ اٿس يا نه ئي وري ڪا شاگرديائين سان گالهائڻ جو ڪو ڍنگ يا تميز اٿس. مونکي ته هڪ نسورو ڳوڻاٽو ٿو لڳي. ان جي ابتي سبتي جاڻ سان اسان جو امتحاني نتيجو بُري طرح متاثر ٿيندو. ٿمره وڏي غصي منجهان پرنسپال صاحب سان مخاطب ٿيندي امجد جي شڪايت ڪري غصي ۾ آفيس مان باهر نڪري ڪلاس ۾ هلي وئي. ڪلاس ۾ اچي پنهنجي ڪرسيءَ تي ڪنڌ جهڪائي ڪٽتي واري حالت ۾ خاموشيءَ سان ويهي رهي.

ڊائريڪٽر صاحب ان ڳوڻاٽي جاهل کي ڪهڙي بنياد تي منتخب ڪيو؟ ڪهڙي خاصيت نظر آئي سر کي جو هڪ جٽ کي عزت ڏني اٽائين. هن جي حرڪتن سان اسڪول جو ماحول ته ويتر خراب ٿيندو. حريم (پرنسپال) حيرت منجهان پنهنجي مُنهن سوچيندي رهي. حريم ان وقت ئي ٿمره جي شڪايت جو قدر ڪندي ڊائريڪٽر صاحب وٽ وڃي سر امجد جي شڪايت پهچائي. جڏهن ته 50 منٽن جي پهرين پيريڊ ۾ ٿمره ڪلاس ۾ هڪ استاد جي موجودگيءَ ۾ بداخلاقيءَ جو تمام حدون اورانگهي چُڪي هئي. ان بداخلاقيءَ جا گواهه ان جي ڪلاس جا شاگرد ئي هئا جيڪي سنڌس حرڪتن تي خاموشيءَ سان افسوس ڪري رهيا هئا. پر امجد به سياڻپ ۽ عقلمنديءَ مان ڪم وٺندي برداشت ڪرڻ ئي بهتر سمجهيو.

سر امجد جو تائيم ٽيبل موجب ٻيو پيريڊ نائين بي ڪلاس ۾ هيو. هو نائين اي مان نڪري سڌو ڪلاس نائين بي ۾ ويو. ان ڪلاس ۾ به امجد ساڳيو باب آئين بابت پڙهائي شاگردن ۽ شاگرديائين جي دل ڪٽي ورتي. نائين بي ۾ سڀيئي شاگرد ۽ شاگرديائيون وڏي ادب ۽ اخلاق وارا هئا. امجد به 45 منٽن ۾ پنهنجو پاڻ مڃائي ڏيکاريو. ڪلاس جي شاگردن ۾ هڪ خوشيءَ جي لهر پيدا ٿي وئي. سر امجد جي موجودگيءَ ۾ سيني پيريڊ جي آخري پنجن منٽن ۾ سر امجد جا ٽورا مڃيا ۽ اقرار ڪيو ته اسان کي اڄ تائين ڪو به اهڙو استاد نه ملیو آهي جنهن ايتري سڃائي ۽ آسان طريقي سان اسان کي پڙهايو هجي ۽

حيرت جي ڳالهه اها ته اڄ پهريون پيرو ڪلاس جي مڙني شاگردن وڏي سنجيدگيءَ سان سر امجد جي سمجهاڻي سمجهڻ جي ڪوشش ڪري اهو ثبوت پيش ڪيو ته جيڪڏهن استاد جي سمجهاڻي با اثر ۽ سچائيءَ سان پرپور آهي ته پوءِ شاگرد بنا ڪنهن جهجهڪ ۽ خوف جي با آساني سمجهاڻي سمجهڻ جي ڪوشش ڪري شوق سان پنهنجو پاڻ اڳتي وڌڻ جون صلاحيتون پيدا ڪري سگهن ٿا. ڪلاس جي سڀني شاگردن سر امجد جي تمام گهڻي عزت ڪندي اٿي بيهي تازيون وڃائي شڪريو ادا ڪيو. ايتري ۾ هڪ پيريڊ جو گهنڊ وڄڻ ڪان اڳ ڪلاس جي باهران ڊائريڪٽر صاحب جو پٽيوالو اچي بيٺو سر امجد سان ادب سان پيش ايندي ڪيس چيو ته پرنسپال صاحب اوهان کي ياد ڪيو آهي.

ٺيڪ آهي آءٌ وڃان ٿو. امجد پٽيوالي کي هائوڪار ڪئي، هڪ پيريڊ جو گهنڊ وڳو امجد ڪلاس مان نڪري سڌو پرنسپال صاحب جي آفيس ۾ ڪانئس اجازت وٺي اندر داخل ٿيو. آفيس ۾ ڪاپي پاسي ڪان رکيل ڪرسين مان هڪ ڪُرسيءَ تي ويهي پرنسپال صاحب سان مخاطب ٿيندي وڏي ادب منجهان چيو، ميڊم اوهان ياد ڪيو.

محترم اوهان جي شڪايت آئي آهي ته اوهان کي هڪ ته پنهنجي مضمون تي مڪمل طور تي ڪا به ڄاڻ حاصل نه آهي. ٻيو ته اوهان کي اها خبر به نه آهي ته ڪلاس ۾ شاگردياڻين سان ڪهڙيءَ ريت ورتاءُ ڪرڻ گهرجي؟ اوهان ته هڪ پيريڊ ۾ ان ڳالهه کي واضح ڪيو ته آءٌ هڪ ڳوٺاڻو ۽ گهٽ پڙهيل لکيل انسان آهيان. هڪ استاد کي اها خبر هجڻ گهرجي ته چوڪرين سان ڪهڙيءَ ريت ڳالهائڻ گهرجي. اوهان ان شاگردياڻيءَ سان بد اخلاقي ڪئي آهي، جيڪا اسڪول جي پوزيشن هولڊر شاگردياڻي آهي. محترم آءٌ سمجهان ٿي ته اوهان ان ڪان اڳ شهر جي ڪنهن نامياري اسڪول ۾ پڙهائڻ جو تجربو نه ٿا رکو. مون کي سمجهه ۾ نه ٿو اچي ته سر اوهان جي ڪهڙي قابليت تي اوهان کي ترجيح ڏيڻ پسند ڪئي. اوهان هن بين الاقوامي شهر ۾ پڙهائڻ لاءِ هڪ نامياري اسڪول ۾ هڪ استاد جي حيثيت

سان ڪم ڪري رهيا آهيو اوهان کي شهر جي نامور اسڪولن ۾ استادن جي لباس ۾ هلت چلت جو سهڻي نموني ڏاڻ هجڻ گهرجي. اسڪول جا شاگرد اوهان جي لباس کي پسند نه ٿا ڪن. شاگردن ۾ شاگردياڻين اوهان جي لباس کي نا پسند ڪندي اها خواهش ظاهر ڪئي آهي ته اسان کي ڪوشهري، پڙهيل لکيل ۽ تجربي ڪار استاد گهرجي. ان لاءِ آءٌ به ذاتي طور اوهان مان بلڪل مطمئن نه آهيان. حريم رسم و رواج جي فرق واري نفرتن ۾ڏون امجد مان ڪيندي جيترو ڪيس چوٽو هو بنا ڪنهن رڪاوٽ جي چئي ڏني نيٺ جڏهن لفظن جي ڪوٽ ٽي ته هوءَ اسڪول جي هڪ فائل ڪڍي، اکين ويجهو واري نظر جو چشمو لڳائي ان جي اندر رکيل ڪجهه ڪاغذن تي لکيل تحرير تي نظر ثاني ڪرڻ لڳي.

محترم اوهان استاف روم ۾ وڃي ويهي سگهو ٿا اوهان بابت فيصلو ڊائريڪٽر صاحب ڪندو. في الحال اوهان وڃي سگهو ٿا. هن ڏيان ڪم ۾ رکندي غصي جي حالت ۾ امجد کي استاف روم روم ڏانهن وڃڻ جي هدايت ڪئي.

امجد پنهنجي قابليت ۽ سچائي سان ڪم سر انجام ڏيڻ باوجود پاڻ مٽان لڳايل ڪوڙن الزامن تي افسوس ۾ ڪنڌ جهڪائي خاموشي اختيار ڪندي پرنسپال جي آفيس مان ٻاهر نڪري ٽڪل مسافر جيان ننڍڙا ننڍڙا قدم ڪڍي استاف روم جي هڪ ڪُنڊ ۾ ڪرسيءَ تي ويهي رهيو. ڪجهه استاد جيڪي استاف روم ۾ موجود هئا، اهي سندس خاموشي ۽ پريشاني ڏسندي دلاسو ڏيڻ ته پري پر حقارت جي نظرن سان نهاريندي هڪ ٻئي ساڻ اشارن منجهه ٺلول ڪندا رهيا. امجد صبح نوڪري ملڻ جي خوشيءَ ۾ سهي سنبري تازو توانو ٿي نون جزبن ۽ سڀي سوچ ساڻ آيو هيو پر چا خبر ته ساڻس اهڙو ورتاءُ ٿيندو. پهرين ڏينهن ئي امجد مٽان ٽڦيل الزامن سندس حوصلن کي ڪمزور ڪري ڇڏيو. سندس اکين آڏو اونداهه اچي چڪي هئي. امجد ان حيرت ۾ هو ته مون ڪهڙي شاگردياڻيءَ ساڻ بد اخلاقي ڪئي؟ هن شهر ۾ پڙهيل لکيل ماڻهن کي شلوار قميض جي ثقافت يا لباس سان

آخر نفرت چا ڪاڻ آهي؟ سنڌ صوبو هجي يا ڪٽي پاڪستان پر اصولي طور شلوار قميض ته پاڪستان جي ثقافت جو حصو آهي. مشرقي لباس آهي، اسلامي لباس آهي، هن شهر جا ماڻهو مغربي لباس استعمال ڪري پاڻ ئي پنهنجي مشرقي ۽ اسلامي لباس کي غلط ۽ طنز جو نشانو بڻائي رهيا آهن. امجد ان اچرج ۾ ڪيتري دير تائين گم سم رهيو. شاگردن جي رسيس ختم ٿي هئي، ڊائريڪٽر صاحب جو پٽيوالو سليم اسٽاف روم ۾ سر امجد کان اندر اچڻ جي اجازت گهُري داخل ٿيو.

سائين اوهان کي ڊائريڪٽر صاحب ياد ٿو ڪري، سليم وڏي ادب منجهان سر امجد کي ڊائريڪٽر صاحب جو نياپو پهچائي واپس هليو ويو. سليم جي ان نياپي کان پوءِ امجد کي پورو يقين ٿي ويو ته بس هاڻي نوڪري وئي. امجد جي حوصلن ۾ هيٺ ڪُر ڪنيو ۽ همت ڪندي توڪل جي عقيدي کي سامهون رکندي پاڻ کي يقين ڏياريو ته رزق رب جي ذات ڏيڻ واري آهي، هتي نه ته ڪنهن ۾ جاءِ الله جي ذات کوڻ ڪو رستو ضرور کولينديِ، امجد توڪل جي طاقت سان پنهنجو پاڻ کي طاقتور ڪري تڏو ساهه ۾ پري وڏي ڏڙتيءَ سان اٿي، ٻنهين هٿن سان پنهنجي پيشانيءَ تان پگهر صاف ڪري ڊائريڪٽر صاحب جي آفيس ۾ اجازت گهري اندر داخل ٿيو.

سائين حڪم ڪيو، اوهان ياد ڪيو. امجد هڪ ڪرسيءَ تي ويهي ڊائريڪٽر سان بنا ڪنهن جهجهڪ ۽ بنا ڪنهن پريشانيءَ جي مخاطب ٿيو.

امجد صاحب ان ڳالهه ۾ ڪو شڪ نه آهي اوهان قابل انسان آهيو پر افسوس ان ڳالهه جو آهي ته اوهان جو ڪردار منهنجي سمجهه کان ٻاهر آهي، اوهان ڦهرين ڏينهن شاگردن ۽ شاگردياڻين ساڻ اهڙو روَيو اختيار ڪيو جو جو اوهان جي رپورٽ بلڪل خراب آئي آهي. ڊائريڪٽر ناراضگيءَ جو اظهار ڪندي امجد سان مخاطب ٿيو.

سائين مون کي ڳالهائڻ جي اجازت آهي؟ امجد وراڻيو ڊائريڪٽر وچ ۾ ڳالهه ڪٽيندي: اوهان چڏيو چا آهي ڳالهائڻ لاءِ بهرحال جئو چا

تا چوڻ چاهيو؟ سائين رزق ڏيڻ واري الله جي ذات آهي، رهي ڳالهه ڪردار جي، اوهان پهريون شاگردن کان حقيقت معلوم ڪريو جيڪڏهن ڪا به غلطي ثابت ٿئي ته آءٌ سزا جو حقدار آهيان اوهان جيڪا به سزا ڏني مونکي قبول آهي. پر منهنجي ڪردار تي بنا ڪنهن تصديق جي مهرباني ڪري گند نه اڇلايو. امجد وڏي همت ۽ جذبي سان جواب ڏنو.

ڊائريڪٽر، امجد جي جواب تي لاجواب ٿي ويو پنهنجي ڪُرسيءَ تان اُٿي امجد کي پاڻ سان گڏ هلڻ جو اشارو ڪندي ڪلاس نائين اي ۾ پهتو.

سڀيئي شاگرد ڊائريڪٽر صاحب جي احترام ۾ اٿي بيٺا ۽ سلام ڪيائون. وعليڪم سلام ڊائريڪٽر صاحب وراٽيو. هٿ جو اشارو ڪندي ويهڻ لاءِ سڀني کي چيائين.

ڪلاس ۾ ٿمرہ پڻ موجود هئي، هوءَ پرنسپال صاحبہ جي سڪيلڊي ضرور هئي پر ڊائريڪٽر صاحب کان وٺون ويندي هئي سندس آڏو حواس ڪم ڪرڻ ڇڏي ويندا هئا، چاڪاڻ ته ان جي غلط حرڪتن جي پٽيرائي اسڪول ۾ صرف پرنسپال صاحبہ ئي ڪندي هئي باقي اسڪول جا شاگرد ۽ استاد ڪيس ناپسند ڪندا هئا.

ٻارو اوهان کان جيڪو سوال ڪيو ويو، ان جو جواب سوچي سمجهي ۽ درست ڏجو. ڪنهن کان ڊڄڻ ۽ گهبرائڻ جي ڪا به ڳالهه نه آهي. اوهان اسڪول ۾ سماجي اپياس جي مقرر ڪيل نئين استاد جي قابليت ۽ ڪردار کان ڪيتري قدر مطمئن ۽ نامطمئن آهيو؟ ڊائريڪٽر صاحب سڀني شاگردن ۽ شاگردياڻين سان مخاطب ٿيندي راءِ ونڊڻ چاهي.

ڊائريڪٽر صاحب جي ان جملي پوري ٿيڻ بعد يڪدم ڪلاس جي شاگردن ۽ شاگردياڻين جي تاڙين سان ڪلاس گونججي ويو. ثمرہ تاڙيون نه وڄايون، هوءَ ڪنڈ جهڪائي خاموشيءَ سان بيٺي رهي. ڪلاس جي سڀني شاگردن جي سر امجد جي حق ۾ ايڏي سهڻي موٽ امجد جو ڪنڈ اونچو ڪري ڇڏيو. نه رڳو امجد، بلڪ ڊائريڪٽر صاحب جو غصو پڻ خوشيءَ ۾ تبديل ٿي ويو. فرق اهو رهيو ته

ڊائريڪٽر جو غصو جيڪو امجد تي هئو اهو هاڻي پرنسپال صاحب ڏانهن ڦري ويو. ڊائريڪٽر (نبيل احمد) شاگردن کي ويهڻ جي هدايت ڪئي، امجد جي هٿ ۾ هٿ وجهي ڪلاس کان ٻاهر نڪري سڏو نائين بي ۾ داخل ٿيو. نبيل جي احترام ۾ شاگردن اڳي سلام ڪيو کين سلام جو جواب ڏئي، انهن شاگردن کان به ساڳيو ئي سوال ڏهرايو ويو. شاگردن ۾ شاگردياڻين واري واري سان امجد جي حق ۾ جواب ڏنا ڪلاس جي مانيٽر نازيه ڊائريڪٽر نبيل سان ڳالهائيندي چيو ته سر اسان جي اسڪول ۾ هن وقت تائين سماجي اپياس جو اهڙو ڪو به استاد پرتي نه ٿيو آهي جنهن جي پڙهائڻ ۾ ايتري شفقت ۽ سچائي هجي، سر امجد نه رڳو هڪ قابل استاد آهي بلڪ سهڻي شخصيت ۽ تمام سڻي ڪردار جو مالڪ پڻ آهي، اسان سڀئي شاگرد اوهان جا شڪر گذار آهيون جو اوهان اسان کي تمام بهترين استاد ڏنو آهي. نازيه جي جملي مڪمل ٿيڻ

سِٽ ڪلاس جي مڙني شاگردن ۽ شاگردياڻين اُٺي بيهي تاڙيون وڄائي سر امجد ۽ ڊائريڪٽر صاحب جو شڪريو ادا ڪيو. اسڪول ۾ عجيب ماحول پيدا ٿي چڪو هو. شاگرد حيران هئا ته آخر ٿيو ڇا آهي جو ڊائريڪٽر صاحب پاڻ ڪلاس روم ۾ اچي هڪ نئين استاد جي تصديق ڪري رهيو آهي. نيٽ نبيل صاحب امجد سان سيني شاگردن آڏو پاڪر پاتو ۽ ٿورا مجيندي امجد جي ڪلهن تي هٿ رکي شاباشِي ڏني، ٻيهر امجد جي هٿ ۾ هٿ وجهي آفيس ڏانهن ويا. جيئن ئي آفيس ويجهو پهتا، ڇا ڏسن ته ڪلاس نائين اي جا تمام شاگرد سواءِ ٿمره جي آفيس ٻاهران قطار ۾ نظم ۽ ضبط واري انداز ۾ بيٺا ڊائريڪٽر صاحب جو انتظار ڪري رهيا آهن. ڊائريڪٽر ويتر اچرج ۾ پئجي ويو.

ڊائريڪٽر شاگردن کان آفيس آڏو بيهڻ جو سبب معلوم ڪرڻ چاهيو ته شاگردن آفيس ۾ اندر هلي مسئلو بيان ڪرڻ جي اجازت گهري. ڇا آفيس ۾ سر امجد جو هجڻ ضروري آهي يا رڳو آءٌ هجان؟ ڊائريڪٽر شاگردن کان پڇيو.

سائين سر امجد جو هجڻ به تمام ضروري آهي. هڪ شاگرد ياٽي ۽ وراٽيو.

سپيئي آفيس ۾ اندر داخل ٿيا. ها چا مسئلو آهي؟ ڊائريڪٽر شاگردن سان مخاطب ٿيندي چيو.

سائين اوهان کي سر امجد خلاف شڪايت يقينن اسان جي ڪلاس فيلو ثمره ڪئي هوندي جيڪا هن وقت اسان سان گڏ موجود نه آهي. سائين اها حقيقت آهي ته ثمره پوزيشن هولڊر شاگرد ياٽي آهي ۽ اسان جي اسڪول جي پرنسپال صاحبه جي گهڻ گهري آهي، پر ان جو مطلب اهو هر گز نه آهي ته ثمره اسڪول جي ڪنهن شاگرد يا استاد جي عزت ئي نه ڪري. اوهان هن وقت اسڪول جي مڙني استادن کي گهرائي ثمره جي روپي بابت جاڻ وڻي سگهو ٿا. حيرت جي ڳالهه اها آهي ته هن وقت تائين اسان کي سماجي اپياس جي هڪ پيريڊ ۾ اهڙي جاڻ ڪنهن نه ڏني جهڙي ريت سر امجد اسان کي جاڻ ڏني آهي سر امجد جي سمجهاٽي ۽ کان نه رڳو پڙهندڙ شاگرد پر نه پڙهندڙ شاگردن ۾ پڻ دلچسپي ۽ نظر آئي. ثمره ان استاد جي شڪايت چا لاءِ ڪئي اوهان ان کان معلوم ڪيو ته آخر چو؟ سر اسان هن وقت تائين ثمره جي بد اخلاقي برداشت ڪندا آيا آهيون پر هاٽي حد ٽي چڪي آهي. اسين شاگرد اوهان کي گذارش ٿا ڪريون ته ثمره کي دائري اندر رهڻ جي هدايت ڪئي ويجي ۽ سر امجد کي اسان جي بهتر امتحاني نتيجي کي آڏو رکندي مستقل ڪيو ويجي. ڪلاس جي مانيٽر اسلم سيني شاگردن پاران ڊائريڪٽر صاحب سان ڳالهائيندي پنهنجو مؤقف آڏو رکيو.

سائين اسين گذريل ٻن سالن کان ثمره جي حرڪتن ۽ بد اخلاقي ۽ کان تنگ اچي چڪا آهيون. ثمره ميڊم جي گهڻ گهري آهي ان کري اسين ڪجهه ڪري به نه ٿا سگهون، جيڪڏهن ڪو ثمره جي شڪايت ٿو ڪري ته ان خلاف ميڊم ڏهه شڪايتون گڏ ڪري ان جي والدين کي گهرائي ذليل ٿي ڪري ان لاءِ اسان صبر ڪيو آهي. پر اڄ جيڪڏهن ڳالهه ڪلي آهي ته پوءِ اوهان اسان جي هن مسئلي کي

حل کندا تہ اوهان جي مهرباني ٿيندي. ورده پنهنجي خيالن جو اظهار کيو. ورده جي ان ڳالهه تي سيني شاگردن هائوکار کئي.

ٿمره کٽي آهي؟ ڀ کير آهي؟ ڊائريکٽر شاگردن کان سوال کيو.

ورده: سائين ٿمره هن وقت به کلاس ۾ اکيلي موجود آهي. کيس هوشيار هئڻ تي گهٽو ناز آهي ڀ ٻيو تہ ميڊم جي سپورٽ هئڻ سبب هوءَ کلاس ۾ شينهن جيان وينِي هوندي آهي.

ڊائريکٽر: پٽ ورده، اوهان ٿمره کي وٺي اچو.

جي سائين آءٌ وٺي ٿي اچان. اهو چئي ورده، ٿمره کي وٺڻ وئي.

ڊائريکٽر ان حقيقت کان واقف هو تہ پرنسپل جيکا رپورٽ ناهي پيش کئي هئي، ان ۾ صرف ٿمره جو نالو هو.

شاگردن پاران مجموعي طور تي ٿمره جي خلاف شکايت تي ڊائريکٽر حقيقت تائين پهچڻ جو پکو پهه کري چڏيو نبيل سوچي رهيو هو تہ ٿمره به آفيس ۾ اجازت گهري اندر داخل ٿي، پر ٿمره گهٽو گهبرايل هئي. هوءَ جاڻي پئي تہ هاڻي ڳالهه ڳچيءَ ۾ پئي آهي. وري به پرنسپل صاحب جو آسرو هيس، اوهان کي سر امجد کان کهڙي شکايت آهي؟ ڊائريکٽر صاحب ٿمره کان سخت لهجي ۾ سوال پڇيو.

سائين مون تہ سر امجد خلاف کا به شکايت نہ کئي آهي. سر آءٌ پنهنجي کم سان کم رکڻ پسند کندي آهيان. رهي ڳالهه سر امجد جي، آءٌ پڻ سر جي قابليت کان متاثر آهيان، مون اهڙي کا به شکايت نہ کئي آهي. ٿمره جواب ۾ پنهنجي ڳالهه تان ڦري وئي.

نبيل ٿمره جي ان جواب تي حيرت ۾ پئجي ويو.

نبيل: يڪدم گهنٽي وڄائي.

پٽيوالو: سائين حڪم کيو.

ڊائريکٽر: پرنسپل کي وٺي اچ.

جي سائين بلڪل.

پرنسپل صاحب آفيس ۾ پهچي وئي. شاگردن جو ٽولو ڏسي اچرج ۾ پئجي وئي. سندس نظر جيئن ئي ٿمره تي پئي تہ ويتر ڳٽتيءَ

پر اچي وئي.

ميڈم اوهان جي رپورٽ موجب، سر امجد ناقابل، نا اهل ۽ بد اخلاق انسان آهي. ان رپورٽ پر شڪايت ڪندڙ ٿمره ۽ ٻيا لفظ استعمال ٿيل آهي. ڇا اوهان اهو ٻڌائيندا ته ٻيا لفظ موجب اُهي ڪهڙا شاگرد آهن؟. جڏهن ته اوهان کي اهو معلوم هجي ته اسڪول جا سڀيئي شاگرد خاص طور تي نائين اي جا شاگرد اوهان جي آڏو بيٺا آهن، انهن جو چوڻ آهي ته اسين سر امجد جي قابليت ۽ ڪردار کان بي حد متاثر آهيون. رهي ڳالهه ٿمره جي، هن وقت ٿمره جو چوڻ آهي ته مون اهڙي قسم جي ڪا به شڪايت نه ڪئي آهي. ڊائريڪٽر صاحب پرنسپل صاحبه سان مخاطب ٿيندي چيو.

ٿمره اوهان اڄ پهرين پيريڊ ۾ سر امجد جي شڪايت ڪندي ڇا چيو هو؟ اوهان اهو پڻ چيو ته سر امجد مون ڏانهن گهٽو نهاري رهيو آهي. پرنسپل صاحبه وڏي حيرت منجهان ٿمره کان شڪايت جي تصديق ڪرڻ چاهي، پر ٿمره پنهنجي عزت بچائڻ وڏيڪ بهتر سمجهندي ڳالهه ميڙ کان انڪاري رهي.

ميڈم هي اوهان ڇا پيا چئو؟ مون ته اهڙي ڪا به شڪايت اوهان نه ڪئي آهي، بلڪ آءٌ ته صبح کان اوهان جي آفيس ۾ داخل ئي نه ٿي آهيان. اوهان ايڏو وڏو الزام منهنجي متان هٽي رهيا آهيو آخر منهنجو قصور ڇا آهي؟ ٿمره ميڈم کي جواب ڏيندي روئي پئي، روئندي آفيس کان نڪري گهر هلي وئي.

پرنسپل صاحبه ٿمره جي ان رويي تي لا جواب ٿي وئي. پر هاڻي ڪجهه ڪري به نه پئي سگهي. ڪالهه تائين پرنسپل صاحبه ٿمره جا گيت ڳائيندي هئي، ان ٿمره جي حرڪتن ڪري اسڪول مان ڪيترن ئي استادن ۽ شاگردن کي ڪڍي ڇڏڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪيو هئائين. سياڻن جو قول آهي ته ڏاڙهه به هڪ گهر ڇڏيندي آهي ٿمره ته اها حد به اورانگهي وئي. ٿمره پرنسپل صاحبه جو ڳلو خشڪ ڪري وڏو. اها بندوق جيڪا ٿمره هميشه پرنسپل صاحبه جي ڪلهن تي رکي وار ڪندي رهندي هئي، اڄ ان بندوق جو رخ سر امجد بدران ابتو پرنسپل

صاحب جي پيشانيءَ تي ٿهيو ٽڪيو پيو هو. پرنسپل صاحب پنهنجا ڪرم ياد ڪندي بي مثال ٿي وئي. وڏيڪ لفظ سانڀ نه پيا ڏين، جو هو پنهنجي جنڊُ ڇڏائڻ لاءِ استعمال ڪري. حريم ڳٽتين جي ڪُن ۾ غوطا کائي رهي هئي. نبيل گهنٽي وڄائي سيڪريٽري کي گهرايو.

جي سر حڪم ڪيو. سيڪريٽري عاجزيءَ منجهان پڇيو.

ها اوهان جلد ۾ ميڊم حريم جو ٽرمينيشن ليٽر تيار ڪيو ۽ مونکان دستخط ڪرائي ميڊم کي فارغ ڪيو. آءٌ وڏيڪ برداشت نه ٿو ڪري سگهان. نبيل تمام گهٽو غصي ۾ سيڪريٽريءَ کي حڪم ڏنو. ۽ شاگردن کي ڪلاس ۾ وڃڻ جي هدايت ڪيائين. سيڪريٽري سان گڏ شاگرد به هليا ويا.

حريم اوچتو پنهنجي نوڪري ختم ٿيڻ جو ڏڪي حيرت ۾ پئجي وئي. پر ڪجهه ڪچي نه سگهي، چا ڪاڻ ته هوءَ جاڻي پئي ته هن وقت تمام بندوقن جو رُخ منهنجي پاسي آهي، ان ڪري منهنجي ڪا به ڳالهه بي معنيٰ ئي هوندي. هن وقت منهنجي دال نه ڳرندي، ان کان بهتر آهي ته آءٌ خاموش رهان.

سائين هڪ عرض ڪيان جيڪڏهن اوهان ناراض نه ٿيو ته؟ امجد ڊائريڪٽر کان عاجزانه انداز ۾ اجازت گهري.

ڊائريڪٽر: جي چئو.

سائين ڏٺو وڃي ته ميڊم حريم جيڪا رپورٽ ٺاهي هئي، اها منهنجي خلاف هئي. اها به حقيقت آهي ته ميڊم ذاتي طور تي يا ڪنهن جي چوڻ تي منهنجي عزت تي حملو ڪيو هو. جيڪي ڪجهه به ٿيو حقيقت اوهان جي آڏو آهي. سائين عزت ۽ رزق عطا ڪرڻ واري الله جي ذات آهي. ميڊم حريم جيڪي ڪجهه ڪيو منهنجي ذات کي چيهو پهچائڻ لاءِ ڪيو. پر آءٌ ميڊم حريم کي دل سان معاف ٿو ڪيان، اوهان منهنجي خاطر ميڊم کي نوڪريءَ مان نه ڪيو ان لاءِ ميڊم پاران آءٌ اوهان کان معافي ٿو گهران. اسين ڳوٺاڻا دل وڏي رکندا آهيون، ساده ۽ سچا آهيون پر الله جي ذات تي توڪل رکندا آهيون. ڪنهن تي مشڪل وقت ڏسي برداشت نه ڪري سگهندا آهيون.

ڪنهن کي اسان مان تڪليف پهچي، ان ڳالهه کي نا پسند ڪندا آهيون، سائين آءٌ ايترو به ڄاڻان ٿو منهنجي لباس جي ڪري مطلب ته شلوار قميض جي ڪري مونکي جاهل، جٽ ۽ ڳوٺاڙو سمجهي نا پسند ڪيو ويو. پر اهو طريقو بلڪل غلط آهي، اوهان کي ايترو ٻڌائيندو هلان ته پاڪستان جو اسلامي ۽ مشرقي ثقافتي لباس حقيقت ۾ شلوار قميض آهي ته پوءِ ان لباس سان ايڏي نفرت ڇا لاءِ؟. سائين آءٌ نه ٿو چاهيان ته منهنجي خاطر ڪنهن کي ايڏي وڏي سزا ملي، جيڪو ٽيو سو گذريو. آءٌ اوهان کي هٿ ٻڌي عاجزانه گذارش ٿو ڪريان ته ميڊم کي نوڪريءَ مان نه ڪيو.

امجد هٿ ٻڌي ڊائريڪٽر آڏو بيٺو رهيو ۽ حريم کي معاف ڪرڻ جي گذارش ڪندو رهيو. امجد جي لفظن حريم جي پٿر دل ۾ نرمي پيدا ڪري ڇڏي ۽ سندس اکين مان لڙڪ وهي آيا. حريم پنهنجي هٿ ۾ موجود هڪ ٽشو پيپر سان لڙڪ اگهيا ۽ پنهنجي ڪرسيءَ تان اُٿي سر امجد جي ويجهو آئي، امجد جا ٻئي هٿ هيٺ ڪري وڏو ساهه ڀري اکين تان پري جي نظر جو چشمو هڪ هٿ سان لاهي ٽيبل تي رکي، سر اوهان عظيم انسان آهيو مون اوهان جي پرک ۾ غلطي ڪئي آهي، بس! اسان بنا سوچي سمجهي ٻڌل هٿ ٽوڪي ڳالهين کي پنهنجي دلين ۾ ويهاري نفرتن جون ديوارون اڏي هڪ ٻئي کان ايترو ته پري ٽي ويا آهيون جو اصل حقيقت کي سمجهڻ جي ڪوشش به نه پيا ڪريون. اسان ۾ غلط ڪو به نه آهي بس! صرف ڪجهه غلط فهميون آهن جن کي جيڪڏهن اسين گڏجي سوچيون ته مون کي يقين آهي اسان جي وچ ۾ وهندڙ نفرتن جا درياءَ سُڪي خشڪ ٿي ويندا. سر آءٌ اوهان جي قصور وار آهيان، سزا جي مستحق آءٌ آهيان، جيڪا سزا ملي مونکي قبول آهي. پر اوهان سر کان معافي گهري مونکي شرمنده نه ڪيو. اڄ اوهان جي شخصيت ۾ وڏو ماڻهپي منهنجي دل ۾ اهو احساس پيدا ڪيو ته انسان جي سُڄاڻ لباس سان نه پر ڪردار ۾ شخصيت سان ڪرڻ گهرجي. اها پڻ حقيقت آهي ته شلوار قميض ته نه رهيو پاڪستان جو بلڪ اسلام جي مطابق به ثقافتي

لباس آهي. سر اوهين مهان شخصيت آهيو اوهان جي عاجزي، اوهان جي ڪردار ۽ اوهان جي زبان منهنجي اندر جي انسان کي جاڳائي وڏو آهي. حريم سر امجد سان ڳالهائيندي ٻيهر روئي ڏنو.

ٻيڙ اوهان کي ان ڳالهه جو احساس ٿيو. اها وڏي ڳالهه آهي. امجد حريم جي اڏ مٽي تي رکيل رئو پنهنجي هٿن سان درست ڪري مٽي تي شفقت منجهان هٿ رکي، اکين ۾ اکيون ملائي نماڻي انداز ۾ چيو. اوهان منهنجي ٻيٽين جيان آهيو. ڪو به هڪ ٻئي کان وڏ نه آهي هڪ ٻاءُ جو عرض آهي ته اوهان روئڙ بند ڪيو. ميڊم حريم پنهنجي ڪُرسيءَ تي ويٺي، ٻيهر ٺشوءَ سان پنهنجا لڙڪ اگهي ٽڏو ساهه پريائين ته ايتري ۾ سيڪريٽري به حريم جو ٽرمينيشن ليٽر تيار ڪري اچي ڊائريڪٽر جي ٽيبل تي رکيو. پاڻ آفيس کان نڪري واپس هلي وئي.

ڊائريڪٽر صاحب ليٽر هٿ ۾ کڻي حريم ڏانهن نهاريڙ کان پوءِ سر امجد سان ڳالهائيندي چيو ته "مون کي فخر آهي ته مون اوهان جهڙي عظيم شخصيت کي پنهنجي اسڪول ۾ مقرر ڪيو آهي. پر اوهان اڄ کان پوءِ هن اسڪول ۾ هڪ استاد جي حيثيت سان نه پر وائيس پرنسپل جي حيثيت پنهنجا فرض سر انجام ڏيندا. رهي ڳالهه ميڊم حريم جي ته ميڊم چئي نبيل خاموش ٿي ويو. ٻنهين هٿن سان ٽرمينيشن ليٽر ڦاڙي جملو پورو ڪندي ميڊم حريم کيڏانهن ويندي، حريم پرنسپل ئي رهندي. ڇاڪاڻ ته آءٌ ايترو سمجهي سگهان ٿو ته اسڪول ۾ فساد جي جڙ ٿمره آهي، غلطي حريم جي اها آهي ته ٿمره کي گهٽي عزت ڏيندي رهي، هميشه ياد رکو ته هر انسان کي ان جي حيثيت کان وڏ عزت ڏيڙ سان يا ته ان ۾ تڪبر پيدا ٿيندو آهي يا ته وري اهو انسان عزت ڏيڙ واري انسان جي عزت تي ئي وار ڪندو آهي.

ٻئي ڏينهن تي صبح جو ميڊم حريم پنهنجي عهدي تي معمول مطابق ڪم ڪندي نظر آئي پر سر امجد کي اسڪول جي وائيس پرنسپل جي حيثيت سان ڪم سر انجام ڏيندي سيئي شاگرد، استاد ۽ ٻيو عملو اچرج ۾ پئجي ويو. هڪ ڏينهن ۾ سر امجد پنهنجي ڪردار جي هٿوڙي سان اهڙو ته لوهه سڏو ڪري ڇڏيو جو هر هڪ جي زبان تي

سر امجد جي تعريف هئي. هر هڪ سر امجد کي سندس ڪاميابيءَ تي دل جي گهراين سان مبارڪ پيش ڪئي.

ثمره ڪڏهن به موڪل ڪرڻ پسند نه ڪندي هئي، اها اڄ اسڪول کان غير حاضر هئي. ڪجهه دير گذرڻ بعد ثمره جو والد ۽ والده اسڪول ۾ پهتا، ڊائريڪٽر صاحب سان ملاقات ڪري حقيقت معلوم ڪيائون. هو ٻئي پڙهيل لکيل ۽ سُلجهيل انسان هئا. انهن حقيقت کي سمجهي ورتو. ثمره جون ڇهه پينرون ان ئي اسڪول مان سهڻي انداز ۾ ميٽرڪ ڪري مختلف يونيورسٽين ۾ تعليم حاصل ڪري رهيون هيون. ثمره جي وڏي پيٽ ڊاڪٽر هئي. پر ثمره آخري هئڻ ڪري سڪيلڏي هئي. پر ان مان ثمره ناجائز فائدو حاصل ڪندي پنهنجو وقار اسڪول ۽ گهر ۾ وڃائي ويٺي هئي. سندس والدين به ثمره جي حرڪتن کان سُهڻيءَ ريت واقف هئا ۽ گهڻو پريشان هئا. ثمره جو والد پنهنجي نياڻيءَ جي اهڙي ڪُڌي حرڪت تي ڏاڍو شرمنده هيو. ان سر امجد کان ۽ ميڊم حريم کان معافي گهري. ثمره جو والد تمام سخت مزاج انسان هو. آخر ويندي ويندي هن ڊائريڪٽر صاحب کي چيو ته "هاڻي ثمره اسڪول نه ايندي چاڪاڻ ته هوءَ علم حاصل ڪرڻ جي لائق نه آهي. ان جي سزا اِها آهي ته هوءَ اڻ پڙهيل رهندي. پنهنجي ماءَ سان گهر جي ڪم ڪار ۾ هٿ ونڊائيندي ۽ پنهنجي ڇهن وڏين ڀيٽين جي خدمت ڪندي. اهو چئي ڊائريڪٽر کي ثمره جو اسڪول مان نالو خارج ڪرڻ جي هدايت ڪندي پنهنجي گهر واريءَ سان گڏ نڪري هليو ويو.

صبر جو سوادُ

عشاءَ جي آذان اچي رهي هئي، قادر سگريٽن جي مانڊڻي بند ڪري پنهنجي ننڍي پُٽ سان گڏ بازار کان ٻاهر مسجد ۾ نماز پڙهي گهر وڃڻ کان اڳ هڪ هوٽل جي ٻاهران ڪُنڊ ۾ رکيل ڪُرسين تي ويهي چانهه پيئڻ سانگي ويهي رهيو. هوٽل تي ڪجهه ماڻهو اندرين حصي ۾ پاڪستاني فلم ڏسي رهيا هئا. هوٽل جي اندرين حصي مان فلم کان وڌيڪ ماڻهن جون رڙيون ۽ هوڪرا هئا. هوٽل جي ٻاهران ڪجهه ماڻهو ڪرسين تي ۽ ڪاٺ جي ٺهيل صندل تي ويهي دنيا جهان جا حوال ڪري ٿهڪن ۾ مست هئا ته ڪي وري پاڻ ۾ ٻتاڪون هڻي دل وندرائي وقت جي گاڏي کي ڏڪي رهيا هئا. قادر هميشه دڪان بند ڪري گهر وڃڻ کان اڳ بابوءَ واري هوٽل تي هڪ ڪنڊ ۾ ويهي تڪڙ تڪڙ ۾ چانهه ساسر ۾ وجهي پيئڻ بعد شڪور ٽيبل واري کي پئسا هٿ ۾ پڪڙائي گهر ويندو هو. اڄ پهريون پيرو قادر سان سندس پُٽ سرمد به ساڻُ هو. سرمد کي هوٽل تي ويهندڙ ماڻهن جو ماحول عجيب لڳي رهيو هو. هو ان ڳٽتيءَ ۾ هو ته بابا سائين هميشه تربيت ڪندي مونکي هوٽل تي ويهڻ کان منع ڪندو آهي، پر اڄ ابو پاڻ مونکي هوٽل تي وٺي آيو آهي.

سرمد ڇهين درجي جو شاگرد هو. هو نهايت گهٽو ڏهين، هوشيار، سلجهيل قد بت ۾ پورو سارو پر رنگ جو سانورو هو. اسڪول ۾ پاڙي وارا سرمد جي ڏاڍي عزت ڪندا هئا. ڪيس ڏاڍو پائيندا هئا. سرمد جو هڪ وڏو ڀاءُ منير ۽ ٻه وڏيون پينر رضيہ ۽ مديحہ سرمد جي سانوري رنگ جي ڪري ڪيس ناپسند ڪندا هئا. منير، رضيہ ۽ مديحہ ته پاڻ ۾ ڪير ڪنڊ هئا پر سرمد سان هر ڳالهه ۾ ويڳن پائرن جيان ناروا

سلوڪ اختيار ڪندا هئا. جڏهن ته سرمد به انهن جو سڳو پاءُ هو.

سرمد جي اسڪول ۾ امتحانن ۾ ڪاميابي، پاڙي ۾ عزت ۽ والد جو گهڻو گهرو هجڻ سبب گهر جا پاتي ڪيس نفرت ۽ حسد جي نگاهه سان ڏسندا هئا. اڪثر مديحه ۽ رضيه سرمد جي ماني تيار ئي نه ڪنديون هيون ۽ جيڪڏهن گهر ۾ والد جي موجودگيءَ سبب سرمد جي ماني رکنديون به هيون ته منير لڪي ڇپي ان جي حصي جي ماني پڻ کائي نکري هليو ويندو هو پينر ان ڳالهه کان واقف هوندي به پيءُ آڏو اڻ ڄاڻائي ظاهر ڪري ويندين هيون. ان باوجود به سرمد صبر جو ڏڪ پري پيءُ کي بنا ٻڌائي بک تي سمهي پوندو هو. اهو ويچار ڪندي ته جيڪڏهن بابا سائينءَ کي انهن جي شڪايت ڪندس ته انهن جو ويڙ ويتر مون سان وڌي ويندو.

سرمد هوٽل تي جيتري دير ويٺو رهيو هيڏانهن هوڏانهن جي ماحول ڏانهن حقارت جي نظر سان نهاري رهيو هو. شڪور ٽيبل وارو آيو ۽ اچي قادر سان هٿ ملائي سرمد سان به هٿ ملايائين.

چاچا قادر چا پلا اڄ سرمد کي به اسان جي هوٽل جي چانهه پيئڻ جو شوق جاڳيو آهي چا؟ شڪور، سرمد جي پٺاڻن تي پيار منجهان هٿ ڦيرندي خوشيءَ منجهان قادر کان پڇا ڪئي.

نه ادا! اڄ سرمد سان دل جا حال اوري هانءَ تان ڪجهه وزن هلڪو ڪرڻ لاءِ سرمد کي هتي وٺي آيو آهيان. قادر سرمد ڏانهن نهارندي شڪور کي مرڪندي جواب ڏنو. ادا شڪور هاٿي تون اسان کي اسان جي حال تي ڇڏي ڏي، اڏ ڪلاڪ کان پوءِ ٻه چانهيون باقائده ڪڙڪ ڪٽي اچجان، قادر شڪور کي هلڪي آواز ۾ چيو.

ها چاچا، جيڪو اوهان جو حڪم. شڪور ادب ۾ ٻئي هٿ ٻڌي هاڪاري ڪندڙ لوڏي هليو ويو.

پُٽ سرمد، آءٌ پايان ٿو ته تون هن هوٽل تي ويهي تمام عجيب ۽ بُرو محسوس ڪندو هوندين، مان سمجهان ٿو ته هن ماحول کي تون نا پسند ڪندو آهين ۽ اها تربيت به مون ئي توکي ڏني آهي، پر تون هن وقت مون سان گڏ آهين، گهپرائڻ جي ڳالهه نه آهي. قادر آهستگيءَ ۾

سرمد کي سمجهايو.

ها، بابا سائين، اوهان جو سايو سِر تي هُجي، تہ پوءِ دنيا جون وڏيون وڏيون آفتون منهنجو وار بہ لوڏي نہ سگهنديون. هي تہ هڪ معمولي هوٽل آهي. سرمد ادب سان ۽ معصوميت واري انداز ۾ پيءُ کي وراڻيو.

سرمد جي اهڙي اخلاقي جواب قادر جو من موهي ڇڏيو. هو پنهنجي ڪُرسيءَ تان اٿيو پنهنجي ڪرسي هڪ هٿ سان کڻي سرمد جي پاسي ۾ رکي ان تي ويهي رهيو. قادر پنهنجو ساڄو هٿ سرمد جي ٻانهن تي رکي کانئس اکيون اکين ۾ ملائي پيار منجهان ڏسڻ لڳو. ڏسندي ڏسندي ٻئي هٿ جي آڱرين سان سرمد جي کاڏي پڪڑي ساٿس مخاطب ٿيندي چيو تہ "پُٽ آءٌ جڏهن بہ تنهنجي سُلجهاڻپ، ادب ۽ اخلاق واريون ڳالهيون ۽ سهڻو ڪردار ڏسندو آهيان تہ يقين ڪر منهنجا ٿڪ لهي ويندا آهن. اکين کي آرام ۽ دل کي سڪون ملي ويندو آهي. ان ڪري آءٌ اڄ توسان ڪجهہ سلڻ ٿو چاهيان.

ها بابا سائين، اها تہ منهنجي لاءِ وڏي سعادت آهي، جو اوهان مون کي ان لائق سمجهيو ٿا. سرمد ڪنڌ جهڪائي پيار منجهان پيءُ جي آڏو شرمائيندي وراڻيو.

پُٽ آءٌ جاڻان ٿو تہ تنهنجي امڙ جي وفات کان پوءِ تنهنجي ياءُ ۽ پينرن جو رويو تون سان بهتر نہ آهي، پُٽ تون منهنجو سڪيلڏو ۽ فرمانبردار پُٽ هٿ ڪري پنهنجي پينرن ۽ ياءُ جي اک ۾ ڪنڊي جيان هروقت چيندو رهين ٿو هو توکي گهر ۾ ڏسي سڙيون هوٽيون پيا کائيندا آهن. الله تہ ڪري خير، جنهن ڏينهن مون اک ٻوٽي تہ. ...

سرمد يڪدم پنهنجو هٿ قادر جي چپن تي رکي زور ڏئي وڏيڪ لفظ اچارڻ کان روڪڻ جي ڪوشش ڪئي، سرمد جون اکيون آليون ٿي ويون ۽ لڙڪ اکين جا پردا ڦاڙي سندس ڳلن تي ڪري پيا. نہ بابا سائين رب اوهان کي وڏي جمار عطا ڪري، اوهان آهيو تہ آءٌ بہ آهيان. اوهان کان سواءِ آءٌ اڪورو ۽ ڪجهہ بہ نہ آهيان، ائين نہ چئو بابا سائين، اوهان جا اهي لفظ منهنجو هانءُ ٽا جهورين. اوهان اهڙا لفظ ڪيڊي منهنجي طاقت ۽ منهنجي جذبن کي ڪمزور نہ ڪيو. سرمد، قادرکي

اهڙا جملا نہ ڏهرائڻ جو عرض ڪندي سڏڪن ۾ پئجي ويو.

قادر، سرمد جو هٿ پڪڙي هيٺ ڪيو نيٺ نيٺن سان ملائي يڪدم سرمد کي پنهنجي ڇاتيءَ سان لائي، سرمد جا لڙڪ اڳهي پيشاني چمندي ڪيس پرچايو. بابا رب نہ ڪري جو ائين ٿئي.

قادر، سرمد کي آٽت ڏئي پنهنجي ڳالهہ ٻيهر شروع ڪئي. پُٽ آءٌ چاهيان ٿو تہ تو کي زندگيءَ ۾ خوشحال ڏسان. منهنجو ڪاروبار تہ ايترو آهي جو گهر جو خرچ آسانيءَ سان هلي پيو، اهو ئي گنج آهي. رهي ڳالهہ اها تہ آءٌ توکي ڊاڪٽري يا انجنيري تہ نہ ٿو پڙهائي سگهان، ها ايترو ڪري سگهان ٿو تہ تون ڪو هنر سکي پنهنجي تعليم حاصل ڪر جيترو ٿي سگهئي. ايئن تون مرضيءَ جو راڻو هوندين. حيثيت آهر جيترو وٺئي، جيڪو وٺئي علم پرائي پنهنجي هار، زندگي سنوار، مونکي ڪجهہ ٿي ڏيکار. هاڻي کان ئي ڪو هنر سِکي پوندين تہ اڳتي هلي ان هنر جي ڪمائيءَ مان تعليم بہ حاصل ڪري سگهندين. تيستائين آءٌ بہ ڊيڙو ٿي ويندس تہ پُٽ، تو جهڙو فرمانبردار اولاد مون کي بزرگيءَ ۾ ٽڏي ڇانو ۾ ويهاري کارائيندو. ان ڪري منهنجو خيال آهي تہ تون ڪو صاف ستڙو ۽ عزت وارو ڪو هنر سک. قادر جي نصيحت سرمد جي ذهن ۾ ويٺي.

بابا سائين مونکي يقين آهي تہ اوهان منهنجي لاءِ جيڪو بہ سوچيندا، اهو منهنجي حق ۾ بهتر هوندو. بابا سائين اوهان جو حڪم منهنجي اکين تي، جڏهن ڇٽي جيئن ڇٽو اوهان جو سرمد اوهان جي خوابن جي تعبير ٽيڙ لاءِ سپ ڪجهہ ڪرڻ لاءِ تيار آهي. سرمد پنهنجي ڪرسيءَ تان اُٿي، قادر سان پاڪر پائي، قادر جي ڪلهن تي پنهنجو ڪنڌ رکي چهري تي مُرڪ سجائي پيار ۽ ادب واري انداز ۾ جواب ڏنو.

پُٽ مون مجاهد درزيءَ سان ڳالهايو آهي، اهو پڻ منهنجي ان فيصلي تي تمام گهڻو خوش پيو ٿئي. هن چيو آهي تہ سرمد کي سياڻي دڪان تي موڪلجانءِ تہ آءٌ ڪيس ڪم سيکاري ڪاريگر ڪندس. سياڻي پُٽ، تون اسڪول کان موڪو سڏو ادا مجاهد جي دڪان تي

هليو وڃجان. قادر کي اهو يقين هيو تہ سرمد منهنجي ڳالهہ نہ ٽارينڊو ڇاکاڻ تہ هو هڪ فرمانبردار پُٽ آهي.

بلڪل بابا سائين آءٌ سُياڻي ائين ئي ڪندس، مونکي اوهان جي فيصلي تي تمام گهڻي خوشي ٿي آهي، بس! بابا سائين اوهان جو پيار، اوهان جو منهنجي مٿان سايو ۽ اوهان جون دعائون منهنجي زندگيءَ جي تمام رستن ۾ ڪاميابي ۽ خوشين جا گُل نچاور ڪنديون. سرمد وڏي فخر سان قادر کي پاڪر پائي وراڻيو.

شڪور چانهہ ڪٽي آيو. قادر روز جيان ساسر ۾ چانهہ پيئندي دير ئي نہ ڪئي. سرمد ڪوپ ۾ چانهہ پيتي. چانهہ پيئڻ بعد ٻئي پيءٌ، پُٽ ڪُرسين تان اُٿي شڪور کي پئسا ڏئي گهر ڏانهن روانا ٿيا.

ٻئي ڏينهن سرمد اسڪول کان موڪي، ڪتابن جو ٿيلهو رکي، بنا ماني کائڻ جي هنر سکڻ جي حب ۾ تڪڙو تڪڙو دڪان تي وڃي پهتو.

سائين آءٌ اوهان جي دوست قادر جو فرزند آهيان. سرمد وڏي ادب ۽ احترام سان ٻئي هٿ اڇتي ڪري مجاهد سان هٿ ملائي سلام ڪيو ۽ پنهنجو تعارف ڪرايو.

پُٽ آءٌ توکي سُڃاڻا ٿي مجاهد شفقت واري لهجي ۾ سرمد سان هٿ ملائي جواب ڏنو ۽ پاسي ۾ رکيل هڪ اسٽول تي ويهڻ لاءِ چيو.

پُٽ! پهريون مانيءَ گرهن کائي پيٽ گذر ڪيون، بعد ۾ آءٌ تو کي سمجهايان ٿو تہ هي ڪم سکڻ لاءِ تو کي ڇا ڪرڻو پوندو. ۽ هاڻي تنهنجي منجهند جي ماني اسان سان گڏ هوندي. ٺيڪ آ پُٽ. مجاهد اخلاق وارو طريقو اختيار ڪندي سرمد سان پيش آيو. دڪان جي هڪ ڪنڊ ۾ هڪ شاگرد چادر وڇائي ماني رکي، سيني کي سڏ ڪيو. سيني شاگردن ۽ ڪاريگرن لاءِ مانيءَ جو بندوبست مجاهد جي گهران ٿيندو هو. هر هڪ پيٽ پري ماني کائي شڪر ادا ڪيو. چانهہ جا ٻہ ٻُڪ پري هر ڪو پنهنجي پنهنجي ڪم ۾ مصروف ٿي ويو. پوءِ مجاهد شفقت واري انداز ۾ سرمد کي پنهنجي پر ۾ هڪ اسٽول تي ويهاري طريقي سان هنر سکڻ جا ڪارگر گُر سمجهايا. دڪان تي ڪم ڪندڙ 3 ڪاريگرن ۽ ٻن شاگردن کي سرمد سان هر معاملي ۾

تعاون کرڻ جي هدايت ڪئي. مجاهد ڄاڻيندو هو تہ سرمد ڏهين، فرمانبردار سُلجھيو ۽ محنتي ٻار آهي. هي نہ رڳو تمام جلد هنر سِکي ونڊندو پر استاد جي ادب جو پڻ هر موڙ تي خيال رکندو. ان کري مونکي ان جو احساس ۽ قدر ڪندي سڃائيءَ سان ڪم سيکارڻ گهرجي.

سرمد بہ دڪان تي وڃي چاهہ سان ڪم سِکي رهيو هو دڪان تي ڏاڍو خوش هو. امڙ جي وفات کان پوءِ هاٿي وڃي سُک جو ساهہ ڪنيائين. سرمد اڌ ڏينهن اسڪول تہ باقي وقت دڪان تي گذاري رات جا بہ پهر گهر اچي آرام ڪندو هو.

سرمد وڃي چاهہ سان ہن سالن ۾ تمام سُنو ڪاريگر ٿي ويو. هن وقت هو ائين درجي جو شاگرد هو. دڪان تان جيڪي بہ ڪمائيندو هو سڀ اچي قادر جي هٿن ۾ ڏيندو هو. قادر ڪيترائي ڀيرا سرمد کي منع ڪيو تہ مونکي انهن پئسن جي ضرورت نہ آهي. پر سرمد هڪ سُلجھيو ۽ فرمانبردار پُٽ هئڻ جي ناتي ڪمائي والد جي هٿ ۾ ڏيڻ مناسب ڀيو سمجهي. قادر انهن پئسن مان ڪجهہ خرچ ڪري باقي ٽاريندو رهندو هو. بچت ڪيل رقم مان سرمد ۽ پنهنجي لاءِ لٽو ڪپڙو ونڊندو هو. سرمد جي ڪاريگر ٿيڻ تي قادر ڏاڍو خوش هو. هميشہ هٿ کڻي سرمد کي دعائون ڏيندو هو. ۽ سرمد بہ هاٿي پنهنجي ڪمائي آهر پنهنجو خرچ پاڻ ڪندو هو.

سرمد جا نائين جا سالیانا امتحان ٿي رهيا هئا، چنچر جو ڏينهن هو. آخري پيپر هو سرمد صبح سوير پيپر ڏيڻ لاءِ والد کان موڪلائي اسڪول ويو. ڪجهہ دير کان پوءِ دڪان جو سامان وڻڻ لاءِ پنهنجي دوست ڪريم رکشہ واري سان گڏ شهر هليو ويو.

منجهند جو هڪ ٽي رهيو هو. پاڙيوارن جي ڪنن تي ايمبولنس جي گهنٽيءَ وارو آواز ٻڌجڻ ۾ آيو. نندڙو پاڙو غريبابٽي آبادي، هر کو هڪ ٻئي سان پيار ۽ محبت سان رهڻ وارو ماحول پسند ڪندڙ ڏک، سُک ۾ هڪ ٻئي جي ڪم اچڻ وارا پورهيت سڀيئي پنهنجا ڪم ڪاريون ڇڏي اچي ٻاهر بينا، چا ڏسن تہ ايمبولنس قادر جي گهر وٽ ٻاهران بيٺي آهي. ويجهو وڃي ڏسن تہ ڪريم جي متي تي پٽي ٻڌل

هئي، پر پر قادر جو لاش پيو هو. پاڙيوارا سڀ افسوس پر پئجي ويا، ڪجهه ماڻهن همت ڪري لاش ايمبولنس مان ٻاهر ڪڍي گهر جي ورانڊي پر رکيل هڪ کٽ تي رليون وڇرائي رکيو. اوڙي پاڙي جون عورتون ۽ مرد جمع ٿي ويا، روڄ راڙو شروع ٿي ويو گهٽيءَ پر پٿر رکيو ويو. ڪريم ٻڌايو ته اسان جي رڪشه جي پويان هڪ ٽرڪ واري اچي ٽڪر هنيو رڪشه ڪلٽي ٿي پئي، قادر ٽڊي تي دم ڏٽيءَ حوالي ڪيو مونکي ڳجها ڏڪ لڳا. اتي موجود ماڻهن ۽ پوليس وارن کٽائي اسان کي اسپتال پهچايو. اسپتال وارن منهنجي پٽي ڪري ايمبولنس پر قادر جو لاش رکرائي اسان کي اجازت ڏني.

سرمد آخري پيپر ڏئي جيئن ئي گهر واري گهٽيءَ وٽ پهتو، ڇا ڏسي ته گهٽيءَ پر فراسيون ۽ رليون وڇايون پيون آهن، ڪيترائي ماڻهو ويٺل آهن. سرمد پري کان ماڻهن جي خاموشي ڏسي محسوس ڪيو ته پاڙي پر ڪو وفات ڪري ويو آهي. سرمد جيئن ئي ويجهو آيو ته پاڙي جي هڪ ٻن بزرگن سرمد کي سيني سان لاتو. بزرگن جي ان طريقي تي سرمد جي جسم مان اڃ ساهه چڏائجي ويو. سرمد پڇا ڪرڻ چاهي پر سندس زبان پر ڳالهائڻ جي سگهه نه رهي. نه ئي وري پاڙي وارن ٻڌائڻ پسند ڪيو. پاڙيوارن کي اها خبر هئي ته قادر جو سڪيلڏو پُٽ سرمد آهي.

سرمد پاڙي جي ٻن بزرگن ساڻ جيئن ئي گهر پر اندر داخل ٿيو ته سامهون لاش تي نظر پوندي ڀوڙندو اچي پيءُ جي مٿان پيءُ جي پيشاني چمي، اپ ڏاريندڙ رڙيون ڪري روئڻ لڳو. پاڙي جي ڪيترين ئي هڏ ڏوکي عورتن، بزرگن، مٽن مائٽن، منير ۽ سندس پيٽين سرمد کي ڏيرج ۾ آڻڻ لاءِ وڏا وس ڪيا پر سرمد کي اوچتو پيءُ جي وڇوڙي جيئري ئي ماري وڌو. سرمد رڙيون ڪري هڪ جملو بار بار ڏهرائي رهيو هو ته "بابا سائين تون ته مون سان هر موڙ تي قدم قدم سان گڏ ڪٽي هلندو هئين پر اڄ تون اڪيلو ڇو وئين، بابا سائين تنهنجي سرمد کڙو ڏوهه ڪيو جو تون اڪيلو چڏي وئين." سرمد والد جي لاش مٿان هنجون هاري نيٽ ڏنڊڻين پئجي ويو. پاڙيوارن سرمد جا ڏندڻ پڳا

پر هو زنده لاش، پي حال هو ڪيس دنيا جي ڪا خبر نه هئي. ڪيس بزرگن سهارو ڏئي ٻاهر مردن ۾ وچ ويهاري چئن چڱن صبر ڪرڻ جي تلقين لاءِ وڏا زور لاتا، سلڇٽو ۽ سلجهيل ٻار هو، وڏن جي ڳالهه ذهن ۾ وينس، نيٺ ڏيرج ۾ آيو. پر رت جي رشتي جي ڳنڍ جو اثر، والد جي وڇوڙي جي جدائيءَ جي صدمي جيءَ جهوري ڇڏيو هو. اندر جو پاڻي اکين جا پردا ڦاڙي لڙڪن جي قطار ۾ وهي رهيو هو. سرمد ظاهري طور تہ صبر ڪيو پر اندر ۾ جهري رهيو هو. وقت مطابق ڪفن دفن جو انتظام ڪري رب جي امانت کي متيءَ ماءُ حوالي ڪري ڏُل بخشي سپيئي گر موٽي آيا، ڪانڊيو. ٽيجهو نيٺ فاني دنيا جا رهجي ويل پکي پنهنجي پنهنجي آکيرن ڏانهن عبرت جو مقام حاصل ڪري اڏامندا موٽي ويا، هر ڪو هن فاني دنيا جي ڪارخاني ۾ پنهنجا پنهنجا فن ڏيکارڻ ۾ مصروف ٿي ويو. تان جو قادر جي وچوڙي کي 15 ڏينهن بہ مس ٿيا، ايڏا تہ وچوڙي جي ياد ۾ اکيون بہ آليون هيون، سُڏڪن جي تار بہ هلي رهي هئي تہ اوچتو منير، رضيہ ۽ مديحہ پنهنجا تارا متي ڪيا ۽ اصليت ڏيکاري. انهن اُنڍ ڏئي سرمد سان جهيڙو ڪري ڪيس گهر مان ڪڍي ڇڏيو. سرمد کي اهو يقين هو تہ بابا جي وفات کان پوءِ ڪنهن بہ وقت مون سان اهڙو ورتاءُ ٿيندو.

سرمد ننڍو ضرور هو، ڏوهہ جواني هئس، پيءُ جي اثرائتي تربيت جي ڪري سندس جذبا بلند هئا، ننڍ پڻ کان هو ذهين ۽ سلڇٽو هو. والد جي هوندي سندس والد علم ۽ هنر جي دولت سان مالا مال ڪري ڇڏيو هيس. محنتي ٻار هئڻ سبب ننڍ پڻ ۾ ئي پنهنجي پيرن تي بيهي رهيو هو. سرمد همت نہ هاري، سڏو استاد مجاهد وٽ دڪان تي آيو ۽ سڄي حقيقت کولي ٻڌايائينس. استاد مجاهد هنر سيکارڻ واري عرصي دوران سرمد جي فرمانبرداريءَ وارا جوهر ڏسي کيس پُٽ ڪري سڏيو هو. مجاهد کي هڪ نياڻي هئي. مجاهد پنهنجي نياڻي نادیہ سان بيحد پيار ڪندو هو پر پوءِ بہ پُٽ جي اولاد کان سکايل هو. ڊاڪٽرياڻيءَ سندس گهر واريءَ کي آپريشن کان پوءِ اولاد نہ ٿيڻ جي حقيقت کان آگاهي ڏئي ڇڏي هئي. پر اڄ سرمد جهڙي سُلجهيل،

محنتي، نماٹي ۾ فرمانبردار ٻار، مجاهد کي پنهنجو هڏ ڏوکي استاد سمجهندي زندگيءَ جو سورُ سليو تہ مجاهد کيس پاکر پائي آٿت ڏني.

پُٽ سرمد! آءٌ توکي قادر وانگر پُٽ سمجهندي اهوئي پيار ڏيندس. جنهن پيار لاءِ تون کجهہ ڏينهن کان اُجايل آهين. سرمد کي پُٽ جهڙي آٿت ڏيندي مجاهد جي اکين مان لڙڪ وهي پيا. مجاهد سرمد کي پاڻ سان گڏ موٽر سائيڪل تي سڏو گهر وٺي آيو. ٻئي اچي کمري ۾ ويٺا.

مجاهد پنهنجي زال بشيران ۾ نياڻي نادیہ کي سڏ ڪري کمري ۾ ويهاريو.

بشيران سرمد اڄ کان پوءِ اسان سان رهندو. جهڙيءَ ريت اسان جي ڏيءَ نادیہ آهي، اهڙي طرح سرمد بہ اسان جو پُٽ آهي. مجاهد سرمد کي پاکر ۾ هٽي مٿي تي هٿ ڦيرائي، بشيران سان مخاطب ٿيندي چيو.

بشيران هڪ ماءُ جي ناتي پُٽ جي اولاد لاءِ سڪايل هئي، نہ رڳو بشيران پر نادیہ کي پڻ هڪ پاءُ جي پيار جي کمي هميشہ محسوس ٿيندي هئي. ڪيتري عرصي کان حقيقت ۾ ٻئي سرمد جي سلڇٽائپ ۾ اخلاق کان سهڻيءَ ريت واقف هيون، ان لاءِ اها ڳالهہ تہ سندن دل کي ڏاڍي وٹي ۾ ٻنهين سرمد کي وڏي محبت مان سڏ ڪري پنهنجي وچ ۾ ويهاري پيار ڏنو.

سرمد پندرهن ڏينهن کان پيءُ جي وڇوڙي ۾ جهري پيو هو، وري اڄ ساٿس پائرن ۾ پينرن ويڳاٽن وارو رويو رکندي گهر کان بي گهر ڪري ڇڏيو. پر اڄ مجاهد جي سچائيءَ، بشيران جي پاران هڪ ماءُ جو پيار ۾ نادیہ جي طرفان هڪ پيڙ جي پيار سندس سپيئي ڏک ڏاکڙا ختم ڪري ڇڏيا. بس! سرمد کي پنهنجي والد قادر جي کمي محسوس ٿي رهي هئي.

مجاهد جو سهارو ۾ گهر ۾ وڏي سچائيءَ سان ملندڙ عزت جي ڪري اڇڪلهہ سرمد خوش گذاري رهيو هو. هڪ پاسي سرمد کي سچي پيار ۾ قرب جي ضرورت هئي، ٻئي پاسي مجاهد ۾ بشيران کي.

پُٽ جي ۽ ناديه کي هڪ ٻاڻ جي ضرورت هئي، سرمد جي اچڻ کان پوءِ سيني جون اميدون پوريون ۽ خواب ساڀيان ٿي ويا. هاڻي سڀيئي گهر جا ڀاتي هڪ رت جي رشتي جيان سچائي، پيار، محبت، سهپ ۽ اخلاق جي دائري اندر هڪ خوشحال گهراٽي جيان زندگي گذاري رهيا هئا. وقت گذرندو ويو. سرمد ٻارهين درجي جو امتحان سٺن نمبرن سان پاس ڪيو. سرمد اعليٰ تعليم حاصل ڪرڻ لاءِ ڪراچي وڃڻ جو ارادو ڪيو.

رات جو وقت هو. هڪ ڪمري ۾ مجاهد، سرمد ۽ بشيران دنيا جهان جون ڳالهيون ڪري رهيا هئا. بابا سائين ۽ امان اوهان سان هڪ عرض ڪرڻو آهي. سرمد وڏي ادب منجهان نماڻائيءَ واري انداز ۾ اجازت گهري.

ها پُٽ! ڳالهه ڪر، خير ته آهي؟ مجاهد ۽ بشيران ٻنهين منڙي آواز ۾ وراٽيو.

بابا سائين! جيڪڏهن اوهان اجازت ڏيو ته آءٌ اعليٰ تعليم حاصل ڪرڻ لاءِ ڪراچي وڃان، سرمد گهرائيندي نماڻائيءَ منجهه مجاهد پنهنجي دل جي ڳالهه مجاهد ۽ بشيران جي آڏو رکي.

پُٽ! تون جيترو چاهين تعليم حاصل ڪر، تو کي اسين نه روڪينداسين، پر. ..! مجاهد خاموش ٿي ويو. پر پُٽ! تون رهندين ڪٿي؟ ماني ٽڪي، لٽو ڪپڙو ڏوئڻ، اهو سڀ پرديس ۾ تون ڪهڙيءَ ريت ڪندين؟. مجاهد جملو پورو ئي مس ڪيو ته بشيران يڪدم چيو. آءٌ پنهنجي ٻچڙي کي اڪيلو ڪڏهن به نه ڇڏيندس. سرمد ڪراچيءَ ۾ ئي اعليٰ تعليم حاصل ڪندو. آءٌ سرمد سان گڏ ڪراچيءَ وڃي رهندس. اهو ٿي نه ٿو سگهي جو اسين پنهنجي هانءَ جو ٽڪرو اڪيلو ڇڏي ڏيون. شبيران سرمد جي متي تي هٿ ڦيرائي پيار منجهان چيو.

ايتري ۾ ناديه به اچي وئي، ڪهڙي ڪچهري ٿي هلي؟ ادا سرمد مون کي به ته خبر پوي. ناديه سرمد جي پرسان ڪُرسيءَ تي ويهي ٻاڻ سان حجت واري انداز ۾ ڳالهايو. ڏيءَ اسان فيصلو ڪيو آهي ته سرمد

اعليٰ تعليم لاءِ ڪراچي وڃي رهيو آهي ان ڪري آءٌ ٻه ساڻس گڏ ويندس ۽ تون هتي پيءُ سان گڏ هوندين. بشيران نادر ڪي جواب ڏنو. ها بلڪل، امان آءٌ بابا جي خدمت لاءِ ڪافي آهيان، ادا سرمد پڙهي لکي وڏو آفيسر ٿئي، ان کان وڌيڪ اسان لاءِ ٻي خوشيءَ جي ڪهڙي ڳالهه. نادر خوشيءَ ۾ سيني سان مخاطب ٿي چيو.

مجاهد: مون کي ٻه ڪو اعتراض نه آهي بلڪ اها ته خوشيءَ جي ڳالهه آهي، رهي ڳالهه منهنجي مون سان نادر هوندي. اوهان ٻه ڏينهن ترسو آءٌ افضل سان ڳالهايان، هو منهنجو پراٽو يار آهي، هاٽي ڪراچيءَ ۾ ٿو رهي، هن کي سڄو حوال ڏيانس ٿو پوءِ ڏسان هو ڪهڙي مدد ٿو ڪري. ٻيو نه ته رهڻ جي جاءِ جو بندوبست ته ڪندو آءٌ ٻه اوهان سان گڏ هلندس، ڪراچيءَ ۾ ڪرائي جي گهر جو ٻلو ڪري ۽ گهر جو استعمال ۾ ايندڙ سامان سڙو وٺي ڏئي پوءِ آءٌ ۽ نادر واپس موٽي ايندا سين. سرمد کي دلي خوشي پهتي. ٻئي ڏينهن مجاهد، ڪراچيءَ واري دوست افضل سان فون تي رابطو ڪري کيس ٻڌايو.

افضل ڏاڍو خوش ٿيو هن جاءِ ڪرائي تي وٺرائي ڏيڻ جي خاطري ڪئي. افضل ۽ مجاهد ننڍ پڻ ۾ هڪ ئي استاد وٽ درزڪو ڪم سکيو هو، ٻئي گهاٽا يار هئا، ان ڪري هاٽي ٻه هڪ ٻئي جي تمام گهڻي عزت ڪندا آهن.

ٻئي ڏينهن سيٻيئي تيار ٿي، اسٽيشن تي پهتا. مجاهد قطار ۾ بيهي ٽڪيٽون ورتيون، ريل 10 بجي اچڻي هئي. انتظار گاهه ۾ وڃي ريل جي انتظار ۾ ويهي رهيا. سرمد اعليٰ تعليم حاصل ڪرڻ جي خوشيءَ ۾ ڏاڍو خوش نظر اچي رهيو هو، نادر کي پاڻ جي ڀاڻي ڪراچي گهمڻ جو موقعو مليو ته اُها ٻه ڏاڍي خوش هئي.

وقت ٿي ويو ريل گاڏيءَ پري کان ئي هارن ڏيندي اچي پليٽ فارم تي پهتي، هي ٻه پنهنجي بوگيءَ جو نمبر تلاش ڪري پنهنجي پنهنجي سيٽن تي ويهي رهيا. صبح 7 بجي ريل ڀرگ روڊ جي اسٽيشن تي اچي بيٺي. ٽيڪسي ڪري سڄل ڳوٺ ۾ افضل جي گهر پهتا.

افضل ۽ سندس گهر ياتين سيني جي تمام سهڻيءَ ريت مهمان

نوازي ڪئي. افضل سچل ڳوٺ ۾ مسواڙتي هڪ ننڍي گهر جو انتظام ڪري ڇڏيو هو.

مغرب جي نماز مسجد ۾ پڙهي افضل، مجاهد ۽ سرمد دڪان تي ڪچهري ڪري رهيا هئا. افضل ۽ مجاهد وڏي عرصي کان پوءِ مليا هيا، سو ننڍپڻ جون ڳالهيون ڏُهرائي خوش ٿي رهيا هئا. سرمد سندن حوالن مان انهن جي ننڍپڻ وارين حرڪتن کان واقف ٿي رهيو هو. ڪجهه دير ۾ افضل جي دڪان تي طارق ۽ سليم اچي سرمد ۽ مجاهد سان مليا. خير خيريت معلوم ڪري يونيورسٽيءَ جي داخلا بابت سرمد کي هدايائون تہ داخلائون جاري آهن، ان سان گڏ داخلا ڊيارٽ ۾ سهڪار ڪرڻ جي خاطري ڪيائون. افضل خاص خور تي طارق ۽ سليم کي گهرايو ئي سرمد جي داخلا جي سلسلي ۾ هو سليم ۽ طارق افضل جا پراڻا گراهڪ آهن. هُئي هميشہ افضل کائ ڪپڙا سبرائيندا رهندا آهن. ان ڪري افضل جي ٻئي عزت ڪندا آهن. هُئي ڏينهن سرمد، سليم ۽ طارق سان گڏجي يونيورسٽي ويو ۽ داخلا فارم پري جمع ڪرائي آيو. شام جو سپيئي پاتي پنهنجي مسواڙ واري جاءِ ۾ وڃي رهيا. سامان سڙو جيڪي ڪٽي آيا هئا سو عارضي طور سجائي رکياڻون. وڌيڪ جنهن جنهن سامان جي ڪين ضرورت هئي اُهو ويجهو واري بازارين مان گهمي ڦري خريد ڪري آيا، ڪجهه ڏينهن بعد مجاهد ۽ نادير هُئي واپس ڳوٺ ويا. سرمد جي داخلا بہ يونيورسٽيءَ ۾ ٿي وئي، پرديس ۾ ڪنهن منزل تي پهچڻ لاءِ انسان کي محنت وڌيڪ ڪرڻي پوندي آهي ۽ هُو ڪشالا ڪيڙ سان ئي سرخرو ٿيندو آهي. سرمد افضل ڀُجي دڪان تي اڏ ڏينهن سلائي ڪري پنهنجو خرچ ڪيندو هو سرمد کي سي، ايس، ايس ڪرڻ جو گهڻو شوق هو وڏي محنت ڪندو هو. وڏي محنت ۽ جدوجهد ڪري سرمد پهرين پوزيشن سان گريجوئيشن جو امتحان پاس ڪيو. بشيران هر موڙ تي سندس هانهن ٻيلي هئي. ان عرصي دوران ڪڏهن مجاهد ملڻ لاءِ ايندو هو تہ وري موڪلن ۾ بشيران ۽ سرمد بہ ڳوٺ جو چڪر هڻي ايندا هئا. وقت جو ڦيٽو بهار جي موسم ۾ گلشن جي گسن تان خوبصورت روانيءَ سان،

مينهوڳيءَ ۾ هارن جي مست مستانيءَ جيان ڦري رهيو هو.

سرمد کي سُڌ پئي ته سي، ايس،ايس جا امتحاني فارم پرجي رهيا آهن. سو سرمد به الله جو نالو وٺي فارم پري ڇڏيو. ان ڏينهن کان مقابلي جي امتحان جي تياريءَ جا جوهر ڏيکارڻ ۾ مست ٿي ويو. ڇا جو ڏينهن، ڇا جي رات، پرهه ڦٽي پريات ۾ به سرمد ڪتابن ۾ ويڙهيو پيو هوندو هو. انهن ڏينهن ۾ ته وري بشيران به خدمت جا رڪارڊ ٽوڙي ڇڏيا، هن کا ڪسر نه ڇڏي. بشيران هڪ سڳي ماءُ جو ڪردار ادا ڪري اهو ثابت ڪيو ته جيڪڏهن انسانن جون دليون صاف آهن ته پوءِ انسانن منجهه انسانيت جي سڳنڌ سان ماحول مهڪي پوي ٿو. سرمد به ڪنهن موڙ تي ۽ ڪنهن ڳالهه ۾ انسان ته ڇا پر پکي پکڙ کي به اهو محسوس ٿيڻ نه ڏنو ته اسان جي رشتي جي ڏور ڪهڙي ڏاڻءَ سان جڙيل آهي. اهڙي رشتي جي سچائيءَ آڏو سڳو ۽ ويڳو لفظ کا به حيثيت ۽ معنيٰ نه پيو رکي. مجاهد ڪجهه سال اڳ جيڪا ان رشتي جي ڳنڍ ڳنڍي هئي، ان کي مضبوط ڪرڻ ۾ هر هڪ پاتيءَ پنهنجي پنهنجي سچائيءَ جو مظاهرو ڪري ايترو ته مضبوط ڪيو جو اها ڳنڍ خلوص ۽ سچائيءَ جي طاقت سان رت جي رشتن جيان مضبوط ٿي چڪي آهي.

سي، ايس، ايس جي امتحانن جي تاريخ جو اخبارن ۾ ٽيليويزن تي اعلان ڪيو ويو لکت جي امتحان ۾ سرمد جو نالو پوري پاڪستان ۾ ٽئين نمبر تي آيو. سندس جذبا ويتر وڌي ويا، سرمد محنت ۽ جدوجهد جا ڏيئا مسلسل ٻاريندو رهيو. زباني امتحان جي تياريءَ لاءِ سرمد ڏينهن رات هڪ ڪري ڇڏي. نيٺ زباني امتحان ۾ پڻ سرمد جذبن جا جوهر ڏيکاري پنهنجو پاڻ مڃائي منزل مقصود ماڻي ڏيکاري. سرمد جو خواب نيٺ ساڀيان ٿيو. ۽ پوليس کاتي ۾ اي. ايس. پي طور پرتي ٿيو.

سرمد گهر اچي ماءُ جيجل جا پير چمي زندگيءَ جي وڏي ۾ وڏي خوشخبري کان آگاهه ڪيو سندس ماءُ جو هانءُ ٺري پيو.

بشيران خوشيءَ مان نه پئي ماپي، پُٽ کي سيني سان لائي دعائن

جا ڏگ ڪٽي سرمد جي جهوليءَ ۾ رکيائين.

سرمد فون ڪري مجاهد ۽ پيٽ ناديه کي به سُٽت ئي گهرائي ورتو. اهي به ڪراچيءَ پهچي ويا. سڀ گهر جا پاتي خوشيءَ مان نه پيا ماپن. گهر ۾ بهار جي موسم واريون ٽڏڙيون هوائون سڀني جي ڏهنن کي سڪون بخشي رهيون هيون. هيءَ ڪاميابي حقيقت ۾ صرف سرمد جي نه بلڪ سڀني گهر جي پاتين جي هئي.

سنگت ساٿ، پاڙيوارن ۽ مٽن مائٽن ۾ جيڪي ڪراچيءَ ۾ هئا مٽايون ورهايون ويون. هر پاسي کان مبارڪن جا پيغام اچي رهيا هئا.

ڪجهه ڏينهن ۾ سرمد کي ٽريننگ لاءِ ويڙهو هيو. رات جو پهر هو سڀ گهر جا پاتي هڪ ڪمري ۾ ويٺا آهن.

بابا سائين هڪ عرض ڪيان؟ پر اوهان کي ميڙهو پوندو. سرمد هٿ ٻڌي مجاهد کي فرمانبردار اولاد جيان عرض ڪيو.

جيءَ ڪيان پُٽ! چا مون ڪڏهن تنهنجي ڳالهه ٽاري آهي، ڳالهه ڪر پُٽ، مجاهد فخر سان سرمد جا ٻئي هٿ هيٺ ڪري شفقت پري لفظن ۾ ڳالهه ڪرڻ جي اجازت ڏني.

بابا سائين اوهان ڪجهه سال اڳ پنهنجي گهر ۾ هڪ ٻوٽو پوکي ايتري عرصي تائين ان جي ڪڙمت ڪري اڄ ان کي ميوي دار ۽ ڇانوَ ڏيندڙ وڻ تيار ڪرڻ ۾ ڪا ڪسر ناهي ڇڏي. بابا سائين اوهان ايڏي ته جدو جهد ڪئي جو لڦن منجهه هٿ جون لڪيرون به لِڪي ويون. وقت اچي ويو آهي، هاڻي اوهان جي جدو جهد جي ڦل ملڻ جو. بس! هاڻي اوهان وڌيڪ محنت نه ڪندا. هاڻي هي اوهان جو ٻڇڙو اوهان جي خدمت ڪندو. بابا سائين آءٌ سمجهان ٿو ته آءٌ اوهان جي خدمت ۾ زندگي گذاري اچو مٽو به ڪيان ته به اوهان جو مقابلو نه ڪري سگهندس.

بابا سائين ۽ جيجل مونکي اوهان جي خدمت ڪرڻ جو ڏاڍو دلي شوق آهي، امان مونکي پنهنجو فرض نيائڻ ڏيو. مون کي جواب نه ڏيو. سرمد پنهنجي جاءِ تان اٿي ٻيلو ٻيهر پيءُ ۽ امڙ آڏو هٿ ٻڌي نماڻو عرض ڪندي روئي ڏنو. بابا سائين اوهان جي خدمت ۽ اوجاڳن پارس جي پٽ جيان سرمد کي سون برابر ڪري ڇڏيو. اوهان جي قرب، پيار

۽ سهاري مونکي هڪ نئين زندگي بخشي. جيجل آءُ اوهان جي آڏو ٻالڪڙو آهيان، انسان خطا جو پتلو آهي جيڪڏهن خدمت ۾ ڪا ڪسر رهجي وڃي تہ بابا سائين ۽ جيجل معاف ڪجو. بابا سائين آءُ ڪهڙي ٻہ منزل ماڻيان، ڪيڏو ٻہ آفيسر ٿي وڃان پر آءُ زندگيءَ جي هر موڙ تي اوهان جي تربيت ۽ پيار جو محتاج ئي رهندس. جيجل دعا ڪر تہ رب مونکي اوهان جي سڀي نموني خدمت ڪرڻ جي توفيق عطا ڪري ۽ اوهان جي پيار، محبت ۽ شفقت جي اوسيئڑي ۾ منهنجي باقي زندگي ٻہ گذري. سرمد هانءُ ڏاريندڙ پيار پريا لفظ ڇڻي ماءُ جي پيرن تي هٿ رکي سڏڪن ۾ پئجي ويو. بشيران پنهنجي ٻچڑي جا جذبا ڏسي نہ رهي سگهي کيس پنهنجي سيني سان لائي هٿڙن سان لڙڪ اُگهي مٿو چمي پاڻ ٻہ روئي ڏنو. سرمد جي لفظن تي مجاهد جون اکيون ٻہ آليون ٿي ويون. ٻئي پاسي کان مجاهد ٻہ سرمد کي سيني سان لاتو.

پُٽ سرمد! تنهنجي فرمانبرداري ۽ هر موڙ تي اسان جي خدمت سان اسان جي دل ۾ اهڙا تہ گلاب جا گُل نڑيا انهن جي خوشبوء سان سيئي واسجي ويا سون. پٽ! جيئن تون چوندين ائين ئي ٿيندو. تون پنهنجي خواهش پوري ڪر. مجاهد سرمد کي وڏي پيار منجهان پنهنجي خواهش پوري ڪرڻ جي تسلي ڏني.

بابا سائين بس! هاڻي اوهان درزکو ڪم چڏي ڪراچي اچو. هتي اسين پنهنجي جاءِ ونندا سين. منهنجي پگهار مان اسين سڀ خوشحال طريقي سان زندگي گذاري سگهنداسين. سرمد وڏي فخر ۽ خوشيءَ منجهان چيو.

پُٽ! جنهن ۾ تون راضي، آءُ تنهنجي خواهش جو قدر ڪندي ائين ئي ڪندس. مجاهد، سرمد کي سيني سان لائي اکيون اکين سان ملائي پيار منجهان اجازت ڏني.

اڻپوري خواهش

ٻہ ڏگهيون قطارون، هڪ قطار ۾ شاگردن جي پيڙ تہ ٻيءَ ۾ شاگردياڻيون پنهنجي واريءَ جو انتظار ڪري رهيون هيون، گرمي ايتري جو سيئي پگهر ۾ ٻڏل هئا، شاگردياڻيون ٿوري ٿوري دير ۾ رئي جي ڪُنڊ سان مُنهن تان پگهر اگهي رهيون هيون. سرڪاري بئنڪ جي آهستگيءَ سان ڪم ڪرڻ واري انسانيت کان ٻاهر ۽ بد اخلاقيت واري عمل جي ڪري شاگردياڻيون چپن سان مڙ ٻہ ڪري رهيون هيون، پر مجبوريءَ جي ڪري ڪجهہ ڪري ٻہ نہ پيون سگهن، چاڪاڻ تہ ڪاليجن ۽ يونيورسٽين يا سرڪاري ادارن ۾ في يا ڪا ٻہ رقم جمع ڪرائڻ لاءِ هر صورت ۾ ڪنهن نہ ڪنهن سرڪاري بئنڪ جي عملي جي بد اخلاقي برداشت ڪرڻي پوندي آهي، اها حقيقت آهي تہ انهن کي مٿي ۾ ڪڏهن ڪڏهن کو مٿي ڦريل اهڙو تہ ٽڪرائجي ويندو آهي جو اڳيون پويون ڪسرون برابر ٽي ويندیون آهن ۽ اهو بئنڪ جو عملو ڪيتري دير تائين پيو ڪيڙي ڪنندو رهندو آهي. چوڪرا هڪ ٻئي سان احوال ڪري هڪ ٻئي کي پنهنجو تعارف ڪرائي وقت کي ڏکو ڏئي رهيا هئا، گرمي شاگردن کي ٻہ بي حال ڪري ڇڏيو هو انهن جي هٿ ۾ ڪنهن کي رومال هو تہ ڪنهن وٽ ٽشو پيپر هئا، ڪري تہ اُهي ٻہ ڪجهہ نہ پيا سگهن. اڄ يونيورسٽيءَ ۾ داخلا جي آخري تاريخ آهي. گهٽي قدر ماڻهن جي اها پراڻي رسم آهي تہ هر ڪم تڏهن ياد ايندو آهي جڏهن ديڪڙو دم تي هوندو آهي. هوڏانهن سرڪاري بئنڪ جو عملو ٻہ من مانيءَ سان ائين ڪم ڪري رهيو هو جيئن ڪنهن ڀوٽ جي دڙن ۾ڪن يا ٽر جي پيڇرن تان ڪا ڏاند گاڏي هلي رهي هوندي آهي. وسيم ٻہ ان قطار ۾

ٻين شاگردن جيان انتظار جي بڻيءَ ۾ پچري رهيو هو.

وسيم هڪ غريب گهراٽي سان تعلق رکندڙ پنهنجي محنت پاڻ جي تحت زندگي گذارينڊ بجليءَ جي ڪم جو ڪاريگر، محنت ڪري علم حاصل ڪرڻ وارو با شعور نوجوان هو.

انتظار جا ڏونگر ڏاري نيٽ منزل تي وڃي پَير کپيا، وسيم جو نمبر آيو. وسيم پنهنجا سرٽيفڪيٽ، چالان فارم ۽ هڪ هزار روپيہ بئنڪ جي ديوار ۾ ننڍڙي دريءَ مان هٿ ٽپائي ڪيشيئر کي ڏنا. چوڪرا هنن ۾ پنجاهہ روپيہ گهٽ آهن 1000 روپيہ داخلا في ۽ 50 روپيہ لائبريري جا، جلدي ڪر 50 روپيہ ڏي. ڪيشيئر وسيم کي بداخلاقي واري انداز ۾ چيو.

وسيم اوچتو اها ڳالهہ ٻڌي اچرج ۾ پئجي ويو هڪ ٽ گرميءَ جي حالت ۾ جبل جيڏو گسُ اورانگهي اچي چوٽيءَ چڙهيو ٽ جبل اهڙو جو نہ مٽس وڙ ۽ نہ مٽس پاڻيءَ جو ڪو قطرو ڳٽتيءَ ۾ ڳلو ٻ خشڪ ٿي ويس.

وسيم وٽ داخلا جي في لاءِ اڳواٽ کيل 800 روپيہ هٿا، 220 روپيہ هڪ درزي دوست کان هڪ هفتي جي رکت تي وٽي يونيورسٽيءَ آيو هو پر اوچتو وڌيڪ پنجاهہ روپين جي ڳالهہ سندس حواسن جو ڪم لاهي ڇڏيو. 2 ڪلاڪ مسلسل گرميءَ جي پيڙ ۾ انتظار ڪرڻ بعد نمبر اچڻ تي پنجاهہ جي حيرت ۾ وجهندڙ ڳالهہ ۽ وري ڪيشيئر جي بد اخلاقي واري انداز وسيم جي جسم جو اڌ ساهہ کڻي ڇڏيو.

هي پنهنجو فائل ۽ رقم واپس وٺ، اسان جو وقت برباد نہ ڪر پويان ٻيا ٻ ڪيترائي شاگرد انتظار ۾ بينا آهن. ڪيشيئر وسيم کي ڪاوڙ ۾ چڙٻ ڏئي فائل ۽ رقم واپس ڏيندي چيو.

وسيم آسرو پلي، لاچار ٿي پنهنجو فائل واپس وٺڻ لاءِ جيئن ٿي هٿ وڌايو ٽ برابر واري دريءَ مان جنهن ۾ چوڪريون قطار ۾ بيهي في جمع ڪرائي رهيون هيون، ان وقت وسيم سان گڏ جنهن چوڪريءَ جو نمبر آيل هو ان يڪدم پنهنجي مُٺ مان پنجاهہ روپيہ ڌار ڪري چوڪرن کان في جمع ڪرڻ واري ڪيشيئر کي سڏ ڪري پنجاهہ

روپيہ هٿ ۾ ڏيندي چيائينس تہ هي ادا ان چوڪري جا باقي پنجاهہ روپيہ ونو ادا ان چوڪري کي موتائڻ جي ڪا بہ ضرورت نہ آهي. هيڏا ڪشالا ڪيڻ کان پوءِ وڌين مشڪلن کان پوءِ وڃي نمبر آيو ائٽس، وري خسيس پنجاهہ روپين جي ڪري موٽي وڃي اها سڀي ڳالهہ نہ آهي.

ڪيشيئر ان چوڪريءَ کان پنجاهہ روپيہ ونڻي، وسيم جا سرٽيفڪيٽ ۽ پئسا واپس پنهنجي ٽيبل تي رکي رجسٽر ۾ نالو درج ڪري سندس رسيد ناهڻ لڳو. وسيم، ان چوڪريءَ جو انسانيت ۽ احساس وارو اخلاق ڏسي حيرت ۾ پئجي ويو. ڪيس نظرون چورائي نماٽين نظرن سان ڏسڻ جي ڪوشش ڪري رهيو هو ان چوڪريءَ جي اوچتو ساٽس مدد واري رويي کان پوءِ وسيم وٽ اُهي لفظ نہ هئا جو چئي سندس ٿورو ميڙي ها. ان وقت حيرت ۾ وسيم ان چوڪريءَ جي اوچتو واري احسان ۾ اهڙيءَ ريت ڊهجي ويو جو ڪنڊ ڪٽي مهرباني ڇوڙ جي بہ همٿ نہ ٿيس. ان اٽڄاڻ ۽ سهڻيءَ سيرت جي مالڪ چوڪريءَ انسانيت جي ناتي وسيم جي مدد ڪري اهو ثبوت پيش ڪيو تہ دنيا ۾ ايا بہ ڇڳا انسان موجود آهن. وسيم انهن خيالن جي ڪن ۾ ٻڏل هو تہ اوچتو سندس ڪنن تي آواز پيو.

هيءَ رسيد وٺ ۽ ٻئي شاگرد کي موڪلو ڏي. ڪيشيئر ڪُتن لفظن ۾ وسيم سان ڳالهايو ۽ کيس رسيد دريءَ ويجهو ٽيبل تي اڇلائي ڏني.

ان آواز تي وسيم جيئن ئي هوش ۾ آيو تہ ٽيبل تان پنهنجي رسيد ڪٽي چوڪرين واري قطار ۾ جيئن نهاريائين تہ اهاچوڪري پنهنجي في جمع ڪرائي ائين هلي وئي، جيئن سانوڻ جي موسم ۾ آسمان تان ڪنوڻ چمڪو ڏئي وسامي ويندي آهي.

وسيم رسيد وٺي قطار کان ٻاهر نڪري، اڳتي وڃي هڪ وڻ کي ٽيڪ ڏئي اٽڄاتل چوڪريءَ جي ساٽس مهربانيءَ واري ڳالهہ تي سوچيندو رهيو. شديد گرميءَ جي ڪري سندس لڳ ساٺا ٿي پيا. نيٺ سوچن جي ڄار مان پنهنجو پاڻ ڇڏائي گهر ڏانهن روانو ٿيو.

اڻندي، ويهندي، ڪائيندي، پيئندي، هر ڪم ۾ وسيم جي ذهن تي صرف اها تات تاري هئي تہ هي سڀ ڪجهہ ڪيئن ٿي ويو. جنهن

منهنجي ايڏي وڏي مدد ڪئي، آءٌ ڪيس مهرباني ۾ نہ چئي سگهيس، هو چا سوچيندي هوندي تہ ڪم ظرف انسان سان پلائي ڪيم. جنهن ٽورو مجرڙ ۾ پسند نہ ڪيو.

پنج ڏينهن مسلسل وسيم جي ذهن مٿان مهرباني چوڙ واري حسرت جا پکي ڦيرا ڏئي رهيا هئا. وسيم ان حقيقت کان نڪورو نا واقف هو تہ مون يونيورسٽيءَ ۾ داخلا تہ پڙهڻ لاءِ ورتي آهي پر ڪهڙي خبر تہ هو مستقبل جي ريشمي سُٽ جي جهنجهريل ڏاڪڻ جيان زندگيءَ ۾ جهنجهوڙجي ويندو. ان اٽڪاڻ چوڪريءَ جي مون ساڻ پلائي منهنجي زندگيءَ جي ڦيٽي جو رُخ ڪهڙي منزل ڏانهن موڙي چڏيندي؟ مون ڪهڙي مقصد لاءِ يونيورسٽي ۾ داخلا ورتي آهي پر منهنجي مقصدن کي عشق جي اُڌهڻ ڪهڙيءَ ريت اندر ئي اندر ۾ ڪمزور ڪري پورا پورا ڪري چڏيندي؟ ان جو اندازو وسيم کي نہ هو. وسيم هڪ سادو سباجهڙو انسان لڳاتار پنج ڏينهن ڪارن ڪرن منجهه لِڪيل چنڊ جيان دنيا کان بي خبر خيالن ۾ گم رهيو.

سومر جو ڏينهن، نون آيل شاگردن جو پهريون ڏينهن هو. وسيم ۾ صبح جو سهي سنبري يونيورسٽي پهتو. نون آيل شاگردن جي پليڪار لاءِ يونيورسٽي ۾ ڊپارٽمنٽ جي مک دروازن تي شاگردن کي پليڪار ڪرڻ جا وڏا وڏا بينر ٽنگيل هئا. نوان آيل سيئي شاگرد خوشيءَ منجهان پنهنجي پنهنجي ڪلاسن ۾ وڃي ويهي رهيا، اها انساني فطرت آهي تہ زندگيءَ ۾ ڪنهن بہ ڪم شروعات ۾ انسان جي جذبن ۾ سچائي، ڏڙتي، اڻتي وڌڻ جي انتها ۾ نمايان ڪاميابي حاصل ڪرڻ جي خواهش نمايان نظر ايندي آهي پر ڪجهه ڏينهن کان پوءِ اهي جذبا ائين ختم ٿي ويندا آهن، جيئن ڪنهن گهر ۾ ڪنديءَ جي لڳل بجلي جي جهٽڪن تي بلب جو فيوز اُڏامي ويندو آهي ۽ اهو بلب پوءِ خوبصورت تہ نظر ايندو آهي، پر اهو ڪنهن ڪم جو ناهي رهندو.

وسيم بہ پنهنجي ڪلاس ۾ وڃي ڪلاس جي رڪيل ڪرسين ۾ ٽيون نمبر واري قطار ۾ هڪ ڪُرسيءَ تي ويهي رهيو هر ڪو شاگرد هڪ ٻئي کي پنهنجو تعارف ڪرائي رهيو هو. سيني جون نظرون

ڪلاس روم جي اڳيان واري دروازي ۾ ڪپيل هيون تہ ڪھڑي وقت پروفيسر صاحب ايندو.

پروفيسر صاحب وقت مطابق ڪلاس روم ۾ پھتو سڀني شاگردن پھرين ڏينھن جي عظيم جذبن مطابق وڏي ادب منجھان اُٿي بيھي سلام ڪيو.

منھنجو نالو پروفيسر برڪت گل آھي، آءٌ اوھان کي ڪمپيوٽر جو سبجيڪٽ پڙھائيندس. پروفيسر صاحب وڏي ادب ۽ اخلاق سان سڀني شاگردن کي سلام جو جواب ڏئي پليڪار ڪندي پنھنجو تعارف پڙ ڪرايو.

پروفيسر برڪت گل بورڊ مارڪر سان بورڊ تي عنوان لکڻ شروع ڪيو تہ ڪلاس روم جي اڳيان واري دروازي تي ٻن چوڪرين اچي ڪلاس ۾ اندر اچڻ جي اجازت گھري. انھن ٻنھين چوڪرين جي دير سان ڪلاس ۾ اندر اچڻ تي ڪلاس ۾ ويٺل مڙني شاگردن جون نظرون انھن ڏانھن ڦري ويون. وسيم جيئن ئي ڪنڊ ڪٽي انھن ڏانھن نھاريو تہ انھن ٻن ۾ ھڪ اُھا ئي چوڪري ھئي جنھن ساڻس ڪجھ ڏينھن اڳ في واري معاملي ۾ مدد ڪئي ھئي.

ٻئي چوڪريون ڪلاس ۾ پھرين ڇف ۾ چوڪرين واري قطار ۾ خالي ٻيل ڪُرسين تي ويھي رھيون.

ليڪچر شروع ڪيو ويو. مڙني شاگردن جا تازہ تازہ جذبا ھئا، پوريُ توجہ ۽ شوق سان ھر ڪو ليڪچر سمجھڻ جي ڪوشش ڪري رھيو ھو.

وسيم جنھن خواھش ۽ جذبن جي بنياد تي يونيورسٽيءَ ۾ داخلا ورتي ھئي، اڄ پھرين ڏينھن ئي ان وسيم جا جذبا اوچتو ھوا جي گھلڻ سان واريءَ تي ٺھيل گھر جي ڍھڻ کان پوءِ ٻيو روپ اختيار ڪرڻ واري عمل جيان کنھن گھري سوچ ڏانھن تبديل ٿي چڪا آھن. پروفيسر صاحب جو ليڪچر پورو ٿيو سڀئي ڪلاس روم مان نڪري ھيڏانھن ھوڏانھن ھليا ويا، چاڪاڻ تہ ٻيون پيريڊ خالي ھو وري ٽئين پيريڊ ۾ ڪين ڪلاس روم ۾ اچڻو ھو. وسيم ان وقت پنھنجي ڪُرسيءَ تان

اُٿيو جنهن وقت اُها شاگرد ياٽي اُٿي ڪلاس روم کان ٻاهر نڪتي.

وسيم بغل ۾ ٽيلهو لڙڪائي، تکڙا تکڙا قدم کڻندو ويجي ان جي پرسان ٻيٺو.

ايڪس ڪيوز مي! جيڪڏهن اوهان ناراض نه ٿيو اوهان سان ڪجهه ڳالهائڻو آهي. وسيم تکڙا تکڙا قدم کڻڻ سبب سهڪي رهيو هو سهڪندي ان چوڪريءَ جي آڏو اچي ڇهري تي معصوميت سجائي ڳالهائڻ جو عرض ڪيو.

اوهان؟ اوهان ڪهڙي ڊپارٽمنٽ ۾ آهيو؟ ان ڏينهن اوهان ڏاڍا گهبرايل هئا، خير منهنجو نالو اريبه آهي، مون ڪمپيوٽر ڊپارٽمنٽ ۾ داخلا ورتي آهي. ان ڏينهن اوهان جي ڇهري تي معصوميت ۽ نماڻائي هڪ باشعور شخصيت ۽ خاندائي انسان هئڻ جو ثبوت پيش ڪري رهي هئي. ان لاءِ مون اوهان جي مدد ڪرڻ بهتر سمجهيو. الا ساري، اوهان کي مون سان ڪجهه ڳالهائڻو هو. جي حڪم ڪيو ۽ ها، اوهان به ته پنهنجو تعارف ڪرايو. اريبه پنهنجائپ واري انداز ۾ ٻي تڪلف ٿي ڳالهايو.

منهنجو نالو وسيم آهي. منهنجو ٻيو ڪو به ڪم نه آهي، بس آءٌ اوهان جو ٽورو ميجيندي اوهان کي ٽئنڪ يو چوڻ لاءِ آيو آهيان. ٻي ڳالهه ته اريبه آءٌ ان ڏينهن پريشان هجڻ سبب اوهان کي ٽئنڪ يو نه چئي سگهيس، جڏهن ته منهنجو فرض هو ته آءٌ ان ڏينهن ئي اوهان جو شڪريو ادا ڪيان ها، پر تمام گهٽي معذرت. ان ڏينهن اوهان مون تي وڏو احسان ڪري ڇڏيو، جيڪو آءٌ لاهي ته نه سگهندس، پر ها ڳائيندس ضرور. حقيقت پُڇو ته ان ڏينهن جيڪڏهن اوهان منهنجي مدد نه ڪريو ها ته هن سال به منهنجي داخلا نه ٿي سگهي ها. وسيم ڪنڌ هيٺ ڪري عاجزانه انداز ۾ اريبه سان مخاطب ٿيو.

هن سال به؟ ڇا مطلب، ڇا اوهان جي داخلا گذريل سال نه ٿي سگهي هئي؟ اريبه ٽورڙي تيز آواز ۾ حيران ٿيندي وسيم کان سبب معلوم ڪرڻ چاهيو. جي ها اريبه، ان وقت مون وٽ داخلا في گڏ ٽيل نه هئي، جنهن ڪري گذريل سال آءٌ رهجي ويُس. وسيم اريبه کي پنهنجو

هڏ ڏوکي سمجهندي پنهنجي مجبوري ٻڌائي.

بهرحال، هر شيءَ جو هڪ وقت مقرر آهي. هن سال اوهان کهڙي ڊپارٽمنٽ ۾ داخلا ورتي آهي؟ اهو ته ٻڌايو؟ اريبه، وسيم کان پڇيو.

منهنجي داخلا پڻ ڪمپيوٽر سائنس ۾ ئي ٿي آهي. ڪلاس ۾ اوهان جي ڪُرسيءَ جي پويان ئي ويٺو هُيس. وسيم وراڻيو.

الا! واهه واهه، ان جو مطلب ته اسين ڪلاس فيلو به آهيون، اها ته ڏاڍي خوشيءَ جي ڳالهه آهي. اريبه رڙ ڪندي خوشيءَ منجهان وسيم کي اهڙيءَ طرح جواب ڏنو جيئن ڪا زندگيءَ جي وڏي خوشخبري ملي هُجيس.

اريبه! اهو ٻڌايو اوهان کي هن وقت ڪو ضروري ڪم ته نه آهي؟

وسيم! نه نه بلڪل نه پهريون ڏينهن آهي هونڪي وري کهڙا ڏونگر ڏاڙڻا آهن. اوهان حڪم ڪريو؟ وسيم مؤدبانه انداز ۾ چيو.

اهو حڪم وري چا ٿيندو آهي؟ دوستيءَ ۾ ڪو به حڪم نه هوندو آهي. دوستيءَ ۾ ته هجت هلندي آهي. اريبه مُنهن خراب ڪندي ناراضگيءَ وارو انداز اختيار ڪندي چيو.

وسيم پنهنجا ٻئي هٿ ڪنن تي رکي چيو اڇا بابا غلطي معاف آئينده اهڙي غلطي نه ڪندس.

ٺيڪ ته پوءِ اڄ مٺهنجي پاران ڪولڊ ڊرنڪ ٿي وڃي؟ اريبه چيو جيڪا اوهان جي رضا. وسيم خوشيءَ ۾ اريبه کي ڪينٽين ڏانهن هلڻ لاءِ هٿ جو اشارو ڪيو ۽ ٻئي ڪينٽين ڏانهن هليا ويا. ڪولڊ ڊرنڪ پيئڻ سان گڏ هڪ ٻئي سان حال احوال ڪندي پيريڊ جو وقت ٿي ويو ٻئي ڪلاس روم ۾ اچي ويٺا.

يونيورسٽيءَ ۾ پهرين ڏينهن تي ئي اريبه ۽ وسيم جي گڏ گهمڻ، ڪينٽين تي گڏجي ڪولڊ ڊرنڪ پيئڻ ۽ گڏجي ڪلاس روم ۾ داخل ٿيڻ واري عمل تي سندن هم ڪلاسي حيرت ۾ هئا ته هي پاڻ ۾ سوٽ، ماسات آهن يا پاڙيسري آهن؟ جيڏا مُنهن اوتريون ڳالهيون. هر ڪو پنهنجي حساب سان سوچي رهيو هو پر اها حقيقت هئي ته هر هڪ جي توجه اريبه ۽ وسيم جي پاسي هئي. پر وسيم ۽ اريبه تمام خوش هئا.

هاڻي روزانو جو معمول ٿي ويو ته يونيورسٽيءَ ۾ فري پيريڊ دوران اربيہ ۽ وسيم ڪينٽين تي ڪولڊ ڊرنڪ يا چانهہ پيئندا هئا. ڪلاس ۾ بہ هڪ ٻئي جي پر واري ڪُرسيءَ تي ويهندا هئا.

وسيم حيدرآباد کان يونيورسٽي جي پوائنٽ تي ايندو هو. اربيہ سيوهڙ کان پنهنجي ڪار ۾ ايندي هئي. اربيہ جو والد پوليس کاتي ۾ ڊي، ايس، پي هو.

وقت گذرڻ سان اربيہ ۽ وسيم هڪ ٻئي جي خانداني ڄاڻ کان سهڻيءَ ريت واقف ٿي چڪا هئا. اربيہ کي، وسيم جي هنر مند هجڻ ۽ پنهنجي محنت پاڻ تحت اڳتي وڌڻ واري جذبي تي وڏو ناز هو. هڪ ٻئي جي دل ۾ محبت جو ٻوٽو پنهنجا گونچ ڪيڙ لڳو. محبت جي ٻوٽي جي تازن تازن ننڍڙن، سُهڻن، پيارن ۽ ساون پنن جي خوبصورتي ۽ سرهاڻ ٻنهين جي روح کي راحت بخشي رهي هئي. هر وقت هڪ ٻئي جي تات ۾ ٻڌل رهندا هئا. هڪ ٻئي جي من ۾ سچائي، محبت ۽ خلوص جا گل آهستي آهستي نڙندا رهيا.

محبتن جي گلن جي واکاڻ سان ٻنهين جون دليون ائين ته واسجي ويون جو هاڻي اربيہ پهريون وسيم کي حيدرآباد تائين پنهنجي گاڏيءَ ۾ ڇڏي، پوءِ پنهنجي گهر سيوهڙ ڏانهن رُخ ڪندي هئي.

ايترو وقت هڪ ٻئي سان گڏ هجڻ باوجود بہ شام جي پهر هڪ ٻئي کان ڌار ٿيڻ وقت هڪ پاسي شفق آفتاب جو منظر ته ٻئي پاسي سندن چهرن تي ڪجهہ پل جي جدائيءَ جي مايوسيءَ سبب اکين آڏو اونداهہ دلين ۾ محبت جي سچائيءَ جو ثبوت پيش ڪري رهيو هو. وسيم ۽ اربيہ جي حالت ٻئي ڏينهن صبح تائين سَرءَ جي مند ۾ تتل اُس ۾ بيئل پن چڙيل ڪنهن وڻ جيان ٿي ويندي هئي. ٿر جي ٿوهر جيان ڪنڊن پريل جسم، اداس جيون، حياتيءَ ۾ جون جولاءِ جي ننڍڻ اُس ۾ باهہ جا ڪرندڙ اولا محسوس ڪندي، رات جا ۽ پهر ۽ پاسا بدلائيندي نيٽن ۾ هڪ ٻئي جو عڪس سمائيندي، مستقبل جي سونهري خوابن جي ساڃيان ٿيڻ جي اميد تي ۽ دل کي صبح جو ٻيهر ملڻ جي آٽت ڏيندي گذرندا هئا. نيٺ صبح جو سِڄُ هلڪي هلڪي روشنيءَ

جي ڪرڻن سان رات جي اداسيءَ واري اونداهه کي شڪست ڏئي دنيا کي روشن ڪيو. شفق آفتاب جي آڪاش تي چانيل ڳاڙهاڻ ٻنهين جي من اندر بهار جي ٽڏڙي هير گهلائي دل کي سُڪون پهچائي چڏيو. اها حقيقت آهي ته جڏهن زندگيءَ ۾ خوشين جا در کليل هوندا آهن ته هر پاسي کان ڏکڻ جي هير جهڙيون هوائون گهلندي محسوس ٿيندیون آهن. زندگي بهار جي مند جي دلکش نظارن جيان پر لطف ٿي ويندي آهي. خيالن، سوچن ۽ نگاهن ۾، هر پيچري، هر واٽ تي ساوڪ ئي ساوڪ نظر ايندي آهي.

وقت جي گهڙيال جو ڪانٽو ڦرندو رهيو ڪا خبر ئي نه پئي کل، خوشيءَ ۾ ئي سيمسٽر گذري ويا، آخري سيمسٽر جا امتحان ٿيڻ وارا هئا، سيئي شاگرڊ فائنل جي امتحانن جي تياريءَ ۾ رُڌل هئا. جن شاگردن جي پوزيشن اچڻ جا امڪان هئا، انهن پيپرن جي تياريءَ ۾ ڏينهن رات هڪ ڪري چڏيو هو. وسيم ۽ اريبہ واري پريت جي پيج پائڻ کان شاگرد واقف هئا. ڪجهہ ڏينهن کان وسيم جو چهرو ڪنهن شاعر جي ڀائريءَ ۾ وڏي عرصي کان رکيل گلاب جي گل جيان ڪوماتيل ۽ بي رونق هو. ان بي چينيءَ جا ڪرٽا اريبہ جي دل ۽ سندس جذبن کي اُداس ۽ ڪمزور ڪري رهيا هئا. نيٽ اريبہ، وسيم کي ڪلاس ۾ پڙهڻ بدران يونيورسٽيءَ جي ڪينٽين ڏانهن وٺي وئي. وسيم کان اداسي جو ڪارڻ پڇڻ چاهيو.

وسيم چا ڳالهہ آهي؟ اڄ ڪلهہ تون اُداس، منجهيل ۽ پريشان ٿو نظر اچين، تون هميشہ پنهنجي دل جي ڳالهہ يا پريشاني مون سان ضرور ونڊيندو آهين، پر ڪجهہ ڏينهن کان تون اداس هجڻ باوجود مون سان ڏڪ نہ ٿو ونڊين. وسيم اسين هڪ رستي تي هلندڙ هڪ انسان جا ٻہ پاڇا آهيون. تنهنجي چهري تي مُرڪ ڏسي منهنجي جيون ۾ بهار جون ٽڏڙيون هوائون گهلي پونديون آهن ۽ منهنجي مرڪ سان تنهنجو جيون عدن جيان بهڪندو نظر ايندو آهي. پوءِ اڇڪلهہ ائين ڇو؟ اريبہ پنهنجي دل جا جذبا لفظن جي صورت ۾ وسيم آڏو پيش ڪندي حقيقت معلوم ڪرڻ چاهي.

آءِ چا ڪيان اربيہ، آءِ نہ ٿو چاهيان تہ پنهنجي ڪُلهن تي آيل ڳڻتين جا شهتير تنهنجي ڪُلهن تي رکي تو کي بہ اُداس ڪيان. آءِ پاڻ تہ اُداسي جي آڙاهہ ۾ سڙان ٿيو پر تون بہ مون سان گڏ سڙين آءِ اهو برداشت ڪري نہ سگهندس. پر تنهنجي ڳالهين ان حقيقت کي واضح ڪري ڇڏيو تہ ان اُداسيءَ جو وزن تنهنجي مٿان بہ آهي. اربيہ اسين هڪ ٻئي جي اداس جذبن کي جڏهن پرکي ئي ورتو آهي تہ پوءِ ڇو نہ ڪو حل ڳولهڻ گهرجي.

اربيہ آءِ هڪ غريب گهراٽي سان تعلق ٿو رکان. بجليءَ جو ڪم ڪري گهر ۾ تعليم جو خرچ پورو ٿو ڪريان. اوهان جو تعلق هڪ شاهوڪار گهراٽي سان آهي. گهر ۾ هر قسم جي آسائش موجود آهي. تون بہ ڄاڻين ٿي تہ ڪجهہ ڏينهن ۾ امتحان ٿيندا، امتحانن کان پوءِ اسين هڪ ٻئي کان سواءِ نہ رهي سگهندا سين، منهنجي جسم ۾ تنهنجو ۽ تنهنجي جسم ۾ منهنجو روح سمائجي چڪو آهي. اربيہ مون ڪيترائي ڀيرا پنهنجي گهر وارن کي پنهنجي رشتي لاءِ راضي ڪرڻ جي هر ممڪن ڪوشش ڪئي آهي پر منهنجي گهر جا ڀاتي اسان جي معاشري جي ناهيل فالتو ۽ نفرتون ڦهلائيندڙ رسم ۽ رواج پٽاندڙ اميري ۽ غريبي جي ذهني فرق ۽ نفرتن سبب اوهان جي گهر رشتو ڪٽي اڇڻ جي حامي ڀرڻ لاءِ بہ تيار نہ آهن. اربيہ ان ڳڻتيءَ منهنجي دل کي گهاءُ ڏئي ڇڏيا آهن. اربيہ جي لفظن سان وسيم جي جذبن ۾ همت پيدا ٿي وئي ۽ وسيم ڳالهہ کي ٻيهر جاري رکندي پنهنجي دل جي ڳالهہ ٻڌائي دل ۽ ذهن تان وزن هلڪو ڪيو. اربيہ ڏينهن جي روشني، هجرڻ باوجود مونکي هر پاسي اوندهہ ٿي محسوس ٿئي. رات جو تارن جي روشني ۽ چنڊ جي چانڊاڻ هاٿي تہ منهنجي اکين ۾ چيڙ لڳي آهي. تو منهنجي اندر ۾ جهاتي پائي، دل ۾ هرندڙ آڙاهہ جو اندازو ڪيو تہ آءِ ڪهڙيءَ ريت هڪ پتنگ جيان سڙي رهيو آهيان. هاٿي تون ئي مونکي ٻڌاءِ تہ آءِ ان آڙاهہ ۾ سڙي پسم ٿي وڃان يا تون مونکي ان باهہ مان ڪڍي، جيئن ٿر ۾ وسندڙ سانوڻ جو مينهن ٿر جي انسانن، جانورن ۽ پکي پکڙ جي زندگيءَ ۾ خوشحالي پيدا ڪري ڇڏيندو آهي. هر

پاسي ساوڪ ئي ساوڪ ۾ خوشگوار ماحول نظر اچي رهيو هوندو آهي. مونکي پيار جي اوسيئڙي ۾ همت ۾ حوصلي جي طاقت سان طاقتور ڪري ان آڙاهه مان ڪيڙ جي سگهه بخشي سگهين ٿي.

وسيم تو ايترو جلدي نا اميدي جي چادر چو ويڙهي آهي؟ چا جي لاءِ تون پنهنجي پيار کي مايوسين جي دلدل ۾ ڌڪندو ٿو ڏسين؟ چا تو کي منهنجي مٿان يقين نه آهي؟ چا تون مون کان سواءِ نه رهي سگهندين ته آءٌ تون کان سواءِ رهي سگهنديس؟ جڏهن آءٌ تو سان گڏ آهيان، آءٌ مرڻ گهڙيءَ تائين تنهنجي آهيان ۾ تنهنجي ئي رهنديس. مونکي تنهنجي مٿان يقين آهي ته تون به منهنجي مٿان يقين رک ته اسين هڪ ٻئي کان سواءِ ڪو به اهڙو قدم نه کڻنداسين. پوءِ تون چا لاءِ وسوسن جي ڪاري ڪُن ۾ غوطا پيو کائين؟ اريبه ناراضگي ۾ افسوس جو اظهار ڪرڻ سان گڏ وسيم جا حوصلا بلند ڪيا. ۾ هميشه گڏ رهڻ جو دلاسو ڏنو.

تنهنجا والدين ان رشتي کان انڪار ته نه ڪندا؟ وسيم ٻيهر دل کي آٽت ڏيڻ لاءِ اريبه کان پڇيو. مونکي يقين آهي ته منهنجي امڙ ۾ بابا منهنجي ڀالهه نه ٽارينداَ. اريبه خود اعتماديءَ سان وسيم جي هٿ مٿان هٿ رکي تسلي ڏيندي وراٽيو.

آءٌ اوهان جي گهر پنهنجي هڪ دوست جي والدين کي رشتي لاءِ موڪلينداس، تون پنهنجي امي ۾ ابو کي حقيقت کان آگاهه ڪري چڏجانءِ ته وسيم جو پيءُ ۾ والده ساده ۾ ڳوناٽا ماڻهو آهن، کين مٺي مائٽي يا رشتن جي ڀالهين ڪرڻ جو ڏانءُ ڪونهي، ان ڪري سندس دوست جي امڙ ۾ والد رشتي لاءِ ايندا. رهي ڀالهِ مٺائيءَ جي ان وقت اُهي ساڻ گڏ کڻي ايندا. وسيم، اريبه کي پوري ڀالهه سمجهائي.

تون فڪر نه ڪر، امتحان ٿي وڃن، پوءِ تون جنهن کي به موڪلڻ چاهين، موڪلجانءِ. باقي سڄو ڪم آءٌ پاڻ سنپالينديس. هاڻي ته ڳٽتين جو ڀاڻو ٻيڇي چهري تي مُرڪ سجائي منهنجي دل کي تسلي ڏي ته تون پريشان نه آهين. ۾ اگر نه ته پوءِ آءٌ ناراض ٿي ويندي سانءِ. اريبه هٿ جي اشهد آگر سڏي ڪري ڏمڪي ڏيندي چيو.

وسيم وڏو ٿھڪُ ڏئي اريبہ جو ھٿ پڪڙي، ڪيس ڪُرسيءَ تان اٿاريو ۽ئي ٿھڪ ڏيندا ڪينٽين کان ٻاھر نڪري ويا. وسيم جي اداسي ھينئر خوشيءَ ۾ بدلجي وئي. ٻنھين پيپرن جي تياري سھڻيءَ ريت ڪرڻ جو ھڪ ٻئي سان وچن ڪيو.

نيٽ ڪلندي، مُرڪندي دم ديدار ٻہ ٽيندو رھيو تہ پيپرن جا ڏينھن ٻہ پڄاڻيءَ تي پھتا.

وسيم سُٽت ئي پنھنجي دوست احمد جي والد ۽ والدہ ڪي اريبہ جو رشتو گھرڻ لاءِ تمام ڳالھيون سمجھائي تيار ڪيو. جڏھن تہ وسيم جي گھر جا ياتي ان رشتي مان بلڪل راضي نہ ھئا. گھر جو ھر ھڪ ياتي وسيم کي ان ڳالھہ تان ھٿي ويڑ جي نصيحت ڪري رھيو ھو. پر وسيم جي ذھن تي محبت جو پوت سوار ھو ان ڪري وسيم ڪنھن جي ٻہ نہ ٻڌي ۽ نہ ئي وري گھر جي ياتين وسيم جي پرولي سلڻ جي ڪوشش ڪئي.

آڇر جو ڏينھن ھو. احمد جو والد ۽ والدہ، اريبہ جي گھر سيوھڻ پھتا، وسيم ۽ اريبہ جو مسلسل فون تي رابطو جاري ھو. ڪجھہ دير کان پوءِ اريبہ جي نمبر تان پاور آف جو اطلاع اچي رھيو ھو. وسيم وڏا وَس ڪيا پر رابطو نا ممڪن ھو. وسيم جي ذھن ۾ ٻيھر وسوسن جون طوفاني ھوائون گھلڻ لڳيون. وسيم جولاءِ جي نٿھڻ اُس ۾ تَتل واريءَ جي ڊير تي تڙپندڙ ڪنھن سزا يافتہ قيديءَ جيان تڙپي رھيو ھو. ھو ايترو تہ بي چين ھو جو نہ ويھڻ ۾ آرام نہ ئي ڪنھن ھڪ جاءِ تي ٻيھڻ ۾ سُڪون ھيس. ھو لڳاتا ھڪ جاءِ تي ھيڏانھن ھوڏانھن ڦري رھيو ھو. اريبہ سان رابطو نہ ٽيڻ جي ڳڻتيءَ ۾ ھو پنھنجي ھٿ جي مٽ بند ڪري وَسَ آھر آڱرين جو زور ڏئي تڏا ساھہ پري ڳڻتيءَ ۾ ڳاڙھو تي چڪو ھو. اوچتو سامھون ھِڪ ڪار اچي ٻيٽي، ان مان احمد جو والد دروازو کولي ٻاھر نڪري آيو. ان تي نظر پوندي ئي وسيم جي جسم ۾ ساھُ پئجي ويو. وسيم يڪدم تڪڙا قدم کڻي احمد جي والد جي پرسان پھچي ساڻس ھٿ ملائي حال احوال معلوم ڪرڻ چاھيو.

احمد جي والد اسد پنھنجا ٻئي ھٿ وسيم جي پٺاڻن تي رکي

نيٺ جهڪائي، پٺ! اريبہ جي پيءُ ۽ پائرن صاف انڪار ڪري ڇڏيو ۽ هو اسان تي تمام گهڻو ناراض ٿيا. بلڪ ٻيهر اچڻ کان سختيءَ سان منع ڪري ڇڏيائون. ها اريبہ جي والد ايترو چيو تہ اوهان جنهن ذات سان تعلق رکو ٿا، ان ئي ذات وارن اٺ سال اڳ منهنجي وڏي پُٽ جو قتل ڪيو هو. ساڻي اها ڳالهہ نا ممڪن آهي تہ آءٌ پنهنجي نياڻيءَ جو رشتو ان ذات ۾ ڪيان، مهرباني ڪري ٻيهر اهڙي ڪا بہ اميد ڪري نہ ايندا. وسيم جي پيرن هيٺيان زمين نڪري وئي، جسم مان اڌ ساهہ ڇڏائيجي ويُس. اکين آڏو اونداهہ ٿي وئي، اوچتو موبائل جي گهنٽي وڄي، وسيم ڏٺو تہ اريبہ جو نمبر هو. هن يڪدم ڪال رسيو ڪئي.

اريبہ هي ڇا ٿي ويو؟ تو ڇا چيو هو؟ ڇا تون مون کان سواءِ رهي سگهندينءَ؟ وسيم اڃان بہ ڳالهائڻ چاهي ٿيو پر ڳالهائي نہ سگهيو.

سياڻي صبح جو 9 بجي يونيورسٽيءَ جي مين دروازي وٽ آءٌ بہ ايندس ۽ تون بہ اچجان، گڏجي ڪورٽ ميرج ڪندا سين. اريبہ ايترو ڳالهائي ڪال ڪٽي ڇڏي ۽ فون بند ڪري ڇڏيائين.

صبح جو سوير وسيم سهي سنبري يونيورسٽيَ جي دروازي وٽ بيهي اريبہ جو انتظار ڪندو رهيو ڪجهہ دير ۾ وقت مطابق اريبہ بہ پنهنجي ڪار ۾ پهتي. ٻئي ڪار ۾ عدالت پهتا. هڪ وڪيل ڪري جج آڏو بيان ڏئي جج جي اجازت سان نڪاح پڙهائي هڪ ٻئي جي زندگيءَ جو هميشہ جي لاءِ همسفر ٿيڻ تي هڪ ٻئي کي مبارڪ ڏنائون. پنهنجي مقصد ۾ ڪاميابي ماڻڻ تي ڏاڍو خوش ٿيا. منجهند جي مانيَ ٻنهين گڏجي زال ۽ مڙس جي ناتي حيدرآباد جي هڪ نامياري هوٽل ۾ ڪائڻ ويا.

وسيم ۽ اريبہ جي زندگيءَ ۾ نڪاح کان پوءِ خوشين ۽ نين خواهشن جو هڪ نئون باب کليو هو. ٻئي هڪ ٻئي ڏانهن پيار ۽ محبت منجهان غور سان نهاري بار بار مسڪرائي رهيا هئا. سندن چهري جي مُرڪ هڪ ٻئي جي نيٽن کي ٺاري رهي هئي. وسيم بنا ڪنهن موڙ ۽ ڳاڻي جي هڪ ساده لباس ۾ بہ اريبہ کي چوڌهينءَ جي چنڊ کان وڌ چمڪندڙ ۽ حسين، جميل نظر اچي رهيو هو. اريبہ بغير

شراري، سون ۾ گھونگھٽ جي ۽ وسيم کي عام لباس ۾ نوريءَ جي سادگيءَ جيان سھڻي ڪُنوار لڳي رھي ھئي. سندس ھٿ ٻنا مھنديءَ جي وسيم کي گلاب جي گلن جي تڙيل پتن جيان ڳاڙھا ۽ خوشبوءِ دار اکين کي تڏڪار ۽ دل کي راحت بخشي رھيا ھئا. ٻنھين جي ڏنل آردر مطابق بيري ماني اچي ٽيبل تي رکي. مانيءَ جو پھريون گرھ ٻنھين ھڪ ٻئي کي وڏي محبت ۽ پيار منجھان کارايو ۽ باقي ماني ھڪ ئي پليٽ ۾ گڏجي کاڌائون. ماني کائڻ بعد ھوٽل مان نڪري گاڏيءَ ۾ اچي وينا، اربيہ ھميشہ جيان وسيم کي سندس گھر جي ويجھو چڏي پاڻ پنھنجي گھر سيوھڻ ھلي وئي.

شام ٿي چُڪي ھئي، اربيہ گھر ۾ داخل ٿي، پنھنجي ڪمري ۾ پرس ۽ چادر رکي، ماءُ جي ڪمري داخل ٿي. سندس ماءُ پلنگ تي ويٺي ڪنھن سھيليءَ سان فون تي ڳالھائي رھي ھئي. اربيہ کي ڪمري ۾ ايندي ھُن سھيليءَ کي بعد ۾ فون تي ڳالھائڻ جو چئي ڪال ڪٽي چڏي. اربيہ جي ماءُ رضيہ اوچتو اربيہ کي پنھنجي ڪمري ۾ ايندو ڏسي حيرت ۾ پئجي وئي. چاڪاڻ تہ اربيہ سندس ڪمري ۾ تمام گھٽ ايندي ھئي.

اڄ! ڏيءَ خدا خير ڪري، ڇا ٿيو آھي؟ رضيہ يڪدم حيرت منجھان پنھنجا ٻئي ھٿ سيني تي رکي اربيہ سان مخاطب ٿيندي چيو. امان اوھان سان ڪجھ ڳالھائڻو آھي، اربيہ ماءُ سان اڄ پھريون پيرو ٻي رُخيءَ واري انداز ۾ پيش ايندي ڳالھايو.

ڏيءُ! اھا ٻہ ڪا پچڑ جي ڳالھہ آھي، اڄ جيڪي حال اورڻا اٿئي اچي اور پُٽ. پلا تون مون سان ڳالھيون نہ اورينديءَ تہ ٻيو ڪنھن سان اورينديءَ؟ رضيہ وڏي محبت ۽ شفقت واري انداز ۾ اربيہ سان ڳالھائيندي چيو.

امان. ..... اربيہ خاموشي اختيار ڪئي.

ڏيءَ ڇا ٿيو آھي؟ تون گھبرايل ٿي نظر اچين. رضيہ، اربيہ جو ھٿ پکڑي حيرت منجھان چيو.

امان! مون ڪورٽ ۾ وسيم سان شادي ڪري چڏي آھي. اربيہ

هڪدم همت ڪري ماءُ کي چئي ڏنو.

گهوڙا ڙي! چوري هي ڇا ڪري ڇڏيئي، خاندان جي عزت ڏوڙ ۾ ملائي ڇڏيئي. ٿورو ٻيءُ ۽ پائرن جي عزت جو خيال ڪرين ها، رضيہ ٻئي هٿ پنهنجي گوڏن تي زور سان هڻي مٿو پٽيندي اريبہ کي روئيندي چيو. اريبہ ماءُ جون ڳالهيون در گذر ڪندي ڪمري کان نڪري پنهنجي ڪمري ۾ اندران دروازو بند ڪري ويهي رهي.

رضيہ روئندي رڙندي فون ڪري مڙس واجد کي جلد ئي گهرائي حقيقت کان آگاهہ ڪندي حوصلي سان ۽ ڏيرج سان فيصلو ڪرڻ جي هدايت ڪئي. واجد پڙ ڏي، ايس، پي هو. في الحال تہ اچرج ۾. ٻڌجي ويو پر همت ۽ عقلمنديءَ مان ڪم ونڊندي ڪجهہ دير لاءِ صبر اختيار ڪري پُٽ کي فورن گهرائي ورتائين. اريبہ جو ٻاءُ ماجد بہ پهچي ويو گهر ۾ مائار اچي وئي. سيني گهر پاتين جا حواس ڪم ڪرڻ ڇڏي ويا. گهر جي ڪنهن بہ پاتيءَ اريبہ جي ان حرڪت ڪري ساٽس ڳالهائڻ پسند نہ ڪيو ۽ نہ ئي هوءَ ٻاهر واءُ سواءُ لهڻ لاءِ ڪمري کان ٻاهر نڪتي.

ڪيتري دير تائين گهر ۾ خاموشي چانيل هئي. هر ڪو پنهنجي عزت بچائڻ لاءِ عقل جا گهوڙا ڊوڙائي رهيو هو. پر وقت جي ڪوهيڙي سبب هر طرف ڏُنڊُ چانيل هو. نيٺ! اوچتو واجد اُٿيو ۽ پُٽ کي هٿ جو اشارو ڪري ٻاهر وٺي ويو. ٻئي مرد ٻاهر نڪري ويا، رضيہ جي سِسيءَ ۾ ساهہ نہ هيو. ذهن ۾ مختلف وسوسا ڪيس پريشانين جي پيچري ۾ ستائي رهيا هئا.

رضيہ ڪيتري دير دروازي ڏانهن تڪيندي رهي، پر ٻاهران ڪو بہ مرد گهر ۾ داخل نہ ٿيو ۽ نہ وري اريبہ ڪمري جو در ڪولي ٻاهر آئي. رات جا ٻہ ٽي رهيا هئا. اڪيلي عورت پريشانيءَ ۾ ڪري بہ تہ ڇا ڪري. ڪيس ڪجهہ بہ سمجهہ ۾ نہ پئي آيو نيٺ رضيہ قرآن پاڪ کڻي ڊرائنگ روم ۾ رکيل صوفن تي ويهي، يٰسين شريف جي تلاوت ڪرڻ شروع ڪئي. رضيہ تلاوت ڪري ئي رهي هئي تہ اوچتو دروازو ڪُليو واجد ۽ سندس پُٽ ماجد گهر ۾ داخل ٿيا. واجد پوليس جي وردیءَ ۾ هو

۽ ماجد کي ڪاٽن جو جورو پاتل هو پر ٻئي پگهر ۾ تر هئا. رضيہ ٻنهين کي ڏسي تلاوت اڌ ۾ ڇڏي قرآن پاڪ صوفن جي پر ۾ رکيل ننڍي اسٽول تي رکي انهن ڏانهن تکڙي تکڙي وڌي.

واجد ڪيڏانهن ويو هئين؟ اريبہ تہ غلط قدم کنيو پر تون ڪو اهڙو قدم نہ کڻجانءِ جو سڄي حياتي ڪنڌا ڪيڻا پون. خدا جي واسطي ڪجهہ سمجهہ مان ڪم وٺو نياڻي ٻار آهي، هن تہ اوهان جي عزت جو نہ سوچيو پر اسان تہ وڏا آهيون، سوچ ۽ سمجهہ سان مسئلي جو حل ڳولهڻ گهرجي. اريبہ جيڪا باهر ٻاري آهي، اها وسائڻ جي ڪوشش ڪجي تہ بهتر آهي. ڏاها ٿيو وڌيڪ باهر نہ ٻاريو. ائين نہ ٿئي جو جهڳو جهڙ ٿي وڃي. ماجد پُٽ تون ابي کي سمجهائڻ جي ڪوشش ڪر. رضيہ ٻئي هٿ ٻڌي ٻنهين کي نماٽو عرض ڪندي چيو.

امان! تون ٺڪل آهين، اسين کو بہ اهڙو قدم نہ کڻنداسين، تون دلجاءِ ڪر ان مسئلي جو حل سياڻي گڏجي ڪيڏنداسين. ماجد رضيہ کي تسلي ڏيڻ جي ڪوشش ڪئي. واجد رضيہ کي هٿ کان وٺي پنهنجي ڪمري ڏانهن آرام ڪرڻ لاءِ وٺي ويو. ماجد بہ پنهنجي ڪمري ۾ وڃي آرامي ٿيو.

رات جا ٽي ٽي رهيا هئا، اريبہ کي بک ستايو پر هوءَ والد ۽ ڀاءُ جي ڊپ کان ٻاهر نہ نڪتي. ڪمري ۾ رکيل بسڪٽ کائي گذارو ڪيائين.

صبح جو 8 بجي واجد کي پوليس استيشن پهچڻو هو. ناشتو ڪري هو وڃي رهيو هو تہ رضيہ کيس اڳيان ٻيهي عرض ڪيو تہ نياڻيءَ کي معاف ڪر، غلطي ڪئي اٿئين، ڪالهہ کان ڪمري ۾ بند آهي، وڃي تسلي ڏينس.

واجد رضيہ جي منٿن کي ڏسندي نيٺ اريبہ جي ڪمري ڏانهن ويو ڪمري جو دروازو اندران بند هو، واجد ڪيترا ئي سَڏ ڪيا پر اندران کو بہ آواز نہ آيو. واجد ۽ رضيہ جي رڙين تي ماجد بہ پهچي ويو گهڻي دير تائين آواز ڏيندا رهيا پر اندران کو بہ جواب نہ مليو نيٺ ماجد ڪمري جي دروازي جو لاڪ ٽوڙي جيئن ئي اندر داخل ٿيو

تہ اريبہ جو لاش پکي ۾ لٽکيل نظر آيو. اريبہ جي ڇڇيءَ ۾ رئو ڦاٽل هو. گهر ۾ کهرام مچي ويو هڪ سکيلڊي نياڻي، سا به خود کشي ڪري خالق حقيقيءَ سان وڃي ملي. ماجد همت ڪري روئندي اريبہ جي ڇڇيءَ مان آرام سان رئو ڪڍي لاش پلنگ تي رکيو. پلنگ جي سيراندي ڪان رکيل اريبہ جي موبائل تي رضيہ جي نظر پئي، جيئن ئي رضيہ موبائل کي چيڪ ڪيو تہ ان جي اسڪرين تي هڪ ميسيج آيل هو، ان ۾ لکيل هو تہ "حيدرآباد ۾ پوليس مقابلي دوران وسيم نالي هڪ دهشت گرد کي پوليس مُقابلو ڪري ماري ڇڏيو آهي. سندس لاش وارثن حوالي ڪيو ويو آهي."

جذبن جو جادو

عرس فقير جي اوطاق تي ماٺهن جو وڏو ڇهڇٽو هو. ڪي ٻار زنجيرن سان ٻڌل بيوس ۽ لاچار دنيا جي خواهشن کان لا تعلق آزاديءَ جي انتظار ۾ هيڏانهن هوڏانهن ائين واجهائي رهيا هئا جيئن ڪنهن ٻليءَ کي گهر ۾ ميڇي، گوشت يا کير جي ڌَپ پوندي آهي ۽ هوءَ سڄو گهر ٻئي نوسيندي آهي. ڪجهه چوڪريون ۽ اڌڙوٽ عُمر جون عورتون هڪ سمي فقير جي دُهل وڄائڻ تي ڏمال هڻي رهيون هيون. سندن وار ڪليل هئا. جسم تي ڪپڙا ۽ پاتل هئن ٿر رئي جو نالو نشان ئي ڪو نه هو. اوطاق جي هڪ ڪُنڊ ۾ انهن سيني عوُرتن ۽ ٻارن جا وارث بي تاب ڪي ٻيٺل ۽ ڪي وري فرش تي رکيل هڪ ٻن ٻرن جي ڏکين تي، ۽ ڪجهه وري مجبور اوڪڙون وينا انتظار ڪري رهيا هئا. ان خُوش فهميءَ ۾ هئا ۽ هاڻي سائين عرس فقير جي ڪرامت سان اسان جو پاتي جن ۽ غيبات جي اثر کان جلد آجو ٿي ويندو. پوءِ اسين ڪيس ڏَن ڏئي، ديگ بُرياني جي ورهائي سوگهاٿي پنهنجي ماڳ پهچندا سين. اوطاق ۾ ويٺل سيني سائلن جو اهو ايمان ۽ عقيدو هو ۽ اسين عرس فقير جي ڪرامت سان ئي ڪاميابي ماڻيندا سين.

عرس فقير وراندي ۾ ويٺو هڪ ميز تي تعويز لکي رهيو هو. سندس آڏو فرش تي ٽي چار فراسيون وڇايل هيون، جن تي هڪ پاسي کان مرد ۽ ٻئي پاسي زُالفون پنهنجا ٻئي هٿ جوڙي پنهنجي واري جو انتظار ڪندي عرس فقير ڏانهن نماڻي انداز ۾ واجهائي رهيا هئا. انهن مان هڪ ٿي عرس فقير جي پر ۾ ويهي پنهنجا ٻئي هٿ جوڙي عاجزي ۽ نِوڙت واري انداز ۾ پنهنجا مسئلا آهستگيءَ سان بيان ڪري رهيو هو. عرس فقير وٽ هڪ مس ڪُپڙيءَ مُشڪ ۽ زعفران ۾ ٻيل هو.

جنهن مان ڪِلڪ ٻوڙي سيني کي تعويز لکي ڏئي اُماڻيندو پيو وڃي. سندس پويان هڪ چيلو پُناڙن ۾ مٽي تي مالش ڪري رهيو هو. ٻيو چيلو (مريد) عرس فقير جي حڪم جي پورائيءَ لاءِ ٻئي هٿ جوڙي ڪنڌ جهڪايون ٻيٺو هو. هي چيلو عرس فقير جو خاص شاگرد پڻ هو. سندس نالو روحل فقير هو.

عرس فقير تعويذن، پوتن ڪيڙ، جنات جي اثر ۾ جنن کان جندُ ڇڏائڻ ۾ هنڌين ماڳين مقبول هو. قد بُت ۾ ڊگهو ۽ ٽلهو شهپر وڏا، وار سندس ڪُلهن تائين وڏا، هلڪي ڏاڙهي، آواز ڳورو ۽ رنگ جو مُشڪي هو.

صبح کان وٺي رات دير تائين ماڻهن جي قطار نه ڪٽندي هئي. سنڌ جي ڪجهه ڳوٺن جي آبادي‌ءَ جا ماڻهو اهڙا ٻه آهن، جيڪي اڳتي وڌڻ ۾ تمدني زندگي گذارڻ بدران بي سمجهه ۾ غفلت واري زندگي گذاري پاڻ تي فخر محسوس ڪندا آهن. هي اُهي ماڻهو آهن، انهن مان جيڪڏهن ڪو بيمار ٿيو ته ڳوٺ جي ڪنهن ڪمپائونڈر يا ڪنهن نقلي ۾ ڦورو حڪيم کان علاج ڪرائڻ پسند ڪندا آهن. ڪجهه ڏينهن انهن جي دوا اثر نه ڏيکاري ته پوءِ ڳوٺ جا چار چڱا، اوڙي پاڙي وارا، مِٽ مائٽ بيمار جي عيادت ڪرڻ سان گڏ سندس گهر ياتين جي ڪنن ۾ اها ڳالهه پريندا آهن ته ڪا بيماري نه آهي. ان مٽان جنات جو اثر آهي. فلاڻي پوپي جو وڃي در ڪڙڪايو، وڏي ڪرامت وارو بابو آهي. اُتان ئي هن جي جِندُ ڇڏندي. انهن پوپن وٽان ٻه جڏهن ڪا دال نه ڳرندي اٽن ته پوءِ پيرن جي درگاهن تي وڃي ڏينهن رات هڪ ڪري مٽيون پريندا آهن ۽ پڙ چاڙهي اها اميد هٽي ويهندا آهن ته بس! هاڻي اسان جي هي پير ئي پڄائيندو.

ڪنهن کي ڪهڙو مرضُ، ڪنهن سان ڪهڙي مجبوري، ڪنهن کي ڪهڙي تڪليف، ڪير صحيح، ڪير غلط، ڪنهن کي ڪٽان، ڪهڙي در تان، ڪنهن جي هٿان شِفاءَ ملندي، ڪنهن کي ڪهڙي دوا اثر ڪندي؟ اها حڪمت صرف هڪ الله جي ذات ئي رکي. پوءِ ڇو نه اهڙي‌ءَ صورت ۾ ان رب ڪريم کي ٻاڏائجي. ان ڏٺي‌ءَ در توبهه تائب

ٽيڙ گهر جي.

عرس فقير پنهنجي اوطاق تي سوالين جا سوال ٻڌي، انهن جا درد دور ڪرڻ جي ڪوشش ۾ مصروف عمل هو تہ اوچتو ٽي، چار پراڊو گاڏيون ٻاهر در تي اچي بيٺيون. ائين لڳو جڙ ڪو وقت جو گورنر پنهنجي محافظن سان اچي پُهتو آهي. انهن سان چار پنج خانگي سپاهي پڻ هئا. سيني کي ڪلف ٽيل ڪاٽن جا وڳا پهريل هئا. انهن ۾ عرس فقير جو گهاٽو يار ڏي، ايس، پي حاجن ٻڌ هو. سيئي گاڏين مان لهي اوطاق ۾ اندر داخل ٿيا. عرس فقير جي نظر حاجن تي پئي تہ هو جهٽڪو ڏئي سيڌ ڪم چڏي پنهنجي جاءِ تان اٿي انهن سان ملڻ لاءِ اڳتي وڌيو. مهمانن جي خوش خيرُ عافيت ڪري، سان خاص آستاني ۾ ويٺي ويو. عرس فقير جي چيلي باقي رهيل ماٺهن کي ٻئي ڏينهن تي اچڻ جو چئي اُماٽي چڏيو.

حاجن! فقير هي منهنجو جگري يار طارق آهي، اسين ننڍ پڻ جا يار آهيون، طارق سون جو واپاري آهي. گذريل ٻن سالن کان ڏاڍو پريشان آهي. نياٽي مٽان ڪنهن جن جو سايو اٽس. ڪيترن ئي عاملن جي درن تان مايوس ٿي موٽي آيو آهي. هڪ نياٽي اٽس، اها بہ سڪيلڊي، وڏن ناڻن ۾ نخرن سان پاليو ائٽينس پر هن وقت نياٽيءَ جي تڪليف هن جي چيلهہ پيچي وڌي آهي. حاجن پنهنجي دوست طارق جو تعارف ۾ مسئلو فقير کي مختصر طور ٻڌايو.

طارق لباس ۾ تہ بن ٽن هو پر طبيعت جي لحاظ کان منجهيل هو. حاجن جي تعارف تي طارق جي اکين مان پاڻي تري آيو.

بابا طارق جهڙو اسان جو حاجن يار آهي تهڙو تون بہ آهين، دل نہ لاهي، عرس فقير جني اوطاق تي آيو آهين، تہ پوءِ روئڻ جي ڪهڙي ضرورت. بابا خوشين پويان ڏک تہ زندگيءَ جو حصو آهن. ها اولاد جا سور امڙ ۾ ابي جي برداشت کان چڙهيل هوندا آهن. حڪم ڪر چا گالهہ آهي. عرس فقير، طارق کي وڏي دلجاءِ ڏيندي چيو.

سائين هڪ نياٽي آهي ۾ هڪ بالڪڙو پُٽ آهي. نياٽي عاقل ۾ بالغ آهي، گذريل ٻن سالن کان ان مٽان ڪنهن ڊيڊ فقير يا ديو جو

سايو آهي. جنهن بہ عامل سان ملاقات ڪئي آهي، شروع ۾ تہ هر ڪو سهڻا سهڻا سپنا ڏيکاري آسرا ڏيندو رهيو پر اڳتي هلي هر هڪ پنهنجا پير پوئتي پيو ڪري وڃي. مونکي بہ سيني اها نصيحت ڪئي آهي تہ ڪهڙو ديو سان وڇڑڻ جي ڪوشش نہ ڪر نہ تہ نياڻيءَ جو ڪنڌ پڇي ماري ڇڏيندس. سائين هڪ سڪيلڏي نياڻي سا بہ سورن منجهہ، وڏو خرچ ڪيو اٿم پر ڪتان بہ ڪڙ تيل نہ ٿو نڪري. نياڻيءَ جي حالت ويتر ڳٽتيءَ جوڳي ٿيندي پئي وڃي. نياڻيءَ جي اها حالت ڏسي جسم مان اڌ ساهہ ڇڏائجي ٿو وڃي، زندگيءَ مان سُڪون برباد ٿي ڇڪو آهي. جيڪا دولت وئي ان جو ڪو بہ ڏک نہ آهي. اها ٻيهر بہ اچي ويندي. پر نياڻي. ... نياڻي لفظ چئي طارق سُڏڪن ۾ پئجي ويو.

حاجن، طارق جي ڪلهي تي هٿ رکي تسلي ڏيندي پر چائڻ جي ڪوشش ڪئي. طارق جي سُڏڪن عرس فقير جي روح ۾ رحم پيدا ڪري ڇڏيو.

عرس جهٽڪو ڏئي اُٿيو روحل بابا سامان ڪڍ، تياري وٺ، اڄ ان ديوَ جو جَڙ ٻچو رولينديس. اهو ڪير ٿيندو آ، جيڪو اسان جي سڃڙ جي نياڻيءَ جو ساهہ سُڪائي وينو آهي. اڄ اهو ديو نہ بچندو. طارق بابا اٿو جلدي هلو عرس فقير کي جلالي اچي وئي.

عرس فقير جي جلالي ڏسي سپ اُٿي بيٺا. فقير، طارق جي ڪلهي تي هٿ رکي دلاسو ڏئي اڳتي وڌيو.ٻن ڪلاڪن جو ڏورانهون سفر پار ڪري اچي ماڳ پهتا.

طارق جو بنگلو ڏسي عرس فقير حيران ٿي ويو. سوچڻ لڳو تہ واقعي انسان دنيا ۾ دولت سان سپ ڪجهہ حاصل ڪري سگهي ٿو پر خوشيون ۽ سُڪون ڪڏهن بہ نہ.

طارق سيني کي وٺي وڃي مهمان خاني ۾ ويهاريو. مهمان خاني ۾ عاليشان قسم جا قالين وڇايل هٿا فرنيچر اعليٰ قسم جو رکيل هو. ٽي چار نوڪر چاڪر در ۾ ٽي بيٺا هٿا. ڇت ۾ عاليشان قسم جو فانوس ٽنگيل هو. سپيئي صوفن تي ٽيڪ ڏئي سڪون سان ويهي رهيا.

فقير سائين نياڻي هتي وٺي اچان يا اندر گهر جي ڪنهن ڪمري

پر انتظام ڪجي؟ طارق اچي فقير کان مشورو ڪيو.

نہ بابا هتي ٺيڪ آهي. نياڻي هتي ئي گهراءِ. فقير وراڻيو.

طارق پنهنجي نياڻي شمائلہ کي مهمان خاني پر وٺي آيو. اوطاق جي هڪ پاسي کان ڪجهہ حصو زمين کان متي هو جنهن جي ديوارن تي خوبصورت پردا ٽنگيل هئا، فرش تي عاليشان قسم جي ماربل لڳل هئي، ان حصي پر طارق محفل نعت يا ميلاد وغيره ڪرائيندو رهندو هو. هن وقت سيئي اُن جاءِ تي وڃي ويٺا.

عرس فقير شمائلہ کي پنهنجي سامهون ويهاريو. پڙهائي شروع ڪيائين. شمائلہ جا وار پهريان ئي ڪليل هئا، سو فقير جيئن ئي پڙهڻ شروع ڪيو تہ شمائلہ جهولڻ شروع ڪري ڏنو. شمائلہ جي جهولڻ مان اهو محسوس ٿي رهيو هو تہ سندس مٿان ڪنهن ديوَيا ماڙيچي جو سايو آهي. عرس فقير شمائلہ جي حالت ڏسي حيران ٿي ويو.

روحل ڪڙو چاڙهہ. فقير جهٽ ڪر. عرس فقير جلاليءَ پر اچي ويو. روحل کي ڪاوڙ پر چيائين.

ڄيڪو حڪم قبلا. اهو چئي روحل ڪڙو چاڙهيو.

عرس فقير جي هٿ پر تسبيح هئي، هو ان جي داڻن تي ڪجهہ پڙهي رهيو هو. شمائلہ جو جهولڻ ڏسي ڪڙو چڙهڻ بعد اُٿي بيٺو.

ڪير آهين ڙي؟ چو چوڪر کي تنگ ڪيو اٿئي؟ عزت ان پر اٿئي تہ نياڻيءَ جي جان ڇڏ، جتان آيو آهين واپس هليو وڃ، عرس فقير شمائلہ جي فقير (جن) سان ڳالهائيندي چيو.

اڙي هل! تو جهڙا ڪيترائي آيا، بڪ ڪري، پاسو ڏئي، ائين ڀڄي ويا جو وري ظاهر ئي نہ ٿيا، تنهنجي لاءِ بہ بهتر اهو آهي تہ هليو وڃ، نہ تہ پهريون تنهنجو سِر ڪٽندُس، پوءِ هن چوڪري کي مارينڊُس. نِڪرهتان. شمائلہ جهولڻ بند ڪري عرس فقير ڏانهن اکيون ڦوٽاري ڏسڻ لڳي ۽ ڪاوڙ منجهان زور سان هڪل ڏيندي وڃڻ جو ڊڙڪو ڏنائينس.

شمائلہ جي ڊڙڪي ۽ ڏمڪيءَ تي ڪمري پر ويٺل سيني پاتين جو اڌ ساهہ سُڪي ويو. سيني سوچيو تہ اڄ هي جن يا تہ هنن ٻنهين کي

ماريندو يا تہ اسان جوسِر ڪٽندو.

جيڪڏهن عزت ۽ جان ڇڏين تہ ٺيڪ آهي نہ تہ هاريندو سانءِ مڇ ۽ ساڙي رک ڪندو سانءِ. عرس فقير وڏي آواز ۾ شمائلہ سان ڳالهائيندي ڪيس باهہ ۾ ساڙڻ جي ڏمڪي ڏيندي پنهنجي جاءِ تان اُٿي بيهي جواب ڏنو. عرس فقير سمجهي ويو تہ ڪوبہ جن جو سايو نہ آهي، هي سڀ چوڪري مِڪر ڪري رهي آهي. چوڪريءَ جي ڪا منشا آهي، جيڪا پوري ڪرڻ لاءِ هي ايڏو وڏو ڊراموررچائي رهي آهي.

ٺگ فقير جان پياري ٿي تہ مانڙي ڪري هليو وڃ نہ تہ ساڙي ڇڏيندو سانءِ. نہ رڳو تنهنجو پر تنهنجي انهن چيلن جو ڳاٽو بہ پيڃي رکندو سانءِ. بڪواس بند ڪر ڙي. چا ٿو چاهين؟ عرس فقير شمائلہ کي رڙ ڪري چڙڀ ڏني.

اڙي نڪر هتان، واپس هليو وڃ. جتان آيو آهين. پلائي ان ۾ اڌئي تہ هتان جيترو ٿي سگهئي هليو وڃ. شمائلہ تارا ڦوتاري فقير ڏانهن نهاريو ۽ سڃي ڏڪڻ لڳي. وڏي آواز ۾ رڙ ڪري فقير کي ڏمڪي ڏني. شمائلہ پڻ سمجهي وئي هئي تہ هي فقير مون کي ڳڇيءَ ۾ پوندو، ان ڪري ڏمڪائي پڃائڻ جي ڪوشش ڪيانس. نہ تہ اڃا ڪارا ڏار ٿي ويندا.

روحل مڇ ہار، هي ائين نہ سُڏرندو هي تہ چا، هن جا وڏا بہ منهنجو ڪجهہ بگاڙي نہ سگهندا. جلدي مڇ ہار ۽ مونکي ڏنبو ڏي. جهٽ ڪر. عرس فقير ڪاوڙ ۾ اچي ويو.

روحل فقير تکڙ ۾ هڪ وڏو ڏنبو ڪٽي عرس فقير جي هٿ ۾ ڏئي ڪاڻيون ڪٽي ڪمري جي هڪ ڪنڊ ۾ ڊير ڪري باهہ ٻارڻ جي تياري ڪري فقير کان اجازت ورتي.

عرس فقير روحل کي اجازت ڏئي، ڏنبو ڪٽي شمائلہ جي مٿي تي هٿڙ لاءِ اولاريو تہ شمائلہ يڪدم هٿي وئي. چند ڪري هيٺ فرش تي ليٽي پئي، اهو محسوس ڪرائڻ لاءِ تہ آءٔ مري ويس. پر شمائلہ ظاهري طور تہ ليٽي چند ڪيو هو پر هوءَ اهو سوچي رهي هئي تہ پاڻي سِر کان مٿي چڙهي چڪو آهي. هاڻي ڳالهہ ڳڇيءَ ۾ پئجي چڪي آهي. هي

فقير تہ منهنجو بہ ابو نڪتو ان ڪان اڳ تہ مون ہين ڪي ٿوٽا چهائي ڇڏيا پر هي منهنجو ڪنڌو ڪٽي ڇڏيندو. بهتر آهي تہ فقير ڪي پنهنجي اعتماد ۾ ونڻان نہ تہ اڄ هي فقير منهنجو سِر ڪٽندو.

ڪمري ۾ موجود سيني ماڻهن ڪان رڙ نڪري وئي تہ لڳي ٿو چوڪري زندگيءَ ڪان موڪلائي وئي. شمائلہ جي حالت ڏسي سيني جي نڙي خشڪ ٿي وئي. جسم مان اڏ ساهہ ڇڏائجي ويو. ڪجهہ ڪري بہ نہ پيا سگهن جو سيئي ڪڙي ۾ هئا. ڪين ڳالهائڻ ۾ جاءِ تان اٿڻ يا هيڏي هوڏي وڃڻ ڪان سختي سان منع ٿيل هو.

اوچتو شمائلہ ٽِپ ڏئي پنهنجي جاءِ تان وڏي ڪُوڪ ڪري اٿي. ٻيهر جهولڻ شروع ڪيائين.

فقير مان چوڪريءَ جي جان ڇڏيندس، پر هڪ شرط آهي. مڃيندين؟ شمائلہ جهولندي فقير سان مخاطب ٿي.

ڳالهہ ڪر؟ چا ٿو چوڻ چاهين؟ عرس فقير وراٽيو.

هنن سيني کي باهر ڪڍ. شمائلہ اوطاق ۾ موجود سيني ڏانهن اشارو ڪندي چيو. عرس فقير سيني کي مهمان خاني مان باهر نڪرڻ جي هدايت ڪئي. طارق سيني کي باهر وٺي وڃڻ بدران گهر اندر وٺي ويو. ۾ هڪ ڪمري ۾ وڃي ويهي رهيا.

ڪمري ۾ باقي روحل فقير موجود هو. اهو ان ڪري جو ان ڪڙو چاڙهيو هو. شمائلہ ان جي باهر وڃڻ جو پڙ اشارو ڪيو پر عرس فقير صاف انڪار ڪري ڇڏيو تہ نہ ويندو.

هاڻي ڳالهہ ڪر؟ عرس فقير شمائلہ کي چيو.

شمائلہ پهريون پنهنجا وار ويڙهي، متي تي رئو رکي، عرس فقير جي پيرن تي ڪري پئي ۾ روئڻ لڳي.

عرس فقير سمجهي ويو تہ هاڻي اُٺ ڏونگر هيٺيان آيو آهي.

اٿي امان: حقيقت بيان ڪر، پنهنجو ڳجهہ سل، جيڪا تنهنجي خواهش آهي بيان ڪر، گهبرائڻ جي ڪا بہ ضرورت نہ آهي. عرس فقير شمائلہ جي متي تي شفقت جو هٿ رکي پاڻ بہ هيٺ فرش تي پلٽي ماري ويهي رهيو ۾ روحل فقير کي بہ پير ۾ اچي ويهڻ جي هدايت ڪيائين.

شمائلہ متي جو رئو ٻيهر صحيح ڪري رکيو. فقير سائين مونکي پنهنجي ڏيءَ سمجهندي مون سان وعدو ڪر ته منهنجي راز کي راز رکندين ۽ منهنجي مدد ڪندين. شمائلہ پنهنجا ٻئي هٿ جوڙي عرس فقير کي نماڻو عرض ڪيو.

ٺيڪ آ پُٽ، تون حڪم ڪر، فقير ٻاجهاري انداز ۾ وراڻيو.

فقير سائين! آءٌ يونيورسٽيءَ ۾ هڪ ڪلاس فيلو سان ٻي انتها محبت ٿي ڪريان ۽ هو به مون کي دل سان چاهيندو آهي. پر مسئلو اهو آهي ته هن جو تعلق ڪنهن ٻي ذات سان آهي. بابا سائينءَ جو هڪ اصول آهي ته هو منهنجو رشتو پنهنجي ذات کان ٻاهر ڪڏهن به نہ ڏيندو. آءٌ جاڻان ٿي ته اسان جي ڦڦين جا وار به ان اصول پويان اڇا ٿي ويا پر بعد ۾ وڃي چالیهن جي ڏهاڪي ۾ پنهنجي ذات مان ڪو ڇوڪرو رشتو آيو نيٺ اهي وڃي پنهنجي ورن واريون ٿيون. فقير سائين جيڪڏهن ان ڇوڪري جا والدين رشتو ڪٽي آيا ته بابو کين هڪ پل لاءِ ٻيهڻ نہ ڏيندو.

رهي ڳالهہ منهنجي ته آءٌ اهڙو ڪو به قدم نہ ٿي کڻڻ چاهيان، جنهن سان بابا ۽ امڙجي دل آزاري ٿئي ۽ منهنجي خاطر بابا سائين دنيا ۾ ڪنڌ ڪٽي گهمڻ جهڙو به نہ رهي. فقير سائين جيڪڏهن آءٌ غلط قدم ٿي کڻان ته پيءُ ۽ ماءُ جي نافرماني ۽ جيڪڏهن پاڻ ٿي ماريان الله جي نافرماني. ان ڪري مون هي ڏونگ رچايو آهي. پر هن ڏونگ ۾ اڄ تائين ڪاميابي ماڻي نہ سگهي آهيان. اوهان ٻڌايو ڇا مان غلط آهيان؟ سائين مون اوهان ۾ اميد سمجهي پنهنجي مجبوري اوهان آڏو بيان ڪئي آهي. الله جي ذات اوهان کي نياڻيءَ جي اولاد عطا ڪئي هوندي. مونکي به پنهنجي نياڻي سمجهندي منهنجي مدد ڪيو.

ڏيءُ! آءٌ ان معاملي ۾ تنهنجي ڪهڙي مدد ڪيان؟ ان جو ڪو حل ته نظر ئي نہ ٿو اچي. فقير وراڻيو. فقير سائين، اوهان کي طريقو آءٌ ٿي ٻڌايان. مدد اوهان ڪندا. شمائلہ نياز ۽ نوڙت جو اهڙو ته نماڻو انداز استعمال ڪيو جو فقير ان آڏو پنڌ پهڻ ٿي ويو. ڪجي نہ سگهيو. بلڪ متي تي ٻيهر هٿ رکي پيار منجهان چيائينس. ٻڌاءِ پُٽ، آءٌ

تنهنجي کهڙي مدد ڪيان؟

فقير سائين! اوهان بابا کي سمجهايو ته چوڪريءَ کي واقعي جن جو سايو آهي، ڪنهن ڪارو علم ڪري اوهان جي نياڻيءَ کي قبضي ۾ آندو آهي. جنهن بہ اهو ڪم ڪيو آهي، اُهو شمائل سان شادي ڪرڻ چاهي ٿو. شمائل کي جڏهن ان شاديءَ جي لاءِ چيو ته شمائل کيس صاف انڪار ڪري ڇڏيو. جنهن بعد ان اِها حرڪت ڪئي آهي. جيڪڏهن اسين بہ پنهنجي خانداني اصولن پٺاندڙ هڻ ۾ عزت جي آڙ ۾ شمائل جي شادي خاندان جي ئي ڪنهن چوڪري سان ڪرائيندا سين ته هو ڪاري علم جي زور تي يا گهوٽ جو سِر ڪٽندو يا نياڻيءَ جو سِر ڪٽندو. پر ڏنو وڃي ته ٻنهين پاسن ۾ اسان جو ئي نقصان آهي. جيڪڏهن چوڪرو ٿو مري ته بہ اسان جي نياڻي بيواهہ ۾ جيڪڏهن نياڻي ٿي مري تڏهن بہ اسان جو گهر برباد. هن چوڪري جو دلي مقصد صرف اِهو آهي ته شمائل منهنجي شريڪ حيات ٿئي. اگر منهنجي نہ ته ڪنهن ٻئي جي بہ نہ. هن وٽ ڪارو علم آهي. ڪارو علم اسلام کان ٻاهر آهي ۾ آءٌ نوري علم ڄاڻندو آهيان. هو چوڪرو مسلسل علم جو زور لائي رهيو آهي. بهتر ائين آهي ته آءٌ ان جي موڪليل جن جي مدد سان ان چوڪري کي هتي گهرائي سندس منشا معلوم ڪريان شاديءَ لاءِ آماده ٿي وڃون ته اسان جي حق ۾ بهتر رهندو. ان کان اڳ جو وڌيڪ جاني نقصان پهچي، بهتر آهي ته خانداني اصولن ۾ پراڻين رسمن مان جان ڇڏائي جديد دور جي نوجوان نسل جي خواهشن کي ڏسندي سماج ۾ پنهنجي عزت بچائيندي فيصلن ۾ ۾ اصولن ۾ ڪجهہ لچڪ پيدا ڪندا سين ته جاني نقصان ٽيڙ کان ته بچي سگهندا سين. ان لاءِ جيڪو حڪم ڪيو. هن وقت اڳيان باهہ آهي ته پويان پاڻي.

شمائل جون ڳالهيون عرس فقير جي دماغ ۾ ويهجي ويون. فقير شمائل سان اقرار ڪيو ته تو هر معاملي ۾ پنهنجي پيءَ ۾ ماءُ جي عزت رکڻ جي ڪوشش ڪئي آهي. هاڻي آءٌ هر صورت ۾ تنهنجي مدد ڪنڊس. عرس فقير شمائل ڪلاس فيلو جا پار پتا ۾ موبائل نمبر ونڊي

ان سان ڳالهه هولهه ڪري ڪيس سڀ ڪجهه سمجهايو. فقير شمائل ڪي ٻيهر جهولڻ جي هدايت ڪئي ۽ روحل کي اوطاق جو اندريون دروازو کولڻ لاءِ اشارو ڪيو.

اوطاق جي پر واري ڪمري ۾ ويٺل باقي گهر ياتي ۽ مهمان اوطاق جي اندران واري دروازي ڏانهن انتظار ۾ اهڙيءَ ريت تڪي رهيا هئا، جيئن عيد جو چنڊ ڏسڻ لاءِ هر هڪ مغرب جي وقت آسمان ڏانهن ڏيو نهاريندو آهي.

اوچتو روحل فقير دروازو کوليو. سيڀي يڪدم اُٿي ڪڙا تيا ۽ ٽڏو ساهُ ڀري روحل ڏانهن نهارڻ لڳا. سيني جي ڇهرن تان بيتابي ۽ مايوسيءَ جا ڪارا ڪڪر غائب ٿيڻ لڳا.

فقير سائين سيني کي ياد ٿو ڪري. روحل فقير اڇي ڪمري ۾ موجود حاجن ۽ طارق سان مخاطب ٿيندي چيو. سيني تڪڙ ۾ اوطاق ڏانهن ڊوڙ ڪئي. چا ڏسن ته شمائل جهولي رهي آهي، سندس وار وکريل آهن، عرس فقير ان جي ڀرسان تسبيح جا داڻا تيز تيز سوري تڪڙو تڪڙو ورد ڪري رهيو آهي. سيڀي ياتي هڪ ڪُنڊ ۾ ٽي ويٺا. هر هڪ نماڻي انداز ۾ ڪنڌ ڪٽي ڪنهن وقت عرس فقير کي ڏسي رهيو هو ته ڪنهن وقت وري شمائل ڏانهن حيرت منجهان نهاري رهيو هو. هر هڪ کي ان ڳالهه جو يقين هو ته عرس فقير پنهنجي ڪرامت سان اڄ ڪنهن به صورت ۾ شمائل جي جن مان جند ڇڏائي ئي ساهُ ڪڍندو.

اوچتو عرس فقير خاموشي اختيار ڪئي جهٽڪو ڏئي اُٿي ٻيٺو. اڌ سان هڪل ڪري وڏي ڪُوڪ ڪيائين. "نه ويندين".

جڏهن انسان مجبور، بيوس يا لاچارئي پوندو آهي ۽ ڏٺيءَ کي ٻاڏائڻ بدران لاهي پاهي انسانن مان اها اميد رکي ويهندو آهي ته جيڪي ڪري سو اِهو ئي ڪري. ان عقيدي موجب پوءِ ان انسان جي ذهني ۽ جسماني طور غلامي ۾ قبول ڪرڻ لاءِ تيار هوندو آهي. جيئن هڪ سرڪاري اسڪول جو ماستر ڪلاس ۾ ويٺل شاگردن سان جيئن چاهي جهڙو سلوڪ ڪري سندس مرضي آهي. چاڪاڻ ته هو پاڻ کي ڪلاس جو ان وقت بادشاهه سمجهندو آهي. هو چاهي ته هارن

کي پڙهائي، جيڪڏهن نه چاهي ته هارن کي نه پڙهائي. هو صحيح پڙهائي يا غلط، سندس مرضي آهي. جيڪڏهن کو شاگرد ادب منجهان به کيس اهو چئي ته مانوارا استاد اوهان هي سبق اسان کي نه پڙهايو آهي. ته پوءِ اهو شاگرد ان ماستر جي آڏو بد تميز، بداخلاق، نا لائق، چندبو ۽ ڪُند ذهن هار جي مثل ٿي ويندو آهي. باقي هار ماستر جي آگر جي اشاري تي هلندا اهي ئي صرف ذهين، هوشيار، لائق، فرمانبردار، با اخلاق ۽ سلجهيا سمجهيا ويندا آهن. هن دور ۾ اها حالت نه رهڻ گهرجي. اسڪولن ۾ نه پر هر اداري، هر شهر ۽ هر تنظيم ۾ وڌي وئي آهي. عرس فقير به مڙني کي پنهنجي آگر جي اشاري تي نچائي رهيو هو. اها حقيقت آهي ته انسان الله جي طرفان وسيلي طور هر ڪم لاءِ مقرر ٿيل آهي ته ڪنهن جي مشڪل وقت ۾ ڪير ڪيئن وسيلو ٿي پلائي ڪندو؟ پر ڪائنات جو نظام هلائڻ واري صرف هڪ الله جي ذات آهي، ان جي مرضيءَ کان سواءِ هڪ پن به نه ٿو چُري سگهي. ان لاءِ انسان کي هر مشڪل وقت ۾ دنيا جي اصولن مطابق ڪوشش ڪرڻ سان گڏ رب کي به ياڏائڻ گهرجي. هميشه انسانيت رکندڙ ڈاڪٽر مريض کي دوا ڏئي اهو جملو ضرور ڏهرائيندو آهي ته "هيءَ دوا استعمال ڪريو الله شِفا عطا ڪندو."

شمائلہ فرش تي پنهنجي مِڪر مطابق جهولندي رهي. عرس فقير طارق ۽ حاجن کي شمائلہ جي سمجهايل ترڪيب مطابق ڳالهہ ۾ وڌيڪ ڳڙ ملائي مٺو ڪري مؤثر انداز ۾ حقيقت سمجهائڻ جي ڪوشش ڪئي. ايڏا ڳالهہ اڻپوري هئي ته حاجن هڪ پوليس آفيسر هجڻ جي ناتي يڪدم چيو "اهو چورو آهي ڪير" آءٌ ان کي لاڪ اپ ۾ اڄ ئي ٿو ڏينهن جا تارا ڏيکاريانس.

حاجن هي ڪم پوليس ۽ ڈاڍائي ذريعي حل ڪرڻ وارا نه آهن ائين هجي ها ته بن سالن ۾ تو چا ڪيو. هي تنهنجي وسَ کان ڳالهہ چڙهيل آهي. ڪاري علم جو ڪمال آهي. عرس فقير حاجن کي هٿ جو اشارو ڪري ڈيرج ۾ رهڻ جو چيو. اسان جي چوڪري ڪاري علم جي ذريعي جڪڙيل آهي. هو لڳاتار علم جو زور لڳائي رهيو آهي.

اسين بہ چاهيون تہ ان جي مقابلي ۾ اڇي پنهنجا حيلا هلائي سگهون ٿا. پر ان ضد ۾ ڪو پروسو نہ آهي تہ ڪنهن جو ڪيترو جاني نقصان ٿيندو پر نقصان ٿيندو ضرور، جيڪڏهن اجازت ڏيو ۽ نقصان برداشت ڪرڻ جي سگهہ اٿو تہ پوءِ الا تُهار. آءٌ هاڻي ئي عمل شروع ٿو ڪريان. آءٌ پوري ڪوشش ڪندس تہ شمائلہ جي جندُ ڇڏايان، پر اڳيان بہ ڪارو علم آهي، ان ڪري بهتر ائين آهي تہ ضد ڪرڻ بدران ۽ نياڻيءَ جي سِر جو سودو ڪرڻ بدران اسان جو جهڪڻ اسان جي حق ۾ آهي. آءٌ عمل ذريعي ان چوڪري کي گهرائي ٿو ونان، ڪانئس حقيقت معلوم ڪري، ڪجهہ شرط لکرائي نياڻيءَ جو رشتو ان سان طئي ڪيون تہ بهتر ٿيندو. ائين نياڻيءَ جي حياتي بہ بچي پوندي ۽ گهر جي خوشحالي بہ موتي ايندي.

عرس فقيرابتيون، سبتيون ڳالهيون ڪري، ڳالهين ۾ ڳڙ ملائي اهڙو تہ پيش ڪيو جو حاجن دنيا جا سڀ اصول ۽ رسمون وساري ويٺو هو عرس جي ڳالهين مان بي حد متاثر ٿيو.

طارق حامر پري تہ اوهان عمل ڪري چوڪرو گهرايو آءٌ راضي آهيان. چاڪاڻ تہ آءٌ نہ ٿو چاهيان تہ منهنجي نياڻي جو سِر وڃي. بس! فقير اوهان عمل ڪري اڄ ئي ان مسئلي جو حل ڪيو.

طارق سائين اوهان مونکي ڪجهہ وقت ڏيو اڄ ئي ان مسئلي جو حل ڪيڏنداسين. عرس فقير اهو چئي ٻيهر ڪين مهمان خاني کان ٻاهر نڪرڻ جي هدايت ڪئي. سيئي ٻيهر گهر جي اندر ان ئي ڪمري ۾ وڃي ويٺا، جتي پهريون ويٺل هئا.

روحل فقير مهمان خاني جو دروازو بند ڪري اڳيان پردو ڏئي چڏيو. شمائلہ ٻيهر مٿي تي رئو رکي درست انداز ۾ ويهي جهٽ پٽ پنهنجو موبائل ڪڍي ان چوڪري (ڪامران) جو نمبر ملائي ڪيس ڪمر ٿي وڃڻ جي خوشخبري ٻڌائي، پوري ڳالهہ سمجهائي ۽ ڪيس سُٽت ئي بنا ڪنهن خوف جي اڇڻ جي هدايت ڪئي.

انهن ڳالهين دوران وقفي وقفي سان عرس فقير جي سمجهائڻ مطابق شمائلہ جاٽي واٽي وڏي آواز ۾ اهڙي تہ ڪُوڪ ڪري رهي هئي

باقي گهر جي ياتين جا هانو پيا ڏڪي ويڻن. عرس فقير پٽ شمائلہ جي ڪُوڪ پويان وڏي آواز ۾ هڪل ڪندي جواب ڏئي رهيو هو تہ "نہ ويندين". اهو سڀ ان لاءِ تہ مهمان خاني کان ٻاهر ڪمري ۾ ويٺل سڀ اهو محسوس ڪن تہ عمل جاري آهي. پر اندر ڇا ٿي رهيو هو؟ اهو اندر وارن کي يا الله جي ذات کي خبر هئي.

ڪامران سڏ پنڌ جي فاصلي تي رهندو هو تہ اڳ ۾ ئي تيار هو. ان ڪري هو بہ دنيا جا سڀ ڪم ڇڏي خوشيءَ منجهان اچي پهتو گهر کان ڪجهہ پر پرو بيهي شمائلہ کي ڪال ڪري ٻڌايائينس.

روحل فقير اوطاق جو ٻاهريون دروازو کولي شمائلہ جي ٻڌايل پار پتن مطابق ڪامران کي سُڃاڻي ورتو يا ڪيس اندر اچڻ جي هدايت ڪئي. ڪامران اندر آيو. عرس فقير ڪامران سان مليو پوري حقيقت ڪامران کي سمجهائي وئي. ان دوران روحل فقير وقفي وقفي سان وڏي آواز ۾ هڪل ڪري رهيو هو تہ "نہ بچندين".

ڪجهہ دير بعد مهمان خاني جو دروازو کليو. سيني کي اندر اچڻ جي هدايت ڪئي وئي. عرس فقير تسبيح جا داڻا سوري رهيو هو. شمائلہ بلڪل صحتمند حالت ۾ هئي سندس متي تي رئو يا ڪنڌ هيٺ هو. روحل فقير بينو هو يا ڪامران ڪنڌ جهڪائي وينو هو ائين لڳي رهيو هو. جڏ ڪجهہ ٿيو ئي نہ آهي. طارق جي اندر داخل ٿيڻ تي شمائلہ ساڻس پاڪر پائي ملي، طارق شمائلہ کي سيني سان لائي دلاسو ڏيڻ لڳو. شمائلہ جي اکين مان لڙڪ وهي آيا.

عرس فقير ٻنهين کي پنهنجي سامهون ويهڻ جي هدايت ڪئي. طارق يا شمائلہ گڏجي هيٺ فرش تي عرس فقير جي سامهون ٿي ويٺا.

بابا شمائلہ متان جيڪي بہ عمل هئا، هن وقت مڪمل طور ختم ٿي چڪا آهن. اوهان ان جي صحت مان اندازو ڪري چڪا هوندا، هي ڪامران آهي، جيڪو عزت يا شرافت سان شمائلہ سان شادي ڪرڻ جو خواهشمند هو پر غربت يا ذات پات جي فرق سبب رشتو گهري نہ سگهيو، ٻيو تہ شمائلہ پڻ پنهنجي ابي يا امڙ جي عزت رکندي ڪيس رشتو ڪٽي اچڻ لاءِ صاف انڪار ڪري ڇڏيو هو. جنهن ڪري

اهو ڪجهه ڪرڻ تي مجبور ٿيو. هن وقت معافي تلافي ٿي چڪي آهي. سڀ عمل ناڪارا ٿي چڪا آهن، اوهان سڀني کي عرض ٿو ڪجي ته سڀ ڏک ڏاڪڙا وساري ڪامران جون غفلتون معاف ڪندي جيڪي شرط رکڻ چاهيو تا معلوم ڪري رشتو طئي ڪرڻ لاءِ سنڊس گهر وارن کي گهرايون؟ اجازت آهي؟ عرس فقير حاجن ۽ طارق سان مخاطب ٿيندي چيو.

طارق پنهنجي ڏيءَ جي هن سالن جي انتظار کان پوءِ بهتر حالت ڏسي اصولن، هٺ ۽ نسلي متيبد جا سڀ هٿيار ڦٽا ڪري حامر پري ته مونکي اهو رشتو قبول آهي.

سڀئي پاڙ پر فرق مٽائي گهر جي پاتين جيان هڪ ٻئي سان پاڪر پائي ملايا، شمائلہ تمام گهڻي خوش پئي نظر اچي. عرس فقير ڪامران کي اشارو ڪيو ته هو جلدي ڪري پنهنجي گهر جا پاتي وٺي اچي.

ڪامران عرس فقير جي چوڻ تي هليو ويو.

ڪجهه دير ۾ سادگيءَ واري انداز ۾ ڪامران پنهنجي امڙ، والد ۽ هن پينرن سان مٽائيءَ سميت پهچي ويو. طارق جي گهر ۾ وڏي عرصي کان پوءِ خوشيون موٽي آيون. ڪامران ۽ شمائلہ کي وڏي عزت ۽ احترام سان گڏ ويهاريو ويو. ٻنهين خاندان وارن هڪ ٻئي کي مٽائي کارائي. شمائلہ ۽ ڪامران جي شاديءَ جي ڳالهه پکي ٿي وئي. گهر ۾ سڀني پاتين جا ٽهڪ گونجڻ رهيا هئا.

عرس فقير مٽائي کائي، سڀني سان موڪلائي، شمائلہ جي مٿي تي شفقت منجهان هٿ رکي موڪلائي حاجن سان گڏ گاڏيءَ تي نڪري هليو.

نصيحت

ڪمري ۾ ٽالهي جي ڪاٺ مان خوبصورت ڳُلن جي گلڪاريءَ سان جڙيل پلنگ، الماري، صوفو ۽ ڪمپيوٽر جي ٽرالي، فرش تي هلڪي آسماني رنگ جي ٽائل، ڪمري جي وچ تي وڇايل ايراني غاليچو ڪمپيوٽر جي ٽرالي، ٽرالي تي رکيل اُڇو ۽ خوبصورت ليپ ٽاپ، ديوار ۾ لٽڪيل 50 انچن جي هڪ سمارٽ ايل.اي. ڊي. پلنگ تي هاراٽيين کاڌيئن ۽ لطيفن جا ڪتاب وکريل پيا هئا. ڪمپيوٽر جي ٽرالي تي ليپ ٽاپ جي چوڌاري راندين، گانن، ۽ فلمن جي سي ڊين جو وڏو ڍڳ ٽيو پيو هو. سهيل اوچتو پنهنجي ڪمري ۾ داخل ٿيو. ٽراليءَ تي رکيل سيڊيز جي ڊ ڳ ڪي ويتر قلهوري انهن منجهان پنهنجي يو ايس، بي ڳولهڻ جي تڙ تڪڙ ۾ ائين پئي ڪوشش ڪيائين، جڙ سندس ڪنڌ جو جهاز پيو هڏيس ۽ هي ان جهاز جي بچاءَ جو سامان پيو تلاش ڪري. يو ايس، بي ته نه مليس پر ٽراليءَ تي رکيل ڪجهه سيڊيز ٽراليءَ جي پويان ڪري پيون، جن جي ڪيس ڪاخبر ئي ڪانه پئي. سهيل کي ان وقت پنهنجي مقصد مطلب ته صرف يو ايس، بي جي تلاش هئي، باقي ڪنهن ڪم جي ڪا به پرواهه نه هئي. سهيل جي هڪ هٿ ۾ موبائل هو ۽ ٻئي هٿ سان ڪمري ۾ رکيل مختلف شين کي اٽلائي پٽلائي رهيو هو. پر سندس ڌيان گهڻي قدر موبائل ڏانهن هيو سهيل جي يو ايس، بي ۾ هڪ گانو هو جيڪو هو ان وقت هڏڻ چاهي پيو. پر هو نندپڻ واري فطرت مطابق ڪنهن به شيءَ جي ڳولا ۾ ڪمري جي باقي شين کي ڏانوا ن ڏول ڪري چڏيندو هو. پر هميشه شين ڳولهڻ ۾ ناڪام ئي ٿي ويندو هو. نيٺ سهيل جي امڙ ڪمري ۾ اچي اها شيءَ ڳولهي ڏئي صفائي ڪري

بعد ۾ هلي ويندي هئي. ڪمري ۾ رکيل سهيل جو سامان جتي ۽ جهڙيءَ حالت ۾ هوندو هو ان کي ڪو به هٿ نه لائيندو هو. چاڪاڻ ته سامان ٺاهي رکڻ کان پوءِ ماءُ ۽ وڏي پيڙ سان ناراضگيءَ جو اظهار ڪندي اهو الزام لڳائيندو هو ته جيڪا شيءَ نه ٿي ملي سا اوهان جي ان حرڪت ڪارڻ نه ٿي ملي. جنهن ڪري ڪيترائي ڀيرا سهيل پنهنجي امڙ ۽ پيڙ سان بد اخلاقي ڪري چڪو هو. ان ڪري اڇڪلهه گهر جو ڪو به ياتي نه ان ڪمري ۾ داخل ٿيو ٿئي ۽ نه وري سامان سان چيڙ چاڙ ڪيو ڪري.

سهيل پنهنجي ڪمري ۾ ڪا به شيءَ ڊنگ سان نه رکندو هو. هڪ شيءَ جي ڳولا ۾ ڪمري ۾ موجود باقي سامان جو جڙ ٻوٽو رولي ڇڏيندو هو. بعد ۾ ان جو ذميوار وري به پنهنجي گهر ياتين کي سمجهندو هو. جنهن وقت کا شيءَ کا نه ملندي هئس ته ماءُ ۽ پيڙ سان رويو اهڙو هوندو هيس، جيئن هڪ وياجي واڌيي جو سندس قرضيءَ جي قرض ۽ وياج نه ادا ڪرڻ تي هوندو آهي. گهر ۾ ان طرح جي روزاني حرڪتن ڪرڻ با وجود به سهيل ڪنهن به ڳالهه ۾ پنهنجي غلطي تسليم ڪرڻ پسند ئي نه ڪندو هو.

ماءُ، پيءُ جي نندِ پڙ کان وٺي دادلائيف کيس شعور، اخلاق ۽ تهذيب کان پوري طرح ڪورو ڪري ڇڏيو هو. سهيل جي نندِ پڙ کان وٺي هر هڪ سان بد سلوڪي ڪرڻ واري انداز جا ڪرتا ۽ انهن جو اثر سهيل جي عمر مطابق هن وقت سندس گهر وارن جي دل کي تڪليف ڏئي رهيو هو. گهر جا ياتي ڪجهه ڪري به نه پيا سگهن. چاڪاڻ ته پنهنجي ئي پَيرن تي پاڻ ڪهاڙو هڻڻ وارو وڏُ ڪنهن کي ڏيکاري به نه پيا سگهن. ان ڪري صبر ۽ زهر جو ڏُڪ پي ڪري زندگيءَ جو گاڏو ڏکڻ واري ڳالهه تي عمل ڪرڻ سيني جي مجبوري ۽ بيوَسي هئي. سهيل جي پيءُ (امجد) ۽ ماءُ (ڪُلثوم) جي وڏي عرصي کان پوءِ خواهش مطابق پُٽ جي اولاد عطا ٿيڻ جي خوشيءَ ۾ اولاد جي سوپائتي تربيت ڪرڻ وارو ڏاڻ پنهين جي ڏهنن مان ائين نڪري ويو جيئن چنڊ جي آخري تاريخن ۾ اڌ رات جو بند ڪمري ۾

هرندڙ هڪ ميڙ بتيءَ جو اوچتو وسامڙ کانپوءِ ڪمري ۾ موجود انسانن جي اکين آڏو اونداهي ڇانئجي ويندي آهي. ڪجهه گهڙيءَ لاءِ ڪا به شيءَ نظرنہ ايندي آهي. ان حالت ۾ انسان ڪجهه گهڙيءَ لاءِ ذهني ۽ جسماني طور تي پوري طرح ڪمزور ٿي پوندو آهي. جنهن ڪري ڪو به فيصلو ڪرڻ جي صلاحيت کان محروم ٿي پوندو آهي.

سهيل شعوري ڀالهين کان بلڪل نڪور هو. ڪيس صحيح ۽ غلط جو فائدي ۽ نقصان جو ڪو به ڏاڻ نہ هو ۽ نہ ئي وري ڪو احساس هو. هو جيڪي ڪجهه ڪري رهيو هو سندس نظرن ۾ اهو ئي بلڪل صحيح هو، باقي ڪو به ڪم ان جي آڏو ڪا به معنيٰ نہ رکندو هو. خاص طور تي نصيحت ڪندڙ انسان کي هو پنهنجو دشمن سمجهندو هو.

سهيل کي ان جي ڪمري مان يو. ايس، بي ٽ نہ ملي پر ڪمري ۾ رکيل سامان ائين وکيري ڇڏيائين، جيئن ڪنهن ڀوٽ ۾ درياهہ جي ڪناري تان گذرندڙ ٽريڪٽر يا ٽراليءَ ۾ ويڙل بنا رئي جي نوجوان ڇوڪريءَ جي ڪليل ۽ وڻن وارن جي حالت ٿي ويندي آهي. ڪمري ۾ سامان جو ڏيک اهڙيءَ ريت هو جيئن هن ڏاندن جو پاڻ ۾ ڇهر متان وڙهڻ کان پوءِ ڇهر يا گاهہ جو عجيب منظر نظر ايندو آهي.

هن پيري ۽ سهيل هميشہ جيان يو. ايس، بي گُم ٿيڻ جو قصور وار پنهنجي والده ۽ پيڙ کي سمجهندي انهن ساڻ تمام گهٽي بد اخلاقي سان پيش ايندي نيٺ گهر کان ٻاهر نڪري ويو.

جمعي جو ڏينهن هو. جمعي جي نماز جي وقت ۾ ڪجهه دير باقي هئي، ڪنهن مسجد ۾ خطبو هلي رهيو هو تہ ڪنهن مسجد مان واعظ جو آواز ٻڌجڻ ۾ اچي رهيو هو. سهيل جيئن ئي ٻاهر نڪتو تہ سهيل جا ڪجهه پاڙيسري دوست جمعي جي نماز پڙهڻ لاءِ وڃي رهيا هئا. اُنهن سهيل کي ب نماز پڙهڻ لاءِ گڏ هلڻ جي صلاح ڪئي.

سهيل کين بعد ۾ اچڻ جو چئي ٽاري ڇڏيو ۽ پاڻ گهر ۾ اندر داخل ٿي پنهنجي ڪمري ۾ ٽوپيءَ جي ڳولا ۾ مصروف ٿي ويو. ڪجهه دير اڳ سهيل پاڻ ئي ڪمري جي سامان کي جهنجهوڑي ستيو ناس

ڪري ڇڏيو هو. ان ڪري هن وقت ڪمري مان نماز واري ٽوپي ملڻ اڻي مان وار ڳولهڻ جي برابر هو. سهيل جي ذهن مان اڃا يو ايس، بيءَ جي نه ملڻ واري ڪاوڙ ختم ئي ڪا نه ٿي هئي ته وري ٽوپيءَ جي نه ملڻ وارو ڏڇو. سهيل جو غصو ويتر وڌي ويو. سندس حواس ڪم ڪرڻ ڇڏي ويا. ڏينهن جي روشنيءَ ۾ اکين اڳيان اونداهه ٿي ويا، ماءُ ۽ پيءُ جي رشتي جي اهميت، قدر، اخلاق ۽ احساس وساري ويٺو. ٽوپي نه ملڻ جو قصور وار ماءُ ۽ پيءُ کي قرار ڏيندي انهن ساڻ ٻيهر بد اخلاقيءَ وارو رَويو اختيار ڪرڻ سان گڏ گهر جو ڪجهه سامان پيڄي ٽُڪر ڪري تڪڙا قدم کڻي گهر کان ٻاهر نڪري مسجد ڏانهن نماز پڙهڻ لاءِ هليو ويو.

مسجد ۾ داخل ٿي وضو ڪري سهيل مسجد جي هڪ ڪنڊ ۾ وڃي ويهي خطبو ٻڌڻ لڳو. پيش امام جمعي جي خطبي کان اڳ جيڪو واعظ ڪري رهيو هو ان جو عنوان والدين جا حق هو.

جيڪڏهن اوهان پنهنجي والدين يا ڪنهن گهر جي وڏي سان بد اخلاقي ڪري بنا معافي گهرڻ جي ۽ پنهنجو ڏوهه يا پنهنجي غلطي تسليم نه ڪرڻ جي حالت ۾ مسجد ۾ اچي نماز ڏا پڙهو ته ياد رکو اهڙيءَ حالت ۾ اوهان جي نه نماز قبول ٿيندي ۽ نه ئي ڪا دعا قبول ٿيندي. ڇاڪاڻ ته رتُ جي رشتن جي وڏي خاصيت اِها آهي ته ڪير ڪنهن کي ڪيترو به رنجائي، تڪليف ڏئي، گهٽ وڌ ڳالهائي يا غلطيءَ سان کو معمولي نقصان پهچائي پر ڪڏهن به ان جي دل مان بد دعا نه نڪرندي آهي. رتُ جي رشتن ۾ هر انسان جي سوچ ۾ قدرتي طور تي صبر جو جذبو پريل هوندو آهي. خاص طور تي ماءُ، پيءُ، پاءُ ۽ پيءُ جو رشتو سچائي، خلوص، بي پناهه محبت ۽ همدردي جي جذبن سان سرشار هوندو آهي. ان حالت ۾ انسان کي صبر، سچائي، محبت ۽ مروت جو ناجائز فائدو نه وٺڻ گهرجي. وڏن جي دل آزاري نه ڪرڻ گهرجي، انهن جو رتبو عظيم آهي. اسان کي هڪ ٻئي سان پيار محبت، خلوص، سچائي، ۽ عزت سان پيش اچڻ گهرجي. ائين ڪرڻ سان اسان جي ذهن ۾ اُها خصلت جنم وٺندي جنهن جي نتيجي ۾

اسين دنيا وارن سان پڙ ساڳيو ئي سُهڻو رَويو اختيار ڪنداسين. ان سُهڻي عمل سان نہ صرف اسين دنيا ۾ عزت ماڻينداسين پر اسان جي زندگي پڻ پُر سڪون گذرندي. اهڙو عمل اختيار ڪرڻ سان الله جي ذات اسان تي مهربان ٿيندي. اسان جون دعائون قبول ٿيندیون ۽ اسان تي رب جي ڀاجهہ ٿيندي. مطلب تہ الله جي ذات ۾ خوش تہ دنيا ۾ خوش.

پيش امام جي نصيحت جو هڪ هڪ لفظ سهيل جي ذهن ۾ ائين ڪُپي رهيو هو. جيئن سيمنٽ جي ٺهيل ديوار ۾ اسٽيل جو ڪوڪو هٿوڙي جي ڏڪَ سان اندر داخل ٿي مضبوط ٿي ويندو آهي. سهيل پنهنجي گهر ياتين سان ڪيل غلط رَويَن تي پشيمان ٿي رهيو هو. سندس ضمير ڪيل غلطين تي ملامت ڪري رهيو هو. هن وقت سهيل جي ڪنن تي پيش امام جي نصيحت جو هڪ هڪ فقرو ۽ پنهنجي ضمير جو پڙلاءَ درياءَ جي ڪُن وتان گُذرندڙ پاڻيءَ جيان وڏي تيزيءَ سان ڦري رهيو هو.

نيٺ پيش امام جي جي نصيحت جو اثر سهيل جي ذهن ۾ گهر ڪري ورتو ۽ ضمير جو پڙلاءِ سهيل پروڙيندي پنهنجي ڪردار ۾ تبديلي آڻڻ جو سهيل ان وقت کان ئي پڪو پهہ ڪري ورتو. خطبي کان پوءِ نماز پڙهي سهيل ٻہ رڪعتون نفل واسطي استغفار جي پڙهي الله جي حضور ۾ توبهہ تائب ٿيو.

دعا گهري گهر ڏانهن روانو ٿيو. سهيل جيئن ئي گهر ۾ داخل ٿيو تہ سندس ماءُ ۽ پيءُ جي لڳن مان ٻيهر ساهہ ڇڏائجي ويو. سُهيل جيئن ئي ماءُ جي ويجهو وڃڻ لڳو تہ سندس لڳن ۾ ڏڪڻي وڏي وئي. پر سهيل ماءُ جي ويجهو اچي، پنهنجا ٻئي هٿ ماءُ جي پيرن تي رکي زارو زار روئڻ لڳو. سندس زبان تي هڪ ئي جملو هو تہ امان مونکي معاف ڪر، آءٌ تنهنجو ڏوهي آهيان.

ماءُ تہ ماءُ ٿيندي آهي. هڪ سڪيلڏو پُٽ ۽ ٻيو وري روئندو ڏسي سندس هان، جهُري پيو.

ڪُلثوم سهيل جي ٻنهين هٿن کي پنهنجي پيرن تان هٽائي هيٺ فرش تي ويهي، سيني سان لائي، سهيل جي پيشاني چمي، سُڏڪا

پريندي چيو پُٽ تون منهنجي هانءَ جو ٽڪرو آهين، پلا آءٌ تو سان ڪيئن ناراض ٿيندیس. ڪُلثوم جا ڳوڙها سندس ڳل آلا ڪري جهوليءَ ۾ ڪري رهيا هئا. ايتري ۾ لائٽ پڻ سيبيئي ڏک ڏاکڙا وساري سهيل کي پاکر پائي پنهنجي رئي جي هڪ ڪُنڊ سان سهيل جا لڙڪ اگهي پرچائڻ لڳي. پر ان جي اکين مان بہ لُڙڪ وهي آيا هئا. سهيل ماءِ ۾ پيڙ جون اکيون آليون ڏسي ۾ سندن هڪ پل ۾ سڀ ڏک وساري ساڻن پيار ۾ محبت وارو رَويو ڏسي سُڏڪن ۾ پئجي ويو. سهيل پنهنجو سجو هٿ پيڙ جي مٿي تي رکي، سندس ڪُلهن تي پنهنجو مٿو رکي، ٻئي هٿ سان ماءُ کي پاکر پائي ٻنهين سان مخاطب ٿيندي چوڻ لڳو تہ امان ۾ منهنجي پيڙ اڄ کان پوءِ سهيل اهو ڪندو جيئن اوهان چوندؤ. آءٌ اوهان کان سواءِ اڌورو آهيان. منهنجون خطائون معاف ڪيو.

خودڪشي

ڪمري ۾ پلنگ تي ڪتابن، نوٽسن ۽ مختلف سبجيڪٽن جي گائيڊبين جو ڍڳ هو ڪجھ ڪتاب پلنگ جي ٻنھين پاسن واري استولن تي رکيل ھئا تہ ڪجھ ڪتاب پلنگ جي سيراندي ڪان رکيل ھئا. پارس جا ٻارھين درجي جا سالیانا امتحان ٿي رھيا ھئا. گذريل سال يارھين درجي جي سالياني امتحانن جو نتيجو 87 سيڪڙو اچڻ باوجود بہ سندس والده ۽ والد تمام گھٽي ناراضگيءَ جو اظھار ڪندي پارس کي گھٽ وڌ ڳالھايو ھو. ان کان سواءِ ڪيترن ئي ڏينھن تائين پارس سان ڳالھائڻ بہ بند ڪري ڇڏيو ھئائون. نہ ئي وري ڪنھن ٻارٽي يا ڪنھن خريداريءَ لاءِ ڪيس وٺي وڃڻ پسند ڪندا ھئا.

پارس تمام سُلجھڻي، فرمانبردار، محنتي ۽ متقي ڇوڪري ھئي. ھر ھڪ سان ڳالھائڻ وقت فصاحت ۽ بلاغت جو خيال رکندي ھئي. پارس جي ننڍ پڻ کان دلي خواھش ھئي تہ ھوءَ دين جو رستو اختيار ڪري، قرآن پاڪ حفظ ڪري مڪمل طور تي عملي زندگي دين اسلام جي طور طريقن مطابق بسر ڪري. سندس دلي خواھش ھئي تہ آءٌ وقت جي ھڪ بھترين قرآن پاڪ جي حافظ ۽ دين جي مڃيل عالمہ ٿي ڏيکاريندیس. پر سندس والدين پارس جي خواھش کي نا پسند ڪندي، پارس کي ڊاڪٽرياٽي بنائڻ جا خواھش مند ھئا. جنھن ڪري ٻارھين ڪلاس جو امتحاني نتيجو بھتر کان بھتر اچڻ لاءِ صبح ۽ شام پارس تي ذھني دٻاءُ وجھندا رھندا ھئا. پارس ذاتي خواھشن کي در گذر ڪندي ماءُ ۽ پيءُ جي خواھش جو مانُ رکڻ لاءِ انھن جي اميدن تي پورو لھڻ لاءِ ھر مُمڪن ڪوشش ڪري رھي ھئي. ان باوجود بہ سندس والدين ناراضگيءَ جو اظھار ڪندي چوندا ھئا تہ پارس اسان جي اميدن تي پورو لھڻ جي ھر گز ڪوشش نہ ڪئي ڪري.

دنيا جو هر ماءِ ۾ پيءِ پنهنجي اولاد کي ڪامياب ۾ خوشحال ڏسڻ جي خواهش رکندي اولاد جي بهتر کان بهتر تربيت ڪرڻ جي ڪوشش ڪندو آهي. پر تربيت هڪ اهڙو مشڪل، پيچيده ۽ خاص عمل آهي، جنهن لاءِ والدين کي هر موڙ تي اولاد جي نفسيات کي سمجهڻو پوندو آهي. نه صرف سمجهڻ بلڪ برداشت ڪرڻ، پنهنجي جذبن جي قرباني، اولاد جا ناز نخرا ۽ سندن غلطين جي اصلاح لاءِ وقت ۽ عمر مطابق سوچي سمجهي قدم کڻڻو پوندو آهي. اهو ڏاڍو به ڪنهن ڪنهن جي قسمت ۾ هوندو آهي. پارس جي ماءِ شبنم ۽ سندس والد راحيل پارس سان بي انتها محبت ڪندا هئا. پر کين تربيت ڪرڻ جو ڏاڍو بلڪل نه هجڻ ڪري پارس هميشه ڏهني طور تي اُلجهيل ۽ پريشان رهندي هئي. اهڙيءَ حالت ۾ به پارس پنهنجي پريشاني ڪنهن کي به محسوس ٿيڻ نه ڏيندي هئي.

پارس جنهن وقت به ڪنهن سبجيڪٽ جو ڪتاب کڻي امتحانن جي تياري ڪرڻ لاءِ ويهندي هئي ته سندس والدين پاران پوزيشن ماڻڻ وارو شرط کيس مايوس ۽ ڪمزور ڪري ڇڏيندو هو هو ان ڳڻتيءَ ۾ پئجي ويندي هئي ته آءُ ڪهڙيءَ ريت پنهنجي والدين جي ان خواهش کي پورو ڪيان، ياد ٿيڻ وارا جواب به ذهن ۾ ٽڪي نه سگهندا هئا. جڏهن ته پارس جو حافظو ننڍپڻ کان تمام بهترين هو. هوءَ رات جو دير تائين ويهي امتحانن جي تياري ڪندي هئي. ان دوران رات جي پوئين پهر ۾ جيڪڏهن سندس والد يا والده ڪمري ۾ داخل ٿيندي پارس کي پڙهندي ڏسندا هئا ته تمام خوش ٿي وڌيڪ محنت ڪرڻ جي تاڪيد ڪندي واپس پنهنجي ڪمري ۾ وڃي آرامي ٿيندا هئا.

پارس ننڍپڻ کان ولي محنت ته تمام گهٽي ڪندي هئي پر اڇڪلهه سُٺن نمبرن حاصل ڪرڻ جي ڳڻتيءَ ۾ رات جي وقت ويهاڻي ۾ مُنهن لڪائي پئي روئندي هئي. افسوس جو پارس والدين جي سڪيلڌي ڏيءَ ته هئي پر سندس اهو درد ونڊڻ ۽ سمجهڻ وارو ڪو به نه هو.

صبح جا 6 ٹي رهيا هئا، الارم جي وڄڻ تي پارس جي اک کلي. پارس پنهنجي وکريل وارن جو چوٽو ٺاهي مٿي تي رئو رکي مختصر انداز ۾ تيار ٿي، ناشتو ڪري ڪاليج هلي وئي. اڄ هارهين ڪلاس جي شاگردياڻين جو آخري پيپر هئڻ ڪري سيئي شاگردياڻيون تمام گهڻيون خوش نظر اچي رهيون هيون. پيپر جي پُڄاڻيءَ کانپوءِ ڪيترين ئي چوڪرين پاڻ ۾ گڏجي مختلف جاين تي ڪائڻ، پيئڻ ۽ تصويرن ڪڍرائڻ لاءِ پروگرام ٺاهيا هئا. انهن شاگردياڻين ۾ گهڻي قدر اهڙيون چوڪريون به هيون جيڪي پڙهڻ ۾ بلڪل سنجيده نه هيون. بلڪ تفريح کي گهٽو پسند ڪندڙ هيون. مگر والدين پاران انهن مٿان ڪنهن به قسم جي ڪا به سختي نه هئڻ ڪري هو پر سڪون زندگيءَ جو مزو وٺي رهيون هيون.

پارس پيپر ڏئي پنهنجي سهيلين سان بنا موڪلائڻ جي خاموشيءَ سان رڪشه ۾ ويهي گهر اچي پهتي.

پارس کي ماءُ ۽ پيءُ پاران گهر ۾ هر قسم جي آسائش هئي پر ذهني دٻاءَ سبب پارس لاءِ اهي سڀ آسائشون بي معنيٰ ۽ بيڪار هيون. ڇاڪاڻ ته انسان جڏهن ذهني طور تي پريشان يا جسماني طور تي بيمار هوندو آهي ته دنيا جي ڪا به شيءَ ڪيس نه وٽندي آهي.انهن ٻنهين مان وڌيڪ تڪليف ڏيندڙ ذهني پريشاني هوندي آهي. ذهني پريشاني انسان لاءِ هڪ اها مصيبت آهي جنهن جي ڪري انسان ان پريشانيءَ جو حل تلاش ڪرڻ جي صلاحيت کان مڪمل طور تي محروم ٿي ويندو آهي. اهڙيءَ حالت ۾ ان انسان جا ساٿي، دوست، مٽ مائٽ، پيئر، پائر، ماءُ ۽ پيءُ ان پريشانيءَ کان نجات ڏيارڻ ۾ اهم ڪردار ادا ڪندا آهن. پر پارس جي زندگيءَ ۾ پريشاني پيدا ڪرڻ وارا ئي سندس ماءُ ۽ پيءُ هئا ته پوءِ مدد ڪري ته ڪير ڪري؟ پارس نه سڪيلڏي هئي، نه پاءُ ۽ نه ئي سندس ڪا پيٽ هئي. پارس جسماني طور ته صحتمند هئي پر ذهني طور اُلجهيل ۽ هڪ اهڙي ڪٽيءَ جو شڪار هئي، جيڪا ڪيس اندر ئي اندر ۾ اُڌهيءَ جيان ڳاري رهي هئي.

ٽن مهينن کانپوءِ اخبارن ۽ ٽيليويزن ذريعي خبر پئي ته پهرين

تاريخ تي ٻارهين درجي جو امتحاني نتيجو پڌرو ڪيو ويندو. شاگرد پنهنجو امتحاني نتيجو بورڊ جي ويب سائيٽ تي ڏسي سگهن ٿا. امتحاني نتيجو صبح جو ٺيڪ ڏهين بجي پڌرو ٿيڻو هو. راحيل ۽ شبنم کي نتيجي جي تمام گهڻي بي چيني هئي، پر پارس کي بي حد ڪاوڙ هئي.

صبح جو ناشتو هڪ ڊائننگ ٽيبل تي سڀئي گڏجي ڪري رهيا هئا.

پارس! آءٔ آفيس ۾ ئي اوهان جو امتحاني نتيجو چيڪ ڪندس. اميد آهي ته اوهان محنت مطابق ضرور ٪90 ماڻيندا. راحيل خوشيءَ منجهان وڏي فخر سان پارس کي چيو.

ها ها چو نه اسان جي پارس راتين جون راتيون اوجاڳا ڪري محنت ڪئي آهي ايترا نمبر ته ضرور لهڻي. شبنم ٻنهين سان مخاطب ٿيندي چيو.

ها بابا سائين، اوهان جون دعائون مونکي ضرور ڪامياب ڪنديون. پارس ظاهري طور خوشيءَ جو اظهار ڪندي چهري تي زبردستيءَ واري مُرڪ سجائي والدين کي جواب ڏنو.

ناشتو ڪري راحيل پنهنجو ٽيلهو کڻي آفيس هليو ويو. شبنم گهر جي ڪم ڪار ۾ مصروف ٿي وئي. پارس پنهنجي ڪمري ۾ ليپ ٽاپ تي انٽرنيٽ ذريعي ڪجهه معلوماتي ڳالهيون نوٽ ڪندي رهي.

منجهند جا ٻه ٽي رهيا هئا. شبنم کي اوچتو ڏهن ۾ ڳالهه آئي ته پارس کان امتحاني نتيجو معلوم ڪري اچان.

اهو سوچي شبنم، پارس جي ڪمري وٽ پهتي ته دروازو اندران بند هو. شبنم دروازو کڙڪايو پر کو به جواب نه مليو. بعد ۾ شبنم زور زور سان سڏ ڪرڻ لڳي پر کو به جواب کو نه مليو.

پارس جيڪڏهن امتحاني نتيجو نامناسب آيو آهي ته اهو کو لکڻ يا ٻڌڻ جو طريقو نه آهي. مونکي پريشان نه ڪر، جلدي در کول، شبنم کاوڙ ۾ دروازي ٻاهران پارس سان مخاطب ٿيندي لفظ دهرايا. ايتري ۾ راحيل به گهر پهچي ويو. پر راحيل تمام غم ۽ غصي جي

حالت ۾ هو. شبنم کي پارس جي ڪمري ۾اهران در تي بيٺو ڏسي بنا ڪنهن سبب معلوم ڪرڻ جي شبنم سان مخاطب ٿيندي پنهنجي دل جي پڙاس ڪيڻ شروع ڪيائين.

اسان کي ان چوڪريءَ مان جيڪي اميدون هيون سي پاڻيءَ منجهه ملي ويون. مونکي اڳ ئي اهو شڪ هو ته ان چوڪريءَ کي پڙهڻ جو ڪو به شوق نه آهي. هي جيڪي رات جو دير تائين ويهي ڪتابن جا ڍير رکي پڙهڻ جا ڊراما ڪندي هئي سڀ صرف ڏيکاءُ هيو. راحيل اڇڻ سِٽ مسلسل ڳالهائيندو رهيو. شبنم کان پارس جي ڪمري ۾اهران بيهڻ ۽ دروازو بند رهڻ جو سبب به معلوم ڪرڻ پسند نه ڪيائين. نه ئي وري شبنم کي ڳالهائڻ جو موقعو ڏنائين.

نيٺ! شبنم زور سان رڙ ڪري، (خاموش) چئي. اوهان پنهنجا مسئلا بعد ۾ بيان ڪريو. پارس صبح کان ڪمري ۾ بند آهي، نه دروازو پئي کولي ۽ نه ئي ڪو ورلي جواب پئي ڏئي. شبنم، راحيل ڏانهن غصي مان نهاريندي چيو.

پارس! جيڪڏهن توکي ناهي پڙهڻو ته سڏي ڳالهه ڪر. اسين توکي نه پڙهائيندا سين، باقي اهو طريقو بهتر نه آهي اسان کي ان ڳالهه تان هٽائڻ جو. دروازو کول ته بهتر ٿيندو. چاڪاڻ ته آءٌ ڄاڻان ٿو ته تو امتحانن ۾ 86 سيڪڙو کنئي آهي. جيڪا اسان جي خواهش مطابق نه آهي. لکڻ مان ڪو به فائدو حاصل نه ٿيندو. بس! تون وڌيڪ پڙهڻ جي لائق نه آهين. راحيل دروازي ۾اهران پارس سان غصي ۾ مخاطب ٿيندي چيو.

راحيل جي خواهش مطابق رزلٽ نه اچڻ سبب کيس گهٽي ڪاوڙ هئي، وري گهر ۾ پارس جي ڪمري جو در بند هڻڻ تي بنا ڪنهن سبب معلوم ڪرڻ يا سوچڻ جي ان جي ڪاوڙ تمام وڌي وئي. مسلسل دروازو کڙڪائڻ ۽ پارس پاران جواب نه ملڻ واري ڳالهه نيٺ راحيل ۽ شبنم کي حقيقت سمجهڻ تي مجبور ڪيو. راحيل ۽ شبنم ٻئي حيران ٿي هڪ ٻئي کان اهو سوال ڪرڻ لڳا ته آخر ڪار پارس جواب چو نه ٻئي ڏئي؟ چا ڳالهه آهي؟. نيٺ! راحيل ڪمري جو لاڪ ڇيڙيو

دروازو کولي جيئن ٿي ٻئي اندر داخل ٿيا تہ سامهون پکي ۾ پارس جو لاش لڙکي رهيو هو. سندس ساهہ جو پکي آکيري مان نڪري پرواز ٿي چکو هو. راحيل ۽ سندس زال جي جسم مان اڃ ساهہ ڇڏائجي ويو. سندن ارمانن ۽ خواهشن جي باغ ۾ اوچتو خزان جي موسم جون گرم ۽ خشک هوائون گهلڻ لڳيون. حيرت منجهان ٻنهين کان رڙ نڪري وئي، شبنم رڙ ڪري هيٺ فرش تي ڦهکو ڏئي ڪري پئي، ڪرڻ سان کيس ڏنڊڻ پئجي ويا. راحيل لاش جي پر ۾ وڃي ڏٺو تہ ٽرالي۽ تي رکيل ليپ ٽاپ آن هيو. ليپ ٽاپ جي پر ۾ هک خط رکيل هو. راحيل اهو خط کنيو تہ ليپ ٽاپ سان گڏيل مائوس جي چُرڻ سان اسڪرين ظاهر ٿي، اسڪرين تي پارس جو امتحاني نتيجو نمايان هو. راحيل خط کولي ڏٺو تہ، اُن ۾ لکيل هو

مانوارا بابا سائين،

آءٌ سمجهان ٿي تہ آءٌ جيڪو قدم کڻي رهي آهيان، ان سان اوهان کي تکليف ضرور ايندي ۽ آءٌ ٻہ پنهنجي آخرت ڪاري پئي ڪيان. پر ڇا ڪيان منهنجي ڪوهڻڙ وارو ئي ڪو نہ هو. آءٌ مسلسل سوچي سوچي تنگ اچي وئي هئس. بابا جڏهن ڪنهن سان پيار ڪجي تہ ڪيس سوچڻ ۽ مرضيءَ مطابق دائري اندر زندگي گذارڻ جي ٻہ آزادي ڏيڻ گهرجي. بيشڪ اولاد جي تربيت ڪرڻ گهرجي، ڇاڪاڻ تہ تربيت کان سواءِ اولاد اڌوري آهي ۽ اولاد جي بهتر تربيت والدين کان وڌ ڪو ٻيو نہ ٿو ڪري سگهي. پر پيار ۾ اولاد کي پنهنجي خواهشن جي آڙ ۾ غلام بنائي نہ رکجي، پنهنجي خواهشن جي ڄار ۾ قيدي بنائي نہ رکڻ گهرجي. اهو پيار نہ بلڪ اولاد کي ذهني مريض بنائي رکڻ جي هک ڪوشش آهي جيڪا اوهان کي زندگيءَ جي ڪنهن ٻہ موڙ تي سمجهہ ۾ نہ آئي.

آءٌ اوهان جي خواهشن جو احترام ڪندي پنهنجي خواهشن جو هر موڙ تي ڳلو دٻائيندي رهيس، جيترو ٿي سگهيو مون هک فرمانبردار نياڻي ٿيڻ جي هر ممڪن ڪوشش ڪئي. بابا سائين امتحان ۾ محنت ڪرڻ جيترو منهنجي وسَ ۾ هو آءٌ وسان نہ گهٽايو، پر رزلٽ منهنجي

وس جي ڀالھ نہ ھئي. جنھن ڪري آءٌ اوھان جو ٽاگيٽ پورو ڪري نہ سگھيس، مونکي خبر آھي اوھان منھنجي ان رزلٽ تي مونکان ناراض ٿيندا، ان کان اڳ جو اوھان مونکان ناراض ٿيو آءٌ پنھنجو انتُ ٽي آٽيان. نہ ھوندس ۽ نہ ئي اوھان جي نافرماني ڪري اوھان جي بار بار دل ڏکوئيندس.

ٽي سگھي ٽہ اوھان منھنجي ھيءَ نا فرماني معاف ڪندا.

اوھان جي نافرمانبردار ڌيءَ

پارس

محترم گل محمد سومرو اسان جو پياارو دوست هڪ سلجهيل ۽ سمجهدار انسان آهي. سندس واسطو پڙهائڻ واري پاڪ پيشي سان آهي. گذريل 25 سالن کان ڪراچيءَ جي مختلف ڪاليجن ۽ اسڪولن ۾ پڙهائيندو رهيو آهي ۽ پنهنجي خداداد لياقتن سان سندّ جي نوجوان شاگردن کي تعليم، تعظيم ۽ تربيت ڏيندو رهيو آهي. مونکي تمام گهڻي خوشي انهيءَ ڳالهه جي آهي تہ گل محمد سومرو صاحب دنيا جي هڪ جڳ مشهور مان واري تعليمي اداري آڪسفرڊ يونيورسٽي پريس سان پڻ لاڳاپيل رهيو آهي. آڪسفرڊ يونيورسٽي پريس دنيا جي انهن تعليمي ادارن مان هڪ آهي، جنهن سڄي دنيا ۾ خاص طور تي ترقي پذير ملڪن ۾ تمام وڏو ڪردار ادا ڪيو آهي. گل محمد سومري صاحب ٻين لکڻين کانسواءِ ادب جي هڪ اهم صنف ڪهاڻي تي ڀرپور نموني طبع آزمائي ڪئي آهي. ڪهاڻي دنيا جي ادبي صنفن مان هڪ سر موڙ صنف آهي. جنهن دنيا جي معاشري ۾ ڪافي اثر پيدا ڪيا آهن. هن ڪتاب ۾ سومري صاحب جون ڪهاڻيون معاشري جي ڇرڪائيندڙ صورتحال جي عڪاسي ڪن ٿيون. سومرو صاحب ليکڪ ۽ مصنف هجڻ سان گڏ شاعر پڻ آهي. پاڻ سنڌي ٻولي ۽ گرامر جي پڙ سٽي ڇاڻ رکي ٿو. پاڻ ڪمپيوٽر جي سنڌي سافٽ ويئر جو ٽرينر ۽ آل سنڌ پرائيويٽ اسڪول ٽيچرز ائسوسيئيشن جو چيئر مين پڻ آهي. پاڻ اعليٰ تعليم يافتہ استاد پڻ آهي. آءٌ اميد ڪيان ٿو تہ سائين پنهنجي علم، عمل ۽ عقل سان اسان جي نوجوانن لاءِ مستقبل ۾ ڪارائتا ۽ ڪارآمد ڪتاب ڏيندو رهندو.

دعاگو

پروفيسر اعجاز احمد قريشي

Digitized by M. H. Panhwar Institute of Sindh Studies, Jamshoro.